KENAN EVREN'İN

yazılmamış ANILARI

BASKIN ORAN

Belge Araştırma: FADIL KOCAGÖZ

BİLGİ YAYINEVİ

BASKIN ORAN • KENAN EVREN'İN *yazılmamış* ANILARI

b

BİLGİ YAYINLARI/BİLGİ DİZİSİ : 62

ISBN 975-494-095-9
89.06. Y. 0105. 0137

Birinci Basım

Mayıs 1989

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Telf : 131 81 22 - 131 16 65
Yenişehir - Ankara

BİLGİ DAĞITIM
Babıâli Cad. 19/2
Telf : 522 52 01
Cağaloğlu - İstanbul

BASKIN ORAN

Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu
belge araştırma : fadıl kocagöz
karikatürler : tan oral

aslımlar
ofset - tipo matbaacılık
tel: 131 87 52 - 229 40 75 - ankara

KEYİFLE OKUDUĞUM KİTAP

AZİZ NESİN

Yaşamım boyunca bu denli keyifle okuduğum başka bir kitap anımsamıyorum. Bu keyif, önce kitabın konusundan ve kahramanından geliyor. 1961 yılından başlayarak tarih sırasına göre, ama atlaya atlaya anlatılan Kenan Evren'in yaşamı. İki genç bilimci, Baskın Oran ve Fadıl Kocagöz'ün hazırladıkları, Baskın Oran'ın yazdığı çok özgün bir yapıt ortaya çıkmış. Salt Türkiye'de değil, dünya yazınında bu türde yazılmış yapıtlar olduğunu bilmiyorum. Kitapta, yepyeni bir yazış tekniği kullanılmış. Yapılmadan önce akla gelmeyen, ama yapıldıktan sonra —Kristof Kolomb'un yumurtası gibi— insana çok kolaymış gibi gelen bir teknik bu. Kenan Evren'in bugüne dek gazetelerde, kitaplarda, dergilerde, radyolarda, TV'de yayımlanmış konuşmaları tarih sırasına göre derlenmiş. Bu konuşmaların aralarında kalan boşluklar da tıpkı Kenan Evren'in mantığına, biçemine, karakterine uygun biçimde doldurulmuş. Yazar, konuşmalarının aralarındaki boşlukları, Kenan Evren kendisi yazarak doldurmaya kalksaydı nasıl yazardı, sorusundan kalkmış olmalı. Böylece, uzun incelemeye dayanan zor bir işi başarmış. Birinci kişi ağzından (yani Kenan Evren'in kendi ağzından) yazılmış bir kitap ortaya çıkmış. Anlatıcı olan birinci kişi, Kenan Evren'in kendisidir. Kenan Evren, kendi kendini anlatmış oluyor.

Kitabın türünü belirleyemedim. Roman değil, ama roman. Anı değil, ama anı. Günce değil, ama günce. Özyaşamöyküsü değil, ama özyaşamöyküsü. Bir araştırma değil, ama bir araştırma. Bence, bilimkurgu denilen roman türünün yeni ve gerçekçi bir modeli diyebiliriz bu kitaba. Çünkü bilimsellikle düşsellik, imgeyle gerçek, varolanla varsayılan, söylenenle söylenmek istenen iç içe. Kitabın başarısı da, söylemiş olduğu tasarlanan sözlerin, tasarım ve düşüncelerin, gerçekten de Ke-

nan Evren'in söylediği sözlerin mantığıyla, biçem ve biçimiyle uygunluğu, hatta tıpkılığıdır.

Kitap, salt Evren'i anlatmıyor. Hatta kitabın amacı, Evren'i anlatmasının da ötesinde, Evren aracılığıyla, 12 Eylül 1980 siyasal depremini açıklamaktır, diyebiliriz.

Bu kitabı keyifle, tadını çıkara çıkara okumamın başlıca nedeni, ta baştan beri Kenan Evren'in konuşmalarına duyduğum ilgidir. Bir sadık dinleyicisi olarak, Kenan Evren'in radyo ve TV konuşmalarının tiryakisiyim. Sürekli TV izleyicisi değilim ama, Evren'in gazetelere, radyolara, TV'ye yansıyan konuşmalarını hiç kaçırmam. Doğrusu, Kenan Evren'in önceden hazırlanmış ya da hazırlatılmış, noktası, virgülü yerli yerinde, düzgün Türkçeyle yazılmış metinleri kürsülerden okuması, bunun TV'den verilişi bana hiç de keyif vermez. Ama, önceden hazırlatılmamış, doğaçlama, gelişigüzel konuşmalarının tadına doyum olmaz. Yazık ki, bu konuşmalarına tarihsel değerine layık önem verilmiyor. Örneğin, Gazeteciler Cemiyetinde irtica konusundaki basın toplantısı, demokrasi tarihimize geçmesi gereken önemli belgelerden biridir. Bu basın toplantısının birinci önemi, çağrılı gazetecilerin, toplantıyı yapan Kenan Evren'e soru sormalarının yasaklanmış olmasıydı ki, bu, dünya basın tarihinde soru sorulmadan yapılan ilk ve son toplantı olmuştur. Kenan Evren'in o basın toplantısında parmaklarını dudaklarında ıslata ıslata önündeki kâğıt tomarından sayfalar açarak notlar okuyup söylediği şu sözler, çoğulcu demokrasinin en önemli belgesidir: *«Okullara mecburi din dersi konulup konulmaması konusunu araştırdık. Gördük ki, ana babaların yüzde doksanı din dersinin mecburi olmasını istiyor. Geri kalan yüzde on da önemli görülmediğinden din dersini mecburi yaptık.»* (Belleğimde kaldığı biçimde yazdım, sözcükler değişik olsa da anlam buydu.)

Bilmiyorum, Evren'in TV konuşmaları arşivde korunuyor mu?

Kenan Evren'in doğaçtan konuşmaları, dinleyenleri rahatlatıcı ve sinirleri gevşetici bir özellik göstermektedir. Örneğin yine TV'de Kenan Evren'in Atatürkçülüğü savunmak ve Atatürk'e verdiği değeri belirtmek için söylediği *«Hangi taşı kaldırsanız, altından Atatürk çıkıyor,»* sözünde en gergin sinirleri bile gevşetecek, rahatlatacak bir ruh vardır. (Yazık ki, bu tarihsel olay kitaba alınmamış.)

Yine Evren'in, TV'deki bir görüntüsünde, alandaki kalaba-

lığa söylev çekerken, arkasındaki çok büyük boyuttaki Atatürk resmini göstererek *«Attaürk hain hain sizlere bakıyor»* diyerek Atatürk düşmanlarını korkutması da unutulacak olaylardan değildir.

Evren konuşmalarının bir özelliği de, söylediklerinden ne söylemek istediğinin kolaylıkla anlaşılmasıdır. «Söyleyene bakma, söyletene bak» denildiği gibi, Kenan Evren için de «Söylediğine bakma, söylemek istediğine bak» demek çok yerinde olur.

Bu değerli kitabın yazarını eleştirmem de gerekiyor. Kenan Evren'in gerçekten söylediği sözler arasındaki boşlukları, onun mantığını, biçemini, biçimini, dilini kullanarak başarıyla doldurmuş dediysem de, bu konuda her zaman başarılı olduğunu söyleyemeyeceğim. Bir örnek vereyim:

«Dışişleri Bakanlığı ve hükümetin daha yıllar geçse varamayacağı noktaya General Rogers'le iki görüşmede vardık. Amerikalılar 24 Ocakta alınan iktisadi tedbirlerden çok memnunlar. Böylece memnuniyet verici bir uyum içine girildi.»

Bu sözleri gerçekte Kenan Evren değil, onun ağzından kitabın yazarı ona söyletmiş. Ama Evren'in ağzı hiç de böyle değildir. Öteki kurumlar gibi Türk Dil Kurumu'nu da kapatmış olan Kenan Evren'in «uyum içine girildi» demeyeceği, bunun yerine «mutabakata varıldı» diyeceği çok açıktır. Doğrusu kitapta bu türlü kimi özensizlikler varsa da bunlar, kitabın değerini azaltacak oranda değildir.

Yazarlar arasında bile «üslup sahibi» denilen, yazılarında adları olmadan da yazının biçeminden kimin yazdığı hemen anlaşılanlar çok değildir. Yazının ya da konuşmanın biçemi (üslubu) o kişinin karakterini belli eder. Bu yüzden eskiler «üslub-u beyan, ayniyle insan» demişlerdir. Kenan Evren, özgün konuşan, konuşmalarında kişiliği ortaya çıkan, yani biçemi olan seyrek kişilerdendir. Onun konuşma biçemini bilenler, gazetede yayımlanmış bir konuşmasını okuyunca, konuşanın kim olduğu açıklanmamış olsa bile, Evren'in konuşması olduğunu hemen anlayabilirler. Evren'in konuşma biçemi, dili çok özgün kullanmasından ve seçtiği konuların özelliğinden gelir. Örneğin, aşağıdaki sözü kim söylemiş olabilir diye bir test yapabiliriz:

«Evleniyorum diye dedikodu çıkarmışlar. Onu bir yakalasam, dedikoduyu çıkaranı, 12 Eylül'den beter edeceğim.»

12 Eylülün yaratıcısı Kenan Evren, yukardaki sözüyle 12

Eylülün ne kerte beter olduğunu anlatarak, yine kendi konuşma biçemiyle, acımasızcasına bir özeleştiride bulunmak yürekliliğini göstermiştir ki, 12 Eylüle en karşı olanlar bile bu denli ağır eleştiride bulunamamışlardır.

Her insanın dilinden düşürmediği, sık sık yinelediği sözcükler, deyimler vardır. Evren'in çok sık yinelediği sözcüklerse şunlardır: «Asla», «hain», «hainane», «sakın ola ki» ...Özellikle «sakın ola ki...» diye başladığı tümceler pek çoktur. Harp Okulu öğrencilerine şöyle seslenir:

«Evlatlarım, bu yaşlarda sakın ola ki politikaya bulaşmayın!»

Heykelinin açılış töreni için gittiği Alaşehir'de hemşerilerine, önceden söylediği şu sözü anımsatmıştır:

«... Sakın ola ki, Atatürk'ün heykelinden daha azametli olmasın bir, fazla para verilmesin iki.»

Gençleri de provokatörlere karşı şöyle uyarmıştır:

«Sakın ola ki onlara uymasınlar.»

Bu «Sakın ola ki» uyarısı, Evren'in hemen her konuşmasında bir ya da birkaç kez geçmektedir. Bu da bir konuşma biçemidir ve Evren'in konuşmalarına özgünlük kazandırmaktadır.

Bende en çok hayranlık uyandıran bir özelliği de, Evren'in ilgi ve bilgi alanının olağanüstü genişliğidir. Dinden futbola, pedagojiden resme, toplumbilimden şiire, hava durumundan hukuka dek hemen her alanda bilgiler vererek, öğütlerde bulunarak yurttaşları uyarması, bilgi ve deneyim zenginliğini göstermektedir. Bu savımızı kanıtlayan kitaptan birkaç örnek verelim.

«Namaz kılınacak safları öyle ayarlamak lâzım ki, namaz kılanın ayağı arkasındakinin burnuna değmesin.»

Daha bunlar gibi pek çok dinsel öğütleri olan Evren'in hava durumuna değgin açıklamaları da ilginçtir.

«Sevgili hemşehrilerim, şu Allah'ın işine bakın. Gökyüzünde bir tek bulut yok. (......) Allah, bu seyahatimizin de kolaylıkla geçmesi için bize yardımcı oldu.»

Başka bir yerde, yine hava durumuyla ilgili şu sözleri yazılmaya değer:

«Sevgili vatandaşlarım, Allah bize yardım etti, havayı açtı. Ben yağmur yağacak diye korkuyordum.»

Hava konusunda Allah'ın yardımını başka bir yerdeki konuşmasında da şöyle dile getirmiştir:

«Allah'ın hikmetine bakın ki şu yağmurlu günde bize biraz fırsat verdi, sizlerle daha rahat konuşmak imkânı bulabildik.»

Atatürkçü Evren'in Atatürk'e ve Tanrı'ya değgin şu sözleri de unutulacak gibi değildir:

«Türk ulusu, yaşamının en büyük talihini, ulu önder Atatürk'ü kendisine bahşeden Tanrı lütfuna borçludur.»

Bir turistik kuruluşu açarken, sağlık konusunda da uyarıda bulunmuştur:

«Klozetlerin arkasına destek koyun!»

Ekonomi ve yine din konusunda değerli uyarıları:

«Dinimizde israf haramdır. Şimdi piyasada bir çizme fiyatıyla üç ayakkabı alınıyor. Kadınlar, çizme yerine ayakkabı giysinler. Ben kızlarıma bile kızıyorum. Neymiş, ayakları üşüyormuş. Üşüyorsa kalın çorap giysinler.»

Futbol konusunda verdiği dersler de ilginçtir:

«Bizim futbolumuz ilerlemiyor. Başka spor dallarında ilerliyoruz, ama futbolda hayır. Bunun sebebi, takımlarımızda disiplin yok.»

Başka bir konuşmasından:

«Türk ırkının kabiliyetli olmadığı bir saha yoktur. Belki futbol diyeceksiniz. Ancak, bu sahada da çalışmadığımız için başarılı değiliz!»

Kenan Evren'in futbolcularımıza bu uyarılarının büyük etkisi, Galatasaray'ın Monaco takımına karşı kazandığı utkuyla kanıtlanmıştır.

Dünya spor tarihinde, ikinci ligdeki bir futbol takımının devlet başkanının buyruğuyla birinci lige yükseltilmesi ilk kez Türkiye'de gerçekleştirilmiştir. Evren, bu olayı şöyle açıklamaktadır:

«Ankara'da Ankaragücü'nü tutarım. Her iki kupayı kazanınca birinci lige çıkardık. Fena mı ettik? Koskoca başkentten birinci ligde bir takım olmaz mı?»

Naim Süleyman'a dünya şampiyonu olmasında öğütlerinin nasıl etkili olduğu Evren'in şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

«Nasihatlerimi tutmandan memnun oldum. Sana ilk karşılaşmamızda nasihatlerde bulunmuş ve seni yoldan çıkarmak isteyenlerin olacağını, bunlara uymamanı öğütlemiştim. Bu nasihatlerimi tuttuğunu, elde ettiğin başarıyla gösterdin.»

Evren'in sinema konusundaki bilgisi de, çevrilecek Atatürk filmi için söylediği şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

«Filmin kuru olmaması lâzım (......) Atatürk, her yönüyle ele alınmalıdır. İçki sofrası da olmalıdır.»

Kitapta, Kenan Evren'in ilgi ve bilgi alanının şaşırtıcı genişliğini gösteren pek çok konuşmalarına yer verilmiştir. Resim, şiir, hukuk, pedagoji, sosyoloji vb. dallardaki geniş ilgi alanı çok şaşırtıcıdır.

I. Asya-Avrupa Sanat biennali'nde, bir yabancı ressamın tablosunu müstehcen bularak sergiden attıran Evren bir öğretmenin yapıp armağan ettiği portresini şöyle anlatıyor:

«Hani, benim arkamda bayraklar olan bir resmim var ya, onu çakıl taşlarını ezip, toz haline getirip, aynısını bu tozları yapıştırarak yapmış. Hiç boya da kullanmamış. İnanamazsınız. Şimdi getirsem hayran kalırsınız. O taşları, o renkleri nasıl bulmuş, hayret edersiniz.»

Amerika gezisinde bir özel koleksiyonda gördüğü Picasso tablosu üzerine düşüncelerini bir gazeteciye şöyle açıklıyor:

«Diyelim ki, şuraya bir siyah fırça vurmuş, yanına yuvarlak yapmış. Burada da bir siyah, aralar beyaz. Burada bir siyah, arada yuvarlaklar. Baktım, baktım, baktım, dedim ki, ben Türkiye'ye gittiğim zaman resme başlayacağım. Ben de yaparım bunu. Herhalde Picasso olduğu için öyle pahalı bunlar.»

Evren'in bende hayranlık uyandıran başka bir özelliği de, inanılmayacak kadar kısa zaman içinde çok büyük gelişmeler göstermiş olmasıdır. Örneğin, dünyada ilk kez Anayasaya kefil olmuş kişi olan Evren, kısa zaman sonra bu kefaletinden vazgeçme gelişmesini göstererek, başmimarı olduğu Anayasasının değişmesini kendisi de istemiştir.

İdam konusunda da düşüncesini çok kısa zamanda değiştirmiştir. Örneğin idamın gerekliliği üzerine söylediği sözlerden biri de şudur:

«İdam yalnız kanunlarımızda değil, dinimizde de vardır. Hatta, İncil'de de vardır. Allah'ın gönderdiği kitapta bu var sevgili vatandaşlarım. O halde Allah'ın gönderdiği bir kitapta bu var da, biz kendi kendimize kaldıracağız. Bunun sebebi vardır. Eğer idam olmazsa anarşik olaylar, ideolojik olaylar daha kolaylıkla yapılabilir. İdamın kaldırılmasındaki sebep budur.»

Evren'in, idamın gerekçesi olarak söylediği daha pek çok unutulmayacak sözleri vardır. Ancak bu sözünden çok değil üç yıl sonra, düşüncesinde büyük gelişme olmuş, Allah'ın gönderdiği kitapta var olan idama karşı olduğunu, Almanya gezisi sırasında şu sözleriyle belirtmiştir:

«İdamlara karşıyım. Türkiye'ye dönünce Başbakan Turgut Özal'la bu konuda görüşeceğim.»

Kenan Evren'in kısa sürede gösterdiği gelişmeler, salt Anayasa'nın değiştirilmesi, idamın kaldırılması konusunda değildir; pek çok konuda düşüncesini sık sık değiştirerek düşünsel gelişme göstermektedir. Örneğin komünistler konusunda Evren'in 1982 yılındaki düşüncesi şudur:

«... Bazı ülkeler, komünist partisini kabul etmiş diye, Türkiye de kabul edemez. Türkiye'de komünist partinin işi yoktur. Mesela bazı ülkelerde, Avrupa'nın bazı ülkelerinde, isim vermiyeyim, faşist parti yoktur ve yasaktır. Biz onlara söylüyor muyuz, faşist parti niye yok diye? O halde, gerek faşizm ve gerek komünizm, ikisi de felaket getirir, o ikisine de kapalı olacaktır.»

Evren'in «isim vermiyeyim» dediği faşist parti olmayan Avrupa'daki ülkeyi hiç kimse bilemeyecektir. Çünkü, Avrupa'da faşist partiye izin verilen hiçbir ülke yoktur. Bununla birlikte tarihe geçecek değerdeki bu sözlerinden, çok değil, altı yıl sonra, Kenan Evren'de büyük bir gelişme, bir düşün değişimi olmuş ve şu sözleri söylemiştir:

«... Komünist partinin kurulmasına karşı değilim.»

Yine Almanya'da söylediği bu sözünün gerekçesini de şöyle açıklıyor:

«Nasıl ki bana yumurta atanları biliyorsam, kimler komünisttir onu da bileyim.»

«Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları» adlı bu değerli yapıtın bence birkaç eksiği daha var. Dileğim, bunların da tamamlanmasıdır. Sözümün başında da söylediğim gibi, Kenan Evren'in çok çekici konuşmalarının tiryakisi olduğum için, kitabın yazarınca gözden kaçmış kimi konuşmalarını anımsatmak istiyorum. Kenan Evren, Türkiye'de fahri profesör yapılmış olan ilk cumhurbaşkanıdır. Kendisi de içinde, hemen herkesin değiştirilmesini istediği Anayasanın baş mimarı olduğu için YÖK Üniversitesince fahri hukuk profesörü cüppesi giydirilen Evren'in bu törendeki, zamanı olmadığı için fakültede ders veremeyeceğini açıkladığı konuşması da kitapta yer almalıydı.

Başka eksikler de var. Örneğin, aziz biraderi Pakistan Devlet Başkanı (aziz hemşire Benazir'den önceki) Ziyaülhak'la konuşmalarına yer verilmemiş olması da kitabın bir eksiğidir. Türkiye, üç dört milyon insanını iş bulup karınlarını doyursunlar, çocuklarını geçindirsinler diye Avustralya'dan Arap çölle-

rine, Avrupa'nın dört bir bucağına serpip dağıtırken, aziz birader Ziyaülhak'ın armağanı olarak ve Kenan Evren'in buyruğuyla Türkiye'ye göç ettirilen, bin yıl önceki Türk kökenli, Türkiye'yi ve Türkçeyi bilmeyen Afganlı soydaşlarımıza ve bu büyük insancıllığımıza değgin Kenan Evren'in düşüncelerinin kitapta bulunmaması, sanırım bir eksikliktir.

Yine büyük hayranlıkla seyrettiğim ve dinlediğim, TV'deki bir konuşmasında Kenan Evren, binbaşılığı sırasında bulunduğu Almanya'nın bir kentinde, kırmızı trafik ışığı yanarken ve herkes durup beklerken karşıya geçmek isteyince, bir Alman kadının kolundan tutup geri çekmesini ne tatlı tatlı anlatmış ve bizlere hem kırmızı ışık yanarken karşıya geçmememizi, hem de geçmek isteyenleri, kendisine o Alman kadının yaptığı gibi tutup uyanmamızı öğütlemişti. Bu güzel TV söyleşisi ve daha pek çok benzerleri, yazık ki kitapta bulunmuyor.

Sanıyorum ki bu eksikler, kitabın yeni basımlarında tamamlanabilir.

Bir konuşmasında Kenan Evren şöyle diyor:

«İstiyorlar ki, ben konuşmayayım. Hep onlar konuşsunlar, yazsınlar. Türkiye'nin Cumhurbaşkanı bir köşede otursun, konuşmasın istiyorlar.»

Gerçekten, Kenan Evren'in konuşmasını istemeyenler varsa, onlara çok şaşarım. Ben, Evren'in daha da çok konuşmasından, bizleri sık sık uyarmasından yanayım. Bu yüzden, Cumhurbaşkanlığından çekilince radyolarda ve TV'de konuşturulmayacağı, bu güzel söyleşilerinden yoksun kalacağımız için üzülüyorum. Her ne denli kendileri *«Çankaya'yı artık bırakıyorum. Çankaya'ya hevesliler gelsin, biz hevesimizi aldık»* demişlerse de, bir Anayasa maddesi değişikliğiyle Evren'in Çankaya'da oturması daha da uzatılabilir ve uzatılmalıdır, diye düşünüyorum.

Gerek Kenan Evren'in konuşmalarından derlenmiş, gerekse onun konuşma biçemiyle anı biçiminde yazılmış olan bu kitaptan, özellikle yaşadığımız böyle günlerde aldığım tadı, başkalarıyla da üleşerek artırmak istediğim için, kitabın okunmasını salık veriyorum.

Nesin Vakfı

26 Nisan 1989

YAZARIN SUNUŞU

Bir: Bu kitabın niçin yazıldığı hakkında takdiınimdir.

Sayın Kenan Evren'in kanımı damarlarımda donduran ilk sözü, Gülhane Askeri Tıp Fakültesi'nin açılışındaki «Önce asker, sonra doktor» lafı oldu.

Sonradan epey çeşitlenecek bu türden sözleri dinlerken, bunların birisi tarafından bir gün toplanıp, gelecek kuşaklara aktarılmasının iyi olacağını düşünüyordum zaman zaman.

Sayın Cumhurbaşkanı bütün bunları söylerken, hiçbir zaman koltukta gözü olmadığını, süresi bitince köşesine çekileceğini özenle belirttiği için de, «birisi çıksa da yazsa» demekle yetiniyordum.

Sonra, günlerden bir gün, 17 Ekim 1988'de Sayın Cumhurbaşkanı F. Almanya'ya resmi ziyarete giderken, uçakta inanılmaz bir makyaj yaptı.

Ne makyajı, komple bir plastik ameliyat geçirdi. O saniyede o Kenan Evren gitti, aziz Allah'ın nelere kadir olduğunu göstermek istercesine, idamların kaldırılmasından komünist partisinin kurulmasını istemeye varıncaya kadar tepeden tırnağa «liberal» bir Kenan Evren geliverdi.

Tekrar cumhurbaşkanı seçilebilmek için bu biraz fazlaydı. O saniye, işte o saniye, böyle bir kitabın «bir gün» değil, derhal, mutlaka kendisi daha cumhurbaşkanı iken yazılması ve yeni cumhurbaşkanı seçimi yapılacağı günlerde isteyenin elinin altında bulunması gerektiğine iman ettim.

Sayın Cumhurbaşkanı, «hafıza-i beşer»in «nisyan ile malul» oluşuna güveniyordu.

Ama, Türkçede bir deyiş böyle diyorsa, bir başka deyiş de «arşiv unutmaz» diyordu. Bendeniz bu ikinci deyimi daha çok tuttum ve gerçekleştirmeye çalıştım.
Elinizdeki kitap bundan ibarettir.

İki: Bu kitabın üslubu hakkında maruzatımdır

Bana kalsa, işin en başında, «Evren'den Vecizeler» gibilerden bir derleme yapmakla yetinecektim galiba.

Bu kitabın şimdiye değin rastlanmamış bir biçimde, birisinin kalkıp da bir başkasının (emekli genelkurmay başkanı bir cumhurbaşkanının!) anılarını onun ağzından yazması biçiminde gerçekleşmesi, büyük ölçüde Erbil'in (Tuşalp) ve özellikle de Fadıl'ın (Kocagöz) katkısıyladır. Bu değişik biçim ve biçem, üçümüz bir şubat gecesi benim şöminenin başında yere oturup kafa kafaya ve kadeh kadehe verdiğimizde doğuverdi. Kitabın belge araştırmasını birlikte yaptığımız Fadıl, zaten durmadan «Öteki gazetecilerin yazdıklarından bir farkı olmalı» diye söylenegelmişti. Konuşurken konuşurken, bir anda ağızlardan «Birinci tekil şahıs!» diye bir şey fırladı.

Kitabın temeli de bu oldu. Olaylar Sayın Evren'in anıları biçiminde, tabii onun ağzından (kaleminden?) ve tabii onun mantığıyla anlatılacak, Sayın Cumhurbaşkanının kendi sözlerinin eklenmesiyle de belgesel nitelik kazanacaktı.

Ama bu buluş, hiç düşünülmemiş olmanın avantajıyla beraber, çok önemli bir yöntem sorunu getirmekteydi. Sayın Evren'in söylediklerinin ve yaptıklarının eleştirisi nasıl verilecekti? Araya bir «anlatıcı» veya zaman zaman bir «tarih baba» mı sokulacaktı?

Bu sorunu da, Sayın Cumhurbaşkanının kendisi çözdü. Kendisi değil miydi, 500 kişinin zor duyduğu dedikoduları ve eleştirileri meydanlarda 50 milyon kişiye bizzat duyuran?

Bu çözümü bulduktan sonra kitabı yazmam zor olmadı.

Tabii, bir şartla daha: Asker mantığını özümlemek şartıyla...

Kolay olmadı ama, Sayın Evren'in sadece 1987 sonuna kadar toplam 2728 (ikibinyediyüzyirmisekiz) sayfa tutan sekiz ciltlik resmi «Söylev ve Demeçler»ini iki kez devrettikten, dokuz yıllık gazete koleksiyonlarını, yayımlanmış Milli Güvenlik Konseyi tutanaklarını okuduktan sonra, bu iş de halloldu.

Gerçekten, siyasetin kötü ve pis bir faaliyet olduğu, siyasal partiler dışında derneklerin falan bu işe zinhar karışmamaları gerektiği, zaten siyasal partilerin de esas olarak ülke çıkarları için değil, kendi çıkarları için çalıştıkları, kitlelerin kesinkes depolitize edilmesi gerektiği, ama üst düzey komutanların ülke çıkarının ve siyasetin en iyisini bildiği, seçilmiş yöneticilerin kötü, atanmışların iyi olduğu, yönetime eleştiri getirmekle vatanı satmak arasında temelde pek fark bulunmadığı, en önemli olayın «birlik ve beraberlik» ve disiplini komutanların anladığı biçimde ne pahasına olursa olsun sağlamak olduğu, askeri doktorun ve askeri yargıcın önce asker sonra doktor ve yargıç olması gerektiği, Türkiye'nin konumu nedeniyle ancak «jeopolitik ve jeostratejik bir demokrasi»ye sahip olabileceği, çünkü dışının dış düşmanlarla, içinin de iç düşmanlarla her daim örülü bulunduğu ve nihayet, bölük yönetmekle ülke yönetmek arasında yalnızca bir büyüklük farkı bulunduğu kabul ediliverdiğinde, bu iş oluveriyordu.

Sayın Evren'e düşündürdüklerimin ve söylettiklerimin altına kendisinin hiç duraksamadan imzasını atacağına inanıyorum.

Bu kitaptaki bütün olaylar, açıkça mizah olduğu besbelli bir ikisi dışında, tamamen gerçektir ve yer, ad ve tarihten de anlaşılabileceği gibi günün gazetelerinin yalanlanmamış haberlerinden veya 12 Eylül üzerine yazılmış belge niteliğinde kitaplardan alınmadır. Kitapta, normal puntoyla dizilmiş sözler, bendenizin asker manıtığıyla kendisine düşündürdüklerimdir. Sayın Cumhurbaşkanının bizzat söylediği sözler ise, yüzde 99'u resmi «Söylev ve Demeçler»den alınmış olarak, italikle verilmiştir.

Kitapta, pek az da olsa, Sayın Evren'in birkaç ilginç sözü eksiktir. Türkiye'de herkes bu birkaç sözün de Sayın Cumhurbaşkanı tarafından söylenmiş olduğunu bildiği halde, sırf yazılı belgesi saptanamadığından buraya ge-

çirilmemiştir. Örneğin, «Hangi taşı kaldırsan altından Atatürk çıkıyor» sözü bunlardan biridir. Diğer bütün italik puntolar, kendi ağzından çıkmış sözlerdir. Kaynak için, resmi «Söylev ve Demeçler»in ilgili tarihine, gayrı resmi konuşmalarda ise konuşmanın yapıldığı tarihin ertesi günü çıkan gazetelere bakılması yeterli olacaktır. Kitabın sonuna, yararlanılan kaynakların yanı sıra, bir de ayrıntılı dizin eklenmiştir.

Teşekkürler...

Bu kitap için, Fadıl'la birlikte, Aziz Nesin hocaya, Tan Oral'a, Erbil'e, Şefik'e (Kahramankaptan), Yahya Zabunoğlu ve Nevzat Toroslu'ya, Abdülkadir'e (Ateş), Mehmet'e (Aközer) ve Sevgi Özel'e içten teşekkür ediyoruz.

Fakat, asıl, ikimizi üniversiteden atarak bu kitabın yazılmasını kolaylaştırdıkları için,

Sayın YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya,

Sayın YÖK Dekanı (sonradan, mükâfaten, rektörü) Prof. Dr. Necdet Serin'e,

O zamanki Ankara Sıkıyönetim Komutanı (sonradan, mükâfaten, ANAP Genel Başkan Yardımcısı) emekli Orgeneral Sayın Recep Ergun'a,

Ve tabii özellikle, emekli Orgeneral Sayın Turgut Sunalp dışında böyle bir malzemeyi Türkiye'de sağlayabilecek tek kişi olan Sayın Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e teşekkür borçluyuz.

Onbirevler 146, Or-An, Ankara

Baskın ORAN

11 Eylül 1980 Perşembe

Saat 23.45.

Şimdi haber getirdiler. Son hazırlıklar da tamamlanmış. Liderleri toplayacak ekiplerin de geldiğini söyleyip tekmil verdiler. Artık biraz istirahat edebilirim.

Fakat uyuyabilmem şüphelidir. Gerçi hiçbir şey şansa bırakılmamıştır. Nitekim halk anarşiden bıkmıştır ve bizim müdahalemizi beklemektedir. Şahinkaya Paşa Amerika'dan daha bu sabah döndü; her şey mükemmel. Ordunun üst kademesi üç yıldır, «Hadi artık, ne bekliyoruz?» diye sıkıştırıyor. Cumartesi günü dincilerin Konya'da yaptıkları miting son sabırları da taşırdı. «Ata, ite, puta yuh,» diye Atatürk heykeli önünde slogan attılar. 12 Eylül tarihini seçmekle ne kadar isabet ettiğimiz ortada.

Bir tek düşündüren, ordunun genç kademeleri. Alçaklar, vatan hainleri orduya da sızmış durumda. Tam temizleyemedik. Savarona sabotajından tut, Ağca'nın Maltepe'den kaçırılmasına varıncaya kadar bir sürü olay bunu gösteriyor. İnanılmaz bir olaydır, huzursuzlukları yerinde tahkike gittiğim Tuzla Piyade Okulunda «Merhaba arkadaşlar» diye selam verdim, karşılık vermediler. Bunların hakkından geleceğiz. Bunların bir daha tekerrür etmesine imkân tanımayacağız. Orduya siyaset sızmasına izin vermeyeceğiz. Ve bütün bunlar yarınki harekâtın, ne yarını, dört saat sonra başlayacak harekâtın başarılı olmasına bağlıdır. Allahın izniyle muvaffak olacağız.

Az da olsa uyurum sanmıştım. Bu gerginlikle olmayacak.

Memleketi tekrar uçurumdan kurtarıp Atatürkçü yola sokmayı Allah bize nasip edecektir. Bir de, ne olur ne ol-

maz, DİSK militanları aklıma takılmıyor değil. Ama Silahlı Kuvvetlerimizin gerçekleştireceği bu ani darbe, yani Cumhuriyeti Koruma ve Kollama Harekâtının karşısına çıkmaya cesaret edemeyeceklerdir. Zaten 1'e, 8 tedbir almaları için emir verdim.

Uyumanın imkânı mı var? Gözlerimi dinlendirsem, o da yeter.

Bu sivillerin tencereyi durmadan pisletmesi üzerine üçüncü harekât bize nasip oldu. Birincisinde albaydım. O günler dün gibi aklımda.

Moralim çok bozuk...

Şimdi öteki deftere bakıyorum, neler yazmışım diye. Şimdikinden ne kadar farklı. Moralim çok bozuk, diye yazmışım şurada.

2 Mayıs 1961 Salı

Bugün moralim çok bozuk. Osman'a bir mektup yazdım. Resen emekli edilmem için yardımını rica ettim. Şöyle dedim:

Beni resen emekliye sevk edin.

Sayın Albay Osman Köksal, Milli Birlik Komitesi Üyesi, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ve Muhafız Alayı Komutanı, Çankaya-Ankara.

Konya
2.5.1961

Osmancığım,

Bir hafta kadar evvel Ankara'ya Dil Tarih Fakültesinde yapılan imtihana katılmak üzere gelmiş ve bizim Selahattin'in yanından telefonla konuşabilmiş, fakat işinin çokluğundan ziyaretine gelememiştim. Bu yaştan sonra ve bir süre Amerika'ya gidip gelmişlerin arasında imtihana girişimi belki biraz garip görürsün ama, son defa şansımı deneyeyim dedim. Şimdiye kadar kimlerin gittiğini biliyorsun Osmancığım, onları gördükçe bazen kendimizi bu kadar işe verip lisanı ihmal ettiğimize de üzülmüyor değiliz. Lisanın kıymetini son zamanda anladık ama bizde de öğrenecek kafa kalmadı.

Sevgili kardeşim, biliyorsun biz 37'lilerle muameleye tabi olduğumuzdan bu sene son şansımız. Bunda da muvaffak olamazsam 30 Ağustostan sonra niyetim ayrılmaktır. Emin ol bugüne kadar çeşit çeşit kaprisi olan kimselerle çalışmaktan ve her birine göre ayrı şerbet vermekten yıldım. Bugün son rütbemize yaklaştığımız halde, hâlâ kısım amiri gibi çalışmak, daktilo yazmak ve muamele görmekten kurtulamadım. Biz hangi rütbeye geldikse o rütbe kıymetini kaybetti. Sınıfımızın kalabalıklığı mıdır, yoksa başka bir sebep midir bilmem. Biz yüzbaşı ve Bn. iken albayın durumu ile şimdiki arasında çok fark var. Daha anlatması bir hayli uzun sürecek ve senin hakikaten kıymetli dakikalarını alacak sebepler dolayısıyla 30 Ağustostan sonra ordudan ayrılmak istiyorum. Bu hususta senin müzaheretini rica edeceğim. Yani resen emekliye sevk edilmem hususundaki yardımını isteyeceğim. Hem bu suretle üst kademeler biraz daha ferahlar ve geriden gelenlere yol açılmış olur. 30 Ağustostan sonra ben ya yine mektupla veya şahsen gelmek suretiyle bu hususu sana hatırlatırım.

Mektubuma nihayet verirken sevgi ile gözlerinden öper, yengemiz hanımefendiye hürmetlerimizi sunar, çocukların gözlerinden öperim. Sekine size ve kardeşine hürmet ve selamlarını sunar, çocuklarım ellerinizden öperler sevgili kardeşim.»

Kenan Evren

Şimdi, bir kısım arkadaşlardan bu mektubu bir gören olsa, şöyle deyip çıkar: 'Emekli olmak istiyorsa iki satır dilekçe yazıp, emekliliğini isteyip, altına da imzayı bastırsaydı. 12 yerine 24 maaş ikramiye almak için, beni resen emekli edin diye koskoca Milli Birlik Komitesi üyesine yazılır mı?'

Şarka gitmek istemiyorum.

İşte böyle derler. Bir kere, MBK üyesi olmaktan çok önce, Osman benim sınıf arkadaşım. Arkadaşlık böyle zamanlarda belli olur. Ne deseydim yani? Daha zamanım gelmediği halde Muş'a şark hizmetimi çıkarttılar, çocuklar Konya'da okuyor, gitmek istemiyorum, artık sen anlarsın, mı deseydim?

30 Mayıs 1961 Salı

Bugün Osman'dan cevap geldi. «Sakın meslekten ayrılma. Yeni görev yerine git, bu haksızlığı en kısa zamanda düzeltiriz, gözlerinden öperim» diyor. Hakikatli çocuk. Kore kıdemim işini de o yapmıştı, Şimdi Sekine Hanım da aynı istikamette ısrar ediyor, zaten çocukların da tatil zamanı geliyor, ne yapalım, bir şeyler düşünürüz, nasıl olsa bugün değilse yarın gideceksin, mesleğinden ayrılmanı istemiyorum, diyor.

Benimle aynı sırada oturmuş arkadaşım MBK üyesiyken, biz vaktinden önce haksızlığa uğrayarak Muş'a tayin. Bütün mesele onun şansının yaver gidip Muhafız Alayı Komutanı olmasında, benim ise Konya'da bulunuşumda. İhtilalin içinde olmakla olmamak arasındaki fark...

Atlayarak okuyorum... Bazen ne kadar kötümser şeyler yazmışım. Şimdi, şu saatlerde okurken ne kadar tuhaf geliyor. Sanki başka bir dünyadan gibi...

31 Ağustos 1964 Pazartesi

Emekli olmadan paşa sırmaları taktım.

Osman'la Sekine Hanımı dinlediğim için şükürler olsun. Hayat boyu haksızlığa uğramamak kimseye nasip olmuyor, Bütün mesele, haksızlıklara da göğüs germeyi bilmek. Emekli olmadan paşa sırmalarını takmak kısmetmiş.

5 Eylül 1972 Salı

Buraya kadar geldik ama, galiba sonuna da geldik. Kısmet korgeneralliktenmiş. Gerçi birinci başkana vedaya gittiğimde yüzümden anladı; KKK Denetleme Kurulunun emeklilik yeri olmadığını söyledi. İsmimle hitap ederek,

«Yahu Kenan ne oluyorsun, nedir bu kırgınlık? Hangi iş emeklilik yeridir? Baturalp oradan emekli oldu diye, sen de mi oradan emekliye ayrılacaksın yani? Otur bakalım bir defa... Ben seni mahsus seçtim. Çok önemli bir yerdir ve daha ilerlemen için bu atamayı yaptım» dedi ama, galiba teselli sözleriydi...

31 Ağustos 1976 Salı

Eh artık, Ege Ordusundan emekli oluruz...

İki yıl önce artık orgenerallik de nasip olduktan sonra, şerefli bir meslek hayatını bu şirin İzmir'de noktalamak kısmetmiş, Burayı sevdim. İnsanları güler yüzlü, iklimi yumuşak. Eh, artık bu bizim son tayinimiz sayılır. Ege Ordusundan emekli oluruz. Belki de İzmir'e yerleşir kalırım. Gelecek Ağustosta Namık Kemal Ersun Paşa Kara Kuvvetlerinden emekli olunca, yerine benden kıdemli tam üç kişi var. Biri olmazsa, biri olacak, o olmazsa öteki gelecek. İnsanı üzen, mesleğin en yüksek noktasına varamamak değil, bu kadar olmayacak olmayacak diye düşünüp de bu noktaya kadar gelebildikten sonra kaçırmak.

9 Eylül 1976 Perşembe

9 Eylül törenindeki hain olay.

Keşke Ege Ordu Komutanı olmayaydım da, bugünü görmeyeydim! İzmir'in kurtuluşu törenlerinde o manzarayı görmek nasip olmayaydı.

Törenlere 7 - 8 günlük bir zaman kalmıştı. Arkadaşım, daha önceki törenler sırasında göğüsleri bağırları açık, ellerinde sigara, dumanı üflüye üflüye şeref tribününün önünden geçenler olduğunu bana söyledi. Ben o zamanın ilgililerine başta Belediye Başkanı olmak üzere böyle bir geçit resmi yapılırsa, bu geçit resmini kabul edemeyeceğimi bildirdim. Bana söz verdiler, yaptırmayacağız dediler. Cumhuriyet Meydanında merasim başladı. Askeri birliklerden sonra bir de gördüm ki, bu 9 Eylül İzmir'in kurtuluşu değil, bütün partilerin, bütün franksiyonların sağda solda, aşırı solda, aşırı sağda, ne kadar franksiyon varsa, hepsinin meydan gösterisi. Ve hatta öyle çirkin bir manzarayla karşılaştım ki, bazı franksiyonlar ellerinde Türk bayrağını dahi taşımıyorlardı. Türk bayraksız geçtiler önümüzden. Yalnız Türk bayrağı taşımasalar bir şey değil de o meşhur sloganlarını atarak, kimisi sol elini kaldırarak, kimisi sağ elini kaldırarak önlerimizden geçtiler.

Ben bunların geçit resminde selamlarını kabul etme-

dim, oturdum, benimle beraber vali de oturdu, ondan sonra gelenler hizaya girmek suretiyle önümüzden geçtiler.

Bu küstah hainlere, ne yapıp yapıp, hadlerini bildirmek ve ne pahasına olursa olsun bu rezaletin tekrarını önlemek boynumun borcu olsun.

31 Ağustos 1977 Çarşamba

Tam bir mucize oluyor.

Ben bunun böyle olacığını biliyordum! Gerçi kimseye söylemedim ama, beni bu mertebeye de layık göreceğini biliyordum. Nitekim, her şey ilahi bir elle düzenlenmiş gibi gitti.

Başbakan Demirel daha kıdemli durumda bulunan Adnan Ersöz Paşa ile Şükrü Olcay Paşayı atlayıp Fethi Esener'i Çankaya'ya götürünce, Sayın Cumhurbaşkanı da buna itiraz edip kararnameyi düne kadar bekletince, üçü birden emekli olmuş oldular.

Gerçi Nurettin Ersin Paşa çıkıp da, Başbakan Demirel'e kendisinin daha kıdemli olduğunu iddia etmiş ama, Genelkurmay Başkanı benim Kore kıdemimi söylemiş. İyi ki şu Kore işini ihmal etmemişim.

Sayın Cumhurbaşkanı benim kararnameyi bugün imzalıyorlar. Asıl önemlisi, Sancar Paşa görevi uzatılsa bile en fazla bir yıl kalacak olduğundan, Genelkurmay Başkanlığı makamını da sonunda ben deruhte edeceğim.

Memlekette durum iç açıcı değildir. Nitekim, Erbakan denilen zat gemi azıya almış gitmektedir. Batı ülkelerine her ziyaretimde, «Bu adam ne zaman gidecek?» diye soruyorlar. Genç subaylar arasında darbe söylentileri sıklaştı. Orduda disiplin kalmadı. Ambargo yüzünden elimizde hurdalarla iş görüyoruz. Özellikle şurası unutulmamalıdır ki, bir yandan Erbakan'a, bir yandan da o 9 Eylül günü Cumhuriyet Meydanında önümden geçenlerin attıkları sloganlara son vermenin artık zamanı gelmiştir.

20 Eylül 1978 Çarşamba

Kara Kuvvetleri Komutanı ve en kıdemli orgeneral sıfatıyla 7 Mart günü Aslanlı Kapıdan törenle geçerek baş-

ladığım bu şerefli görevde memleketin durumunu çok kötü görüyorum. Benzin yok, ampul yok, yağ yok, ama toplu cinayetler var. Sağ ile solun birbirini yemesi var. Birlik beraberliğin bu felaket durumunun en acı tarafı şu ki, Başbakan Ecevit gittikçe azmakta olan Kürt hareketine yeterli hassasiyeti göstermediği halde, kalkıp da kontrgerillayı lağvetmemizi isteyebiliyor. Ordudaki doğu kökenli nefer oranı yüzde 10'lardan, yüzde 20'lere doğru yükseliyor, doğuda her gün başka olay patlıyor, yılanın başını küçükken ezme kararı alacaklarına hâlâ meseleye «anlayışla» yaklaşma lafları ediyorlar.

Gizli örgütü kuruyoruz.

Sivil kafasıyla bu işin içinden çıkmaya çalışmak demek, memleketin göz göre göre elden gitmesi demek. Bugün 2. Başkan H. Saltık Paşaya bir karargâh etüdü hazırlamalarını emrettim. Bu aşamada Türk Silahlı Kuvvetlerinin müdahalesine gerek var mıdır? Varsa, böyle bir müdahalenin temeli ne olabilir, incelenecek.

Şimdi, duyulmaz ya, bunu duyan bir aklı evvel olsa, hemen feryada başlayacaktır: «Efendim, TCK'nin 146. maddesindeki suçtur bu, cezası idamdır!» 141 gibi değil ki bu 146! Cebir unsuru arıyor. Ne diyor? «Anayasayı tağyir, tebdil vesaireye cebren teşebbüs edenler» diyor. Bir cebir unsuru arıyor, bir de teşebbüsü cezalandırıyor. Bu aşamada şu anda cebir unsuru yok, bir defa. Zaten cebir unsuru olduğu anda da devlete el konmuş oluyor ki, o zaman da «teşebbüs» unsuru kalmamış oluyor.

TSK İç Hizmet Kanunu mad. 35'i okusunlar!

İkincisi, bu aklı evveller Ceza Kanununu okuyacaklarına oturup da önce TSK İç Hizmet Kanununun 35. maddesini okusunlar. Çok da kısadır üstelik, vakitlerini almaz. Aynen şöyle der: «Silahlı Kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumaktır.» Bilmiyorlarsa gidip mektebinde öğrensinler; daha geçen gün hukuk müşavirim anlattı, özel kanun genel kanuna üstün oluyor. Bu İç Hizmet Kanunu eskiden nizamname idi. Boşuna kanun yaptırmadık.

5 Ocak 1979 Cuma

Ben nasıl 30. sırada maaş alırım?

Teftiş gezilerine çıkmadan önce, şu Tamgün Yasası denilen konu hakkında da emirlerimi verdim. Sanki ordunun disiplini kusursuzmuş gibi, bir de kanunla bozuyorlar. Ben Silahlı Kuvvetlerin en büyük komutanı olduğum halde, otuzuncu sırada, evet, otuzuncu sırada maaş alıyorum. Benim maaşım 16.734 lirayken, bu yasayla tabip tuğgeneral tam 31.369 lira alıyor.

Uçucu subay ve denizaltıcılar gibi muharip sınıflara bir şey dediğimiz yok ama, önce asker sonra doktor olması gereken tabip subayların bu kanuna dahil edilmesi Silahlı Kuvvetlerin disiplini açısından hoş görülemez.

Bir de sosyal adalet, diyorlar. Hadi efendim, bu nasıl sosyal adalet?

3 Mart 1979 Cumartesi

Pencerenin hemen dışındaki dereceye bakıyorum. Bu gece Sarıkamış eksi 36. Memleketin durumunun gün geçtikçe felakete gitmesi üzerine biraz önce yemekte ilk açık uyarımı yaptım:

«İç ve dış güçler âdeta el ele çalışıyorlar: Şunu çok iyi bilmenizi istiyorum ki, bu vatanı kimse bölemez. İsteyen tecrübe etsin!» dedim. Heyecan birdenbire son haddine vardı ve hep birlikte Harbiye Marşını söylemeye başladık. Tatbikata davetli siviller donup kaldılar. Bilmiyorum, ne bekliyorlardı? Anarşi ve terörün Silahlı Kuvvetlerin bağrına, tabanına nüfuz etmesini daha ne kadar bekleyeceğiz?

Başta Bedrettin Demirel Paşa, bütün komutanlar hemen müdahaleden yana. Günde en az 20 kişi öldürülüyor. Kahramanmaraş olayları üzerine hükümetin geçen 26 Aralıkta 13 ilde ilan ettiği sıkıyönetimde davul bizim boynumuzda, tokmak sivillerin elinde. Bir komutan, «Ben Muğlalı Mustafa olmak istemem» dedi. Bildiğin gibi yapsan sorumlu olursun, kitaba göre yapsan, başarısız. Durmadan yaptığım denetleme gezilerinde hep aynı dilekleri ve şikâyetleri duyuyorum.

Günde 20 kişi ölüyor ama, ne yapalım...

Buna karşılık, harekâtın hiçbir sorun çıkmadan başarıya ulaşması için üzerinde daha düşünmek ve planlama yapmak gerekecek. Ordunun alt kademelerinden tamamen emin olmamız, ayrıca bu kademelerin Ecevit'ten umutlarını tamamen kesmelerini beklememiz gerek, bu bir. İkincisi, halkın sivillerden umudunu tamamen kesmesi lazım; oysa ekimde kısmi seçimler var.

Soğuk havada darbe yapılmaz.

Üstelik, bu ekonomik durumun bir hal yola girmesi gerek. Müşavirlerim, hükümetin milletlerarası bankalar ve devletler nezdinde giriştiği geniş yardım kampanyasının sonucunun ancak yıl sonunda belli olacağını söylüyorlar. Zaten kışın darbe yapılmaz, nerede görülmüş? Mecburen gelecek yılın ilkbaharını veya yazını bekleyeceğiz.

Bu arada günde 20 kişi kadar ölüyor ama, ne yapalım, biz askerde bir taarruz planlarken bir miktar asker telefatı olacak diye vaz mı geçiyoruz?

12 Mart 1979 Pazartesi

Bugün, NATO Müttefik Kuvvetleri Komutanı General Haig ile şu Ege hava sahası meselesini görüşmeye başladık. Hani şu, Yunanistan'la 1974'ten beri sürüp gelen konu. Yunanistan, Ege üzerinden uçan uçaklara rota verme işini 1952'de üstüne almış, biz de bir şey dememişiz o tarihte, ama Kıbrıs Barış Harekâtından sonra 4 Ağustosta bir NOTAM 714 çıkararak Ege'yi ortadan kabaca ikiye bölmüşüz, bu çizgiden bizim tarafa geçecek uçaklar önceden bize haber verecek, demişiz. Bu notam, «havacılara ihtar» demek oluyor, Neyse, Yunanistan da 13 Eylülde Ege'yi tehlikeli bölge ilan eden NOTAM 1157'yi çıkarmış. Ege üzerinden geçen bilumum trafik yukarıdan dolaşmaya başlamış. Şimdi NATO bizi sıkıştırıyor, şu sizin notamı kaldırın, Yunanlılar da kendilerininkini kaldırsın, Ege'yi açın artık, diyorlar. Aslında adamlar haklılar. Bu iş, Yunanistan'ın NATO askeri kanadı dışında kalmasıyla birleşince, Rusların işine yarıyor. Ayrıca, bir mesele çıksa Bulgarlarla, nereden geçip Avrupa'ya ulaşacaksın? Daha önemlisi, am-

bargo sonucu hurda haline gelen askeri malzeme bu şartlar altında yenilenemiyor. Yunanistan'la anlaşın, diyor, Amerikalılar. Bizim de menfaatimize, hem malzemeyi yenileyeceğiz, hem Yunanistan dönünce NATO (ve dolayısıyla bizim savunmamız) daha güçlü olacak. Fakat siviller bunu böyle gerçekçi düşünmüyor. O ne verdi, ben ne aldım, vesaire. Sanki ittifak içinde değiliz.

Yunanistan NATO'ya hemen dönsün istiyorum ama...

Bu hava kontrol hattına FIR hattı diyorlar; teknik bir konu olduğu için müzakere işini hükümet Genelkurmaya verdi. Talimat şu: Yunanistan'ın 1974'te çekildiği NATO askeri kanadına geri dönmesine kesinlikle karşı değiliz, ama önce kabul etsinler ki 1974'te ayrıldıkları zamanki gibi Ege'yi kontrol edemezler. Önce bunu kabul etsinler, ondan sonra NATO'ya dönsünler. Bizimkilerin dediği bu. Amerikalılar da diyorlar ki, siz güçlüsünüz, sizin sözünüz her zaman geçer, şekli sorunlara saplanıp kalmayalım, Yunanistan bir an önce askeri kanada dahil olsun, sosyalistler bu seçimde bir kazanırsa hiç girmeyebilirler, diyorlar. O zaman gerek NATO, gerekse bizim için güneydoğu kanatta gerçekten büyük gedik açılır. Ne olur Türkiye'nin hali? Bir yanda II. Dünya Savaşından kalma hurda teçhizat, bir yanda bu gedik? Fakat Dışişleri bürokratlarından etkilendiği anlaşılan hükümetin talimatı kesin: Yunanistan önce 1974 öncesi durumdan vazgeçecek, sonra girmesine razı olacağız.

27 Ağustos 1979 Pazartesi

Ordunun tansiyonunu kontrolde tutmak gittikçe güçleşiyor. Bir yandan alt kademelerin huzursuzluğu, bir yandan komutanların sabırsızlığı. Ekonomik durum bir yana, ODTÜ'de öğrencilerin İstiklal Marşına ayağa kalkmamaları, marş bittikten sonra kalkıp Enternasyonal marşını söylemeleri gibi olaylar karşısında hiç olmazsa yaklaşan ara seçimlere kadar sakin olmaları ve bizim müdahaleyi düşündüğümüzü bilip sabırla beklemeleri açısından, zafer haftasından yararlanarak bir mesaj yayımladım. Şöyle söyledim:

«Siz, onların hepsini bir anda yok edebilecek güçtesiniz!»

«... Şuna inanınız ki, bu satılmış zavallılar bir avuç azınlıktır ve siz, onların hepsini bir anda yok edebilecek güçtesiniz. Asil sessizliğinizi ve sabrınızı, güçlerinin kanıtı imiş gibi göstermek isteyenler, nasıl yanıldıklarını bir zaman gelecek acı şekilde göreceklerdir.»

Bu arada, sivillere de, gerçi onlara davul zurna az gelir ama, bir uyarı yaptım:

«Büyük Atatürk'ün sana armağan ettiği cumhuriyeti daima kolla ve onu hayatın pahasına da olsa koru... Bugün milletin ve cumhuriyetin yılmaz bekçisi sensin. İç Hizmet Kanununun sana verdiği Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevini gerektiğinde tam anlamıyla ve kusursuz olarak yerine getireceğin muhakkaktır.»

Daha ne söyleyeyim?

29 Ekim 1979 Pazartesi

14 Ekim ara seçimlerinde uğradığı hezimet üzerine hemen aynı gün istifa edince, Ordu'nun alt kademelerindeki Ecevit efsanesi de bitmiş olmalıdır. Cumhuriyet Bayramı mesajımı Parlamento'da hâlâ birlik ve beraberliğin sağlanamadığı, sorunlara Atatürk ilkeleri doğrultusunda çözüm aranmadığı bir ortamda yayımladım. Yeni kurulacak hükümetin kulağına küpe olacağını hiç sanmıyorum. Birbirlerinden ne farkları var? Ama millet sivilleri uyarmak için her fırsattan yararlandığımızı, her çabayı harcadığımızı bilsin, «korumak ve kollamak» görevimiz kafalardan silinmesin istedim:

«Türk Silahlı Kuvvetleri... Cumhuriyeti ve demokrasiyi her geçen yıl artan bir inançla koruyacak ve kollayacak, onun daha da güçlenmesi için, bugüne kadar olduğu gibi her türlü gayreti sarfedecektir.»

Bu arada, müdahale isteyen komutanların sayısı ve ısrarları artıyor. Ama bu konuda Saltık Paşayla aynı fikirdeyiz. Seçimden önce olduğu gibi, seçimden hemen sonra yapılacak bir müdahale de içte olsun, dışta olsun soru işaretleri doğurur. Sordum, yeni hükümet kasım sonuna doğru kurulur, dediler. Ben aralık başında Brüksel'de NATO askeri komite toplantısında olacağım. Dönüşte komutanla-

rı toplayıp önemli bir ara karar almamız kaçınılmaz gözüküyor. Bunu, sivillere bir uyarı mektubu yollayarak yapmak en uygun çözüm olacak. Böylece bir «muhtıra» vermiş, bu görevimizi de yapmış olacağız.

13 Aralık 1979 Perşembe

Uyarı mektubunu da verelim, formalite tamam olsun.

Brüksel'den bugün döner dönmez Selimiye'de bütün kuvvet komutanları, ordu komutanları ve bazı kolordu komutanlarıyla yaptığımız toplantı sanmıyorum ki Ankara' nın gözüne batmış olsun. Hem birbirleriyle didişmekten kimseyi görecek halleri yok, hem de gene de ihtiyatlı davranarak tartışmaları iki saatin dışına taşırmadım.

Bir tek Bedrettin Demirel Paşa ve yandaşları, «Her geciktiğimiz gün yeni insanlar ölüyor» gerekçesiyle derhal müdahale istedi. Henüz tam olgunlaşmamış bir ortamda sırf bu nedenle müdahale yapılmasını çoğunluk benimsemedi. Benim teklif ettiğim uyarı mektubu genel tasvip gördü. «Bırakalım bu politikacılar biraz daha batsın ki, biz müdahale ettiğimiz zaman ne içeriden ne dışarıdan kimse bir şey diyemeyecek duruma girsin. Haklılığımız yüzde yüz biçimde anlaşılmış olsun» fikrinin hâkim olduğu anlaşılıyordu.

Saltık Paşa, bu uyarı mektubunun, terör grupları dahil, tüm toplumun nabzını yoklayacağını düşünüyor. Cumhurbaşkanının da gerçek tutumu anlaşılacak. Ayrıca, Silahlı Kuvvetlerimize de mesaj vermiş olacağız.

Ya Cumhurbaşkanı hepimizi emekli ederse?

Cumhurbaşkanı reddeder, bizi yalnız bırakır, Meclisi olağanüstü toplantıya çağırıp hepimizi emekliye sevketmeye kalkarsa ne olacak? Kendisi de asker olduğu için böyle bir ihtimal olduğunu hiç sanmıyorum. Gene de, kendisinin denizci olduğunu hesaba katmalı. Savaşta hücum en kötü ihtimale göre hesaplanır. Böyle bir durumda Genelkurmaydaki sayısız planlardan biri hemen uygulamaya girer, vesselam.

27 Aralık 1979 Perşembe

Doğru düşündüğüm bir kere daha ortaya çıktı. Cumhurbaşkanı açık destek vermedi. Kendisinin süresinin uzatılabileceğine dair verdiğim sinyali de dikkate almadı. «Demokrasi» düzeninin hâlâ yürüyeceğine, çıkar yol bulunabileceğine inanıyor. Acaba bunda denizci olmasının mı, yoksa üniformayı çıkarınca olaylara başka bir gözle bakmasının mı, etkisi var diye düşündüm oracıkta.

Sonunda, Demirel'le Ecevit'i diyaloğa zorlayacağını söyleyerek toplantıyı bitirdi. Bir de, biraz önce, saat 23.00'te telefon edip, mektubu vermeyi yılbaşı ertesine bırakmayı teklif etti. Hiçbir sakınca olmadığını söyledim. Önemli olan, zayıf olan en kötü ihtimalin gerçekleşmemiş olması. Mektup, fonksiyonunu şimdiden icra etmiştir. Ne zaman verilse olur. Ecevit'in Kıbrıs Barış Harekâtından önceki Londra ziyareti gibi, biz de bütün yolları böylece tüketmiş olduk.

Sıkıyönetim komutanlarının istemiş olduğu silah, çelik yelek, taşıt aracı ve cephane gibi malzemenin ithal edilerek dağıtımının yapıldığına dair bir haber geldi şimdi.

Geçmiş ola.

3 Ocak 1980 Perşembe

Allahtan, hükümet istifa etmiyor...

17.00'de Cumhurbaşkanına normal haftalık ziyaretimi yaptım. Demirel'in, mektubu alınca çok üzüldüğünü söyledi ve «Ayrılmayı düşünüyor» dedi. Ben de, bunu hükümet değişsin diye vermedik, bir kriz yaratılsın diye vermedik. Be-tahsis hükümete vermedik. Hükümet dahil bütün partilerin, anayasal kuruluşların dikkatini çektik, dedim.

Cumhurbaşkanı, «Ayrılmayı düşünüyor» dediği anda fena irkildim. Sonra diyecekler ki, önce istifa ettirdi ve hükümet krizi yarattı, sonra el koydu, diyecekler. O yüzden, be-tahsis hükümete vermediğimizi söylemekte acele ettim.

10 Ocak 1980 Perşembe

Bu iş kanun çıkarmakla da olmaz.

Jardarma dahil kuvvet komutanlarını alarak Başbakan Demirel'le yaptığım 7 Ocak toplantısına bugün devam ettik. Sıkıyönetimin istenilen başarıyı elde edemediğinden şikâyet ediyor. Polisin yetersizliğini ve bölünmüşlüğünü, Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve sıkıyönetim kanunlarının çıkmayışını, devlete sızmış militanları, istihbaratın çalışmadığını söyledim. «MİT'in başında muvazzaf general var. Polis size bağlı. Getirin, sizi tedirgin eden yasaları çıkaralım» dedi. Altı sayfalık tedbirler listesini görünce, «Ben Tunceli kanunları çıkaramam» dediyse de, rejimden hâlâ umutlu olduğu için yapılabilecekleri görüşmek istedi.

Devlet güvenlik ve sıkıyönetim kanunlarının çıkarılmasıyla, Anayasada birtakım değişiklikler yapılmasıyla işin çözüleceğine inanıyor. Kendisini bu hava içinde bıraktık. Siyasiler daha oturup uyarı mektubunun kime verildiğine karar veremediler. Benim derdimse başka şimdi. Önümüzdeki aylarda uyarı mektubunu soğutmamak ve Silahlı Kuvvetlerimize «mektup yerde kalmayacak» mesajını iletebilmek için bütün orduları ve önemli kolorduları teftiş etmem gerekiyor. Bir de müdahalenin şekline tam olarak karar vermeliyiz artık.

23 Şubat 1980 Cumartesi

Yunanistan'ı NATO'ya döndürmenin ilk adımını atıyoruz.

Şu saçma NOTAM 714'ü kaldırarak Mor Hat'ı iptal ettik. Başbakan Demirel konu üzerinde ciddiyetle durduğumuzu görünce fazla direnmedi.. Yunanistan'ın NATO askeri kanadına dönmesi için ilk adımı attık. Tabii şimdi Dışişleri'nin monşerleri itirazı bastıracak. Neymiş efendim, bunu tantanayla açıklayıp dünya kamuoyu önünde puan toplayabilir imişiz. Neymiş efendim, bunu Yunanlılara pahalıya satabilir imişiz. Sanki bu hattın artık hiçbir pratik anlamı kalmadığını bilmiyorlar da, diplomasinin incelikleriyle uğraşıyorlar. Ordunun araç-gereci hurdaymış, bu hat ilişkilerimizi bozuyormuş, umurlarında değil. H. E. Işık geldi, «Ne var efendim bunda, deniz bizim, istediğimiz an-

da tekrar koyarız» deyip gönderdim. Sanki Türkiye'nin menfaatini bir onlar düşünüyor. Onların daha yıllar geçse varamayacağı noktaya General Rogers ile iki görüşmede vardık. Amerikalılar 24 Ocakta alınan iktisadi tedbirlerden de çok memnunlar. Böylece memnuniyet verici bir uyum içine girildi. Bu tedbirleri bütün batı dünyası alkışlıyor. Nitekim, kredi konusu birdenbire halloldu. Şimdi de ordunun ihtiyaçları hallolacak. Bu iki açıdan, müdahalenin önündeki iki önemli engelin kalktığı kanaatindeyim.

6 Nisan 1980 Pazar

Cumhurbaşkanı Korutürk'ün süresi bugün doldu ve yerine vekâleten Çağlayangil geçti. Geçen ayın 22'sinden beri yeni cumhurbaşkanı seçmeye çalışıyorlar. Daha çook çalışırlar. Bu parlamentodan hiçbir şey çıkmayacaktır. Böylece müdahale için gerekli ortam yavaş yavaş tamamlanmaktadır. Saltık Paşa başta olmak üzere komutanlara danıştım. Üç aydır yaptığım kolordu teftişleri ordumuzun hazır, hatta sabırsız olduğunu açıkça gösterdi. Millete gelince, artık burasına kadar gelmiş vaziyette. Bir tek, hükümetin kendi kendini yiyip bitirmesi kalıyor ki, o da cumhurbaşkanı seçimiyle, daha doğrusu seçememekle olacak.

«Bağımsızlıkçı» Demirel ekmeğimize yağ sürüyor...

Hükümetin kendini yiyip bitirmesinin bir de dış yönü var. Siyasiler birbirleriyle uğraşmaktan dünyayı göremiyor. Geçenlerde bana verilen etraflı brifingde de anlatıldığı gibi, Afganistan'ın geçen 26 Aralıkta Rus işgaline uğraması ve İran'ın gene geçen 4 Kasımda 52 Amerikan diplomatını rehin alması, Türkiye'nin jeostratejik önemini çok artırdı. Renkli slaytlarla da gösterdiler. İki süper devlet arasındaki dengenin böylesine bozulduğu bir durumda Rusların Basra Körfezi petrolüne vaziyet etmek için aşağı inivermelerini ancak bizim topraklardaki üslerden önlemek mümkün. Nitekim, Muş'taki havaalanını modern jetlere müsait hale getiriyoruz.

Diğer yandan, bu sıkışık durumda NATO'nun güneydoğu kanadı, yani bizim bulunduğumuz yer, muazzam

önem kazanmış durumda, oysa Yunanistan'ın askeri kanada dönüşü henüz mümkün olmadı. Başbakan Demirel, işte bu iki konuda Amerikalılara inat giderek müttefiklerimiz nezdinde de kendini bitiriyor. 8 Ocakta Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Nimmetz'e «Türkiye'deki üsleri bizim iznimiz olmadan kullanamazsınız» demiş. Halbuki, bu sözler, açıktan açığa, Başkan Carter'in ocak ayında açıkladığı Carter Doktrinine zorluk çıkarmak ve kendini (bu arada da Türkiye'yi) sevimsiz göstermek oluyor.

Dışişlerinin etkisiyle Demirel, Yunanistan'ın askeri kanada dönmesini de şartlara bağlıyor ki, bu da kendisine müttefiklerimizin soğuk bakmasının ikinci sebebi. Başbakanın 29 Martta SEİA'yı uzatması, ayağının altında dış desteğin hızla kaymasını önleyemedi. Bizim için ise, durum bunun tam tersi cereyan etmekte.

Bugünkü bilgiler bir hatıra defterinden çok, dış politika ders kitabına benzedi. Yarın öbür gün müdahaleyle ilgili hatıralarımı yazmaya kalktığımda kolaylık olur, malzeme olur diye yazdım.

Müttefiklerimizin şu günkü durumda Türkiye'den beklediği üçüncü husus olarak brifingde belirtilen İMF'yle iyi ilişkiler konusu, Demirel'in, o da mecburen, 24 Ocaktan bu yana uyumlu götürdüğü tek mevzu. Dolayısıyla, kendisinden sonra kurulacak yönetimin bu noktaya be-tahsis eğilerek uyumlu davranmaya devam etmesi çok önemlidir. Zaten uzmanlar da şu günkü durumda başka ekonomik alternatif bulunmadığında hemfikir.

24 Nisan 1980 Perşembe

Saat 10.00'da Hürriyet'ten Gazeteci Cüneyt Arcayürek'i kabul ettim, bir saat kadar konuştuk. Hem kulağı deliktir, özel toplantılardan benim kulağıma gelmemiş bir şeyler var mı, hem onu öğrenmek istedim, hem de olayların gelişmesi üzerine kendi kanaatini. Ama asıl önemlisi, neyse, unutmamak için önce kısaca bir özetleyeyim söylediklerimi.

«Biz NATO'ya niye girdik kuzum?»

Kanunlarda istediğimiz değişikliklerin Anayasa değişikliği gerektirmediğini belirttim. Fevkalade Hal Kanunu

ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununu saydım. Amerikan üsleri konusunda, bunların kuzeydekinden bilgi aktardığını, bundan bizim de yararlandığımızı söyledim. Bana da faydası var; niye kapatayım. Hatta, FS üslerini verelim dediler, işletecek personel meselesi her şeyden önce, almadım, dedim. Tabii taktik nükleer silahlarımız da var. Rusların bu tek korkusunu ben mi tutup kaldıracağım?

«*Biz NATO'ya neden girdik kuzum, bu yüzden!*» dedim.

İki parti bir araya gelsin diyoruz ama, gelseler ne olacak ki? Birinci hafta kavga edecekler dedim, anladı. «Müdahale gelecek deniyor?» diye açık açık sordu, ben de kapalı kapalı cevap verdim:

«*Şimdilik yok böyle bir şey, böyle bir şey söylemedik*» dedim gülerek; bunu da çok iyi anladı. Giderken,

«*Benim için çok şey söylediler. CHP iktidarı zamanında Ecevitçi dediler. AP'nin beni cumhurbaşkanlığına aday göstereceğini söylediler... Çok, ama çok canım sıkıldı*» dedim ve kapının orada ekledim: «*Benim hiçbir ihtirasım yok.*»

Müdahale fikrinin kamuoyunca kaçınılmaz olduğunun perçinlenmesi açısından yararlı bir görüşme oldu.

12 Mayıs 1980 Pazartesi

«Galiba, bizde Cumhurbaşkanı seçilebilecek adam yok!»

Müttefiklerimizin de ordumuz ve milletimiz gibi acilen müdahale beklediklerinin sinyalleri açık açık gelmeye başladı, Dün Brüksel'deki NATO Askeri Komitesi toplantısında General Rogers, Saltık Paşayı bir kenara çekmiş, Türkiye'deki kargaşa konusunda Türk ordusunun ne yapmayı düşündüğünü sormuş. Aynı toplantıda Amerikan Genelkurmay Başkanı da beni sıkıştırdı. Aşağı yukarı aynı şeyi sorarak, «Aylardır bir cumhurbaşkanı bile seçemedi politikacılarınız» dedi. Anlaşılan bunlar aralarında konuşmuşlar. Çok canım sıkıldı ve o sıkıntıyla, bugün Yeşilköy' de TV'ye demeç verirken,

«*Neden cumhurbaşkanı seçemiyorsunuz diye sordular, galiba bizde seçilebilecek adam yok da ondan, dedim*», diye şakaya vurarak içimi döktüm.

24 Mayıs 1980 Cumartesi

Bugün görüştüğüm kolordu komutanları ve Akademi Komutanları, artık müdahale etmekten başka çare yok, dediler.

Önemli komutanların bu sözleri, kendilerini artık kesin ve kaçınılmaz biçimde bağlıyor. Anlaşılan, ayın 16'sında Fatih Camiinde mübarek Regaip Kandili münasebetiyle televizyondan verilen mevlit sırasında kendini bilmez bir grup yobazın Atatürk'e alçakça dil uzatması herkesi iyice etkiledi. Ben de son derece sert bir demeç verdim:

«Özgürlükçü demokratik ortamdan faydalanarak Anayasamızın laiklik ilkesini yok etmeyi amaçlayanların gayretleri yüce milletimizin önünde ezilmeye mahkûmdur. Ulu Ata'nın ilke ve devrimlerinin inançlı bekçileri TSK mensupları, en büyük komutanından en genç erine kadar ona uzanacak dili koparmaya, eli kırmaya kararlıdır».

Unutuyordum. 19 Mayıs gösterilerini izlerken haber getirdiler; Sekine Hanım Hollanda'daki hastanede iyi değilmiş. Hemen o gece özel uçakla hareket ettim. Komutanları dönüşte topladım. Bir yandan sevgili eşimin bu durumunun verdiği üzüntü, bir yandan müdahalenin bugünlük yarınlık bir hale gelişi... İkiye bölünmüş bir vaziyetteyim.

16 Haziran 1980 Pazartesi

İstanbul Kartal'da 15-16 Haziran işçi olaylarını protesto etmek için gösteri yapan hainler, bir asteğmenle iki eri öldürmüş, dört eri de yaralamış. İsyan provasını kutluyorlar. Kutlasınlar. Son kutlayışlarıdır.

Yurtdışında ortam aynen, hatta kuvvetlenerek devam ediyor. ABD elçiliğinin davetlisi olarak Viyana'da MBFR görüşmelerine götürülen gazetecilerin ağzını yoklamışlar gene. OECD'de Türkiye dosyasına bakan Alfred Kuhn'un söylediğini de aynen not etmişler, getirdiler okudum: «Demirel, politik oynuyor ve İMF'nin koyduğu kredi limitlerini kullanmak için baskı yapıyor. Ücret artışlarını demokratik ülkelerde kontrol etmek güç. Oysa ücretler mutlaka dondurulmalıdır. 24 Ocak kararları büyük atılımdır ve mutlaka sürdürülmelidir.»

Demek ki Demirel İMF konusunda da müttefiklerimizin desteğini kaybetmeye başladı. Bu İMF işinin çok önemli olduğu gün geçtikçe daha iyi ortaya çıkıyor. Bir de bu Anayasanın getirdiği, rahat rahat isyan provaları yapan işçi ordularının cirit attığı ortamda ne bu kararlar uygulanabilir, ne de herhangi bir kalkınma olur; bir de bu çok güzel ortaya çıkıyor.

Amerikan silahlı kuvvetlerinin çıkardığı *US Armed Forces* dergisinin haziran sayısını getirdiler. «Türkiye'deki gelişmeler öyle bir noktaya gelmiştir ki, Türk Silahlı Kuvvetlerinin müdahalesinden başka bir çıkış noktası görülememektedir.» Adamlar Türkiye'yi bizim siyasilerimizden daha iyi izlediklerini resmi organlarında da yazmışlar. Yalnız, cümlenin şöyle bitmesine canım sıkıldı: «TSK müdahale edecek, ancak gelişmeleri uzun vadede ordu da düzeltemeyecektir.» Bu yabancılar bizi tanımıyorlar. Altını çizerek yazıyorum, memleketin *bütün sorunlarını* en kısa zamanda nasıl çözdüğümüzü görünce utanacaklarıdr.

17 Haziran 1980 Salı

«BÜTÜN ORDU KOMUTANLARINA!»

Sabah kuvvet komutanları ve İkinci Başkanı çağırarak harekât emrini uzattım: «BÜTÜN ORDU KOMUTANLARINA; BAYRAK PLANININ UYGULAMAYA GİRİŞ GÜNÜ 11 TEMMUZ, SAATİ İSE 04.00'DÜR» Özel kuryeyle dağıtılmasını emrettim.

Her türlü durum müsaittir.

8 Temmuz 1980 Salı

Geç olsun, sağlam olsun.

Bayrak Planını uygulamadan kaldırdım ve kolordulardan geri toplanması emrini verdim. Ayın 2'sinde hükümet güvenoyu aldıktan dokuz gün sonra müdahale yanlış yorumlara yol açar. Hiç pürüzsüz olsun istiyorum. Birileri çıkar, «Bak, CHP düşüremedi, orduya düşürttü» derler.

Komutanlarla aynı gece yaptığımız durum değerlendirmesinde iki çok önemli erteleme sebebi daha öne sürül-

dü. Bir kere, Yüksek Şura toplantısı yaklaşıyor. Şura müdahaleden sonra olursa tayin ve terfileri yapmak güç olur. Dondursak, başka yorumlar yapılır. Herkes bir yerli yerine gitsin. Tabii, bu erteleme Ulusu Paşanın emekliye ayrılması sonucunu doğuracak ama, ona başka görevler veririz ilerde. İkincisi, daha da önemli. OECD borç erteleme görüşmeleri 22 Temmuza bırakılmış. Müdahale önce yapılırsa, bazı tereddütlere yol açabilir. Bırakalım, önce borçları ertelesinler.

Geç olsun da, güç olmasın.

15 Temmuz 1980 Salı

Bugünkü Milli Güvenlik Kurulunda, ihtihbarat kuruluşlarının ekspozesinden sonra mesele gene yılan hikâyesine geldi. Yani sıkıyönetimin başarılı olamadığına, yeterince bastırmadığına... Hükümet bir süredir bunu tekrarlayıp duruyor. Bu siyasilerin reaksiyonları biraz yavaş oluyor. Biz müdahalenin bir tek günü üzerinde karar vermemişiz, Demirel kalkıyor, «İstenen değişiklikler şubatta yapıldı; 2559 değişerek polise arama ve kimlik sorma yetkisi verildi, 3201 değişerek polisin dernekleşmesi önlendi, 5442 değişerek vali ve kaymakamın askeri birlik istemesi sağlandı, 171 değişerek cezası iki misline çıktı vs. vs.» diye sayıyor. T. Ceza Kanunu ile ceza muhakemeleri usulünün gündemde olduğunu, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun da komisyonda görüşüldüğünü ekliyor. Biraz geç değil mi, iş işten geçti, diyemiyorsun.

«Komutan, kendi emrindeki mahkemeye bile söz geçiremiyor!»

Yalnız, Ulusu Paşa yargıya ilişkin sıkıntıları dile getirdi. *«Yargıya görev değil, sadece imtiyaz verilmiştir. Bunlar dokunulmaz hale getirilmişlerdir... Yargı, yurt gerçeklerinden tamamıyla uzak, hukuk erbabının hâkimiyeti altında çalışıyor... Yargıca memleketin durumu anlatılmalıdır»* dedi. Eminim, sivil taraf içinden demiştir ki, ne yani, yargı hukuk erbabından başka kimin elinde olacak ki, demiştir. Daha bu kafayla gitsinler bakalım. Ulusu Paşa, *«Görgü tanıkları dahil, hâkimin emniyet kuvvetlerine*

yardımı sağlanmalıdır» dedi. Allah bilir, buna da takmışlardır, Hâkim nasıl polise yardım eder, diye.

Baktım hava bu, sözü ben aldım. İşin kolayına kaçtıklarını anlatmak için,

«Mademki sıkıyönetim var, çareyi komutan düşünsün zihniyeti bizi, komutanı üzüyor. Onların elinde selahiyet yok. Komutan kendi emrindeki mahkemeye bile söz geçiremiyor» dedim. En çok buna sinirlenmişlerdir. Bir idari makam mahkemeye nasıl emir verir diye. Bunu yüzlerinden anlayınca, «Bütün anayasal kuruluşları toplayıp münakaşa edelim, bir mütareke olsun» deyip bağladım. Ama galiba Demirel meseleyi bu toplantıda sezdi. Eğer bu müşahedem doğruysa, bu kanaatin güçlenmesini önlemek gerekiyor.

28 Temmuz 1980 Pazartesi

Galiba, Demirel işkillendi...

Demirel iyice işkillendi. Ayın 24'ünde Ecevit'le Çankaya'da oturup, önem verdiğimiz beş yasanın geçmesi için nihayet anlaşmaya varmasından belli. Bugün Başbakanlığa yeni bir mektup gönderdim. 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasında yeni düzenlemeler yapılırken, 5 yılı geçmeyen cezaların temyiz edilemeyeceğine dair bir hüküm konmasını, bir de, güvenlik kuvvetlerinin silah kullanmasını düzenleyen yasanın 4, maddesine bir cümle eklenerek, bu kullanımın açık seçik yasalaşmasını teklif ettim. Bakalım özellikle birincisini bu «demokratik parlamento»dan nasıl geçirecekler.

9 Ağustos 1980 Cumartesi

Son engel olan Yüksek Askeri Şûrayı da hallettik. Tarih için 22 Ağustos teklif edildi ama, hemen arkasından 26 Ağustos ve 30 Ağustos gibi ulusal bayramlar var; bu tarihlerde veya bunların hemen öncesinde ve sonrasında uygun düşmeyecek.

Darbeler, cumaları yapılır.

Bugün kuvvet komutanları ve yeni 2. Başkan Öztorun Paşayı çağırdım ve kendilerine «Müdahale tarihi 12 Ey-

lüldür. Hemen hazırlıkları tamamlayın» dedim. Çünkü etrafta Demirel'in erken seçim isteyeceği söylentileri sıklaştı. Eğer bu gerçekleşirse —aslında bu adamların oturup da bir konu üzerine anlaşabileceklerini düşünemiyorum— o zaman çok geriye atar.

12 Eylül, cumaya rastlıyor. Önü tatil. Ayrıca, halkın tasvibini almak açısından iyi bir seçim olduğu kanaatindeyim. Hafta tatilidir diye, 27 Mayıs ile 12 Mart da cumaya rastlatılmadı mı?

30 Ağustos 1980 Cumartesi

Karar verdiğimiz güne kadar tansiyonu biraz düşürmek, kimseyi işkillendirmemek gerek. Bugünkü Zafer Bayramı mesajımda,

«İki yıla yaklaşan sıkıyönetim uygulamalarına bir an önce son verilmesi gerektiğine inanmaktayız» dedim.

Karar günü 67 ilde birden ilan edilince, sıkıyönetim nasıl olurmuş görecekler.

Gerekli son görüşmeleri yapmak için Şahinkaya Paşa iki gün sonra Amerika'ya hareket ediyor. 11'inde burada olacak. Ben de gidip Sekine Hanımı bir görebilseydim.

Vatana millete hayırlı olsun!

Kapı vuruluyor. Saatın 03.00 olduğunu haber verdiler. Peki dedim, savdım. Harekât bir saat sonra fiilen radyolardan ilan edilecek.

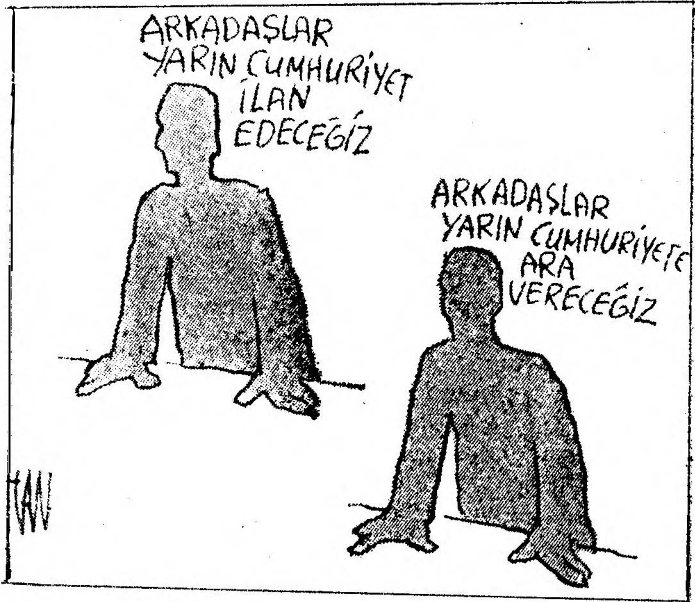
Vatan ve milletimiz için hayırlı uğurlu olsun.

12 Eylül 1980 Cuma

Bir düğmeye bastım ve tüm mekanizma harekete geçti. Bu gece daha fazla yazamayacağım.

17 Eylül 1980 Çarşamba

Birkaç gündür yazamadım. Hem vaktim olmadı, hem de olaylar otursun istedim.

ATATÜRK ATATÜRKÇÜ

Mekanizma en ufak bir çatlak ses çıkmaksızın işliyor. Bir kere, ordu tam bir uyum ve disiplin içinde. 6 numaralı bildiriyi daha ilk gün bunun için yayımladım. Kısa bildirinin tam üç yerinde, «üstün disiplin anlayış ve ruhu»ndan söz ederek, bunu övdüm. Düzen gelince her şey nasıl aslına rücu ediyor! Tuzla Piyade Okulunda «Merhaba Arkadaşlar» diye verdiğim selama cevap vermedikleri günler bir daha asla geri gelmeyecektir.

İkincisi, işçi cenahında her şey sakin. Harekâtın hemen üçüncü günü 15 numaralı bildiriyle, avans mahiyetinde yüzde 70 zam vererek tüm grevleri durdurduk. İlk günkü konuşmamda da şöyle dedim:

«Çalışkan ve vatanperver Türk işçisinin mevcut ekonomik koşullar çerçevesinde her türlü hakları korunacaktır» diye güvence verdikten sonra, sendikacıların arkasın-

dan gidip aldanınamaları için, «*Ancak, temiz Türk işçisini sömüren, onları kendi ideolojik görüşleri istikametinde kullanmak için her türlü baskı oyunlarına başvuran, işçinin hakkı yerine kendi menfaatlerini ön planda tutan bazı ağaların bu faaliyetlerine asla müsaade edilmeyecektir*» diye abanın altından gösterdim.

Aydınlarımız uyum içinde.

Üçüncüsü, aydınlar var ya, harekâttan önce her şeyi eleştiren ve hiçbir şeyi beğenmeyen aydınlar, onlar da gerekli uyum içindeler. Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi ve Danıştay başkanları bize başarı mesajları yolladılar. Diğerlerinin de eli kulağındadır. Böyledir bunlar; sıkıyı görünce, «salt hukukun üstünlüğü» diye fetva vermeyi unutuverirler. Koydunsa bul. Diğerleri neyse de, bu Danıştay'ı iyi bir adam etmemiz gerekecek.

Gazeteler de uyum içinde. Hatta, solcu yazarlar, burada ismini vermeyeceğim, böyle böyle olursa «Silhalı Kuvvetlerin yönetime el koymasından doğal ne olabilir ki? Sonuç şaşırtıcı değildir» diye yazıyor. Aldığımız istihbarata göre, harekâttan önce TBMM'deki küfürleşmeleri anlatan bir de kitap hazırlıyormuş biri. Biz yaz desek, yazdırtamazdık. Eline sağlık.

Bütün bunlar, «Efendim, günde 20 kişi ölüyor, mademki yapacağız, bir an önce yapalım da ölmesinler» diye acele eden arkadaşlarımızı dinlemeyip, sükûnetle en uygun tarihi beklemekte ne kadar haklı olduğumuzu açık biçimde göstermiyor mu?

Bir de, tabii, siyasal partiler meselesi var. Aslında ordunun alt kademeleri ve işçi dışında herhangi bir reaksiyon gelmesi zaten mümkün değildi ama, gene de bu adamların milyonlarca oy vereni var. İlk gün saat 13.00'te yayımlanan radyo-TV konuşmamda siyasal partilerin kapatılmadıklarını, sadece faaliyetlerinin durdurulduğunu, bunlara seçimlerden yeterince önce tekrar faaliyete geçme müsaadesi verileceğini söyledim. Oysa, sivil danışmanlarımızın hazırladıkları metinde bunların kapatılmış olduğu ifadesi yer almaktaydı. Bu adamların siyasi hayatlarının tamamen ölmüş olduğunu sindire sindire vermek uygun olacaktır.

Faziletli yurttaş - hain yurttaş...

Dün ayrıca ilk basın toplantımı yaptım. Söylediklerimi esas olarak şu tema üzerine bina ettim: Bir faziletli vatandaş vardır, bir de rejimi yıkmak isteyen hain vardır. *12 Eylülden önce Mecliste yasalar görüşülürken faziletli vatandaş düşünülmemiş, daima rejimi yıkmak isteyenlerin demokratik hakları düşünülmüştür.* Biz bunu tersine çevirmek, bozulan demokrasiyi işletmek için geldik; yoksa demokrasiyi kaldırmaya değil. Vermek istediğim ana fikir buydu.

Tabii, kötü fikirliler hemen şöyle düşünmüştür: Kendisi her konuşmasında halkı şu veya bu şekilde bölmeye karşı çıkıyor, ama burada ikiye ayırdı, demişlerdir. Haksız mıyım, faziletli yurttaşların yanı sıra rejimi yıkmak isteyenlerin olduğu bir gerçek değil mi?

Konuşmam bitince soru cevaplara geçildi. Tabii, parti liderleri soruldu, partilerin kapatılmadığını tekrarladım. Devri sabık yaratacak mısınız, dendi. «O tabiri kullanmayalım da, adamsendecilikten memleketi kurtaracağız» dedim. Yabancı muhabirin biri Türk - Yunan ilişkilerini sordu, ittifaka dönmesi için her türlü gayreti göstereceğimizi söyledim. Yakında görecekler. Biri kalktı, Amerika biliyor muydu, dedi. «Sureti katiyede hayır; eşlerimiz ve çocuklarımız bile bilmiyordu» dedim. Toplantıdan sonra danışmanlarım dediler ki, keşke söyleseydiniz Amerika'yla Türkiye arasındaki saat farkı meselesini, daha inandırıcı olurdu, dediler. Onu ihmal ettik gerçekten. Toplantıyı, *«Biz zaten demokrasiyi ortadan kaldırmış değiliz; işlemeyen demokrasiyi, bozulmuş demokrasiyi tekrar demokrasinin diğer kaideleriyle birlikte getirmek için bu harekâtı yapmak zorunda kaldık»* diye vurgulayarak kapadım. Çok iyi geçti. Bugün bütün gazeteler çok rahat olduğumu, tecrübeli bir devlet adamı gibi davrandığımı yazıyorlar.

18 Eylül 1980 Perşembe

Yemin metninden fazlalığı çıkardık.

Bugün törenle andiçtik. Önceden çağırdım: «Şöyle esaslı bir tören olsun, sessizlik olmasın, marşlar falan çalsın,» dedim. «İyi olur efendim, görkemli olur, Beethoven çaldırırız» dediler. İyi de oldu gerçekten. TBMM Onur Sa-

lonuna Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını getirttik; o çaldı.

Böylece, *Türkiye'nin bütün sorunlarını çözümlemek için* andiçtik. Sadece, metnin ilk yazılışında «...ve iktidarın yeni kurulacak meclise devredilmesi ülküsüne bağlı kalacağıma» diye bir yer vardı, onu gereksiz görüp çıkarttık.

Dün, bir de, gözetim altında tutulma süresini 15 günden, 30 güne çıkardık. Bunu kırk kere söylemiş de yaptıramamıştık. Kabul edenler, etmeyenler dedim, geçti.

20 Eylül 1980 Cumartesi

Kanunlarda gerekli değişiklikleri yapmak, yeni kanun tasarıları getirmek ve Türkiye'nin bütün sorunlarına çözüm bulmak için ihtisas komisyonları kurduk. Bugün Nurettin Ersin Paşa bu komisyonları toplamış. Bu çalışmaları

yaparlarken ideolojilerinin Atatürkçülük olması gerektiğini söylemiş. Birlik ve beraberliği sağlamanın tek yolunun Atatürkçülüğü canlandırmak olduğuna işaret etmiş. Kendisi çok idealist bir Atatürkçüdür, zaten hangimiz değiliz, bunun için Nutuk'u bastırıp bütün okullarda mecburi ders olarak koymayı teklif etmiş.

Nutuk'u ders kitabı yapalım ama, Kürtlerden bahsediyor...

Bana gelip bunları naklettiler, ne var dedim, çok iyi söylemiş, hemen bastırılsın ve dağıtılsın, dedim. «Komutanım, iyi ama, Atamızın eserinin 3. cildi belgelere ayrılmış bulunuyor, bunun da yaklaşık yarısı adlı adınca 'Kürt ricalinden' bilmem ne efendiye, bilmem ne şeyhine yazılmış ve kendilerinden yardım isteyen veya yaptığı yardıma teşekkür edip Türk-Kürt halklarının birliğini öven telgraflarla dolu; bunları ne yapacağız, eğer *Nutuk* ders olarak okutulacaksa, hiç olmazsa ilk iki cildi okutulsun, aman üçüncü cildi okullara göndermeyelim» dediler. Şimdilik bir şey yapmamalarını, durumu inceleteceğimi söyledim.

25 Eylül 1980 Perşembe

«Kabul edenler, etmeyenler, kabul edilmiştir!»

Bugün Konseyin iç tüzüğünü kabul ettik. Meclis olarak görev yaptığımıza göre bu lazımdı. Şöyle oluyor:

Ben başkan olarak kanun teklifini okutuyorum, tümü üzerinde söz almak isteyen var mı diye soruyorum, genellikle olmuyor. O halde maddelere geçilmesini reyinize vazediyorum, kabul edenler etmeyenler, diyorum, kabul ediliyor, geçiyoruz maddelere.

Sonra madde madde okutup, gene söz alan var mı diye soruyorum ve gene oylayıp müteakip maddeye geçiyorum, sonunda da tasarının tümünü oyluyorum.

Bu müzakereler, birlik ve beraberlik sağlamak açısından gerçek birer ibreti âlem niteliğinde.

Bununla birlikte, sanılmasın ki, gerektiği zaman titiz davranılmıyor. Mesela, şunu örnek vereyim, hani değiştirilmesi için söyleye söyleye dilimizde tüy biten 1402 Sayılı Kanun var ya, onun en önemli yeri 2. maddesine eklenen

fıkradır, hani şu komutanlarımıza istediği kamu personelini görevden uzaklaştırma yetkisi veren hüküm. İşte, 21 Eylülde yürürlüğe giren o hükmün nasıl müzakere edildiğini ve geçtiğini, buna mukabil sayın konsey üyelerinin aynı teklifte takıldıkları başka bir madde üzerinde nasıl titizlikle durduklarını göstermek için, Milli Güvenlik Konseyi tutanağının ilgili yerini, 19 Eylül 1980 tarihli tutanağın 28 ve 29. sayfasından buraya aynen almayı uygun buldum. Biliyorsunuz, aynı gün 3 yıla kadar olan hapis cezalarında temyizi kaldıran, böylece bağımsız mahkemelerimizi büyük ölçüde ferahlatan hüküm de yürürlüğe girmiştir.

2. — 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine ve Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı. (1/2) (S. Sayısı: 3)

BAŞKAN — Gizli toplantıda bulunacak arkadaşlarım ve görevliler yerlerini alsınlar.

Efendim, kanunun tümü üzerinde görüşme açıyorum.

Tümü üzerinde söz almak isteyen arkadaş var mı efendim?... Yok.

O halde maddelere geçilmesini reyinize vazediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

1'nci maddeyi okutuyorum:

1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine ve Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı:

Madde 1. — 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2'nci maddesine aşağıdaki şekilde bir fıkra eklenmiştir:

Sıkıyönetim komutanlarının; bölgelerinde genel güvenlik, asayiş veya kamu düzeni açısından çalışmaları sakıncalı görülen veya hizmetleri yararlı olmayan kamu personelinin statülerine göre atanması veya işine son verilmesi, yerel yönetimde çalışanların görevden uzaklaştırılması veya işlerine son verilmesi hakkındaki istemleri ilgili kurum ve organlarca derhal yerine getirilir.

BAŞKAN — Bu madde üzerinde söz almak isteyenler? Yok.

Maddeyi oylarınıza vazediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

....

«Ya 'gibi' olur, ya 'emsali' olur!»

Madde 3. — Bent-i:

i) Lokanta, lokal, gazino, kahvehane, birahane, meyhane, tiyatro, sinema, bar, diskotek, taverna, dansing ve emsali gibi eğlence yerleri ile kulüp vesair oyun salonlarını, otel, motel, kamping ve bunlara benzer yerleri kontrol etmek, kapatmak veya bunların açılma ve kapanma zamanlarını tayin etmek ve sınırlamak;

BAŞKAN — Bu madde üzerinde söz almak isteyen var mı efendim?..

Buyurun.

ORGENERAL HAYDAR SALTIK (Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri) — Efendim, biraz önce okunan madde 3 - bent i'de; «Lokanta, lokal, gazino, kahvehane, birahane, meyhane, tiyatro, sinema, bar, diskotek, taverna, dansing ve emsali gibi...» denilmekte. Ya «gibi» olur, ya «emsali» olur. Yani burada ikisinin birden, teknik yönden kullanılmaması gerekir gibi geliyor bana. Ya «emsali eğlence yerleri» olur veya «dansing gibi eğlence yerleri» olur.

BAŞKAN — Doğrudur, «emsali eğlence yerleri» veyahut «gibi» olması lazım.

ORGENERAL HAYDAR SALTIK (Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri) — «Dansing ve benzeri eğlence yerleri» olabilir belki veya «dansing gibi eğlence yerleri» olabilir. Fakat, «emsali gibi» bana biraz tuhaf geldi.

BAŞKAN — «Dansing ve benzeri» demektir «emsali» zaten.

ORGENERAL HAYDAR SALTIK (Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri) — «benzeri eğlence yerleri» ifadesi, daha rahat ve daha uygun geliyor bana.

BAŞKAN — «Benzeri gibi» olmaz.

ORGENERAL HAYDAR SALTIK (Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri) — Ya «gibi» kelimesi kalkacak, ya «emsali» kelimesi kalkacak.

BAŞKAN — O zaman, «gibi» yi kaldırırız.

ORGENERAL HAYDAR SALTIK (Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri) — «Benzeri eğlence yerleri» olsa daha iyi Türkçe kullanılmış oluyor.

BAŞKAN — Evet.

O halde. madde 3 bent i'deki, «dansing ve emsali gibi» ifadesinin, «dansing ve benzeri eğlence yerleri» olarak dü-

zeltilmesini reyinize vazediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bu şekilde değiştirilecektir.

30 Eylül 1980 Salı

«Sakın ola ki, politikaya bulaşmayın!»

Bugün, Kara Harp Okulunun öğretim ve eğitim yılının başlaması münasebetiyle yaptığım konuşmada Harbiyeli kardeşlerime nasihat ettim ve politikaya bulaşmamalarını söyledim.

«Evlatlarım,» dedim, *«Bu yaşlarda sakın ola ki politikaya bulaşmayın. Biz, bugün politikanın içine atıldıysak, yurdumuzun düştüğü felaketli durumdan, her zaman olduğu gibi, milletimizi düzlüğe çıkarmak için buna mecbur kaldık... Ne zaman ki bir ordu politikanın içine girmiştir, o ordu yavaş yavaş disiplinini kaybetmeye ve çökmeye başlamıştır...*

Onun için, bizim yaptığımız bu harekâtı, kendinize misal alarak sakın ola ki politikanın içine atılmayın. Biz orduyu politikadan kurtarmak için emir-komuta zinciri içinde bu harekâtı yapmak zorunda kaldık. Eğer yapmasaydık, bundan evvelkiler gibi, ordu politikanın içine girerdi.

Dikkat ederseniz, 5 kişilik bir emir-komuta kademesiyle işleri yürütüyoruz. Bizim altımızdaki kademelere bulaştırmamak için de her türlü çabayı sarf ediyoruz. Şuna da kararlıyız ki, en kısa zamanda memleketimizi hakiki demokratik kaideler üstüne oturttuktan sonra görevimizin başına döneceğiz.»

Bunları söylemem çok önemli oldu, çünkü bu çocuklar bu yaşta, bizim ne feragatler sonucu bu işi yüklendiğimizi bilmezler, dediğimiz gibi değil, yaptığımız gibi yapmaya kalkışırlar.

2 Ekim 1980 Perşembe

«Ben bir hocanın çocuğuyum»

900 sene önce büyük komutan Alpaslan'ın 45.000 kişilik ordusuyla 200.000 kişilik düşman ordusunu yenerek Anadolu'nun kapılarını bize açtığı Malazgirt Meydan Muharebesinin yapıldığı yerde izlemeye geldiğim tatbikattan yararlanarak Van ve Ağrı'da bugün vatandaşlara hitap ettim.

Van'da en çok din istismarından bahsettim:

«Ben bir hocanın çocuğuyum. Dinin ne demek olduğunu pekâlâ bilirim. İşte sevgili yurttaşlarım, bir taraftan dini istismar edenler, bir taraftan partizanlıkla halkı birbirine düşürenler memleketi bu hale getirdi» dedim. Hoca çocuğu olmam sanırım çok etki yaptı. Siz bakmayın, resmi hal tercümemde, «Babası İnhisarlar İdaresi memurlarından Hayrullah Bey, annesi Naciye Hanımdır» diye yazar ama, babam asıl cami hocasıydı. Şimdi bunu da aleyhime kullananlar çıkmak isteyecektir ama, ben açık sözlü bir insanım. Düşündüğümü, bildiğimi saklayamam. Devlet sırları hariç, tabii.

Van'da propaganda yapmışlar biz gitmeden; bunlar idareyi bir aldı mı, tatlı gelir, bırakmazlar, memleketi kışlaya çevirirler, demişler. Yedikleri halta bak. Van'da sözlerimi şöyle bitirdim:

«Bizim makam ve mevkide... Cumhurbaşkanlığında gözümüz yok.»

«Sizleri bu güneş altında daha fazla tutmamak için sözlerime nihayet vermeden şunu söylemek istiyorum: Her yerde ifade ettiğim gibi, bizler, beş kişilik Milli Güvenlik Konseyi üyeleri uzun süre bu makamda kalmak niyetinde değiliz. Buna hevesli de değiliz. Kanuni düzenlemeleri, seçim sistemini, Partiler Kanununu, Anayasayı yaptıktan sonra en kısa zamanda idareyi gelecek parlamenter kişilere teslim edeceğiz. Bundan emin olabilirsiniz. Bizim makam ve mevkide gözümüz yoktur. Bu hırsımız da yoktur, bunu bilesiniz.

Biliyorsunuz birçok defalar gazetelerde, cumhurbaşkanı seçiminde benim ismim de mevzubahis olduğu zaman, 'Ben aday değilim' dedim. Benim de cumhurbaşkanlığında gözüm yok. Bu makama bir rakip olarak da gelmek istemezdim. Ama mecbur olduğumuz için buraya geldim. Bundan emin olabilirsiniz. Bütün görevimiz bu memleketin bu milletin daha müreffeh bir yaşama kavuşması ve huzur içinde olmasıdır.»

Aynı şeyi Ağrılılara da tekrar ettim,

«Kıymetli Ağrılılar, tekrar ediyorum, idarede bizim uzun müddet kalmaya niyetimiz yok, böyle bir hırs peşinde değiliz» dedim.

6 Ekim 1980 Pazartesi

Bugün Amerikan Büyükelçisi James Spain ziyaretime geldi. Hoşbeşten sonra Başkan Carter'in özel mesajını getirmiş, onu takdim etti. Okuduklarımdan memnun kaldım. Olanları anlayışla karşılıyorlar. Biliyorlar meseleleri çünkü. Mektuba hemen cevap veremeyeceğimi, ancak bu arada gösterdikleri anlayış için Sayın Başkana teşekkürlerimi iletmesini istedim. Demokrasiye en kısa zamanda geçileceğini, ancak bu zaman zarfında yapılması gerekenleri yapabilmekliğimiz için müttefiklerin anlayışına ihtiyacımız bulunduğunu kaydettim.

«Gen. Rogers asker sözü versin, iki hafta içinde hallederiz»

Büyükelçi Spain bunu Başkan Carter'e ileteceğini söyledi. Sonra Yunanistan'ın askeri kanada dönme işini açtı. Hani, biz sizi anlayışla karşılıyoruz ya, siz de bizi anlayın demeye getiriyor. Sanki anlamıyoruz. Biz bu işte Türkiye'nin menfaatini görmesek, ne para ne yardım ne teçhizat. Hiçbirine eyvallah demeyiz. Ama asker olarak tabii ki güneydoğu kanadındaki gedik meselesini düşünmek zorundayız.

Tabii büyükelçiye bunları hissettirmedim. Önce, daha önceki tutumumuzun bir özetini yaptım, ama artık meseleye daha yumuşak baktığımızı, Ege'deki kontrol sahalarının düzenlenme işinin Yunanistan'ın dönüşünden sonra ele alınabileceğini söyledim.

Memnun oldu, tabii. Olduğu şuradan belli ki, benim hoşuma gider diye Türkiye'nin hangi rejimle yönetileceğine karar vermenin kendilerine ait bir iş olmadığını söyledi. Tabii, NATO'nun da demokratik ülkeler ittifakı olduğunu sokuşturdu. Yunanistan işine bu girizgâhtan sonra geri döndü ve bu işin mümkün olduğu kadar erken ve General Rogers Planı dahilinde gerçekleşmesini umduğunu belirtti.

İşin bu noktasında açık konuştum. Sayın Büyükelçi, dedim, biz bu işi canı gönülden istiyoruz. Ama ya Yunanlılar girdikten sonra mızıkçılık ederlerse? İşte onun için, dedim, General Rogers'ın gelip burada bize asker sözü vermesi gerekiyor, böyle bir durum olmayacağına dair. O zaman bu işi hafta içinde hallederiz, dedim.

Şimdi denecek ki, sözü büyükelçiden niye almadın denecek. Hem bu işi General Rogers yürütüyor, hem de asker sözü başka olur.

Çay söyledim. Yarım saat kadar büyükelçiyle eski günleri andık. Ayrılırken, yıllardır birikmiş askeri alım borçlarının hemen temizleneceğinden ve silah ihtiyaç listelerinin sağlıklı olarak hazırlanmaya başlayacağından kesinlikle emin olduğunu söyledi. Yaptığımızı para ve silah için yaptık sanmasın diye, biz bunu hem ittifak, hem de kendi savunmamızın selameti için yapıyoruz ekselans, dedim. Çıktı.

7 Ekim 1980 Salı

Bir sağdan, bir soldan...

Anarşiyi durdurmak için var gücümüzle yüklenmiş bulunuyoruz. Meclisin son zamanlarda hiçbir idam kararını onaylamaması 12 Eylülden önce anarşiyi çok şımartmıştı. Bunu dikkate alarak, idamları onaylamaya karar verdik. Kararı kesinleşenlerden bir sağcıyı (M. Pehlivanoğlu), bir de solcuyu (N. Adalı) bugün astılar. Konsey taraf tutuyor demesinler diye bir sağcı bir de solcu seçilsin dedik.

11 Ekim 1980 Cumartesi

Yeraltı dünyasının ünlüleri tutuklanmaya başladı. Böylece 12 Eylül harekâtının ideolojik olmadığı, memleketin bütün sorunlarını çözmeye azmettiği bir kere daha görülecek. Ayrıca, devlete kafa tutmaya kalkan bu kişiler devlet gücünün ne demek olduğunu görecekler. En kısa zamanda da şu gazinolarda erkek mi kadın mı olduğu belirsiz kişilerin durumuna el atacağız.

14 Ekim 1980 Salı

Gene tatbikat için gittiğim Diyarbakır'da bugün halka uzun bir konuşma yaptım:

«Sevgili Vatandaşlarım,» dedim, *«12 Eylül harekâtının niçin yapıldığını izah etmeyeceğim. Bunu çok anlattım. Televizyonda, radyoda bunu duydunuz. Bu harekâtı üstten yani Genelkurmaydan ve 5 kişilik bu heyet tarafından verilen bir emirle yapmadık. Bu karar 5 kişinin kararı değildir. Bu karar milletin kararıdır. Bu karar Silahlı Kuv-*

vetlerin komuta kademesindeki bütün arkadaşların kararıdır.»

Şimdi gene diyecekler, «Hani sen 30 Eylüldeki Kara Harp Okulu konuşmanda bu işi 5 kişi yaptık, başkalarına bulaştırmıyoruz, demiştin, şimdi ne diyorsun,» diyecekler. Desinler. Bakayım ben bu konuşmamda daha neler dedim. Bir kere, her zamanki gibi, kız-erkek, Alevi-Sünni gibi ayrımlar yapılmamasını, tasarrufa azami dikkat gösterilmesini söyledim.

«Genç bayanlarımız kusuruma bakmasınlar.»

«*Ufak bir misal vereyim,*» dedim. «*Bugünün bazı genç bayanlarımızın, kusuruma bakmasınlar, bunu açıkça söylüyorum, modadır diye ayakkabı yerine çizme giymelerini ben tasvip etmem. Çünkü her çizmeden üç ayakkabı çıkar. Çünkü bu çizmelerin üzerindeki deri ile üç çift ayakkabı alınır. Eskiden erkekler çizme giyerdi. Niye şimdi bayanlar alır, anlamıyorum... Bir kibrit almak için arabamıza atlarız. Tarlayı sürmek için aldığımız traktörleri şehre gelip gitmede kullanırız*» dedim.

1961 Anayasasına temas ettim:

«*O anayasa dediğimiz elbise bize bol geldi. İçinde oynamaya başladık*» diye misal verdim. Biz gelmeden, «İşçi düşmanı Faşist cunta» diye propaganda yapmışlar. Şöyle karşılık verdim:

«Biz fakir kişilerin karşısında değiliz.»

«*Silahlı Kuvvetlerin üst kademesinden, aşağıya kadar olan bütün komuta kademesinin en az yüzde 90'ı köylü çocuğudur... Ben yüzbaşı iken, ay sonunda iki buçuk liram kaldığında evime bir şey alamadığım için üzüldüğüm zamanları bilirim... O halde böyle fakir tabakadan gelen, halkın içinden gelen, halkla beraber olan bir komuta kademesi her halde işçinin karşısında olamaz... Tekrar ediyorum, biz orta gelirlilerin, fakir kişilerin karşısında değiliz, olmamıza da imkân yoktur.*»

Eminim, arkamızdan gene konuşmuşlardır. «Bak, bak, yüzbaşıyken iki buçuk liram yoktu» diyor, «şimdi Ordu Pazarlarıydı, OYAK'tı, lüks orduevleriydi derken ne hale geldiler, orduyu burjuvalaştırdılar» demişlerdir. Bu servet düşmanları bunları söylemişlerdir.

«Şeriatin kestiği parmak acımaz.»

Tabii, din ve mezhep istismarına katiyen fırsat vermemelerini söyledim:

«*Bizim dinimiz,*» dedim, «*affedicidir. Affedicidir ama, buna hak kazananlar için affedicidir. Onun için bizden evvel yapılan işlerin hesabını biz sormuyoruz. Hesabını mahkemelere verdik. Mahkemelerin tutukladıklarına ses çıkarmıyoruz. Şeriatın kestiği parmak acımaz derler. O halde mahkemelerin verdiği karara biz uyarız.*»

Biz kalkıp da özel mahkemeler kurmadığımız halde, eminim gene arkamızdan neler söylemişlerdir. Demişlerdir ki, «Mahkemelerin verdiği karara uyacağız diyor ama, kendisi değil midir 15 Temmuz 1980 günkü Milli Güvenlik Kurulu toplantısında '*Komutan kendi emrindeki mahkemeye bile söz geçiremiyor*' diye yakınan?» Tabii, bunu Diyarbakır'dakiler dememiştir, onlar ne bilecek benim fi tarihinde MGK toplantısında söylediğimi! Bu Ankara ile İstanbul'daki aydın dediğimiz insanlar demiştir böyle. MGK'deki sivil üyeler dışarı sızdırmıştır, onlar da böyle demişlerdir... Biz özel mahkemeler kurmadığımız halde dilleri bunu söylemeye varmıştır.

Konuşmadan sonra gazetecilerden biri, kalın gözlükleri var, yanıma geldi, ayakkabı-çizme konusu üzerinde niye özellikle durduğumu sordu. «Kardeşim, benim kızlar, sağ olsunlar, bir değil iki değil tam üç tane, ben bunlara nasıl çizme yetiştireyim?» dedim. Sonra da bunu yazmamasını söyledim.

17 Ekim 1980 Cuma

Gen. Rogers asker sözü veriyor ve Yunanistan işini bağlıyoruz.

Haig'in yerine tayin edilen General Rogers, harekâttan sonra bana bugün dördüncü ziyaretini yaptı ve Yunanistan işini bağladık. Memleket için hayırlı uğurlu olsun. Dört kere gelmesi de gösteriyor ki, kolay razı oluyor izlenimi bırakmadık. Yunanistan'ın geri dönme işleminden sonra eski tutumunu sürdürmesi halinde Türkiye'de büyük tepki doğacağını, benim buna rejime destek ve silah için rıza göstermiş olduğumu veya daha kötüsü, saf olduğumu söyleyeceklerini özellikle belirttim. Türkiye bir iyi niyet

jesti yapıyor, bu dostlarımızca iyi değerlendirilsin, dedim «Hiç kuşkunuz olmasın Sayın Devlet Başkanı, Yunanistan'ın bir problem çıkarmayacağına kefil oluyor, size asker sözü veriyorum» dedi. Bu teminattan sonra içim rahat, elini sıktım.

Yunanistanlı bir NATO'nun Yunanistansız bir NATO'dan daha güçlü olacağı yalan mı? İki ülkenin dost olmasının her ikisi için de daha iyi olduğu doğru değil mi? Bundan sonra, Türkiye'nin bunca zamandır kanserleşmiş savunma sorunlarının halledileceği bir gerçek değil mi? Teminatların en sağlamı olan asker sözü bütün bunları sağlayacaktır.

19 Ekim 1980 Pazar

Bu arada, bu mühim dış problemleri hal yoluna ulaştırırken, içerdeki sorunları unutuyor değiliz. Devlet adamlığı demek de, bu demek zaten. Bugün, işçilerin 1 yıllık kıdem tazminatlarının, 30 günlük ücretin 7,5 katını aşamayacağına dair yasayı çıkardık. Anarşi dönemindeki fiyat artışlarının yani enflasyonun en büyük kaynağını böylece kurutmuş olduk.

Tabii, birtakım hainler, açıkça değil tabii, bu cesaret var mı onlarda, gene dedikodu biçiminde etrafa yaymışlar, hani daha üç gün önceki Diyarbakır konuşmasında biz işçiden yanayız diyordu, bu ne biçim işçiden yana olmak, demişler. Bu alçaklar sanki bilmiyorlar, ücretlerdeki artışın enflasyona, enflasyonun da en çok, sabit gelirli işçinin fukaralaşmasına yol açtığını!

18 Kasım 1980 Salı

Dün İzmir, bugün İstanbul Gazeteciler Cemiyetini ziyaret ettim. Bugüne kadar gazetelerden genellikle memnun olduğumuzu iftiharla belirttim. Ama şöyle devam ettim:

«Hakikaten 12 Eylülden sonra büyük anlayış gördük. Bu bir müddet devam etti. Fakat yavaş yavaş, acaba açık bir delik bulabilir miyiz, bir yerden fırsat kollayabilir miyiz gibi bazı girişimler oldu. Ama bunu da, arkadaşlarımızın ikazlarıyla hemen düzelttiler.»

«Tekdirle uslanmayanın hakkı kötektir!»

Şimdi ben biliyorum. Ben bunları söylerken başlarını

sallayarak dinleyenlerden bir kısmı içinden neler diyordur. Geçen gün İstanbul Sıkıyönetim Basın ve Halkla İlişkilerden Albay Özkan açmış telefonu *Cumhuriyet* gazetesinin laf anlamayanlarına, «Komutanlıktaki değerlendirme, tekdirle uslanmayanın hakkı kötek olduğu şeklindedir» demiş, onu kafalarından geçiriyorlardır. Eksik bile söylemiş. Ben rahmetli Ziya Paşanın bu sözünün tamamını münasip bir yerde söyleyeyim de, hemen kapatmıyoruz da önce ihtarla yetiniyoruz diye şımarmasınlar.

Cumhuriyet, 28 Kasım 1985

19 Kasım 1980 Çarşamba

Eğitim birliklerini teftişe çıkmıştım. Çorlu'ya gelirken helikopterden kalabalığı görünce, inip bu insanlara hitap etmekten kendimi alamadım. Kulağımıza kadar geliyor, duyuyoruz, bazı dedikodular yapıyorlar. Onlardan birine değindim konuşmamda,

«Bu arada yine bazı dedikodular çıkararak, yalanlar düzerek, bizimle hükümetin arasının açık olduğunu söylerler. Külliyen yalandır. Milli Güvenlik Konseyinin üyeleri arasında anlaşmazlık var derler, külliyen yalandır, kale gibiyiz, çelik gibiyiz, kararlıyız. Önümüze çıkan her engeli devirip geçeceğiz» dedim.

28 Aralık 1980 Pazar

İşçileri enflasyondan korumak için ikramiyelerini azaltıyoruz.

Türkiye'nin bütün sorunlarını çözmeye başlamış olmanın huzuru içinde, üç gün sonra yeni yılı idrak edeceğiz. Bugün enflasyonun belini kıracak en önemli kararlardan birini aldık. Kamuda çalışan işçilere yılda ikiden fazla ikramiye ödenemeyeceğini karara bağladık.

Aslında bu kararın iktisat dışı olan, ama daha az önemli olmayan bir yönü daha var. Müdahalemizden önce öyle bir noktaya gelinmişti ki, sendikalar devletle kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyordu. Ne zam isterse alıyordu. Bu çeşit kararlarla hem işçiyi enflasyondan korumuş oluyoruz, hem de işçi kardeşlerimizin sendika ağaları tarafından istismar edilmesini önlüyoruz; çünkü bu zamlar onların cebine değil, sendika ağalarının cebine giriyordu. Bunlar makam arabalarında geziyor, yazın lüks dinlenme tesislerinde tatil yapıyorlardı. Zaten emir verdim, bu tip sendikaların mal varlıklarını, borçlarını falan çıkarttırıyorum. Yakında açıklayacağım.

Bir sendikacıyı, Sosyal Güvenlik Bakanı yapıyoruz.

Şimdi diyecekler ki gene, bunlar faşist cunta, bunlar işçi düşmanı diyecekler. Hangi işçi düşmanlığından bahsediyor bu vatan hainleri? Hangi faşist cunta kalkar da,

ülkedeki en büyük işçi konfederasyonunun genel sekreterini getirip Sosyal Güvenlik Bakanı yapar? İşçi konularının kaderini onun eline teslim eder? Buna bile kulp taktılar. Dediler ki, işçiden korktukları için böyle yaptılar, işçiye rüşvet verdi, dediler. Biz işçiden korksaydık kıdem tazminatını sınırlamaz, ikramiyeleri ikiye indirmezdik. Tersine, duruma sureti katiyede hâkimiz. Daha evvelki gün, ayın 26'sında sendikaların toplu sözleşme çağrısı yapamayacaklarına dair kanun çıkardık. Tek ses çıktı mı? Kasımın 7'sinde, daha önce 30 güne çıkardığımız toplu suçlarda gözaltını, bu sefer 90 güne çıkardık. 141, 142, 145/1 ve 163/4'e giren suçları sıkıyönetim mahkemeleri kapsamına soktuk. Kimse kalkıp da memnuniyetsizliğini belirtti mi?

Bu ayın 12'sinde Saltık Paşa «İLO bildirgelerine ve Türkiye'nin bu örgüte taahhütlerine kesinlikle uymaktayız» diye demeç verdi, DİSK davası gene bu ayın 19'unda başladı, kimse kalkıp da itiraz yükseltti mi? Bunlara sadece yurtdışına kaçan ve orada düşmanlarımızla işbirliği yapan hainler itiraz ediyor. Ama onların da hakkından geleceğiz. Türk devleti muktedirdir. 8 Kasımda, Türkiye aleyhine yurtdışında yapılan propagandaları izleyecek bir kurul kurduk. Hem Türk vatandaşı ol, hem de kaçıp Türkiye aleyhinde konuş. Bu meseleyi de halledeceğiz.

31 Aralık 1980 Çarşamba

Vatandaşlarıma bir yeni yıl mesajı yayımladım. *«1981 yılının, bütün sorunlara çözüm yollarının açıldığı verimli ve başarılı bir yıl olacağı muhakkaktır»* dedim.

5 Ocak 1981 Pazartesi

Bu yılı Atatürk Yılı ilan ettik. Hem Atamızın doğumunun 100. yılı oluyor, hem de 12 Eylülle birlikte ulusça tekrar geri döndüğümüz Atatürkçülüğün rönesansını kutlamış oluyoruz. Bu münasebetle TBMM binasında bugün bir açılış töreni düzenledik. TBMM binasında deyişimin sebebi, artık yasama meclisi fonksiyonu görmeye başlayan Milli Güvenlik Konseyini buraya taşıdık. 17.51.00 numaralı telefonu çaldığı zaman «Buyurun, Milli Güvenlik Konseyi» diye cevap veriyor.

Türk Ulusu Atatürk ve Tanrı lütfu...

İşte bu açılış töreninde bir konuşma yaptım. Atamızın dehasını, Atatürk ilkelerini, Atatürk'ün bu ilkeleri nasıl anladığını anlattım ve tabii laiklik üzerinde özellikle durdum. «*Atatürk'ün laiklik ilkesinde dinin siyaset aracı olarak kullanılması akıl ve mantık dışıdır*» dedikten sonra, sözlerime şöyle devam ettim:

«Türk Ulusu, yaşamının en büyük talihini, ulu önder Atatürk'ü kendisine bahşeden Tanrı lütfuna borçludur.»

Atatürk için ne söylense, ne yapılsa az olduğu kanaatindeyim.

6 Ocak 1981 Salı

Bugün, 1963'ten beri kafamda olan bir hayali gerçekleştirdim. Gülhane Askeri Tıp Fakültesini açtık. Ordunun doktora ihtiyacı vardı. Üniversiteler kontenjan tanımaya yanaşmıyorlardı. Bir askeri tıp fakültesi açmak istiyorduk. Bugünkü konuşmamda meseleyi şöyle anlattım:

«Ama itiraf edeyim ki, bir türlü başaramıyorduk. Çünkü karşımıza bir Anayasa çıkıyor ve 'Özerk olmayan fakülte açılamaz' diyordu. Ben de diyordum ki, Silahlı Kuvvetler içerisinde özerk fakülte olamaz... Biz özerkliğe bir şey demiyoruz ama, 'Asker olarak kışlalara da bir idari özerklik tanımak, bizim için hiç de uygun değil', şeklinde konuştuğumuz zaman her şey bitiyordu. Kısmetmiş ki, 12 Eylül harekâtı oldu ve bunu hallettik...

Bundan sonra zannediyorum, Silahlı Kuvvetlerin istediği ve özlemini çektiği Atatürk ilkelerine bağlı, vatanperver, canını seve seve feda edecek, maddiyattan uzak, manevi değerleri çok yüksek tıp adamları yetiştirebileceğiz.»

«Evvela asker, sonra doktor...

«Bundan evvel de yetiştiriyorduk. Bundan evvelkilerde bu sıfatlar yoktur demek istemiyorum. Ama askeri eğitimden uzak yetiştiriliyorlardı. Bizim isteklerimize cevap veremiyorlardı. Onun için ben, sayın öğretim görevlilerinden bilhassa bunu rica edeceğim. Karşınızdaki talebeler evvela asker, sonra doktordur. Binaenaleyh evvela askeri vasfı vardır, ondan sonra doktorluk vasfı vardır.

Talebelerden de şunu bekliyorum: Atatürk ilkelerine sarılın. Ondan ayrılmayın, o bizim aydınlık yolumuzdur. O yoldan sapmayın. Sapanlarla mücadele edin ve idarecilerinize haber verin. Onlarla mücadele ederiz. Onların kafasını her zaman ezebiliriz. Yeter ki, sizler bizimle beraber olun. Bu cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün yolundan ayrılmayın. İdealist olun. Ama bu idealiniz Atatürk idealleri olsun. Atatürk ilkeleri, istikametiniz olsun.»

15 Ocak 1981 Perşembe

«Tencereyi verelim, yeniden pisletsinler.»

Atatürk yılına başladığımız şu sıralarda bir yurt gezisi yapmaya karar verdim. Gezinin ilk konuşmasını yaptığım Konya'ya arabalarla intikal ettik. Şehre girerken, baktım, kalabalık yolu kesmiş, vatandaşlar kurbanları hazırlamışlar. Tabii hemen indik. Kurbanın kanını benim alnıma sürdüler.

Konya'da anarşiden başlayarak, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz işleri açıkladım ve sivillerin yaptığı politikayı anlatmak için şöyle bir benzetme yaptım:

«Bize Allah razı olsun, bunları düzeltiyorsunuz diyeceklerine, acaba ne zaman gidecekler bunlar diye dört gözle bakıyorlar. Gideceğiz, gideceğiz. Onlar tencereyi pisletmişlerdi, biz temizledik. Yeniden tencereyi verelim, yeniden pisletsinler, istedikleri bu.»

Bunları söyledikten sonra, ilk defa Kurucu Meclis takvimini açıkladım. Ama hemen arkasından şunları söylemekte acele ettim:

«Kurucu Meclisten sonra normal düzene, parlamenter demokratik sisteme döndükten sonra da Türkiye'nin kaderi, memleketi bu hale getirenlere tekrar teslim edilmeyecek. Bunu şunun için söylüyorum: Bütün kamu görevlileri, görevlerini öyle yapsınlar. Çünkü şöyle bir inanç var, 'Bunlar nasıl olsa gidici...' Daima kulaklarını onlara çeviriyorlar. Onlardan aldıkları direktiflerle iş yapmaya çalışıyorlar. Heveslenmesinler, memleketi bu hale getirenlere tekrar memleketi teslim etmeyiz. Efendim, politikacı zor yetişirmiş, kolay yetişmezmiş. Bu memlekette çok büyük politikacılar daha yetişir. Bir kişiye, iki kişiye teslim edilemez. Bu milletten çok büyükler çıkmıştır, merak etmeyin.»

Dilekçe pulunun sebebi hikmeti...

Kulaklarımıza kadar geliyor, duyuyoruz. Diyorlarmış ki, mahkeme harçlarını çok artırdılar, savunma hakkını kısıtladılar. Bir de dilekçelere beş liralık pul yapıştırmayı getirdik ya, bir de ona takmışlar. Pulun sebebi hikmetini şöyle izah ettim:

«Vatandaş istidaya, dilekçeye yapıştıracağı 5 liralık puldan çekinmez. Biz onu dilekçe suistimali olmasın diye yaptık. Her önüne gelen iki satır yazıp, gönderiyor. Bir de bakıyorsunuz 500 imzalı, acaba o beş yüz imza hakikaten o 500 kişinin mi? Yoksa iki kişi geldi de herkes birer imza atıp gönderdi mi? Ama herkes 5 lira yapıştıracak dersek, o zaman hakikaten o imzalı mıdır, değil midir? Meydana çıkar. Biz bunun için yaptık. 5 lira bir vatandaşı öldürmez, yıkmaz da. Efendim, pul bulamazmış, vaktiyle biz cebimizde taşırdık, 16 kuruşluk pulları.»

İnanır mısınız, sonradan kulağıma geldi, gene bazıları bu pul işini anlayamadıklarını ileri sürerek, dilekçedeki imzanın sahte olup olmamasının pulla ne ilgisi var, sahte imzayı atacak olan 5 lira verip bir de pul yapıştıramaz mı, diye tezvirat yapmışlar. Bunlar anlamıyor değil, anlamak istemiyorlar. Pulun bir üstüne, bir de açığına imza atılır ya, işte biz bu iki imzayı karşılaştıracağız; sonradan şüphelenirsek öyle kontrol yapacağız. Bunların derdi, anlamadıklarından değil; ne olursa olsun yaygara çıkarmak.

«Allah bize yardım etti, havayı açtı.»

Sözlerimi bitirirken güneş açtı. Konuşmamı şöyle bitirdim:

«Sevgili Vatandaşlarım, Allah bize yardım etti. Havayı açtı. Ben yağmur yağacak diye korkuyordum... Hepinize yürekler dolusu sevgiler sunuyorum. Sağ olun, var olun. Allahaısmarladık.»

«Biz mi aldık altın tabakları?»

Yalnız, buraya şunu da not edeyim ki Konya'da iki olaya çok canım sıkıldı. Sabah kalktım, gazeteleri mütalaa ediyorum, baktım *Günaydın*'ın birinci sayfasında boydan boya renkli bir ziyafet fotoğrafı. Karşemin Zia ül-Hak onu-

runa Çankaya'da verdiğimiz yemek. Artık tasarruf olsun diye lokantalardan getirtmiyoruz, Köşkte aşçıya yaptırıyoruz. Bunu dikkate almazlar, neymiş efendim, yemekte altından yemek tabakları kullanılmış, bunu yazıyor. Çağırttım o gazetenin Ankara büro şefini:

«Ne lüzum vardı o fotoğrafa? Ne yani, biz mi aldık altın tabakları? Osmanlı devletinden kalmış onlar!» diyerek azarladım.

Biz viski içilmez diye tamim çıkarıyoruz, onu yazmazlar, devletin çanak tabağını yazarlar. Sonra bir de, aynı gazete kardeşim Zia'nın fotoğrafını çekerken yanına kızlarını, damat ve torunlarını da dahil etmemiş mi? Buna da çok sinirlendim. Ne demek oluyor yani? Mümtaz konuğumuzdur, benim özellikle anlaştığım, her konuda fikir birliği içinde olduğum bir kardeşim devlet büyüğüdür, Ne demek istemişler?

Öğle yemeğinden sonraki okul ziyaretleri sırasında, Konya İslam Enstitüsünü geziyoruz, hatta orada bir Kuran hediye ettiler de, babamdan gördüğüm gibi öpüp alnıma koyduktan sonra aldıydım, sabahki sinirle ben önde müdür arkamda, gazeteci takımı da tabii peşimizde, sınıflara girip çıkıyoruz. Sekiz on basamaklık bir merdiveni indikten sonra sağdaki ilk sınıfa girdik. Fakat orası tuvaletmiş. Fark etmez; okulu denetlerken sınıfı, mutfağı, tuvaleti bir bütündür, hepsi denetlenir. Yatakhanesi varsa, onu unuttum, o da denetlenir. Fakat ne mümkün? Berbat bir koku, mülevves bir hela! Tabii müdürün suratına bir bakınca anladı, kokudan da anlamıştır ya, sıkılmadan arkamdan hâlâ mazeret bildirmeye çalışıyor ben çıkarken:

«Sayın Devlet Başkanım, çocukları az önce saldık da... Herhalde ondandır... Yoksa çok temiz tutarız.»

16 Ocak 1981 Cuma

«Komünizm eğitimi yaptıracaklardı, komünizm!»

Bugün Adana'da yaptığım konuşmada sendikaların yolsuzluklarına ve Türkiye'deki sosyal adaletsizliğe değindim. Sendikalar için bir süredir araştırma yaptırıyordum ya, şunları söyledim:

«Sizlere 12 Eylül konuşmamda sendika ağalarından bahsetmiştim. Şimdi, o ağalardan bazı misaller vereceğim. Neler yapmışlar sizin paranızla?

Bu sendikanın ismini vermeyeceğim. Çünkü adalete intikal ediyor, bu yaptıkları. Şimdi açıklamam doğru olmaz... Bu sendika kendine bağlı işçiler greve gittiği zaman, grev süresince lütfen ayda 1000 lira, 1500 lira verir, fazlasını vermez. Bu sendika Ankara'da sendika merkezi olarak 16 katlı ve 160 odalı bir gökdelen yaptırıyor... Bu yapılan gökdelenin yanında 800 kişilik bir eğitim salonu var. Ne eğitimi yaptıracaklar, onu bilemiyoruz. Komünizm eğitimi yaptıracaklardı, komünizm... Bu sendikaların yine Ankara'da 100'den fazla otomobili var. İçinde mercedesler dahil, fakat dört tane şoför var, dört-beş tane şoför var, gerisi sendikacılar tarafından kullanılıyor, sizin sayenizde... Ama getireceğimiz kanunlarla bu sendikalar da denetlemeye tabi tututulacak, her kuruşun hesabı sorulacak.»

«Benim elime geçen 40 bin lira, şef garsonun eline geçen net 47 bin lira!»

Bunun arkasından, daha önce bütün yurtta aynı iş kolunda çalışan herkese aynı ücreti vermek gerektiğinden bahsetmiştim, ona atıf yaparaktan, beni çok rahatsız eden bir sosyal adaletsizliği gözler önüne sermeye çalıştım:

«Şimdi sayın vatandaşlarım, sizi bu yağmurda fazla ıslatmamak için söylemedim. Ama bunu söylemeden de geçemeyeceğim. Bu muhtelif iş kollarında çalışan işçiler arasındaki farktan bahsetmiştim biraz evvel. Şimdi onlardan birkaç misal daha vereceğim. İstanbul'da bir otelde, otelin ismini vermeyeceğim, çalışan metrdotelin maaşı, aldığı ücret 100 bin lira. Eline geçen 57 bin lira. Benim elime geçen 40 bin lira. Sayın vatandaşlarım, bu adalet değildir. Bir otelde, diğer bir otelde çalışan şef garsonun eline geçen net 47 bin lira, diğer bir garsonun o otelde eline geçen net para 36 bin lira, başka bir otelde 35 bin lira. Başka bir otelde 30 bin lira, bunlar eline geçen net paralar. Ayrıca, bahşişler buna dahil değil. Ondan sonra, tutuyorlar bunları yapanlar, karşımıza geçip sosyal adaletten bahsediyorlar. Bu mu sosyal adalet?»

Dün Hatay, Kahramanmaraş ve Gaziantep'te konuştum. Ama hiç yorgun değilim. Aksine, büyük zevk duyuyorum, karşımda gördüğüm kalabalık vatandaş kitlelerine hitap ettikçe.

Hava çok yağmurlu idi. Bir ara açtı, «*Allahın hikmetine bakın ki şu yağmurlu günde bize biraz fırsat verdi, sizlerle daha rahat rahat konuşmak imkânı bulabildik*» diye sevincimi dile getirdim.

Bütün bu konuşmalarımda, Hazreti Ali ile Muaviye kavgasından misaller getirerek Sünni-Alevi ayrımı aleyhinde öğüt verdim. Amerika'yı bile misal gösterdim. Atatürk'te birleşmemiz gerektiğini Gaziantep'te tekrarladım.

«Atatürk, 'Komünizm görüldüğü yerde ezilmelidir' demiştir.»

«*Atatürk ilkelerine çok sarılalım, ondan sapmayalım, sapanlar olursa onları doğru yola getirelim... Atatürk'ün koyduğu ilkeler komünizme de faşizme de kapalıdır. O, Bursa'da söylediği bir söylevde, bir nutukta, 'Komünizm görüldüğü yerde ezilmelidir' demiştir.*»

Tabii, malum çevreler bu sözlerimi duyunca hemen başlamışlar yaygaraya. Neymiş efendim, Atatürk'ün kendi el yazısıyla olan bu sözler 1960 bilmem kaçta İsveç grafoloji enstitüsüne gönderilmiş de, sahte çıkmış. Bunu söylüyorlar temcit pilavı gibi. Peki, o grafoloji enstitüsünde incelemeyi yapanların komünist olmadıklarını bize kim söyleyebilecek? Üstelik o zamanlar o yazıyı oraya gönderip tetkik ettiren Çetin Altan bile bugün ihtida etmiş, yola gelmiş. Neyse, Gaziantep konuşmamı şöyle bitirdim:

«*Son olarak da şunu söylemek istiyorum: Her yerde olduğu gibi bu şehrimizde de Kuvvetlerin vakıflarına büyük yardımlar yapılmaktadır. Bunlardan çok memnun kalıyoruz. Medyunu şükranız. Ancak, bu yardımlar konusunda buradan, bütün vatandaşlarıma, Türkiye sathındaki bütün ilgililere seslenmek istiyorum: Vatandaştan zoraki para toplanmasın, zorla toplanmış para istemiyoruz, vatandaş gönlünden ne koparsa onu verir, isterse verir, istemezse vermez. Bizim kurduğumuz vakıflar, zorla toplanan paralarla değil, gönülden toplanan paralarla kurulmuştur.*»

20 Ocak 1981 Salı

Bugün MİSK adlı konfederasyonun bütün yöneticileri serbest bırakıldı. Bize işçi düşmanı cunta diyenlerin utanması gerek ama, nerede onlarda o surat.

«Devlet mi dedin?»

Adana konuşmamda, Mersin limanında biriken malı taşıma konusunda gönülsüz davranan nakliye şirketlerine çatmıştım. Bu nakliye şirketlerinden sohbet sırasında söz açıldığı bir sırada, devletin pay sahibi olduğu iflas durumundaki bir nakliye şirketinden söz açıldı. Ben o şirketin devlet şirketi olduğunu bilmiyordum. Şöyle demekten kendimi alamadım:

«Devlet mi dedin? Şimdi anladım o şirket neden batak. Çünkü devlet girmiş işin içine.» Şirketin adını vermiyorum, etki yapmış olmayayım diye. Nasıl ki, mahkemeye verilen komünist sendikadan bahsederken de adını vermekten özellikle kaçındım.

1 Şubat 1981 Pazar

Dün, yeni atanan TRT, Basın-Yayın ve Anadolu Ajansı genel müdürlerini kabul ettim. Şöyle konuştum:

«Basınımızın bizde özel bir yeri var... Bu üç kuruluşumuzun da bilhassa bu dönemde çok tarafsız bir yönetim altında bulunmaları gereğine inandık. Onun için de asker arkadaşlarımızı buraya vermekte büyük yarar gördük. Zannediyorum bunun böyle olması her zaman lehimize olur. Diğer sivil kesimden bulunamaz mıydı? Bulunurdu belki, ama şimdilik böyle olmasında daha büyük fayda var.»

Bugün, Amerika ile 29 Mart 1980'de imzalanmış bulunan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması bakanlar kurulunca onaylandı.

13 Şubat 1981 Cuma

Bugün Konsey üyesi arkadaşlarla birlikte, Atatürk'ün Harp Okuluna girişinin 82. senesi dolayısıyla Harp Okulu-

nu ziyaret ettik. Törenlere katıldık, atış poligonlarını gezdik, bir de resim seramik sergisi açtık.

Öğrenciler atış yaparken, Nurettin Ersin Paşa barut koktuğunu söyledi. Ben bu kokuyu çok severim; en sevdiğim koku da lokomotiflerin yanındaki kömür kokusudur.

«Atatürk, 3 tane 19'un toplamı olan 57 yaşında öldü.»

Öğrencilerle yaptığım sohbette Atatürk'ün hayatının enteresan yönlerinden birine temas ettim:

«Ulu Önder Atatürk'ün hayatında 19 rakamının büyük önemi olmuştur. 19 Mayıs 1919'da Anadolu'ya ayak bastı ve ne garip tecellidir ki 3 tane 19'un toplamı olan 57 yaşında hayata gözlerini yumdu.»

Oradan başka bir yere gidip açılış yapacaktık; onun için talebelere Atatürk'ün hayatındaki 19'ları uzun uzun anlatamadım. Aslında insanı büyüleyecek kadar önemli buluşlar yapmak mümkün bu konuda. Şöyle:

«Mustafa Kemal Atatürk ismi 19 harf. 19. yy'da ortaya çıktı. Nüfus kütüğünde 19. sırada kayıtlı. Askeri lisede 20 kişilik sınıfta 19. sırada yer alıyordu. İlk siyasi fikirleri 19. yy'da. Siyasi faaliyetlerinden dolayı ilk tevkifi 19 Aralık 1904. Hareket Ordusu ile İstanbul'a gelişi 19 Nisan 1909. Harp Akademisine kaydı 19 x 3 = 57. devre. Bu devrenin 19 x 2 = 38. öğrencisi. Edirne 16. Kolordu kumandanlığına gelişi 19 Ağustos 1915. İstanbul Akaretler'deki ev no.su 76 = 19 x 4. Yarbaylığı 19. Tümende (19 Ocak 1915). 19 Mayıs 1915'te albay oldu. Tuğgeneralliğe terfi 19 Mart 1916. Samsun'a hareket eden gemide 19 kişiler (18 + 1). 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı. 19 gün sonra Amasya'ya gitti. 4 Eylül Sıvas Kongresinden 114 = 6 x 19 gün sonra Ankara'ya geldi. İlk meclis kütüğünde 19. sırada. Mareşallik ve gazi ünvanı verilişi 19 Eylül 1921. CHP Başkan vekilliğini İsmet İnönü'ye 19 Kasım 1923'te devretti. 912 = 48 x 19 gün evli kaldı. Madalyaları 19 adet. 18 kişilik Zevat-ı Mutade + 1 = 19 (yanından hiç ayrılmayanlar). Cumhuriyet döneminde İstanbul'a 19 defa geldi. Yabancı bir başkan tarafından son defa 19 Mayıs 1938'de ziyaret edildi. Ölüm yılı 1938 = 19 x 102. Cenaze namazı kılınması ve nakli 19 Kasım 1933. Ömrü 57 yıl 19 x 3...»

Ege Ordumuzun plan tatbikatını izlemek üzere geldiğimiz İzmir'den Manisa ve sonra da memleketim Alaşehir'e geçip vatandaşlarıma birer konuşma yaptım. Manisa'da önce komünistlerin taktiklerini anlattım:

«*Sevgili Vatandaşlarım, şimdi sizlere, memleketimizi bölmek, parçalamak ve parça parça olmuş bir Türkiye yaratmak için Atatürk devrinden beri çeşitli usuller deneyen komünist örgütlerin, çoğu uzun seneler evvel yaptıkları bir kongrede aldıkları kararlardan bazılarını açıklamak istiyorum. Bunları bilesiniz, bilesiniz ki, uyguladıkları taktiklerle mücadele edebilesiniz... Bu 18 maddelik bir metindir. Ben size 9-10 maddesini okuyacağım*» dedim ve teker teker okudum.

«Daha arkamızda yüzlerce, binlerce Evren Paşalar var.»

Alaşehir'de, hakkımızda yapılan birtakım dedikodulara inanmamaları için önemli bir uyarı yaptım:

«*Bugünkü yönetimde Milli Güvenlik Konseyi ve hükümet bir bütün olarak mütalaa edilmelidir. Bu inançla hepimiz, tam bir güven ve dayanışma içerisinde şevkle, heyecanla çalışmaktayız. Bu suretle başlangıçta tespit ettiğimiz hedeflere her gün artan bir hızla ulaşacağımıza güveniniz. Bunu neden söylemek lüzumunu hissetim? Zaman zaman bazı dedikodular çıkarıyoralar, 'Milli Güvenlik Konseyi Üyeleriyle hükümetin arası açıktı, filanla filan geçinemiyormuş' şeklinde. Hatta zaman zaman beni öldürüyorlar, Konsey üyelerini öldürüyorlar, 'Silahlı saldırı yapıldı' diyorlar. Görüyorsunuz ki dimdik, sapasağlam karşınızdayız. Böyle yalanlara, böyle tezvirata inanmayınız. Bizim bir elimizde Atatürk ilkeleri bayrağı, bir elimizde de vatan ve millet sevgisi bayrağı var. Biz bu yolda güvenle yürüyoruz. Şayet ecelle veya ecel dışı böyle bir şey olursa, daha arkamızda yüzlerce, binlerce Evren Paşalar var. Bayrağı onlar alır, onlar yürütür.*»

Bundan sonra, biliyorsunuz okuma yazma seferberliği üzerinde duruyorum, şu önemli konuya temas etmeden geçemedim,

«*Şimdi bütün Türk erkeklerine hitap ediyorum: çocuklarınızı okutunuz. Kızlarınızı bu medeni dünyanın nimet-*

lerinden mahrum edemezsiniz. Onlar kendi arzularıyla kız olarak dünyaya gelmediler. Allah öyle istediği için yaratıldılar. Onların da dünyanın bütün nimetlerinden istifade etmeye hakları yok mu? Onları okutmamakla, onları örterek bir öcü gibi büründürmekle sevap değil günah işliyorsunuz» dedim.

2 Nisan 1981 Perşembe

Bugün İ. S. Çağlayangil ziyaretime geldi. Konu ister istemez politikaya geldi. «Politikacıları şimdiden karşınıza almakta yarar var mı?» diye sordu. Şu cevabı verdim kendisine:

«Halka güven olur mu?»

«Politikacıların seçilme meselesini niye şimdi ortaya attığımızı soruyorsunuz... Memurlar alışmış. İleride ya Demirel, ya Ecevit gelir, nasıl olsa iş siyasi partilere kalacak, diyorlar. İş gördüremiyoruz. Halk boyuna şikâyetler yağdırıyor. Politikacılardan ümitlerini kessinler istedik.

Bu zorluklara karşı bizi teşvik eden, cesaret verenler de var. Halk sizi tamamen destekliyor, arzularınızı korkusuz gerçekleştirebilirsiniz, diyorlar... Eksik olmasınlar, Allah razı olsun millet destekliyor ama, halka güven olur mu? Beğendiği bir futbolcuyu stadyumda çılgınca alkışlar, kıyamet koparır. Ama aynı adam hele bir gol kaçırmaya görsün. Basar yuhayı.»

«Yalanlamasanız daha iyi olacak.»

Çağlayangil, ordu fazla kalırsa halkın gözünde yıpranır, ayrıca komutanlar arasında ihtilaf çıkabilir, dedi. Hemen şöyle cevap verdim:

«Böyle rivayetleri her zaman çıkarıyorlar. Sizin de kulağınıza bazı laflar gelmiş olacak. Katiyyen böyle bir şey yoktur. Ne aramızda ihtilaf var, ne kıpırdanma. Yok, beni vurmuşlar, veya vuracaklarmış da, yaverim önüme geçmiş, siper olmuş, onu öldürmüşler, ben telaşla Harp Okuluna gelmişim. Orada da bir yüzbaşı tecavüze teşebbüs etmiş. Onu da öldürmüşler. Neler, neler... Onun için ben her fırsatta açık açık bunları yalanlıyorum.»

Çağlayangil, «Yalanlamasanız daha iyi olacak. Ben bunların çoğunu duymamıştım. Sizin yerinizde olsam, bu konulara hiç değinmem. Ben bile sizi dinlerken, ateş olmayan yerden duman çıkmaz, acaba bir şey mi var, diye üzülüyorum. Hiç ağzınıza almasanız daha iyi» dedi.

«*Ama bu sefer, söylenenlere inanacaklar*» dedim. Bırakalım inansınlar, daha mı iyi yani?

6 Nisan 1981 Pazartesi

Bugün *Newsweek* dergisi benimle mülakat yaptı. Çeşitli sorularla, «demokrasiye dönüş» takvimi sordu, herkes gibi. Liderlerin siyasi hayata dönüşüne izin verilip verilmeyeceğini sordu.

«*Onların hatalarını yapmamış yeni elemanlara imkân tanınmalıdır*» diye cevap verdim. Mevcut siyasi partilerin tekrar faaliyete geçmesi işini sordu. Şöyle konuştum:

«*Biz partilerimizi kapatmadık, sadece faaliyetlerini durdurduk. Halen bağımsız mahkemelerde partilerle ilgili olarak yürütülmekte olan davalar vardır. Şayet mahkemeler partilerin kapatılmasına karar alırlarsa, tabiatıyla artık söylenecek bir şey kalmaz. Fakat şahsen mevcut partilerin siyasi hayata dönüşlerini ihtimal dışı addetmiyorum.*»

Geçen gün Yüksek Hakem Kurulu bu yıl ücretlere gelen net zammın yüzde 5-20 arasında olacağını karara bağladı. Biz daha geldiğimizin iki gün sonrası yüzde 70 vermiştik. Kıymetimizi anlasınlar.

18 Nisan 1981 Cumartesi

İngiltere'nin ünlü *Financial Times* gazetesi benimle mülakat yaptı. Muhabir her yönden sıkıştırmaya çalıştı, hatta zaman zaman saldırgan olmaya bile yeltendi ama, cevabını da aldı. Bu soru ve cevaplardan bir kısmını aşağıya alıyorum:

«*Soru:* Ülkenin sorunlarını çözmek için işbirliği yapmaları gerektiği hususunda politikacıları son bir kere daha uyaramaz mıydınız?

Cevap: Onlara çağrıda bulunmak benim vazifem değildi.

Soru: Fakat iktidarı ele geçirmeyi vazifeniz telakki ettiniz?

Cevap: 1979 Aralık ayındaki mektubumuzdan 2 ila 3 ay sonra bir Türk gazetecisine artık başka bir mektup vermeyeceğimizi söyledim. Bu yayımlandı fakat politikacılar bunu da önemsemediler.»

«İşkence hakkında bir şikâyet işitmedim.»

«*Soru:* İşkenceyi yasaklayan resmi bir emir niçin yayımlamıyorsunuz?

Cevap: Gerekli emirleri vermiş bulunuyoruz. İddiaların çoğu yönetime karşı olanlardan gelmekte.

Soru: Bir yetimhane ile ilgili olarak şikâyetler gelince orayı ziyaret etmişsiniz. İşkence ile ilgili şikâyetlerin sayısını göz önünde tutarak bilfarz Ankara Emniyet Müdürlüğü binasının alt katını niçin ziyaret etmiyorsunuz?

Cevap: Öyle bir şikâyet işitmedim, bu yüzden belirttiğiniz yere gitmedim. Güvenlik kuvvetlerinin de zaman zaman tepesi atabilir. Bu sadece bizde olmuyor. 12 Eylülden önce iktidarda bir sağ hükümet varken sol işkenceden şikâyet ediyordu. Sol hükümette ise, sağ şikâyet ediyordu. Gazetelerde teröristler tarafından gözleri oyulmuş, kulakları ve vücudunun diğer organları kesilmiş kişilerin resimleri çıkıyordu. Muhtelif Avrupalı parlamenterler neden o zaman gelmediler? Neden sadece şimdi soruyorlar?»

«Cumhurbaşkanlığı konusunda millet ne arzu ederse onu yaparım.»

«*Soru:* Cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılacak mısınız?

Cevap: Bir şey demek için çok erken. Millet ne arzu ederse onu yaparım.»

1 Mayıs 1981 Cuma

Ordumuzun plan tatbikatları için sık sık denetleme gezilerine çıkıyorum. Bu gezilerde vatandaşlarıma hitap etmek imkânı da oluyor. Bunların çoğu planlanmıyor ama, helikopterden bir bakıyorsun aşağıda büyük bir kalabalık birikmiş, Tabii, inip konuşmak gerekiyor. İyi de oluyor. Hem yaptıklarımızı anlatıyorum, hem kendilerini 12 Eylül öncesine dönmek isteyenlere fırsat vermesinler diye uyarı-

yorum, hem de gündemdeki politik meseleler konusunda vatandaşları aydınlatıyorum. Bu konuşmalar birtakım laftan anlamazlara mesaj verme konusunda da yararlı oluyor.

Dün de Erzincan'da halka hitap ettim. Önce işçi ve vatandaşlarımızın durumunu açtım. Gönlümüzün istediğini değil, verebildiğimiz kadarını verebildiğimizi anlattım. Sonra şu mahut işkence iddialarına temas ettim:

«Neden idamı kaldırdınız, diye biz onlara soruyor muyuz?»

«Biliyorsunuz, Beynelmilel Af Örgütü diye bir örgüt var... Türkiye'ye geliyorlar, 'Efendim, tutuklulara siz işkence yapıyorsunuz' diye bazı iddialarda bulunuyorlar. Biz hiçbir zaman işkencenin yanında olmadık ve her zaman karşısında tavır aldık... Bunlar neden şimdi geliyorlar?... Her gün teröristler tarafından 20-30 tane vatandaş hayatını kaybederken... neredeydi acaba o zaman Beynelmilel Af Örgütü?...

Yine bu Af Örgütü idamın karşısında, 'İdam etmeyin' diyor. İdam meselesi, her milletin kendi kanunlarıyla takdir edilir... Biz, 'Neden idamı kaldırdınız' diye o ülkelere soramıyorsak, onların da bize 'Siz neden idam ediyorsunuz' diye sormaya hakları yoktur.»

«İdam etmek dinimizde de, Hıristiyanlıkta da vardır.»

«Bir kişi tasavvur ediniz ki, eline silah alacak, sekiz kişiyi, on kişiyi, yirmi kişiyi hayvan boğazlar gibi boğazlayacak, öldürecek, ondan sonra ben onu idam etmeyeceğim. İdam etmek bizim dinimizde de, Hıristiyanlık dininde de vardır.»

Bu sözlerimi bile dillerine takmışlar. Neymiş efendim, bu Af Örgütü denilen kuruluş kişilerin birbirine veya devlete yaptığıyla değil, sadece devletin kişilere yaptığıyla ilgilenir, ona karışırmış. Bak, bak, sen kim oluyorsun da devlete karışıyorsun? Sen mi koruyacaksın Türk milletini Türk devletinden? Türk milletini korumak için yaptık biz bu müdahaleyi. İçişlerimize müdahale ettirmiyoruz başka devletlere, hatta Avrupa konseylerine de, sana mı ettireceğim?

Bir de, nasıl olur da sorulurmuş, 'Siz neden idamı kaldırdınız?' diyebilmek insanın aklına nasıl gelebilirmiş. Onun aklına nasıl geliyor da soruyor tersini? Ayrıca, ida-

ma gerekçe bulmak için 2000 yıllık dinleri nasıl gerekçe gösterebilirmişim. Utanmasalar, dini politikaya alet ediyor diyecekler. Eğer bunu diyemiyorlarsa, her konuşmamda yobazlara, dini politikaya alet edenlere çatıyorum, ondan diyemiyorlardır. Ama, bunlar onu da derler bir gün.

«Normal düzene geçilince, partilerin faaliyetlerine müsaade edilecektir.»

Dün bir de F. Alman ARD televizyonu gelip benimle mülakat yaptı. Artık ezberledik bunların sorularını. Yok takvim verebilir misin, yok politikacıların ve partilerin geleceği ne olacak? Bu ikinci soruya her zamanki cevabımı verdim:

«Partilerin bundan sonraki durumları için size şunu söyleyebilirim: Biz partileri kapatmadık. Muayyen bir süre için partilerin faaliyetlerini durdurduk. Binaenaleyh, normal düzene geçildikten sonra, yani seçim havasına girildiği zaman partilerin yine eskiden olduğu gibi faaliyetlerine müsaade edilecektir.»

İhtiyar Çağlayangil'in söylediklerini kulak ardı etmemek gerek.

Bir de kişisel soru sormak istediğini söyledi. Sor, dedim.

«Son zamanlarda sık sık K. Atatürk'le karşılaştırılıyorsunuz. Bu konuda ne gibi duygularınız var? Bir de, günü geldiğinde, devlet başkanlığı için demokratik bir Türkiye' de aday olmayı düşünür müsünüz?» dedi.

Birinci soruya, hiçbir zaman Atatürk olmak niyetinde olmadığımı söyledim. «*Olamam da zaten*» dedim. İkinci soru için de şunları söyledim:

«*İleride ne olacağını söylemek şimdiden erken olur. Milletim ne isterse o olur. Yani ben şahsım için hiçbir şey düşünmüyorum. Ve bu işe atılırken zaten hiç böyle bir şeyin peşinde olmadığımı önceden söyledim*» dedim.

Sora sora bıkmadılar.

14 Mayıs 1981 Perşembe

Cephe alarak selam...

Bugün, Başbakan Bülend Ulusu imzasıyla, benim nasıl selamlanacağıma dair bir genelge yayımlandı. Tarihi önemine binaen, metnini aşağıya alıyorum:

«Sayın Devlet Başkanımız, her zaman ve her yerde, kendilerinin gelmekte oldukları istikamete doğru cephe alınarak ve durarak selamlanacaklardır.

Kapalı salon ve açık havada yapılan her çeşit toplantı, tören, konferans, konser ve temsillere Sayın Devlet Başkanımızın teşrifleri üzerine, bu toplantılarda hazır bulunan bütün davetli ve seyirciler, kendilerine dönerek ve cephe alarak Sayın Devlet Başkanımızı ayakta selamlayacaklar ve bilahare İstiklal Marşımız çalınırken de bu durumlarını aynen muhafaza edeceklerdir.»

20 Mayıs 1981 Çarşamba

Dün, bugüne kadar yapılan 19 Mayıs törenlerinin en görkemlisini izledik. Töreni seyrettikten sonra kısa bir konuşma yaparak,

«İşte Türk gençliği budur. Bir zamanlar, Türk gençliğinden şüphe eder durumdaydınız. Ama, bu gençlerin arasına sızmış bazı mikroplar temizlendikten sonra, Türk gençliği tertemiz çehresiyle şimdi karşınızda duruyor,» dedim.

Bugün de 19 Mayıs bayramı dolayısıyla 67 ilin başarılı öğrencilerini kabul ettim ve onları şöyle uyardım:

«Yalnız size şunu hatırlatayım ki, evvelce, talebelerin arasına sızmış olan bazı mikroplar, daima sizin gibi çalışkan, zeki kişileri seçmişlerdir. Daima bu gibilere el atarlar. Bu noktada çok dikkatli olunuz. Onlar için çalışmayan tembel kişilerin değil, çalışkan kişilerin önemi vardır. Böylelerini ele geçirebilirlerse, onlar zaten az çalışmayla sınıflarını geçebilecekleri için kullanabilecekleri çok iyi birer eleman olurlar. Tekrar ediyorum, bu noktada çok dikkatli olunuz.»

25 Mayıs 1981 Pazartesi

Yabancı gazetecilerin biri gelip biri gidiyor bu sıralarda. 23 Mayısta ünlü *Washington Post*'un temsilcisi geldi. Cumhurbaşkanlığını düşünüyor muymuşum. Şöyle dedim:

«Bu aşamada size şunu söylemek isterim ki, parlamenter demokratik sistem yeniden Türkiye'de sağlam temeller üzerine oturtulmadan önce hiçbir karara varacak değilim

Müdahale, benim cumhurbaşkanı olmam için değil, iç savaşı önlemek için gerçekleştirildi. Cumhurbaşkanlığı seçimi için şartlar normale döndüğü zaman halkın isteği ve eğilimi doğrultusunda hareket edeceğim.»

«Biz 12 Eylülü makam sahibi olmak için yapmadık.»

Bugün gelen Norveç *Aftenposten* muhabiri gene aynı soruyu, daha kurnazca sordu: «Herhangi bir politikacının gıpta edeceği bir halk desteğine sahipsiniz. Şu anda Türkiye'de kurmaya çalıştığınız istikrarı güvence altına alabilmek için başkan adayı olmayı nazarı itibara alacak mısınız?»

Buna da cevabım şöyle oldu:

«Biz bu 12 Eylül harekâtını makam sahibi olmak, bir makama oturmak için yapmadık. Benim şahsen bir niyetim olsaydı halkın en fazla desteğine mazhar olduğumuz şu sıralarda böyle bir seçime giderdim.

Normal seçimler yapıldıktan sonra veya şöyle söyleyeyim; normal seçimlere gitmeden önce Anayasaya uygun olarak hazırlanacak seçim kanunundan sonra cumhurbaşkanının nasıl seçileceği ortaya çıkacaktır. O konuda şimdiden bir şey söylemek herhalde erken olur. Ben gerekirse köşeme çekilmesini de bilir ve bundan büyük zevk duyarım. Ama millet isterse o zaman o konuyu düşünürüm. Şimdiden bir şey söylemem.»

2 Haziran 1981 Salı

14 Mayısta feshettiğimiz Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulunun yerine koyduğumuz Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, bugün ilk toplantısını yaptı. Adalet Bakanı Cevdet Menteş getirip üyeleri benimle tanıştırdı.

Yüksek Hâkimler Kurulunu, Yargıtay Başkanına feshettirdik.

Her şeye olduğu gibi, bu değişikliğe de yaygara kopardılar ama, kervan yürüyor. Neymiş, kurul üyeleri artık seçimle gelmiyormuş da ben seçiyormuşum, yani devlet başkanı seçiyormuş. Seçimle geldiği zaman olan biten or-

tada. Anarşi diz boyuydu; polisin kazara tuttuğunu hâkim serbest bırakıyordu. Unutmadık daha bunları. Sonra, mademki devletten maaş alıyorsun tabii ki atamayla geleceksin. Ne çektikse bu devlet içinde devletlerden çektik.

Ayrıca, yeni kurulun adalet mekanizmasının bağımsızlığına dokunduğu nereden çıkıyor? Adalet Bakanlığının başına emekli paşa mı getirdik? Nasıl Sosyal Güvenlik Bakanımızı bir sendika yöneticisinden seçtiysek, Adalet Bakanımızı da Yargıtay Başkanlığından alıp getirdik buraya. Daha ne yapsaydık?

12 Haziran 1981 Cuma

Bugün Amasya'da konuşacağım meydanda polisler halkı biraz uzak tutmuş; dedim ki:

«Siz onu tükrükle boğarsınız, biliyorum.»

«Görevliler sizleri biraz buraya yaklaştırmamışsa, kusura bakmayın, emniyet yönünden yaptılar. Fakat ben vatandaşlarımın daima böyle içerisinde olmayı arzu ederim. Ama aranızdan bir hain çıkacak olursa siz onu tükürükle boğarsınız, biliyorum. Her yerde olduğu gibi burada da sizlere hemşehrim diye hitap edeceğim.»

Hani yurtdışında durmadan tekrarlanan işkence iddiaları var ya onlara atıf yaparak şöyle sürdürdüm konuşmamı:

«Şimdi, o kişiler alınan tedbirlerden rahatsız olmaya başladılar. Terörde sağlanan başarıyı gölgelemek için yurtiçinde başlattıkları 'İşkence yapılıyor' yaygaralarını, yurtdışı kuruluşlara aktardılar. Bize o kanalla baskı yapmayı denediler. Netice vermeyince 90 günlük gözetim altında tutmanın insan haklarına aykırı olduğunu ileri sürerek, bunu da dış güçler vasıtasıyla üzerimize baskı aracı olarak kullanmaktan çekinmediler. Hatta yurtdışına kaçan vatan hainlerini, vatandaşlıktan çıkartmamızı da yine dışarıya jurnal ettiler...»

«90 günlük süreyi indirecektik, dış baskı var diye indirmiyoruz.»

«90 günlük gözetim altında tutma, geçirmekte olduğumuz olağanüstü halin gereği olarak konmuştur. İlk fırsat-

ta, normal sürelere, kademeli olarak indirilecektir. Ancak, dışardan bu konuda vaki olacak uyarmalar bizde ters tepki yaratacaktır. 'Dıştan gelen baskı sonucu kaldırdılar' dedirtmemek için, bunu kaldırmayabiliriz. Türk milletinin dış müdahalelere ne kadar hassas olduğunu dostlarımızın iyi bilmesi gerekir... Şu sıralarda bu süreyi indirecektik. Ama bazı Avrupalı dostlarımız, bize, '90 günü indirmezlerse, yardımı keseriz' deyince, 'Kaldırmıyoruz' dedik. Bizler Türk milletinin şeref ve haysiyetini para ile satacak insanlar değiliz...

Bir millet, kendinden küçük devletlere, vaktiyle oralara hükmetmiş olduğu devletlere avuç açar, para dilenirse, onlar da bizim üzerimizde böyle söz sahibi olurlar.»

«Biz yaparsak, böyle acemice yapmayız.»

Son olarak Ermeni sorununa temas ettim:

«Türk milletinin çok sabırlı olduğunu, ama sabrı taştığı zaman önünde hiçbir engel tanımayacağını bunlar iyi bilmelidirler. Avrupa'nın birkaç şehrinde, kendi kiliselerinde, kendi binalarında bombalar patlattılar. Bizim kurduğumuzu beyan ettikleri bazı kuruluşların bu olayları yarattıklarını ileri sürdüler. Eğer biz böyle bir teşkilat kuracak olursak, öyle acemice işler yapmayız. Bizi buna mecbur etmesinler. Sabrımız taşmak üzeredir. Onlara gereken cevap verilecektir.»

13 Haziran 1981 Cumartesi

Dün, o Bülent Ersoy denilen zatın, zatın mı kadının mı her neyse, sahneye çıkması yasaklandı. Cemiyetin disiplinini bozan, umumi ahlaka mugayir bu kabil kişilerin değil gerine gerine sahneye çıkıp milyonlar kırması, ortalıkta dolaşmaları bile çoktan yasaklanmalıydı. Zaten bir süredir İstanbul'da bunları toplayıp, saçlarını kesiyorlarmış. Asil Türk gençlerine kötü örnek olan bu kişilerin verdiği zarar bir çeşit ahlak anarşisi, ahlak terörü olarak telakki edilip, öyle muamele görmelidir.

Birtakım hainler dedikodu babında işi o derece azdırdılar ki, kulaklarımıza gelmiyor değil, sırf bize inat olsun diye, bu konuda da şimdi tezvirata başlayıp sureti haktan

görüneceklerdir. Bu insanlara iş verilmiyor, başka ne yapsınlar, gibi saçmalıklar sıralayacaklardır. Nasıl iş verilmiyor? Bu kişiler benim koskoca Genelkurmay Başkanı maaşımı, biliyorsunuz ben bu maaştan başka Devlet Başkanı maaşı almıyorum ayrıca, benim bir aylık maaşımdan fazlasını bir gecede kazanıyorlar. İlaveten, gençlerimiz bunlara özeniyor.

13 Temmuz 1981 Pazartesi

Uyuşmazlık Mahkemesi bugün karar verdi. Sıkıyönetim öncesi siyasi suçlara da askeri yargı bakacak. Zor oluyor, zaman alıyor ama, cemiyette yavaş yavaş yerleşmeye başlayan vazife duygusu ve disiplin anlayışı her kesimde olumlu sonuçlar vermeye başladı.

17 Temmuz 1981 Cuma

Bugün «ekonominin kurmayları» bana bir brifing verdiler. Bu Özal ekibi, devlet iktisadi kuruluşlarının beceriksizliğinden ekonomiyi kurtarmaya çalışıyor; bir de ücretlerin anormal taleplerle artmasını önlüyor. Buna rağmen enflasyonun durmaması hayret bir şey. Anarşiyi durdurduk da, şu enflasyonu hâlâ durduramadık.

Köşkteki ekonomi danışmalarımdan mayıs, haziran ve temmuz aylarında daha öncekilere oranla bir kıpırdanma görüldüğü konusunda uyarılmıştım. Bu gözlemimi brifing verenlere söyledim. «Dış yardımlardaki gecikmeden kaynaklanıyor efendim» dediler. Görüyor musunuz bu yurtdışına kaçan hainlerin etkileri nereye kadar dokunuyor? Onlar haince yalanlarıyla bulandırıyorlar Avrupa kamuoyunu. Allahtan Amerikalılar böyle bir etki altında değiller. Amerikan yönetimi gerçekçi davranıyor ve içinde bulunduğumuz durumu anlayışla karşılıyor.

Baktım, daha doğrusu gösterdiler, devlet kuruluşlarında bir işçinin maliyeti memura oranla üç kat fazla. *«Bu niye böyle?»* diye sordum, hani devletin beceriksizliğinden mi gene falan diye, «Bir dengesizliktir efendim, ortadan kaldırılması için gereken çalışmalar yürütülüyor, alınacak tedbirler hazırlanıyor» dediler. Memnun oldum.

Brifing bittikten sonra tam bir buçuk saat süreyle yetkililere sorular yönelttim. Sanmasınlar ki biz askeriz, sadece harp ilminden anlarız. Özellikle bütçe disiplini konusuna çok dikkat etmeleri talimatını verdim. Bazı kuruluşların harcamalarında işçilik payının çok artmış olduğuna, ayrıca çok sayıda kamu kuruluşunun toplam 140 milyarı bulan ek ödenek talebinde bulunduğuna işaret ettim. Hemen toparlandılar ve 1981 bütçesinin denk olarak bağlanacağını taahhüt ettiler. Brifingden çok memnun ayrıldım.

24 Temmuz 1981 Cuma

«Milletteki bu Atatürk ideallerine bağlılık, onları boğacaktır.»

Dün Erzurum'da halka hitaben bir konuşma yaptım. İleride yapmayı düşündüğümüz birtakım reformları, kimini açık, kimini ima biçiminde dile getirdim. Erzurumlular, Erzurum Kongresinin yapılışını bir anıtla ölümsüzleştirmişler. Anıtı açtım ve şöyle konuştum:

«Bütün bunlar gösteriyor ki, Atatürk sevgisi, Atatürk idealleri millete mal olmuştur. Bunu söküp atmak ve yerine başka yabancı ideolojiler yerleştirmek peşinde koşanlar ne kadar yanıldıklarını acaba şu manzarayı görüp anlayabiliyorlar mı? Anlamıyorlarsa veya anlamak istemiyorlarsa, bir gün gelecek milletteki bu Atatürk ideallerine bağlılık onları boğacak ve bu sevgi dalgaları arasında yok olup gideceklerdir.»

Kullandığım kelimeler onların kulağına kar suyu kaçırmıştır. Arkasından, 13 Şubatta gerçekleştirdiğimiz ünlü çocuk yuvası baskınına değinerek ilerisi için bazı çok önemli telmihlerde bulundum:

«Eğer onun kurduğu müesseseler, kurduğu zamanki gibi millete faydalı hizmetler görüyor ve zararlı faaliyetlerde bulunmuyorlarsa elbette onlara dokunmak kimsenin hatırından dahi geçmez. Ama, ÇEK gibi topluma yarar yerine zarar vermeye başlamışlarsa, elbette bunlara yeni şekiller vermek ve hatta gerekirse kapatmak görevimiz olacaktır. Böyle yapmadığımız sürece aziz Atatürk'ün ruhu muazzep olacak ve toprağında rahat uyuyamayacaktır.

Onu rahat uyutmak da görevlerimiz arasındadır... Atatürk kurdu diye o müesseseye el süremeyecek miyiz?»

Şimdi gene çenelerini açacaklar ve diyeceklerdir ki, bir çocuk yuvası olsa olsa bozuk işler; zararlı faaliyet yapması nasıl olur ki? Atatürkümüzün kurduğu kurumlar yalnız çocuk yuvasından mı ibaret? Büyük deha mesela memleketin dil meselesini tetkik edecek, yön verecek kurumlar kurmuş. Her türlü kurumlar kurmuş. Çocuk yuvavası kötü işlerse, 100-200-300 çocuk zarar görür, tabii bu da çok kötü bir şeydir ama, onun kurduğu bir kamu kurumu, memlekete yön versin diye kurduğu bir kurum zararlı faaliyette bulunuyorsa, bütün Türkiye'ye zarar verecektir ve hiç düşünmeden kapatılması gerekir. Ben bunu kastettim. Zaten önümüzdeki tarihlerde ne demek istediğimi daha iyi anlayacaklardır onlar.

«TSK mensupları nasıl Şark hizmeti yapıyorsa, bütün meslek erbabı da yapsın.»

Erzurum'da, uzun zamandır vermek istediğim bir müjdeyi vermek fırsatını buldum. Bütün mesleklere mecburi şark hizmeti meselesine şöyle temas ettim:

«Bir zamanlar bu bölgeler kamu görevlileri için sürgün yeriydi. Bunu sureti katiyede önleme kararındayız. Van'da yaptığım konuşmada her kamu görevlisinin bu bölgelerde görev yapmasını zorunlu kılacağımızı söylemiştim... Yakında doktorlarımızdan başlamak üzere diğer meslek kurumundaki vatandaşlarımızı da bu yörelere göndereceğiz. Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları nasıl Türkiye'nin dört bucağında görev yapıyorlarsa, bütün meslek erbabı da aynı görevi yapsınlar.»

Tabii ya! Üstelik ben '61'de daha zamanım gelmediği halde gönderildim şark hizmetine ve gık demeden de gidip yaptım. Başka mesleklerin ne diye ayrıcalığı olacakmış? Onlara kalsa, binlerce sebep bulurlar tek ayak üstünde. Efendim, derler ,siz askeri okullarda parasız yatılı okuyorsunuz, gittiğiniz yerlerde lojmanlar orduevleri sizi bekliyor, derler. Efendi, bir elde tüfek sınırları bekliyoruz, bir kıytırık orduevi bizi beklemiş çok mu? Bu kansızlar, utanmasalar, bu memleketten çekip gitmemek bile vatan borcu ödemektir deyip, çıkarlar işin içinden.

«İşte, komünizmi davet eden bunlardır.»

Beni dinleyenlerin çoğunluğunun rençber olduğunu nazarı dikkate alarak, onların anlayacağı şekilde iktisadi konulara temas ettim ve bu arada komünizm meselesine de değinmek fırsatını bulmuş oldum:

«Bu sene buğday üreticileri geçen seneye nazaran daha fazla buğday ürettiler. Ama gelin görün ki buğday spekülatörü dediğimiz... kişiler aldıkları bu buğdayı saklamak suretiyle zamanı gelince aldığının iki misli fiyatla devlete satmak istiyorlar... Buna müsaade etmeyeceğiz, vatandaşın ekmeğiyle oynatmayacağız. Onun içindir ki cebri tedbirlere gitmeden dışarıdan, Amerika'dan buğday ithaline karar verdik... Ama bunların akılları başlarına gelmezse, gerekirse ellerindeki buğdaylara da el koyma çarelerini getiririz... Bakıyorsunuz, o haksız kazanç sahipleri çıkıyorlar, bazı kişiler için 'Komünist olmuş' diye karşımıza dikiliyorlar. İşte komünizmi davet eden bunlardır. Böyle haksız kazanç sahiplerini gören kişiler, propagandalara kapılıp zamanla yanlış yollara sürüklenebiliyorlar.»

Aslında, 141-142'yi bunlara da uygulamak gerek. Spekülasyon yapmalarından çok, komünizme davetiye çıkardıkları için cezalandırmak lazım bu hainleri. Bu arada unutmadan not edeyim, Erzurumlulara bir müjde daha verdim:

«Çocuklarını, küçücük çocuklarını devletin okullarına göndermeyip gizli yerlerde hainane emellerini gerçekleştirmek için Kuran kursu açan cahil kişilere teslim eden ana ve babalara sesleniyorum: Bunu yapmaya hakkınız yoktur... Çocuğunuzu devletin okullarında okutunuz. Kız erkek ayrımı yapmadan okutunuz, artık yeni aldığımız bir kararla ilk ve ortaokullarla liselerde mecburi din dersi konacaktır... Bugün batılı ülkelerin çoğunda okullarda din dersi verilmektedir.»

«Konseyimiz, üniversitelerde 147'ler olayını hiçbir zaman düşünmemiştir.»

Sahte Atatürkçüler şimdi bunu duyunca hop oturup hop kalkmışlardır. Daha çok oturup, çok kalkacaklar. Okumaktan açılınca, üniversitelerde yapmayı düşündüğümüz ve Prof. Doğramacı eliyle yürüttüğümüz reform çalışma-

ları aklıma geldi ve üniversitenin nasıl olması, memlekete neler vermesi gerektiğine bir cümleyle olsun değineyim derken, birden kalabalığın ortasında bir dalgalanma husule geldi. Polisler hemen seyirttiler ama, bir şey değilmiş, bir yurttaş havuza düşmüş, çıkardılar. Allahtan hava sıcak. Sıcak dedim, aklıma geldi, konuşurken çok susamışım. Seferi durumda olduğumu belirterek su içmek için izin istedim ve içtim. «*Ben dosdoğru adamım, oruç tutmayıp da tutuyoruz diyenlerden değiliz*» dedim ve şöyle devam ettim:

«*Biraz da üniversitelerimize değinmek istiyorum. Yükseköğretim müesseseleri, üst kademede bürokrat ve teknokrat ihtiyacını karşılayacak, süratle gelişen dünyanın bilimsel ve teknolojik düzeyine ulaşabilecek bir bilgi birikimine imkân verecek şekilde düzenlenmelidir. Üniversitelerimiz, bu imkânı sağlayacak şekilde, bundan evvelki acı tecrübelere yeniden yol açmayacak bir güvence ile çalışabileceklerdir... Şunu açıkça belirtmek isterim ki, 12 Eylülden beri her sahadaki çalışmalarımızda 27 Mayıs ve 12 Mart dönemlerinin acele alınan kararlarından hiçbirine itibar etmedik. Yükseköğretim milletimizin ve devletimizin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenecektir... MGK, 147'ler olayını hiçbir zaman düşünmemiştir...' Ancak kanunların suç saydığı eylemlere iştirak eden kişilerin, her kim olursa olsun, haklarında sıkıyönetim komutanlıklarınca yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar sürdürülecektir. Bu husus tamamen onların kişisel problemi olarak düşünülmelidir.*»

Bu sözleri dün söyledim ya, bugün gazetelerde bir öğretim üyesi hemen döşenmiş, ismi lazım değil, efendim benim üniversite anlayışım yanlışmış. Tabii, yanlış diyemiyor da, «değişik» diyor, sanki biz anlamadık. Üniversitenin esas görevi, bu zata göre, bürokrat yetiştirmek falan değilmiş; bilimsel şüphe aşılamakmış! Ne şüphesi aşılayacakmış üniversite? Bildiğinden şüphe edecekmiş, kendisine söylenenden şüphe edecekmiş öğrenci. Yani bizim bütün uyarılarımız, Atatürk yoluna davetlerimiz de bunun içine giriyor. Sen önce kendi öğrettiğinden şüphe et! Üniversitelerde Atatürk ilkelerine göre eğitim yapılacaktır dediğimiz andan itibaren ne şüphesi edeceksin? Atatürkçülükten mi şüphe edeceksin? Bu âlim efendileri gerçekten tutup, ayak-

larını yere bastırmak gerektiği ayan beyan ortaya çıkıyor günbegün. Sanki memlekete faydalı evlat yetiştirmek için değil, devlete bozguncu anarşist yetiştirmek için maaş veriyoruz her ay başında, efendiye.

25 Temmuz 1981 Cumartesi

Bugün Trabzonlu hemşehrilerime yaptığım konuşmaya, şu mahut takvim meselesine bir kere daha cevap vermekle başladım:

«Bir binanın birinci katı tamamlanmadan ikinci katına başlanmaz. Onların bütün istedikleri nedir, biliyor musunuz? Biz bu planımızı şimdiden verelim, onlar da hainane planlarını buna göre tertiplesinler, yapsınlar. Biz onların bu planı yapmalarına imkân vermeyeceğiz. Taarruz edecek bir ordu taarruz gün ve saatini herhalde birkaç gün evvelinden düşmana ilan etmez. Bizim de karşımızda bir düşman vardır. Taarruz planımızı şimdiden açıklamayacağız.»

«90 günlük sürenin insan haklarına aykırı oluğunu biliyorum.»

Arkasından, gene şu ağızlardan düşürmedikleri 90 günlük süreye temas ettim:

«90 günlük sürenin insan haklarına aykırı olduğunu biliyorum. Ama muayyen bir süre için bu kararı almak zorundayız. Ve bu süreyi Amasya konuşmamda da belirttiğim gibi azaltmayı düşünürken, bu konuyla ilgili dış baskılar gelince vazgeçtiğimizi ifade etmiştim. Şu sırada bu konuda dıştan gelen bir baskı da söz konusu olmadığından kısa bir süre sonra gözaltında tutma süresini azaltacağız.»

«Nüfus artışını biraz azaltalım arkadaşlar!»

Konuşmamı, çok çocuk yapmanın işsizliğe yaptığı etkiyi anlatarak bitirdim:

«Bizdeki işsizliğin bir sebebi de fazla nüfus artışı. Batı ülkeleri bunun acısını çok çekmiş. Onun için nüfusları artmıyor. Birisi ölüyorsa birisi doğuyor. Çünkü birisi işten ayrılırsa, onun yerine öteki giriyor. Sıkıntı yok. Ama bizde, senede yüzde iki buçuğa varan nüfus artışı karşısında

bu mümkün olmuyor. Onun için nüfus artışını biraz azaltalım arkadaşlar... Çocuklarımızı okutamadıktan sonra ne yapayım ben o çocuğu. İşte bunu da düşününce, azami iki çocuk sahibi olmak bize yeter. Onun için vatandaşlarıma sesleniyorum, az olsun öz olsun.»

26 Temmuz 1981 Pazar

Biz memleketi karış karış gezerek yaraya ilaç olmak için uğraşıyoruz, basın mensupları İstanbul'da oturdukları yerden yavaş yavaş 'Acaba nasıl eder de bunları tenkit ederiz' diye kurup duruyorlar. Birkaç aşırı örnek dışında, bütün gazeteler kapatılmadan yayımlanıyor, buna bakmıyorlar da, üzerlerinde gizli sansür olduğunu her fırsattan yararlanarak ileri sürüyorlar, yabancılara jurnal ediyorlar.

Bunların başında da, adını vermeyeceğim, hani o meşhur gazete geliyor. Sözümona, Atatürk'ün kurdurduğu gazete. Geçen gün Konseyde Sedat Celasun Paşa bile bu deyimi kullandı; bırakmaya muvaffak oldukları intibaya bakın siz. İşte bu gazete hiç akla gelmeyecek bir protesto yöntemine başvurmuş geçenlerde, bana bildirdiler. Ne yapmış biliyor musunuz, bazı sütunlarını kazınmış olarak beyaz çıkarmış kendi kendine. Hani, 27 Mayıstan önce DP devrinde sansür kazıtırdı ya sütunları, o intibaı bırakmak için. Sıkıyönetimden hemen telefon edip azarlamışlar, ama adamların özrü hem hazır, hem de kabahatinden büyük. Neymiş efendim, bir tren kazası olmuş da, biz zaten böyle ortalığı boşuna velveleye verecek kazaymış, felaketmiş, cinayetmiş, bunların verilmesini zaten istemiyoruz, sözlü olarak tamim ettik kaç kere, işte o tren kazasında bazı vagonlarda tamire götürülen tanklar varmış da, haberde bu durum son anda fark edilmiş de, orası çıkarılmış, teknik sebeplerden yerleri soluk çıkmış. Sen bunu benim külahıma anlat. Boşuna kapatılmıyor bu gazete zırt pırt.

4 Eylül 1981 Cuma

Sıvas Kongresinin açılışının yıldönümü dolayısıyla ziyaret ettiğim Sıvaslılara bugün ekonomik yönü ağır basan bir konuşma yaptım. Bazı devletlerin bulundukları jeopolitik

ve jeostratejik yer itibariyle büyük önem taşıdıklarını, Türkiyemizin bunların başında geldiğini ve bu yüzden her zaman kuvvetli olmamız gerektiğini, aksi halde parçalanıp, kuvvetli olan ülkelerce lokma lokma yutulacağını söyledim. Şöyle devam ettim:

«Kuvvetli olmamız gerekir derken, bunu her konuda ifade etmek istedim. Yani askeri bakımdan kuvvetli, ekonomik bakımdan kuvvetli, kültürde kuvvetli ve ileri, ilimde ve teknikte kuvvetli ve ileri. Bunların hepsi birbirine bağlı değerlerdir. Ancak, bunların içinde ekonomik bakımdan kuvvetli olmak, hepsinin başında gelir...

Bu ekonomik savaşı kazanabilmemiz için de bütün ulusça çok çalışmak, çok üretmek, her sahada çok tasarruflu hareket etmek ihtiyacındayız. Nasıl ki bir ailede anne ve baba evlatlarının geleceğini düşünerek yetiştirmek ve onlara ele güne muhtaç olmamaları için bir şeyler bırakmak ihtiyacını duyarsa, ulusça da yalnız bu günü değil, gelecek nesilleri de düşünerek ele güne muhtaç olmadan, avuç açmadan rahat bir yaşam ortamı hazırlama mecburiyetindeyiz...»

«Dış ülkeler bizi hayranlıkla izliyorlar.»

«Bir senedir ekonomik alanda alınan tedbirler sayesinde Türkiye ekonomisinin her gün biraz daha iyiye gittiğini görüyor ve elbette bundan büyük bir sevinç duyuyoruz. Bu iyiye gidişi yalnız biz söylemiyoruz, dış ülkeler de durumu takdir etmekte ve hayranlıkla izlemektedirler. Dış ülkeler dahi bu durumu takdirle karşılarlarken, içimizde bu gidişten rahatsız olanlar mevcuttur. Bunları gayet iyi biliyoruz. Ve yine biliyoruz ki ne yaparsak yapalım, onlara beğendirmek mümkün değildir.»

Bunları söyledikten sonra, aklıma bir hikâye geldi size anlatayım diyerek, Nasrettin Hocanın hikâyesini anlattım. Hani eşeğe kendi binmiş laf etmişler, çocuğunu bindirmiş laf etmişler, ikisi birden binmiş, gene laf etmişler. O hikâye. İçimizdeki hainleri gerçekten memnun etmek mümkün değildir. Şimdi onlar bu yukarıdaki sözlerimi duysalar, hemen derler ki, mademki gelecek nesilleri düşünüyorsun, neden durmadan dış borca giriyorsun. Böyle derler. Bu hainler bal gibi bilirler, bizim bu borçları bilakis gelecek ne-

siller rahat etsin diye aldığımızı ama, gene de öyle derler. Bunların iflah olması mümkün değildir. Allah ıslah etsin. Gene bu aynı kişiler diyorlardır ki, senin o aferin diyen yabancı devletlerin sana borç verip seni bağlayan, yarın acısını çıkaracak olan kapitalist devletlerdir, diyorlardır. Bunların kafası dışarıya bağımlı olduğu için bunlar böyle düşünürler. Kişiyi nasıl bilirsin demiş, kendim gibi demiş. Mesele bundan ibarettir.

«Dünya malına tamalı edip fenalık yapma.»

Konuşmam bittikten sonra, 62 yıl önce Sıvas Kongresinin yapıldığı tarihi binayı gezdik. Kongre binasının girişinde, sonradan adının Talat Akça, yaşının da 81 olduğunu öğrendiğim bir ihtiyar gelip, 263 yıllık olduğunu ve ailesinden kendisine intikal etmiş bulunduğunu söylediği tahtadan yapılma bir sırt kaşıyıcı hediye etti. Baktım, üzerinde eski yazılar var, oldukça da silik, gözlüğüm yanımda olmadığı için okuyamadım ve ne anlama geldiğini sordum. «Dünya malına tamah edip fenalık yapma» yazılıymış. Kaşağıyla bunun ne ilgisi var, gerçi anlayamadım orada ama, sonradan düşündüm, orduevine gelince kendim de okudum, acaba birisi mi yolladı bu ihtiyarı diye.

Ben eski yazıyı rahat okurum ya, bütün notlarımı eski yazıyla tutarım. Bunun Atatürkçülüğe aykırı bir yanı yok Bir kere, ortalıkta kaldığı zaman herkes okuyamıyor. İkincisi, bir çeşit steno olmuş oluyor. Hani, Atatürk 1928'de harf inkılabını yaptığında bir telgraf memurunun yanına gidiyor, bakıyor adam eski harflerle alıyor telgrafı, «Hâlâ eski harfler mi?» diye gürlüyor ve adam toparlanıp o noktadan sonra yeni harflerle almaya başlıyor. Büyük Atanın maksadı latife. «Sen devam et,» diyor, «bu bir çeşit stenodur.» Bizimki de o hesap.

12 Eylül 1981 Cumartesi

12 Eylül, «Cumhuriyeti Koruma ve Kollama Harekâtı» nın birinci yıldönümü münasebetiyle radyo ve televizyondan yaptığım konuşmada, harekâtın bir yıllık muhasebesini yaptım. Memleketi nasıl devraldığımızı hatırlattıktan sonra yaptığımız reformları, sağladığımız gelişmeyi, dış politikamızı, ekonomiyi hep rakamlar vererek anlattım.

«Yüksek Hakem Kurulu yansızdır.»

Sosyal barış, iş barışı konusuna özellikle temas ettim. Harekât sonrasında bu barışı tesis edebilmek için grev ve lokavtın yasaklandığını, işçilerimizin askıya alınan toplu sözleşme müzakerelerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılmasında teşkil edilen Yüksek Hakem Kuruluna nasıl büyük sorumluluklar düştüğünü anlattım. Şöyle dedim:

«Bu Kurul, yansız olarak, ülke ekonomisine ve sosyal hayatın gerçeklerini göz önünde bulundurarak toplu sözleşmelerin yapılmasını sağlamaktadır. Diğer bir konu olarak, sabit gelirlilerin güçlendirilmesini samimiyetle arzuluyoruz. Ama bu sadece arzuyla değil, milletçe çalışmak, çok çalışmakla gerçekleştirilebilir.

Bu itibarla, çalışanların sömürülmesi edebiyatına kapılmamak gerekir. Ülkenin selameti için hepimiz şunu düşünmeye mecburuz: Tüm fabrikalarımız, üretim yapan her sektör nasıl verimli çalışacak ve dünya ile nasıl rekabet edecektir? Yeni yatırımları nasıl yapacağız? Bu soruları cevaplayamazsak, her yıl nüfusumuza ilave edilen 1 milyon kişiye yeni iş sahası açamadığımız gibi, ekonomimiz de gelişemez, dışarı açılamaz ve biz o zaman dünya üzerinde sahip olduğumuz müstesna jeopolitik konumda güçsüz kalırız.»

Aynı konuşmada, Kurucu Meclisin 23 Ekim 1981'de toplanacağını, müteakip adımların Kurucu Meclis çalışmalarına bağlı olacağını da ilan ettim. Artık bundan sonra hiç olmazsa takvimcilerin sorularından kurtulurum.

12 Ekim 1981 Pazartesi

Ziraat Fakültesi tarafından düzenlenen «Atatürk ve Tarım Haftası» seminerinin açış konuşmasını yaptım. Girişte büyük güvenlik tedbirleri alınmıştı. Konuşmama başlarken, bundan hicap duyduğumu belirttim. Sonra şöyle devam ettim:

«Bir insanın hayatı nasıl olsa sona erecektir. Nasıl sona ereceğini hiç kimse bilemiyor. Hayatımız mühim değildir. Mühim olan devletimizin, milletimizin var olmasıdır. Bütün çabalarımız bu yoldadır. Bu alınan tedbirler, benim hayatıma büyük önem verildiğinden dolayı değildir; devle-

tin korunmasını hedef tutmaktadır. Bunu bilhassa belirtmek isterim» dedim. Dedim ama, şimdi o ahlaksızlar gene çenelerini açıp, bak bak, kendini devlet sanıyor, diyecekler.

15 Ekim 1981 Perşembe

«Danışma Meclisi rahat çalışsın diye partileri kapattık.»

Bugün siyasi partileri feshettik. Bunların kapatılmadığını, seçimden makul bir süre önce faaliyetlerine tekrar izin verileceğini söylediğimde bugünkü durum yoktu. Şimdi birkaç güne kadar Danışma Meclisini açıyoruz, bunları dışarda bırakıyoruz, ne anlamları kaldı? Bugün radyo-televizyondan yaptığım konuşmada aynen şöyle dedim:

«Bu siyasi partilerin yöneticileri hâlâ birbirlerine karşı o *kadar kin ve nefretle dolular ki, bugün siyasi faaliyetlere müsaade edilmiş olsa, tekrar 11 Eylül 1980 günü kaldıkları noktadan yine bildikleri yolda yürümeye devam edeceklerinden kimsenin kuşkusu olmasın... Ayrıca, Danışma Meclisinin her türlü etkiden masun olarak rahat ve huzurlu çalışabilmesi için de bu yola başvurulmasına zaruret duyduk.»*

F. Alman *Der Spiegel* dergisi bugün gelip benimle bir mülakat yaptı. Fakat muhabiri son derece saygısız ve küstah buldum. Bazıları geliyor, şu şu konularda düşüncelerimiz nedir deyip, sevabını müeddep bir biçimde not edip gidiyor, Bu sanki pencepenç mücadele etti benimle. Hatta bir ara tersledim de. Kerata sanki benimle münazara yapıyor. Fakat dışarıdaki imajımız için böylelerine katlanmak, devlet adamlığının bir parçası. Ben bölücüleri kastederek diyorum ki:

«Belli ki şeytanca bir plan var. Gaye, Türkiye'yi yutacak duruma getirmek. Bu planın arkasında ne olursa olsun, bu maksadı güdenlerin eline düşmemek için her şeyi yapmalıyız.»

«Böyle bir suali bir generale sormak yanlıştır.»

Adam utanmadan soruyor:

«Bu şeytanca planın arkasında kim var?» diyor. Kızdığını belirterek şöyle dedim:

«Böyle bir suali bir generale sormak yanlıştır. Bunun cevabını siz verebilirsiniz.»

Bu gibi gazeteciler Türk olmadıklarına dua etsinler. Misafir olduklarına yani.

19 Ekim 1981 Pazartesi

Fırat demiryolu köprüsü temel atımı için gittiğim Malatya ile Elazığ'da halka hitap ettim. Konya'daki 2. Ordu Karargâhının Malatya'ya iintikalini, bölge halkı üzerinde bir baskı unsuru yaratmak olarak yorumlayan hainleri şöyle teşhir ettim:

«Burası kimin ülkesi ki, biz bölge halkı üzerinde baskı yapmak lüzumu duyalım? Burası Türkiye toprakları değil mi? Hepimiz özbe öz Türk vatandaşı değil miyiz?... O halde sevgili Malatyalılar, neden bölge halkına baskı yapacakmışız, neden? Bundan büyük hainlik olur mu? Soruyorum sizlere.»

«Sözde, bu pilot solcuymuş...»

Sonra, vatan haini ve haince düşünce sahipleri tarafından her fırsatta yayılan dedikodulardan birini misal verdim:

«Biliyorsunuz bundan kısa bir süre evvel Trakya'da bir tatbikat yapılıyordu. Bu tatbikat esnasında iki tane uçağımız düştü, pilotları da şehit oldu. Bunlardan birisi de bir bölüğün üzerine düştü ve 50'den fazla Türk evladının şehit olmasına yol açtı. Şimdi bakın bunu nasıl istismar ediyorlar. Sözde bu pilot solcuymuş ve yanındaki arkadaşına 'Ben kendimi feda ediyorum, bu ne ilk olacaktır, ne de son olacaktır' demiş. Bölüğün üzerine uçağını düşürmüş. Sevgili vatandaşlarım, bir tatbikat sırasında toplu bir hedefe pike yapan ve pikeden uçağını kurtaramayan ve bu yüzden şehit olan çok kıymetli bir Türk subayına dahi böyle haince, alçakça ve adice iftirada bulunabiliyorlar. Ve maalesef düşmanlarımızın uydurduğu bu yalan haberlere inanan münevver diye geçinen insanlarımız da mevcut. İşte bu gibi vatan haini ve millet düşmanı kişi ve kuruluşlar, Türkiyemizin en güzel yörelerinden biri olan bu bölgeyi de Türk topraklarından ayırıp başka ülkelere bağlı

ve onların kuklası bir devlet kurma gafleti içinde bulundular. Bu yüzden burada, Malatya'da ve civarda acımasızca vatandaş kanı akıttılar.»

«Bakınız Avusturyalı mühendis ne diyor?»

Asayiş bakımından Türkiye'den daha huzurlu ülkenin bugün dünyada sayılı olduğunu söyleyerek, bunun en yakın ve canlı misalinin bir hafta evvel Avusturyalı bir mühendisten aldığım mektup olduğunu belirttim:

«Bakınız Avusturya vatandaşı bu mühendis ne diyor mektubunda? Birkaç yerini okuyacağız sizlere. Şöyle diyor: ...Her yerde büyük bir sükûnet hâkim. Türkiye böylece harikulade bir ülke olmuş... Sevgili Evren Paşa, Tanrıya şükürler olsun 12 Eylül 1980'den beri Türkiye'de büyük bir emniyet ve Atatürk sevgisi ile birleşmiş büyük bir insan sevgisi hâkim... Türk halkının 12 Eylül 1980'den itibaren Atatürk'ün ışığı altında çok büyük bir çağa girdiğini de tesbit ettik.»

Sözlerime devamla, Avusturyalı mühendisin, mektubunun bir yerinde bize yaptığı enteresan tavsiyeyi de okudum:

Diyor ki, *«Şu anda insanlığın üçte ikisi açlık içerisindedir. Buğday ve yiyeceğin her türlüsü benzinden daha önemlidir. Türkler kısa bir süre içerisinde büyük bir dünya gücü olmak istiyorlarsa, hayvancılık ve tarımı büyük çabalarla geliştirmelidirler.»*

«Ben her zaman söylemiyor muyum?..»

«İşte sevgili vatandaşlarım, Türk dostu veya buraya ilk geldiği zaman bize hayran olmuş ve Avusturyalı, bizim bir kısmı yurtiçinde bulunan, bir kısmı da yurtdışında olan sözde vatandaşlarımızdan daha çok bizi düşünüyor. Bundan sevinmemek mümkün değil. Ben de her zaman söylemiyor muyum, 'Bu ülkenin kalkınması için tarıma ve hayvancılığa çok önem vermemiz gerekir' diye?»

Elazığ'daki konuşmamda ise, siyasi partilerin Türkiye'yi nasıl böldüklerini, teröristleri, bölücüleri, anarşist ve mezhepçileri himaye ettiklerini anlattım. Eskiden, memleketimizin şartları o zaman öyle icap ettiriyorken, partileri kapatırsa mahkemeler kapatır diye konuşmuştum, şimdi

hainler bu konuda ileri geri konuşurlar, cahil ve masum vatandaşının gene kafasını karıştırırlar diye, sözlerime şöyle devam ettim:

«Biz bu partileri ve parti yöneticilerini 27 Mayısta olduğu gibi özel bir mahkeme kurarak, muhakeme etmedik. Neden? Çünkü onların parlamentoda bulunduğu zamanki kanunlara göre, parlamentodaki söyledikleri sözler o zaman suç teşkil etmiyordu. Binaenaleyh, yeniden bir kanun çıkararak, 'Bunlar suçtur' demek suretiyle bir mahkeme kurmadık. Ancak böyle cezalandırmayı uygun gördük. 'Hiç olmazsa bir dönem bu parlamentoya giremezler' dedik. Bu onlara yeter.»

«Din derslerini, çocuklarımızın beyni yıkanmasın diye mecburi yaptık.»

Orta ve liselere mecburi din dersi koyduk ya, sahte Atatürkçüler hemen tezvirata başladı. Bunu da şöyle izah ettim:

«Sevgili vatandaşlarım, hurafelere inanmayınız. Bu hurafeler peygamberimizden sonra icat edilmiştir. Bu hurafeler mahalle mektepleri dediğimiz kaçak din kurslarında çocuklarımızın kafalarına yerleştiriliyor. Bu hurafelerle daima mücadele ediniz. Dinimizde böyle hurafeler yoktur. Bir misal vereyim: 'Salı günü gidersen sallanırsın' derler. Allahın her günü gündür, salısı, çarşambası, perşembesi olmaz. Biz bu hurafelerle çocuklarımızın beyinleri yıkanmasın diye okullarımıza mecburi din dersi koyma kararını aldık.»

Bazılarının meseleyi anlamamakta ısrar edeceklerini bildiğim için şöyle eklemek ihtiyacını duydum:

«Bazıları da soruyor, din dersini mecburi koyuyorsunuz, bu laikliğe aykırı değil mi, diye. Birkaç defa ifade ettiğim gibi laiklik demek dinsizlik demek değildir. Laiklik, dini devlet işleriyle karıştırmamak ve bunu bir propaganda vesilesi yapmamaktır. Binaenaleyh, çocuğa dinbilgisi vermek laikliğe aykırı bir hareket değildir. Kaldı ki, sevgili vatandaşlarım, bugün ortaokullarda ve liselerde din dersi seçmelidir. İsterse seçer, istemezse seçmez. İstatistiklere göre, ortaokula giden öğrencilerin yüzde 90'ından çoğu zaten seçmeli olarak din dersine giriyor. Liselerde ise bu rakam

Cumhuriyet, 3 Ekim 1984

yüzde 75. Geriye öğrencilerin yüzde 25'i kalıyor. Biz de, liselerde o yüzde 25'i, ortaokullarda ise yüzde 5'i ilave etmek suretiyle bunu normal mecburi ders haline soktuk. Yaptığımız budur.»

«Türkmenlerin kadınları o kadar güzel ki...»

Elazığ'daki sözlerimi, kadınların örtünmeye başlamasının dinle ilgisi olmadığını anlatarak bitirdim:

«Biraz da kıyafet konusuna değineceğim. Biz erkeklerin kıyafetlerinde bir gayri millilik yoktur. Ama kadınlarımızın kıyafetlerinde gayri millilik vardır. Kadınlarımız köylerde, kırlarda gayet rahat dolaşabildiği halde, yüzünü örtmeden dolaşabildiği halde nedense şehirlerimizde bu ka-

dınlarımızı örtüyoruz. Bu örtü nereden çıkmıştır, bunu size söyleyeyim: Osmanlılar Bursa'da iken, Türkmenlerden kaçıp gelen bir kafile de aynı şehre yerleşiyor. Bunlara Bursa'da bir mahalle veriliyor. Fakat gelen Türkmenlerin kadınları o kadar güzel ki, erkekler mütemadiyen o mahalleye onları seyretmeye gidiyorlar. Evet, bu tarihen sabit. Onun üzerine Bursalı kadınlar, erkeklerinden başlıyorlar şikâyete. 'Aman şunların yüzünü örtün de erkeklerimiz görmesin' diyorlar ve yüzlerini örttürüyorlar. İşte bu örtülme bundan sonra diğerlerine de sirayet ediyor, kadınlarımız bu şekilde örtünmeye başlıyorlar. Yoksa peygamberimiz, 'Yüzünüzü örtün' dememiştir.»

21 Ekim 1981 Çarşamba

«Toprak reformunu en kısa zamanda çıkaracağız»

Atatürk Barajı derivasyon tünelinin temel atma töreni için gittiğimde Urfa ve Diyarbakır'da birer konuşma yaptım. Urfa'da toprak reformunun müjdesini verdim:

«Bugün vatandaş, köyden şehire göç ediyorsa, geçimini sağlayacak bir toprağa sahip olmadığı için göç ediyor. Biliyorsunuz bundan bir süre önce Toprak Reformu Kanunu çıkarılmış, fakat Anayasa Mahkemesi tarafından bozulunca, birçok problemlerle karşı karşıya kalınmıştı. Şimdi yeni bir Toprak Reformu Kanunu hazırlanmıştır. Konsey gündemine alınmıştır ve en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Yine hepinizin gayet iyi bildiği gibi, bu bölgede bir APO ve PKK diye bir örgüt türemişti. Bunlar bu toprak reformunu dillerine dolamışlardı, bunu bir propaganda vesilesi yaparak birçok vatandaşımızı bu yüzden haince, acımasızca öldürmüşlerdi. Şimdi, Toprak Reformu tahakkuk ettikten sonra bunu artık bir daha kimse ağzına alamayacaktır.»

Verdiğim diğer bir müjde de şu oldu:

«Manisa'daki konuşmamda, Harp Okulumuzda bütün vilayetlerden ve bütün mesleklerden öğrenci bulunduğunu, fakat maalesef Hakkâri'den öğrenci olmadığını söylemiştim. Bu sene Hakkâri'den de bir öğrenci almak suretiyle bu noksanı gidermiş olduk. Bugün Harp Okulumuzda her vilayetten öğrenci vardır. Türk ordusunun en büyük özel-

liği buradadır. Hiçbir zümreye dayanmaz. Türk milletinin kendisine dayanır. Her meslekten, her kuruluştan, her vilayetten ordunun içerisinde subay, astsubay vardır. Onun için milletle eleledir, milletin özüdür.»

«Şuradan tut desek, kaç para vereceksin bana, diyorlar.»

Hep müjde verecek değiliz ya. Daha doğrusu, bölge halkına bir de her türlü meslek grubuna mecburi şark hizmeti getireceğimiz müjdesini verdim ama, ceplerini doldurmaktan, rahatlarından başka bir şey düşünmeyen kişiler kim bilir neler demişlerdir gene:

«Sonra, bu bölgede üniversite ve fakülte açmışız, ancak öğretim görevlisi yok, böyle şey olmaz. Malatya'daki İnönü Üniversitesi, Diyarbakır'daki üniversite ve Elazığ'daki fakültelerin çoğu, öğretim üyesi olmadığından tedrisata ya başlayamamış, veya noksan öğretim üyesi ile tedrisatını sürdürüyor. Şimdi bu öğretim görevlileri arkadaşlarıma da buradan sesleniyorum. Her şeyi lütfen para ile ölçmesinler. O kadar kötü alışmışız ki, herhangi bir şeyin ucundan tutmak icap etse, 'Şuradan tut' desek 'Kaç para vereceksin bana' diyorlar. Bu kadar kötü olmuşuz.

Sevgili Vatandaşlarım,

Bugün biz, şu Konsey üyesi arkadaşlarımız Silahlı Kuvvetlerdeki görevimizde ne alıyorsak aynen onu alıyoruz. Her şeyi para ile ölçecek olursak, o zaman tüccarlığa atılmamız lazım. Mademki bu mesleğe girmişiz, bazı fedakârlıklara katlanacağız.»

Bu öğretim üyelerine karşı duyduklarımı öyle kolay kolay anlatıp bitirebilecek gibi değilim. Özerklik diye bir şey tutturmuşlar, Ankara - İstanbul'dan kımıldamamak için kullanıyorlar. Bir tanesi o mahut gazetede makale bile yazdı. Neymiş efendim, taşrada üniversite olmazmış. Sensin taşralı! Taşrada üniversite açılırsa, orası aydınlanmaz, üniversite köylüleşirmiş. Çünkü üniversite öğrenimi demek yalnız kitap okumak demek değilmiş; kızlı-erkekli gidip dans edilemeyen yerde üniversite kurulamazmış. Adamın aklında başka şey var.

Şunun dediklerine bakın hele. Söylediklerine örnek olarak da, 1956'da açılan Erzurum Üniversitesini veriyor. Efendi, Erzurum Üniversitesi, bir kere Kurtuluş Savaşımızın

ilk büyük kongresinin yapıldığı yerdir, senin Ankara Üniversitenden çok daha ileridir, çünkü çok daha milliyetçidir. Senin üniversitenden «Burjuva Kemal» diyenler çıktı ama, oradan çıkmadı. Taşraya gidenler köylü mü oluyor? Subaylar köylü mü oluyor?

«Bu özerklik değil, devletin karşısına dikilmektir.»

Diyarbakır Tıp Fakültesi eğitim hastanesinin açılışında özerklik hakkında ne düşündüğümü söyledim:

«Sayın Tıp Fakültesi Dekanı arkadaşımız benim söyleyeceklerimi çok güzel dile getirdiler. Eğer üniversite özerkliği bu ise, yani istediği zaman öğretim üyesini buraya gönderir, istediği zaman göndermezse, biz bu özerkliğin karşısındayız. Bu, özerklik değildir. Bu, devletin karşısına dikilmek demektir. Burada ben bunları söylemek istemezdim. Ama çok doldurulduk, onun için dile getirmek mecburiyetini hissettim.»

Şimdi de, seni kim doldurdu diyeceklerdir o hainler. Keşke «doldurulduk» yerine «buramıza kadar dolduk» gibilerden bir şeyler söyleseydim.

13 Kasım 1981 Cuma

«Anıtkabri de gösterseydiniz...»

Bugün Türkocağı'nda yapılan «Anadolu Güneşi» adlı gösteriyi izlemeye gittik. Memleketimizin dış ülkelerde tanıtılması açısından çok yararlı olacak. Hazır bulunan 10 kadar Fransız gazeteci de hayranlıklarını belirtmişler. Bununla birlikte, bir gazetecinin sorduğu soruya:

«Güzel bir gösteri. Ancak, cumhuriyet dönemi çok kısa tutulmuş. Gösterilen slaytlar arasında modern Türkiye'den, Ankara'dan, Anıtkabir'den bazı görüntülerin yer alması daha iyi olurdu» demekten kendimi alamadım. Haksız mıyım? Madem yurtdışına gönderilecek, büyük Atatürk'ü yabancılara tanıtmak için çok isabetli olmaz mıydı?

9 Aralık 1981 Çarşamba

Neler olduğunu anlamıyorum. Yunanistan'ın başına geçen Papandreu'nun Brüksel'de dün toplanan NATO Savun-

ma Bakanları toplantısında söyledikleri acaba Rogers Planını yerine getirmeden önce kendi kamuoyunu tatmin etme manevraları mı, yoksa Yunanistan planı reddetmeye mi kalkışıyor? Önüme getirilen raporlara göre, NATO'dan Türkiye'ye karşı garanti istemenin yanı sıra, kalkmış bir de Ege hava sahası kontrolunda 1974 öncesine dönülmesini istemiş. Yani, kontrol gene kendisinde olacak! Peki, bu ülkenin Rogers Planının altına attığı imzanın ne değeri kalıyor? Tabii istekleri hemen püskürtülmüş ama, General Rogers neden hemen müdahale edip plan hükmünün yerine getirilmesini sağlamıyor? Yunanistan'ı masaya oturtmuyor? Bana verdiği asker sözü ne oldu?

28 Aralık 1981 Pazartesi

«Bir taraftan kalkınacağız, bir taraftan Atatürk anıtı yapacağız.»

Bugün Kırıkkale'de Atatürk anıtının açılışına gittik. Biz açtıkça kuduruyorlar, nereye saldıracaklarını bilemiyorlar. Birdenbire halkın parasının üzerine titrer oldular. Kartal-Maltepe'deki heykelciyi zengin ediyormuşuz. Hani şu, E-5 Karayolu üzerinde, Beton Mustafa denilen mahaldeki heykelciyi kastediyorlar. Sahibinin adı herhalde Mustafa olduğu için böyle diyorlar, yoksa tetkik ettirdim, resmi bir adı yok o mahallin. Halk öyle diyor. Neyse, adice söylentilere açılış konuşmamda cevap vermeyi ihmal etmedim:

«Bu gibi Atatürk heykeli ve anıtları dikildikçe, bazı kişiler, vaktiyle Atatürk'ü unutturmaya çalışanlar, rahatsız olmaya başladılar. Bir kısmı 'Bu kadar masrafa günah değil mi? Bunlarla başka şeyler yapılmaz mı' diye dedikodu yapmaya başladılar. Bu anıtları, bu heykelleri hükümetler, devletler değil halk kendiliğinden yapıyor. İçten gelerek yapıyor. Zaten bunun değeri de burada.

Halkın katkılarıyla, milletin katkısıyla yapıldığı için değer kazanıyor. Eğer biz kalkınmamızı tamamlayalım ondan sonra bunlara el atalım dersek, hiçbir zaman bunları yapamayız. Bir taraftan kalkınacağız, bir taraftan bize bu ülkeyi, bu cumhuriyeti emanet eden Atatürk'ü daima yaşatacağız.

Size Atatürk'ü tanımayan ve bugün hapishanede mahkûm olmuş Adana bölgesindeki bir vatandaştan, bir gençten aldığım mektuptan bahsetmek istiyorum. Diyor ki bu genç: 'Evet' diyor, 'biz yurdun parçalanması için anarşik olaylara katıldık. Bunun kabahati bizdedir. Cezamızı çekeceğiz fakat biz Atatürk'ü öğrenememiştik. Atatürk'ü burada bize öğrettiler. Eğer biz Atatürk'ü tanımış olsaydık, bu yollara düşmezdik. Biz cezamızı çekelim amma bize Atatürk'ü tanıtmayanlardan da davacıyız. Onları mahkemeye verin' diyor. Böyle hapishaneye düşmüş bir gencin, bu mektubu beni çok duygulandırdı.

İşte sevgili vatandaşlarım, bu gibi anıtlar bundan sonra gelecek nesillere, Atatürk'ü tanımaları için birer vesile olacaktır. Bunu görecek, Atatürk'ü gördükçe onu okumak, onun ilkelerini benimsemek, onun yaptıklarını tekrar tekrar kitaplardan okumak suretiyle Atatürk sevgisini, Atatürk ilkelerini bu millet var oldukça yaşatmış olacağız.»

31 Aralık 1981 Perşembe

Konseyin basın ve halkla ilişkiler bölümü bütün basın organlarına bir tamim yolladı. Artık benim adım geçeceği zaman rütbem, yani orgenerallik titrim kullanılmayacak. Sadece «Devlet Başkanı Kenan Evren» denecek. Böylece dışarıda yönetimimiz için kullanılan cunta deyiminden yavaş yavaş uzaklaşmak amacı güdülüyor.

Şimdi ben biliyorum, o her şeye karşı çıkan, ne yapsak beğendiremediğimiz, durmadan yalan makinesini işletip arkasına saklanan hainler var ya, dış dünya için düşünülmüş bu değişikliği, ağızları «cumhurbaşkanı» tabirine alıştırmak olarak yorumlayıp gene tezvirata başlayacaklardır. Bunlara aldırmayayım, ne derlerse desinler diye karar veriyorum her seferinde, ama gene dayanamayıp söylüyorum. Ne yapayım, ben içi dışı bir adamım. Düşündüğümü söylerim.

5 Ocak 1982 Salı

Her gülün bir dikeni oluyor. Ekonomi kurmaylarımızın aldığı tedbirler sonucu ihracat büyük ölçüde arttı ama,

enflasyon aşağı çekilecek derken, bu sefer de bankerlerin batması halk arasında huzursuzluğa yol açtı. Hangi konuyu sivillere bıraksan iş zıvanasından çıkıyor, son hesapta. Bu olay da rejim açısından tatsız oldu. Tabii, kötü niyetliler hemen istismara yöneldiler. Yönetime karşı bir şey söyleyemeyenler, bankerlerin iflasını ve kaçmasını dillerine doluyorlar. Bu yüzden sıkıyönetim komutanları bu konunun ve özellikle bankerlerin intiharlarının yayınını yasaklıyorlar bütün yurtta. Yani, yasaklıyorlar değil, telefonu açıp rica ediyorlar, halk arasında panik yaratıyor diye, basınımız da kırmıyor ricayı, yazmıyorlar.

Ne özel mahkeme kurduk, ne de basına sansür koyduk. (Yalnız, bu demek değil ki, bu ricalar basının bir kulağından girip öbüründen çıkacak demek değil.)

«Kemalizm ideolojisi muz mudur?»

Mesela bir gazete, hem de aynı sayısında, bir bakıyorsun köşe yazarı «Kemalizm İdeolojisi Muz mudur?» diye başlık atmış. Ayrıca «İşsizlik oranı arttı, yatırımlar geriledi» ve «İstanbul'da ekmek sıkıntısı baş gösterdi» diye kamunun telaş ve heyecanını doğuracak asılsız iki haber daha. Şimdi, sıkıyönetim komutanı bunu daha önce defaatle uyarmış, rica etmiş dinlememişler, kapatmayıp da ne yapsın? Oyun mu oynuyoruz?

21 Ocak 1982 Perşembe

Bugün Danıştay'ın yeni kanunu yürürlüğe girdi. Yargıyı yeni demokrasi düzenine hazırlamakta önemli bir adım. Bölge idare mahkemeleri kuruluyor. Danıştay'dan buralara atamalar bir defaya mahsus olarak benden geçiyor. Zaten daha önce İdari Yargılama Usulünü değiştirerek sıkıyönetim kararlarını idari yargı dışı bırakmış, yürütmeyi durdurma vermeyi belirli kurallara bağlamıştık. 12 Eylül öncesindeki gibi artık Danıştay kendini idarenin yerine koyup karar veremeyecek. Böylece gerçek kuvvetler ayrılığı sağlanacak. Kimse kalkıp da yargı bağımsızlığı zedeleniyor falan diyemez, çünkü Adalet Bakanlığının başında emekli general falan değil, Yargıtayımızın değerli bir başkanı var.

27 Şubat 1982 Cumartesi

Bulgaristan ziyaretinden bugün döndüm. Daha önce de Pakistan'a, kardeşim Zia'yı ziyarete gitmiştim. Şimdi hainler gene diyecekler ki, batı ülkelerine gidemediğin için mi buralara gidiyorsun, diye. Bir kere Pakistan bizim kadim dostumuz; Zia ile de her konuda anlaşıyoruz. İkincisi, inanılmaz bir şey ama, Papandreu Rogers Planını uygulamamakta hâlâ direniyor. Hâlâ General Rogers asker sözünü yerine getirmedi. Bunun hallolmasını beklerken, ne olur ne olmaz diye, Avrupa'ya çıkış yolumuzu açık tutmamız lazım; onun için gittim.

Bulgar Türklerinin anavatana göçünü reddettim.

Biliyorsunuz 1968'de yapılan göç anlaşması 1978'de bitmiş ve 120.000'e yakın Türk oradan buraya göç etmişti. Parçalanmış ailelerin birleştirilmesi, gelenlerin sosyal haklarının transferi gibi konular vardı ama, ben bunların ayrıntılarına girmedim tabii. Bulgarlar da açmadılar kendiliklerinden. Sadece, Devlet Başkanları Jivkov şöyle sordu: «Buradaki Türklerin Türkiye'ye göçünü arzu ediyor musunuz?» Ben de taraftar olmadım buna. «*Hayır*» dedim. «*Ama parçalanmış ailelerin birleştirilmesi iyi olur,*» dedim. Sonunda çıkan ortak bildiride konu şöyle yer aldı:

«Taraflar, bundan evvel yapılan toplu göçe ilişkin anlaşmaların sona ermiş olduğunu müşahade etmişler ve parçalanmış ailelerin Bulgaristan'da ve Türkiye'de bir araya gelmelerini amaçlayan münferit talepleri mevzuatları çerçevesinde insani açıdan inceleyip hayırhahlıkla çözüme bağlamada mutabık kalmışlardır.»

Yani, artık göç talepleri olursa bunlar münferit, teker teker ele alınacak ve her iki ülke de bu kabil talepleri kendi mevzuatı, kanunları çerçevesinde değerlendirecek. Bulgaristan'ın Türk azınlığa bundan yararlanarak baskı yapacağını sanmıyorum, çünkü insan haklarını garanti altına alan Helsinki Son Senedine imza atmış bulunuyor, Bulgaristan. Zaten, Türkiye'ye göç etmeye kalkışsalar, nereye koyacağız? Ayrıca bir sürü komünist ajanı sızar aralarında.

Kuveyt'ten bugün döndük. Güzel bir ziyaret oldu. Gerek giderken, gerek gelirken, uçağıma aldığım gazetecilerle yakından sohbet ettik. Cumartesi günkü gidişte uçak kalkınca ceketimi çıkarıp arkaya, onların yanlarına gittim. Çok memnun oldular tabii. Ama canım sıkıldı, lafı hemen, şu geçenlerde 44 kişinin tutuklandığı Barış Derneği'ne getirdiler.

«Ne yani, basın özgürlüğü yok mu?»

«Barış Derneği'nin Komünist Partisi ile ilgisi varmış» dedim. İtiraz ettiler, tutuklananların kaçmadıklarını söylediler. Behice Boran'ı hatırlattım. Bir zamanlar bunların 14-15 milletvekiline sahip bulunduklarını söyledim. Ayrıca, olayın mahkemeye intikal ettiğini, bizim bu işlerle ilgimiz olmadığını, yargının bağımsız olduğunu, bizim yargıya karışmadığımızı söyledim. Bu Mehmet Barlas bazen durup pat diye konuşuyor. «Basın ve basın özgürlüğü üstüne bir demeç verseniz bize» dedi. *«Ne o yani, basın özgürlüğü yok mu?»* dedim. Bunlara hiç fazla şey yapmaya gelmiyor. Gazeteler serbest çıkıyor, her istediklerini yazıyorlar, kırk yılın bir başı bir şey rica ediliyor sadece, hâlâ 10-15.000 dolar milli geliri olan ülkedeymişiz gibi özgürlük tutturuyorlar. Hani bizim orduda bir deyim vardır; bunları fazla okşayınca başları dikeliyor.

Dönüş yolunda da sordular, «Cumhurbaşkanını halk mı seçsin, parlamento mu?» dediler. *«Sizce kim?»* diye ben onlara sordum. «Parlamento» dediler. *«Neden halk seçmesin?»* dedim. Parlamento seçince altı ayda seçemiyor. Halk bir günde seçer, olur biter.

Bir de, Fenerbahçeli olduğum ortaya atıldı. *«Evet, ortaokulu Fenerbahçe'de, stadın karşısındaki bir okulda okumuştum. Fenerbahçeliliğim oradan gelir. Ankara'da Ankaragücü'nü tutarım. Her iki kupayı da kazanınca birinci lige çıkardık. Fena mı ettik? Koskoca başkentten birinci ligte bir takım olmaz mı?»* dedim. Bu gazeteciler o zaman buna da takmışlardı. Efendim, kurallar varken nasıl olurmuş? Kim koyuyor o kuralları? Allah kelamı mı bunlar? Birisi koyuyor ve birisi değiştiriyor değil mi? Devletin her türlü kaderi

bizden soruluyor, bir başkent takımını taltif edemeyeceğiz, öyle mi?

Ankaragücü sahaya çıkarken çok çirkin tezahürat...

Bir de, tabii bunu gazetecilerle konuşamadım ama, 19 Mayıs Stadyumu'ndaki o çok çirkin tezahürata müthiş canım sıkıldı. Bir avuç hain halkın arasına giriyor, Ankaragücü takımı sahaya çıkarken halkı bağırtmaya başlıyorlar. Ne dediklerini buraya yazmak bile istemiyorum.

Demokrasi ve demokrasiye geçiş meselelerine de değinildi uçakta. Yeri gelmişken, hainlerin bu konuda fıkralar icat ederek ortalığı bulandırmaya başladıkları da kulaklarımıza geliyor. Mesela, güya ben berberime saçlarımı kestirirken adam ikide birde soruyormuş, «Sayın Devlet Başkanım, demokrasiye ne zaman geçilecek, ne zaman geçilecek» diye, tıraş ederken. Ben de, neden soruyorsun ikide bir demişim, «Sayın Devlet Başkanım, ben sorunca saçlarınız dimdik oluyor, rahat kesiyorum» diyesiymiş. Bak bak, şu alçakların yediği halta bak.

3 Nisan 1982 Cumartesi

Biz demokrasiyi sindire sindire getiriyoruz, bunlar tam tersine azıyorlar. Bugün Bursa'da yaptığım konuşmada, yurdun muhtelif yerlerine giderek yaptığımız konuşmaları, kendimizi savunma olarak tefsir edenleri kastederek sert bir konuşma yaptım:

«Geri çekilirken öyle bir yumruk yerler ki, nereden geldiğinin farkına varamazlar» dedim. Birtakım kimselerin parti başkanlığından istifa edip, kahraman olmak istediklerinden bahisle,

«Bizim muayyen zümre ve kişilerle işimiz yoktur. Kim olursa olsun en zecri tedbirleri alabiliriz. Bazı kimseler hapishaneye girmekle kahraman olacağını zannediyor ve hevesleniyorsa, hiç tereddüt etmeden haklarında gerekli muameleyi yaparız. Hapishaneye girmeden kahraman olmasından ise, hapishaneye girerek kahraman olmasını tercih ederiz» dedim. Normal seçimle işbaşına gelecek bir idareye yönetimi devredeceğimizi, ama onların bunu anlamak istemediğini söyleyerek bu hainlerin isteklerini de açıkladım.

«DİSK yöneticileri hepsinin hesabını verecekler!»

«Bakınız ne istiyorlar. Birkaç tanesini söyleyeyim size onların istediklerinden. İstanbul'da başlayan bir DİSK davası var biliyorsunuz. Bu DİSK davası ile ilgili tutuklu bulunan 52 yöneticiyi serbest bırakmalıymışız. 52 tane DİSK yöneticisini biz tutuklamadık. Bağımsız hâkimlerimiz, mahkemelerimiz tutukladı. Ve sendikal haklarından dolayı da tutuklanmadılar. Başka suçları vardı. Onlar hepsinin hesabını verecekler.

İkincisi şunu istiyorlar: Fikir suçlularını derhal serbest bırakmalıymışız. Fikir suçlusu dedikleri 141 ve 142'den mahkûm olanlar. Yani komünizm propagandası yapmış, komünizm hakkında kitap yazmış veya örgüt kurmuş kişileri, fikir suçlusu olduklarından serbest bırakmalıymışız.»

Ben böyle konuşunca kuduruyorlar. Neymiş efendim, DİSK davası ve 141-142 sanıklarını peşin olarak suçlu ilan ediyormuşum. Hepsinin hesabını verecekler lafı, bu anlama gelirmiş. Yargıya baskı yapıyormuşum. Kaç defa ilan ettik; yargı bağımsızdır, özel mahkemeler kurmadık dedik. Bir devlet başkanı memleket meseleleri hakkında fikir beyan edemeyecek mi? Zaten istedikleri, beni bu hale getirmek. Ama izin vermeyeceğiz. Yağma yok.

«Biz onlara soruyor muyuz, sizde niye idam yok, diye?»

Bir de, «idamları ve suçsuz olarak hapsedilenleri nefretle» kınıyorlarmış. Kınıyorlarsa, kınasınlar. Şöyle devam ettim:

«Avrupa'daki birçok ülkeler idamı kaldırmış ve İnsan Hakları Sözleşmesi diye de bir sözleşme imzalamış. Buraya biz de imza atmışız. Ama, İnsan Hakları Sözleşmesi idamı yasaklamıyor. Her ülkeyi serbest bırakmış, 'Kanunların cevaz verdiği idamları, mahkemelerin verdiği idamları yerine getirebilir' demiş. Buna rağmen, bize, 'Sizde niye idam var?' diye soruyorlar. Biz onlara soruyor muyuz 'Sizde niye idam yok?' diye. Ve şuna inanın arkadaşlar, Avrupa'daki birçok ülkelerin aklı başında olanları idamı kaldırmaktan pişmanlar. Bunu merak etmeyin ve bir daha da tekrar getiremiyorlar. Ellerinde olsa tekrar idamı koyacaklar.»

«Türkiye'de komünist partisinin işi yoktur.»

Danışma Meclisimizin hummalı bir çalışma düzeni içinde hazırlamakta olduğu yasalar ve Anayasa'nın Atatürk ilkelerine ve Türk milletinin yapısına uygun olacağından hiç kuşku duymadığınızı belirttim:

«*Anayasa, komünizme de, faşizme de, teokratik düzene de kapak olacaktır. Bazı ülkeler, komünist partisini kabul etmiş diye, Türkiye de kabul edemez. Türkiye'de komünist partisinin işi yoktur. Mesela, bazı ülkelerde, Avrupa'nın bazı ülkelerinde, isim vermeyeyim, faşist parti yoktur ve yasaktır. Biz onlara söylüyor muyuz, faşist parti niye yok diye? O halde, gerek faşizm, gerekse komünizm, ikisi de felaket getirir, o ikisine de kapalı olacaktır.*»

5 Nisan 1982 Pazartesi

Bu Barış Davasındaki tutuklulardan bazıları gazeteci ya, uçakta Romanya'ya giderken gelip gene bu konuyu açtılar. Sirmen, Apaydın ve Atabek, ki bunların üçü de o mahut gazetedendir, iki aydır tutukluymuşlar da, daha hâlâ dava açılmamış. Ahmet İsvan 17 ay dava açılmadan tutuklu kalmış. Oturup dikkatle hepsini dinledim. Bazen soruşturmanın zaman aldığını söyleyerek, Mataracı davasını örnek verdim,

«*Ayrıca, biliyorsunuz, yargı bağımsızdır*» dedim. Müşerref Hekimoğlu çıktı, kendisini beğenirim ama, idamlara karşı olduğunu söyledi. Sanki biz katiliz, bunları suçsuz asıyoruz, sanki bunlar camiden gelmişler de, her biri bilmem kaç kişiyi kulaklarını burunlarını kesmecesine katletmemişler. «*Bunları mı idam etmeyelim yani? Onların aileleri, yakınları yerinde siz olsanız ne derdiniz?*» diye bayağı sinirlendim.

17 Nisan 1982 Cumartesi

Balıkesir'de vatandaşlarıma, parlamenter sisteme geçerken ve geçtikten sonra çok dikkatli olmalarını, uyanık bulunmalarını tavsiye ettim. Aynı zamanda, kendilerine güven de aşıladım:

«Birçok vatandaşımda bir korku ve tereddüt var. Bize soruyorlar; 'Ya siz gittikten sonra yine aynı noktaya gelirsek ne yaparız?' diye. Hiç korkmayınız. Bu topraklar sahipsiz değildir. En büyük sahibi ve hakiki sahibi sizlersiniz. Yurdumuzu tekrar aynı noktaya getirenleri, kulaklarından tutup temizleyeceksiniz. Unutmayınız ki, bu ülkeyi koruyacak sizlerle beraber diğer güçler de vardır. Elbette o güçler de memlekete, millete sahip çıkacaktır. Bugüne kadar ecdat yadigârı bu toprakları çiğnetmeyen bu güçler, bundan sonra da çiğnetmeyecektir.»

3 Mayıs 1982 Pazartesi

Üniversite işini İhsan Beye emanet ediyoruz.

Bugün hayırlısıyla YÖK sitesinin temelini attık. Prof. Doğramacı bir teşkilatçılık dehası. YÖK kurulalı daha dört ay olmadığı halde araziyi buldu, projeyi yaptırdı. Başkasının elinde olsa, daha kaç yıl sürünürdü. Üstelik, bu yılın aralık ayına inşaatın biteceğini iddia ediyor; hatta ben dedim ki, bitiremezsin dedim, bahse bile girdik.

Bu adam üniversite reformumuz, Atatürkçü üniversiteyi kurma çabamız için biçilmiş kaftan. Böylece, işçi kanunlarını sendikacı Sadık Şide'ye, yüksek mahkemelerle ilgili kanunları Yargıtaycı Cevdet Menteş'e yaptırdıktan sonra, yükseköğrenimle ilgili kanunu da üniversiteden birine, Prof. İhsan Doğramacı Beye emanet etmiş bulunuyoruz. Bizim yerimizde başka askeri idare olsa, bir emekli general tayin eder, bitirir giderdi.

10 Mayıs 1982 Pazartesi

«Danıştayımız, devletin otoritesini her değerin üstünde tutacaktır.»

Danıştay'a yeni şeklini vermemizden sonra bugün yapılan 114. kuruluş yıldönümü töreninde konuştum ve bu Anayasal kuruluşumuzdan beklediğimizi şöyle ifade ettim:

«Devletin varlığı ve otoritesinin, her değerin üstünde tutulmasında ve korunmasında Danıştayımızın en ağır görevi üstleneceği muhakkaktır.»

19 Mayıs 1982 Çarşamba

19 Mayıs Stadyumundaki törende hitap ettiğim gençleri şöyle uyarmak gereğini duydum:

«Sevgili gençler, geçen sene buradan sizlere hitap ederken, bir zamanlar içinizde bulunan ve Türkiye'yi bölmek, parçalamak isteyen anarşist ve teröristlerin temizlendiğini ve tertemiz çehrenizle meydana çıktığınızı söylemiştim. Ama bu demek değildir ki, bundan sonra da içinize böyle kimseler karışmayacaktır. Her zaman karışabilir. Bundan hiç şüpheniz olmasın. Yeter ki, siz bu gibi hainleri aranızdan temizleyebilesiniz.»

31 Mayıs 1982 Pazartesi

Yirmi gün kadar önce Danıştay'ı ziyaret edişimin arkasından zehirli diller gene bir sürü zehir saçtılar. Dediler ki, hep fert karşısında devleti güçlendiriyor, ferdi ezdiriyor devlete, dediler. Yahu bu fert dediğin bu devletin vatandaşı, canı ciğeri değil mi? Neden ezsin? Sadece, aşırı hürriyet kamu düzenini bozmasın, devletin varlığı ve otoritesi dejenere olmasın dedik, bunu da, böyle bir bozulmanın en başta ferde zararı dokunacağı için söyledik. Devlet ferdin babası gibidir. Gerekirse sever, gerekirse dövmez de, tedip eder.

«Sayıştay, beşeri faktörleri de dikkatte tutmalıdır.»

Sonra, sadece devleti gözetmiyoruz ki. İşte, bugün Sayıştay'ın 120. kuruluş yıldönümü törenlerinde söylediklerim. Devlet bu paraları kimin için harcıyor? Tabii fert için. Bunu da Sayıştay kontrol ediyor. Ama bazen o kadar hızlı işliyor ki ekonomi, Sayıştayımız yetişemiyor. Adam baraj inşa etmiş, yol asfaltlamış, istihkakı gecikiyor. Bundan zarar gören gene fert, vatandaş oluyor. Onun için, açılış töreninde şöyle dedim:

«Sayıştay'a kontrol, denetleme ve yol gösterme ve dolayısıyla devletin varlığını ve malını korumak ve kollamak bakımından önemli ve büyük görevler düşmektedir.

Bu konuda bilhassa belirtmek isterim ki; bu önemli ve büyük görev, Sayıştay görevlilerince devlet çarkının süratle dönmesini önleyici bir bürokratik engeller serisi teşkil et-

memelidir. Devlet yetki ve görevlerinin her biri, bir para sarfını gerektirdiği cihetle, Sayıştay özellikle devlet faaliyetlerine, etkinleştirici ve hızlandırıcı bir dinamizm getirmelidir.

Ayrıca mademki Sayıştay bir nevi hesap mahkemesidir, o halde bir adli mahkeme heyeti gibi Sayıştay'ın da, hükümlerinde mevzuatın katı sınırları dışında, olayların oluşmasını etkileyen diğer beşeri faktörleri de dikkatte tutması gerekir kanısındayım.»

İhsan Doğramacı nasıl yapıyor her şeyi hemencecik? Gerçekten, bu ihale yasasını falan bir ele almak gerekecek.

24 Haziran 1982 Perşembe

«Ramazan diye sakın ayıplamayın, ben seferiyim.»

Zonguldak'taki konuşmamı başlarında maden kaskları, üzerlerinde tulumları ve ellerinde maden kazmalarıyla maden işçileri dinlemeye gelmişlerdi. Sokaklar bal dökşen yalanır cinstendi. Meğer bir haftadır temizlerlermiş. Hatta dedim ki;

«*Bu vatanın korunması için ne lazımsa, hepsini yapacağız. Buraya ve bu gibi şehirlere gelişimizin bir faydası daha oluyor. Şehirler bir hafta, on gün içerisinde temizleniyor, gül gibi oluyor. Eğer bir hafta on gün içerisinde şehrin suyu ve kanalizasyonu yapılması mümkün olsa, her halde onu da 10 gün içerisinde yaparlar.*»

Hava sıcak. Önümdeki su bardağına elim gitti ve içtim. Sonra halka dönerek: «*Ramazan diye sakın ayıplamayın. Ben seferiyim*» dedim. Halk alkışlamaya başladı. Halkımız açıksözlülüğü sever.

Neden geldiğimizi açık açık anlatmak için de şöyle söydim:

«*Ve bizim bu gezilerimizi bazı kötü niyetli kişiler seçim propagandalarına benzetiyorlar. Bizim seçilmeye ihtiyacımız yok. Biz sağ oldukça, sıhhatte oldukça vazifemizi yaparız ama rey dilenmeyiz.*»

«Bu kadar işlerimizin arasında yurt savunmasını da ihmal etmiyoruz.»

Konuşmamda, asli görevimizi unutuyoruz sanmasınlar diye de şunu belirttim:

«Bugün akşam donanmaya geçerek bu tatbikatı da izlemiş olacağım. Yurt savunması için ne yapmak lazımsa yapıyoruz. Bu kadar işlerimizin arasında onu da ihmal etmiyoruz.»

14 Temmuz 1982 Çarşamba

Gazete sahiplerini bugün Çankaya'ya davet ettim. Öğle yemeğine de alıkoydum. Yakında Anayasa hazır olacak, devlet adına resmen tanıtma gezilerine başlayacağız. Basın ilk başlarda 12 Eylüle çok destek verdi ama, son zamanlarda azalttı bu desteği. Durumu bir toparlamak iyi olacak.

«Dedikodu çıkaranı bir yakalasam, 12 Eylülden beter edeceğim.»

Önce bir espriyle başlayalım, dedik. Sohbet sırasında:

«Evleniyorum diye dedikodu çıkarmışlar. Onu bir yakalasam, dedikoduyu çıkaranı, 12 Eylülden beter edeceğim.» Gene o kötü niyetli hainler duysa, hah diyecekler, 12 Eylülün kötü olduğunu kendisi de kabul etti. Oysa biz anayasa için destek isteyeceğiz, espriyle girizgâhını yapıyoruz.

«Anayasa reddedilirse, halk bizden memnun demektir.»

Baktım, hiç oralı değil çoğu, bunun üzerine, ehemmiyet vermez bir üslupla,

«Anayasa kabul edilse de edilmese de mesele yoktur» deyiverdim. Gözleri faltaşı gibi açıldı. Şöyle devam ettim:

«Edilmezse mesele yoktur, çünkü halk bizden memnun demektir.» Gözleri asıl bu sefer açıldı. Biraz sonra içeri Başbakan Ulusu girdi. O da aynı yorumu yapınca iyice çarpıldılar.

Rejime sıcak bakmayan bir sürü insanın sırf «Bunlar başımızdan bir an önce gitsin» diye Anayasa referandumuna olumlu oy vereceğini danışmanlarım söylüyorlar. Ben de öyle tahmin ediyorum.

18 Temmuz 1982 Pazar

Bugün Kocatepe Camiinde incelemeler yaptım. *«Ankara'da böyle bir esere muhakkak ihtiyaç var»* dedim. Cami

inşaatına bu yıl bütçeden 130 milyon liralık bir katkı yapıldığını, gelecek yıllarda bunun devam edeceğini söyledim.

Caminin içini gezerken, eski Belediye Başkanı Vedat Dalokay'ın yaptığı, ancak reddedilen eski proje konusu gelince, şöyle dedim:

«Dalokay'ınki bize uymuyor. Onunki modern. Bu Osmanlı İmparatorluğu dönemini andırıyor, klasik. Ben Dalokay'ın projesi ile yapılan Pakistan'daki camiyi uzaktan gördüm.»

«Namaz kılanın ayağı arkasındakinin burnuna değmesin.»

Daha sonra, namaz kılınacak yerlerin halıfleks mi, yoksa halı mı kaplanacağını sordum. Bir de uyarıda bulundum. «*Namaz kılınacak safları öyle ayarlamak lazım ki, namaz kılanın ayağı arkasındakinin burnuna değmesin.*» dedim.

25 Temmuz 1982 Pazar

Şeker Bayramını geçirmek için Konseydeki arkadaşlarımla birlikte Erdek'e gittik. Burada bir Atatürk anıtı yaptırmışlar. Onu açmadan önce bir konuşma yaptım.

Konuşma bitince, anıtı açtım ve çelenk koydum. Arkasından saygı duruşunda bulunarak İstiklal Marşını dinledik. Belediye Başkanı bir şilt verdi. Şildi alırken şöyle dedim:

«*Bu anıtı tenkit edecek olanlar çıkabilir. Bu kadar paraya yazık değil mi, okul niye yapmadınız, diyenler çıkabilir. Ama hem anıt yapılacaktır, hem de okul yapılacaktır.*»

29 Ağustos 1982 Pazar

Afyon'da bugün Afyonlulara dedim ki, «*Biraz önce belediye başkanınız, sizlerin hissiyatına tercüman olarak bana Afyon'un hemşehrilik beratını verdi. Onun için size rahatlıkla hemşehrim diye hitap ediyorum.*» Arkasından, hani o komünist radyolar var ya, durmadan aleyhimizde zehirleyici yayın yapıyorlar yurtdışından, o radyoların yayınlarından geniş pasajlar okudum. Şimdi gene diyecekler, neden okuyorsun, duymayan varsa onlara da duyuruyorsun, diye. Okuyorum ki, bizde Anayasaya hayır deyin diyenlerle bu radyoların söyledikleri nasıl aynı sözler, bu anlaşılsın diye okuyorum. Nitekim, arkasından, o hürriyetçi denilen batı anayasalarını niye kopye etmemek gerektiğini anlattım:

«Başka bir erkekle mi yaşıyor?»

«*Sevgili Vatandaşlarım,*

Biz kendi yapımıza, özelliklerimize ve şartlarımıza uygun ve stratejik konumumuzu düşünerek bir anayasa yap-

mak zorundayız. Batının anayasalarına uymak zorunda değiliz. Demokratik idare şekli dünyada tek değildir. Şöyle bir bakınız, hepsinin ismi demokratiktir. Her şeyi batıdan alıp kendimize hazır elbise gibi geçirmeyelim. Batıdan bunu alalım diyenlere ben şunu soruyorum: Türk milletinin, Türk ailesinin bir geleneği vardır. 18 yaşından sonra kız çocuğu sokağa bırakılmaz, erkek çocuğu da bırakılmaz ya... Ama onlar, 18 yaşına geldikten sonra, ister kız olsun, ister erkek olsun, evi terk eder, bir ev tutar, ne yaparsa yapar, kimse karışmaz. Başka bir erkekle mi yaşıyor? Ne yapıyor? Ne gibi işler döndürüyor? Bunlar katiyen sorulmaz. Peki, onlar yapıyor diye biz de mi alalım bu usulü? Batı böyle yapıyor diye biz de mi öyle olalım?»

«Evinize silahlı anarşist gireceğine, devletin polisi girsin.»

Afyonlular muhafazakârdır. Çok sevmişlerdir bu verdiğim misali. (Hainler ise, kasket edebiyatı yapıyor diye kudurmuşlardır.) Zaten gittiğin yörenin geleneğine göreneğine göre kelam etmek önemli. Nitekim, mecburi şark hizmetinden mi bahsedeceğim? Bunu tabii ki İzmir'de değil, Diyarbakır'da Hakkâri'de yapıyorum. Adana'da işçi sorunları öne geçiyor. Bir de şu çok önemli; suya sabuna dokunmayan, evinde oturup TV seyreden vatandaşın birtakım mecburi kısıtlamalarla hiç ilgisi olmayacağına kendisini inandırmak çok önemli. Böylece anarşistlere karşı aldığımız tedbirleri anlayışla karşılayacaktır. Onun için, şöyle konuştum:

«Bazıları da sevgili vatandaşlarım, şöyle iddiada bulunuyorlar: Bu Anayasa kabul edilirse, gece yarısı polis kapımızı çalıp içeriye girer ve arama yaparmış. 12 Eylülden evvel anarşistler ve teröristler kapıları çalmadan, tekme vurarak içeri giriyor, insan öldürüyor ve evi soyup gidiyorlardı. Bunu hep biliyorsunuz. Herhalde bu şekilde yazan ve söyleyenlerin evine anarşist ve terörist girmedi. Ben onlara tavsiye ederim, işkenceye maruz kalanlara bir sorsunlar. Bakın ne cevap alacaklar. Öyle zannediyorum ki, alacakları cevap şu olacaktır: Ziyanı yok, gece yarısı silahlı anarşist gireceğine devletin polisi girsin. Sevgili vatandaşlarım, hem polis neden layettayin bir eve girsin? Gece yarısı niye girsin? Bir kanun kaçağını barındırmayan

veya silah saklamayan bir eve neden girsin? Bugün bütün Türkiye'de sıkıyönetim uygulaması var. Kimin evine böyle girildi ki, normal zamanda girilsin? Eğer polis bunu suistimal ederse, bir defa, iki defa eder sonunda hakkında gerekli işlem yapılır. Şahıs belli, numarası belli, her şeyi belli. Kaldı ki, gecikmesinde sakınca olmayan hallerde bu arama emrini hâkim verecektir. Hâkim kararıyla girilecektir. Eğer gecikmesinde sakınca varsa, o gibi hallerde vali veya kaymakamlar buna yetkili olacaklardır. Hiçbir şeyden korkusu olmayan kişinin, herkesin huzur ve güveni için alınan bu gibi tedbirlerden rahatsız olmaması gerekiyor. Rahatsız oluyorsa, bunun altında başka sebepler aramak gerekiyor. Gocunanlar var demektir.»

Jeopolitik ve jeostratejik demokrasi...

Yarın yayımlanacak Zafer Bayramı mesajımda da, bugün dile getirdiğim iç sebeplerin yanı sıra, Anayasamızın neden böyle olması gerektiğinin dış sebeplerini şöyle anlatıyorum:

«Tarihimizin hemen her devrinde, ülkemizin içinde bulunduğu zayıflıklardan faydalanmak için pek çok saldırı yapılmıştır... Bu itibarla, millet olarak tarihimizi, ülke olarak da jeopolitik gerçekleri bilmek zorundayız. Çünkü dünya dengesinin hassas noktaları arasında önemli bir yeri olan Ortadoğunun en kritik bölgesinde bulunmaktayız. Ortadoğunun dünya ve bölgesel barış için tehlikeli gelişmelere sahne olduğunu ve olayları endişe verici bulduğumuzu belirtmek isterim.»

28 Eylül 1982 Salı

Trakya'daki NATO tatbikatını izlemek için İstanbul'a geldik. Yeşilköy askeri havaalanında bir süre dinlenirken, bir gazeteci geldi. «Efendim, İstanbul basınına bir beyanatınız olacak mı?» dedi, 12 Eylül'den önce bu birlik ve beraberlik konusu o denli perperişan olmuş ki, her an bir örneğine rastlıyorsunuz. Bu gazeteciye şöyle cevap verdim:

«Ben Türk basınını İstanbul, Ankara, İzmir diye ayırmam. Eğer böyle yaparsak, geçmiş iktidarların yaptığını yapmış oluruz» dedim.

1 Ekim 1982 Cuma

«Kız çocuklarınızı okutmazsanız sizi Afganistan'a geri gönderirim.»

«*Askeri birlikleri görmek ve onları denetlemek için geldim, ama bundan istifade elbette sizleri de görmeyi arzu ettim*» diye başladığım Burdur konuşmamda uzun uzun taassuptan ve hurafelerden bahsettim, örnekler verdim. Bu arada, gelinim sana söylüyorum kabilinden, Afganistan'dan kabul ettiğimiz göçmenlerden söz açtım. Şöyle dedim:

«*Orada gördüğüm manzaradan üzüldüm. Çünkü hâlâ daha, elli, yüz sene evvelki hayatı yaşıyorlarmış, kadınlar evvelce bizde olduğu gibi boydan boya örtülü, sırtını dönüyor geldiğimiz zaman, kız çocuklarını okula göndermemişler, erkek çocuklarını göndermişler de okul çağındaki kız çocuklarını göndermemişler, kendilerini ikaz ettim. Dedim ki artık Türkiye'ye geldiniz, Türk vatandaşı oldunuz, böyle yapamazsınız; eğer kız çocuklarınızı okula okumaya göndermezseniz ben sizi geriye gönderirim ve hakikaten takip edeceğim, eğer okutmazlarsa o aileleri geri göndereceğim.*»

«O bayram tebriklerini bize gönderin.»

Bir de, halkın arasında hinoğlu hinler var, vatan hainleri var, Anayasa oylamasını şimdiden sabote etmeye başlamışlar, kulaklarımıza geldi tabii. Bu gibi durumlarda vatandaştan şunu rica ettim:

«*Ve yine öğreniyoruz ki, birtakım menfi düşünceli kişiler bayram tebriklerinin arkasına Anayasaya Hayır deyin diye yazılar yazıyorlar. Bunları bize gönderin ki, anarşistlerle mücadele ettiğimiz gibi bunlarla da mücadele edelim.*»

15 Ekim 1982 Cuma

Bugün Danışma Meclisinin başkanlık divanı yeni üyelerini kabul ettim. Bu meclis fena çalıştı sayılmaz. Anayasayı gerektiği gibi çıkardı, biz de gözden geçirdik, ayın 19' unda açıklayacağız.

Danışma Meclisinde akortsuz sesler.

Gene de, her yerde her cinsten insan bulunuyor, ne kadar dikkat etsen aradan kaçabiliyor. Akortsuz sesler çıkabiliyor. O kadar olacak deyip sineye çektik.

Mesela, Mehmet Pamak diye bir zat var, kalktı, yasakladığımız başörtüsü üzerine bir konuşma yaptı, neden yasaklanıyormuş diye, Konsey Genel Sekreteri Üruğ Paşa ile haber gönderdim, biz davet etmedik kendisi geldi talip oldu istifa etsin, dedirttim. Ne cevap vermiş biliyor musunuz, «Biz danışmanız, görüşlerimizi söyleriz, yoksa avukatınız olurduk» demiş. Şunun dediğine bakın. Bunu duyunca derhal istifa etsin diye tekrar haber yolladım, tınmadı. Pişkin. Arkasından, İçişleri ve Milli Eğitim Bakanının istifasını isteyen bir konuşma daha yapmaz mı? Bu sefer Sadi Irmak'la son defa haber yolladık, kalktı bir de Anayasaya redoyu verdi.

Böyle kişiler çıkabiliyor. Biz de pire için yorgan yakmayalım dedik. Ama genelde Danışma Meclisinin vatanperver kişilerden teşekkül ettiğini söyleyebiliriz.

Tek sandık meselesi...

Yeni başkanlık divanı üyeleri birtakım şeyler arz edecekler diye önceden haber gelmişti. Galiba şu, Anayasa referandumu ile benim cumhurbaşkanı seçilmem aynı sandıkta oylanmasın diyeceklermiş. Biz bu konu üzerinde düdüşündük ve çeşitli mülahazaları dikkate alarak karara bağladık. Zaman geçiyor, arz etsinler diye bekliyorum, ama sağ olsun Başkan Sadi Irmak Atatürk hayranı bir profesörü anlatıyor. Arkasından, kendisinin Almanya'ya Atatürk tarafından nasıl gönderilmiş olduğunu anlatmaya geçerken, ben «*Başka ne var ne yok*» diye sorunca, başkanvekillerinden Turhan Güven atıldı: «Sayın Devlet Başkanım, Anayasa oylamasında biz de üzerimize düşeni yapmak istiyoruz. Yalnız bir noktayı belirtmek istiyorum. Anayasa oylaması ile cumhurbaşkanlığı seçimini bir arada, aynı sandıkta yapmak sakıncalı. Cumhurbaşkanlığı seçimi için ikinci bir sandık konulması daha uygun olabilir. Ya o sırada ikinci bir sandık konulabilir ya da Anayasa oylamasından sonra cumhurbaşkanlığı seçimine gidilir. Hatta, bugünkü şartlarda sizin karşınızda kim aday olursa olsun, kaç aday

olursa olsun siz yine de oyların yüzde 70-80'ini rahatlıkla alabilirsiniz» dedi.

«*Sandık sayısı azmış,*» dedim. «*Yani yeterli değilmiş. Sandık yetişmez diyorlar. Ayrıca da karışıklık olur, diyorlar. Yani Anayasa için atacağı oyu gidip cumhurbaşkanı sandığına atanlar çıkar, karışıklık olur, diyorlar.*» Bunun üzerine T. Güven ısrar etti,

«Sayın Devlet Başkanım, 1969 seçimlerinde vatandaş dört ayrı sandığa oy attı. Halkın bu konudaki tecrübesi yeterlidir» dedi.

«*Bu seçim ve oylama böyle olacak, Anayasanın geçici maddelerinde yazıldığı gibi. Beni ikna ettiler*» dedim, O sırada içeri Başbakan Ulusu girdi ve hükümetin o gün aldığı kararları aktarmaya başladı. Hep birlikte hatıra fotoğrafı çektirdik.

24 Ekim 1982 Pazar

«Bu Anayasaya kefil oluyorum.»

Yeni Anayasayı devlet adına resmen tanıtma proğramının başlaması münasebetiyle bugün ilk konuşmamı radyo-televizyondan yaptım:

«*Ben, sizlerin vatan millet sevginize güvenerek, devlete bağlılığınıza, cumhuriyete sadakatinize güvenerek, bu Anayasaya kefalet ediyorum, kefil oluyorum. Kışkırtmalara, zihin bozucu, fikir çelici maksatlı ve yanlış telkinlere kulaklarınızı tıkayınız*» dedim.

Arkasından, Anayasaya hayır denmesini isteyenleri üç gruba ayırdıktan sonra sözlerimi şöyle bitirdim:

«*12 Eylül öncesinin olayları yeniden yaşanmak istenmiyorsa, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmesi arzu edilmiyorsa, her vatandaşın güven ve huzur dolu günler yaşaması bekleniyorsa ve netice olarak devletçe güçlü, milletçe mutlu olmak ve rejimce demokratik hakları fert, millet ve devlet kavramları ile bağdaşır bir biçimde ve ölçüde kullanmak isteniliyorsa, yarınlara umutla bakmak ve emin olmak ihtiyacı duyuluyorsa Anayasa'ya 'Evet' denilmelidir.*»

Şimdi, ben bu konuşmalarımda elimden geldiğince, dilim döndüğünce Anayasamızı devlet adına tanıtmaya çalışacağım, Tabii, kanı bozuklar da benim bu konuşmalarım-

da öküz altında buzağı arıyarak tezviratlarını artıracaklar. Onun için, millet için bu kadar hayati bir konuda milletin aklının çelinmesine müsaade olunamayacağından, bu Anayasa tanıtma konuşmalarımın tenkit konusu yapılamayacağını Konseyin 71 sayılı kararıyla ilan ettik. Aynı karara göre, Anayasa tasarısının geçici maddeleri de eleştirilemeyecek. Kararı görünce gözlerinin üstüne yumruk yemiş gibi olmuşlardır.

25 Ekim 1982 Pazartesi

İyi bir formül oldu bu. Konuşma yaptığım şehirlerde vatandaşlarıma «Hemşehrilerim» diye hitap ediyorum ya, her yerde söylüyorlarmış, duyuyoruz, kulağımıza geliyor, «nereden oranın hemşehrisi oluyormuş? Vatandaşa yağ çekmek için söylüyor böyle, kabilinden dedikoduları oraya buraya yayıyorlarmış. Şimdi her gittiğimiz yerde, sağ olsunlar, belediye başkanları önce o şehrin hemşehrilik beratını ve anahtarını takdim ediyorlar, konuşmamı ondan sonra yapıyorum. Böylece göğsümü gere gere «Hemşehrilerim» diyorum vatandaşlarıma. Artık bundan sonra o hainler çamur atmak için başka şey düşünsünler. Tabii, bu sefer de kalkar, «Efendim, aldığı anahtarlar altından, ne yapıyor bu kadar anahtarı, eritip satıyordur Allah bilir» derler bunlar. Onun için, Başbakanlık her tarafa tamim etti, anahtar verecekseniz demirden olacak, sureti katiyede altın falan olmayacak, yoksa almam, dedim. Anahtarları da müzeye koyduracağım.

«Şu Allahın işine bakın, gökyüzünde tek bulut yok.»

Bugün de Trabzon'da Anayasayı tanıttım. Kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmış olmadığını örnekler vererek uzun uzun anlattım. Burası çok yağışlı bir memleket olduğu halde hava açıktı. Bunu şöyle dile getirdim:

«Sevgili hemşehrilerim, şu Allah'ın işine bakın. Gökyüzünde bir tek bulut yok. Halbuki Trabzon'da, Rize'de, senenin 365 gününün 300 günü kapalı olur. Allah, bu seyahatimizin de kolaylıkla geçmesi için bize yardımcı oldu.»

Aynı günde iki vilayette konuşmak oldukça zor; böyle giderse 4-5 günde sesim kısılacak ama, o kadar ısrar ettiler

Cumhuriyet, 5 Eylül 1985

ki Rize'ye de uğrayarak orada da konuşmak zorunda kaldım:

«Anayasa konusunda şunu söyleyeceğim: öğleden evvel Trabzon'da konuştuğum gibi biz, bu Anayasayı sizlere, yani Türk halkına ne gerekiyorsa, onu karşılayacak bir Anayasa olarak hazırladık, Danışma Meclisimizle birlikte. Binaenaleyh sizlere soruyorum: Bana inanıyor musunuz? Bana güveniyor musunuz? Konsey üyesi arkadaşlarımıza güveniyor musunuz? Başbakanınıza güveniyor musunuz? Bakın hepiniz güvendiğinizi söylüyorsunuz, güvendiğinize göre, ben kefil oluyorum, bu Anayasaya evet dersiniz.»

Beş gündür doğu vilayetlerimizi gezerek Anayasayı tanıtıyorum. Bir zamanlar buralara gelmek bile mümkün değildi. Oysa şimdi halkı meydanlar almıyor. 26'sında Erzurum'un Havuzbaşı Meydanında vatandaşlarıma hitap ettim. Ne iş yapsak karşı çıktıklarını misalleriyle anlattım. Hekimlerimize mecburi yurt hizmeti getirdiğimizi, alçakların buna da karşı çıktıklarını anlatırken şöyle dedim:

«Buna da karşı çıktılar. Halbuki gençlerimiz, o Anadolu şehirlerine gidiyor ve memnun oluyorlar. Gençlerimiz memnun. Ama bunlar karşı çıktı. Çünkü istiyorlardı ki, memlekette sağlık hizmetleri doğru dürüst yapılmasın ve idareye karşı olanlar biraz daha çoğalsın. İstedikleri buydu.»

Hürriyet, eşitliğe karşı!

Bir dillerine dolamışlar, hak ve hürriyetler sınırlanıyor diye. Erzurum'da bu konuyu derince, felsefe yaparcasına işledim:

«Hudutsuz ve sınırsız hak ve hürriyet olamaz. Eğer böyle bir hak ve hürriyet anlayışı kabul edilirse, insanlar arasında eşitlik ortadan kalkmış olur. Çünkü gerek kendisinin, gerek mensup olduğu bir zümrenin kaba kuvveti veya ekonomik gücü sayesinde birtakım insanlar, diğerlerinin hak ve hürriyet sahalarına girerler.»

Hadi bakalım, eşitliği dillerinden düşürmeyenler bu sözlere de karşı çıksınlar bakalım.

Erzurumlulara, şehirlerine geçen gelişimi hatırlattım bu arada:

«O zaman geldiğimde biliyorsunuz ramazandı. Çok da sıcaktı. Şimdi hamdolsun ramazan değil, rahat rahat su içiyorum artık» dedim. Konu dinden açılmışken, halkın dini hislerini istismar edenlerden bahsettim ve okullara niye mecburi din dersi koyduğumuzu da anlattım:

«İşte şimdi burada, bu noktada din derslerimizi, okullarımızda niçin okuttuğumuzun sebebi açıkça görülmüyor mu? Din sömürücüsü ve üstelik de cahil politikacı, halkın arasına karışarak, 'Dinimizde şu şöyledir, bu böyledir' dediği zaman etrafta kendisine işin doğrusunu söyleyebilecek kadar dini bilgi sahibi kimse çıkmıyordu ki.»

Cumhuriyet, 27 Temmuz 1984

Şimdi, hain kafalar çıkacaklar ve diyeceklerdir ki, mademki dinin sömürülmemesi için din derslerini zorunlu kılıyorsun, okullara zorunlu komünizm dersleri de koy ki, halk bu açıdan da istismar edilmesin, diyeceklerdir. Bunların kafaları bu kadar hastadır. Ayrıca şunu çok iyi bilsinler ki, komünist parti kurulması gerekse, onu da biz söyleriz.

Erzurum'da sözlerimi, «*Memleketin muhtaç olduğu huzur, güven, sükûn ve istikrarı istiyorsanız, bizlere güveniyor ve inanıyorsanız, bu Anayasaya 'Evet' dersiniz. İnanmıyorsanız 'Hayır' dersiniz*» diye noktaladım.

Diyarbakır'da ayın 27'sinde yaptığım konuşmada, 12 Eylülden önce çok sıkıntısını çektiğimiz bir hususa, toplumdaki disiplinsizliğin ve karmaşıklığın derneklere yansımış şekline temas ettim:

«*Yeni Anayasamızın vatandaşlarca meydana getirilecek bütün teşekküller için kabul ettiği bir ilke vardır...*

Parti partiliğini, dernek dernekliğini, vakıf vakıflığını, sendika sendikalığını bilecektir.»

Biz ancak, toplumda herkesin ne olduğunun bir bakışta bilinebilmesi şartıyla adam olabiliriz. Uzaktan baktın mı, şu denizcidir, şu havacıdır, şu karacıdır diyebilirsin. Binbaşı mı, yoksa üsteğmen mi karıştırmazsın. Bu karmaşaya son vereceğimiz iyi anlaşılsın istedim.

«Erkek kolu yok ki, kadın kolu olsun.»

Bir de, toplumda birlik ve beraberliğin her alanda sağlanması gerektiğini, siyasetin toplumun içlerine kadar nüfuz etmesinin bunu baltaladığını anlatmak için şunları söyledim:

«Yine bu Anayasaya göre, siyasi partiler kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri gibi ayrımcılık yaratan yan kuruluşlar meydana getiremezler ve yurtdışında teşkilatlanıp faaliyette bulunamazlar. Ne demek gençlik kolu, kadın kolu? O zaman bir de ihtiyar kolu, orta yaşlı kolu kurulsun. Böyle şey olur mu?»

Bugün Kayseri'de konuşurken, benim meşhur bir deyimim vardır, tencereyi kirletmek derim, halkımız neyi kastettiğimi çok iyi anlıyor, o tabiri kullandım:

«Biz bu kirli tencere temizleyiciliğinden artık kurtulmak ve tam manasıyla yurt savunmasına dönük, görevlerimizin başında olmak istiyoruz...İçinde bulunduğumuz Ortadoğunun hali de hepinizce malum... Böyle bir durumda biz, içerdeki pisletilen tencereyle mi uğraşacağız?»

Diyarbakır konuşmamdan sonra arkamızdan dedikodu yapmışlar, «Artık bundan sonra kadınlarımız siyasetle uğraşamayacaklar» diye fitne yaymışlar. Bundan haberimiz oldu ve şöyle dedim:

«Hayır, biz partiler içerisinde muhtelif kolların olmasına karşıyız. Erkek-kadın ayrımı yoktur. Erkek kolu yok ki, kadın kolu olsun. Bir parti bütündür... Böyle bölünmelere karşıyız biz. Hatta kadınlarımızın partilerde vazife almasından sevinç duyarız... İnanmayınız bu gibi propagandalara.»

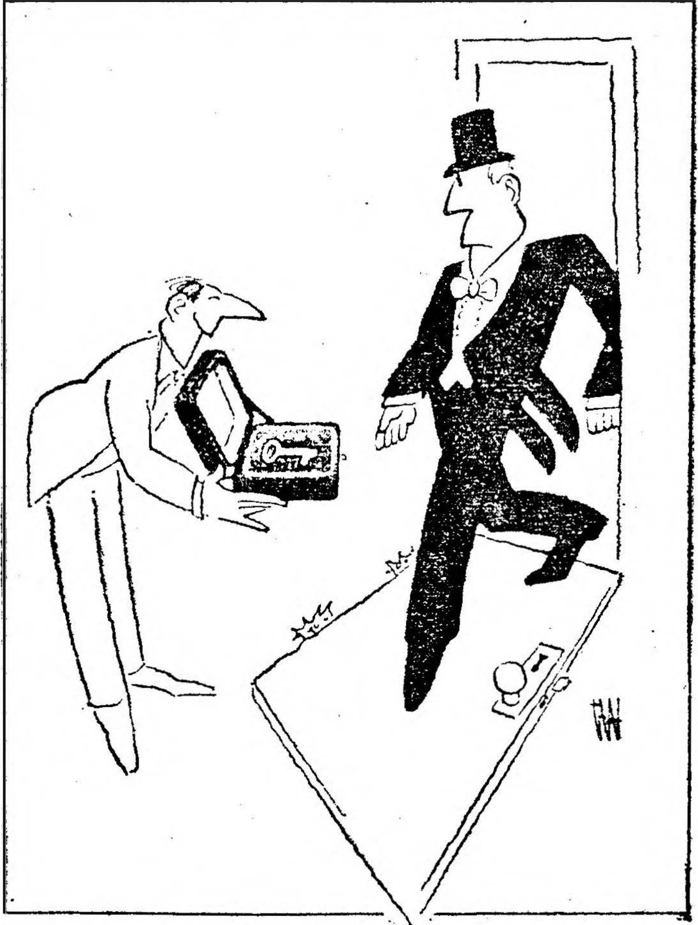
«Altın anahtar değil ha, bronz anahtar.»

En son olarak da, sözlerimi şöyle bitirdim:

«Şimdi biraz evvel, Vali ve Belediye Başkanınız bana

şehrin fahri hemşehrilik beratını ve anahtarını takdim ettiler. Altın anahtar değil ha, bronz anahtar. Bundan büyük bir mutluluk duyduk. Ben de sizlerin hemşehriniz olmakla, Kayserili olmakla büyük kıvanç duyuyorum.»

Cumhuriyet, 17 Ağustos 1984

31 Ekim 1982 Pazar

Bugün gene iki yerde konuştum. Normal olarak bitip tükenmem lazım ama Anayasamızı büyük bir şevkle ta-

nıtmakta olduğum için yorulmuyor, bilakis dinleniyorum.

Önce Adana'da halka hitap ettim. Konuşmamda baştan aşağı işçi meselelerine değindim. Sözlerime şöyle başladım:

«Sevgili vatandaşlarım, hemen peşinen şunu söyleyeyim ki, her yerde ifade etmeye çalıştığım, o yalan makinelerinden mütemadiyen yalanlar çıkaran, ona buna çamur sıçratan malum çevreler şöyle bir haber yaymaya başlamışlar:

Sözde, bu Anayasa kabul edilirse, işçilerin hiçbirisi siyasetle uğraşamayacak ve seçimlerde de oy veremeyecek, aday olamayacakmış. Hepsi yalandır, hem de kuyruklu yalandır.

Bizim temiz işçilerimiz ne bilsin? Herkesi kendisi gibi kabul ediyor. Bazen öyle yalanlara da kanabiliyor. Nitekim, bir grup işçi, ta Ankara'ya kadar gelerek, bunu öğrenmek istemiş. Hakikati öğrendikten sonra da müsterih olup dönmüşler. Bir sürü de yol parası vermişler zavallılar.»

«Dünyanın hiçbir yerinde davullu zurnalı grev yapılmaz.»

Sonra tabii sendika ağalarına değindim. İşçileri nasıl olur olmaz grevlere sürükleyerek grev boyunca da aç ve yoksul bıraktıklarını anlattım:

«Çalışmak isteyenin çalışmasına zorla ve şiddetle karşı koymuşlardır. Dünyanın hiçbir yerinde çalışmıyoruz diye sevinç ifade eden davullu zurnalı grev yapılmaz. Ama bizde grev yapılan o işyerinin önünde günlerce davul zurna çalınmıştır. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir gösteri yapılmaz. Çünkü çalışmamak bir hüner değildir. Çalışmak hünerdir. İnsan çalışmak için yaratılmıştır.»

Bu arada sendikaların siyaset yapmasına da temas ettim:

«Biz sağlam ve istikrarlı bir toplum ve devlet düzenine muhtacız. Kimin kim olduğunu, kim olmadığını bilmek mecburiyetindeyiz. Ya siyasi partidir, bu takdirde siyasetle uğraşması tabiidir, veyahut siyasi parti değildir, o zaman da siyasetle uğraşamaz. Gayesi ne ise o gaye ve maksat için faaliyette bulunabilir.»

Temiz işçilerimizin arasında bu gibiler varsa, zinhar gevşeyip de gene melanet düşünmeye başlamasınlar diye şöyle konuştum:

«Şunu iyi bilesiniz ki, bunlar, demin söylediğim bu gibi kişiler henüz tamamen temizlenmemiştir. İstesek hepsini temizlerdik. Lakin 12 Eylülden sonra vaktiyle bu çirkin olaylara karışanların hepsini sokağa atsaydık, aileleri ve çocukları da sefil ve perişan olacaklardı.

Kaldı ki bu uygulamayı yapacaklar da, yani sokağa atacak müesseseler de, bazı haksızlıklara sebep olabilecеklerdi. Bunları düşünerek bu yola başvurmadık. İstedik ki zamanla doğru yolu öğrensinler. Maksadımız insan harcamak değil, insan kazanmaktır. Bu vatanın evlatlarını doğru yola getirmek, onları o yola sevketmek bizlerin vazifesidir. Yoksa insan harcamak çok kolaydır.»

«Biz suç işleyenler hariç, diğerlerine bir şey yapmadık.»

Adana'daki sözlerimi, bu gibilerden suç işleyenler hariç, diğerlerine dokunmadığımızı söyleyerek ve Ziya Paşanın meşhur beytini hatırlatarak bitirdim; yarası olan gocunsun:

«12 Eylülden sonra bize bu konuda çok müracaatlar oldu. Fakat biz suç işleyenler hariç, diğerlerine bir şey yapmadık. İstedik ki onlar da zaman geçtikçe hatalarını anlasınlar ve doğru yolu bulsunlar.

Biliyorsunuz, Ziya Paşanın meşhur bir beyti vardır. Şöyledir: 'Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir.'

Şimdi genç nesiller belki bunu anlamamıştır. İzah edeyim. 'Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir' yani evvela nasihat et diyor, nasihatla uslanmazsa, o zaman çıkış ona, bağır çağır, eğer ondan da adam olmazsa, o zaman 'Döv' diyor. Şimdi, biz evvela nasihatla, eğitimle doğru yolu göstermeye çalışıyoruz.»

Öğleden sonra gittiğimiz Antalya'da da işçi meselelerini açtım, ama Adana'dakinden değişik yönlerine dokundum:

«Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları, greve katılanlar tarafından hiçbir şekilde engellenemeyecektir.

En son söylediğim bu hususa itiraz edenler var. Diyorlar ki 'O takdirde grev muvaffak olamaz.' Ancak sevgili vatandaşlarım şunu düşünmüyorlar: Birisinin, bir kişinin belli şartlarda grev yapmak hakkı ve hürriyeti varsa, ötekinin de çalışmak hak ve hürriyeti yok mu?

Buna karşılık diyorlar ki, 'Çalışmak isteyenlere müsaade edilirse o zaman, o grev başarısız olur, kırılır'.

Eğer çalışmak isteyenler, bu kadar çok sayıda olursa, demek ki o grev haksız bir grevdir. Çünkü çalışıyoruz diyen o kadar çok ki, fabrika onlarla dahi çalıştırılabilecek. İşçilerin çoğunluğunun rızaları hilafına, kendilerine zorla yaptırılan bir grevdir. Bu ise kişinin çalışma konusundaki temel hak ve hürriyetini tahrip edip ortadan kaldırmak değil midir? Kendi hakkı için başkalarının hakkını inkâr etmek, imha etmek olur mu? Birisi 'Ben grev yapacağım' diyor, peki yap. Ama, öteki de diyor ki ,'Ben çalışacağım'. E, sen de çalışacaksın.»

«Servet düşmanı değiliz, sizler de olmayın.»

Bütün bunlar yanlış anlaşılmasa bile, hain birtakım kişilerin istismarına yol açabilir diye de şu sözleri söyledim:

«Daha evvelki birçok konuşmalarımda ifade ettiğim gibi biz hiçbir zaman işçilerimizin karşısında olmadık. Olamazdık, çünkü biz orta halli ailelerin birer çocuğuyuz. Neler çektiğimizi biz biliriz. Ancak, dürüst, namuslu olmak kaydıyla çok kazananların da karşısında değiliz. Onlar da çok çalışmışlar, müteşebbis kişiler olarak veya babasından kalan işletmeleri çalıştırıyor ve memleketin ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Dış ticarete yardımcı oluyorlar. Servet düşmanı değiliz. Sizler de olmayın. Servet düşmanlığı, neticede bizi başka türlü rejimlere götürür.»

«Hiçbir Anayasa bu şekilde izah edilmemiştir.»

Böyle diyerek, konuşmamın sonuna geldim ve şöyle bitirdim:

«İşte sevgili vatandaşlarım, Anayasamızın bir kısım hükümlerini de sizlere izah etmiş bulunuyorum... Ve zannediyorum ki, bugüne kadar hiçbir Anayasa bu şekilde izah edilmemiştir.»

Konuşmam bittikten sonra, yetkilileri topladım ve şehrin meselelerini öğrenmek istedim. Aslında ben bu işi konuşmama başlamadan önce yapıyor ve konuşmaya öyle başlıyorum ama, bu sefer biraz gecikmiştik, vatandaşlarımı bekletmemek için doğrudan konuşmayı yaptım, bilgi almayı sonraya bıraktım. Vatandaşlara da bunu söyledim.

«Turizm mısır değil ki patlasın.»

Yetkililere yatırımların ne durumda olduğunu sordum. Hızlı bir şekilde sürdürüldüğünü ve planlanandan önce bitirileceğini söylediler. Çok sevindim ve şöyle dedim:

«Turizm patlamıyormuş. Turizmde patlama olmuyormuş. Kolay mı? Yatırımlar bitmeden, tesisler tamamlanmadan turizmde patlama olur mu? Mısır değil ki, patlasın.»

«General Evren Caddesi.»

Antalya belediye başkanı bu arada bana fahri hemşehrilik beratını verdi. Bir de pırıl pırıl sarı anahtar uzatınca, almak istemedim,

«Şimdi bunu alırsam diğer illere de örnek olur. Buna kaç para verdiniz» dedim.

Belediye başkanı, «Çok değil efendim, lütfen kabul buyurunuz» dedi. Ben de karşılık olarak,

«Gerçi ben bunları kendime almıyorum. Müzeye koyuyorum» dedim. Sonradan, anahtarın altın değil, altın yaldız kaplama olduğu söylendi.

Antalya'da anacaddeye de General Evren adını vermişler.

1 Kasım 1982 Pazartesi

«Aynı sandık, ayrı sandık, ne fark edecek? Fazladan masraf olacak.»

İzmir'deki konuşmamı da cumhurbaşkanının Anayasadaki yetkilerine ayırdım. Bunları teker teker izah ettikten sonra, hani cumhurbaşkanı seçimi Anayasa referandumuyla aynı sandıkta mı yapılırmış diyenlere karşı şunları söyledim:

«Sevgili vatandaşlarım, bir Anayasa yapıldı biliyorsunuz. Bu Anayasa bizim Anayasamız. Sizler tarafından kabul ve tasvip edilirse milletin Anayasası olacak. Bu Anayasa muhakkak çıkmalı. Ayrı ayrı sandıkta oylanırsa ne olur? Dediler ki 'Anayasa ayrı sandıkta, Cumhurbaşkanı ayrı sandıkta oylansın'. Ne fark edecek?

Farz edelim ki, bana atılan oylar daha fazla çıktı da Anayasa oylaması da daha az çıktı. Ne çıkacak bundan?

Koltuklarım mı kabaracak? Fuzuli masraftan başka ne işe yarayacak? İki tane sandık konacak; o nispette fazla kâğıt konacak, masraftan başka hiçbir faydası yok. 'Adaylar olmadan Cumhurbaşkanı seçimi olur mu?' diyorlar. Ben o aday şekline de razı oldum. 'Çıksın benim karşıma adaylar onlarla beraber olayım' dedim. Büyük bir çoğunluk, böyle şey olmaz, dediler. 'Böyle bir ortamda adayların birbirleri ile çekişmeleri sonucu cumhurbaşkanı seçiminin çok mahzurları olur' dediler. Ben de çoğunluğa uydum. Doğru bulduk. Şimdi iki, üç aday, dört aday çıkacak, birbirimizle yarışacak mıyız? Propagandasız da seçim olmaz. Hadi desek ki kimse propaganda yapmasın öyle seçim olsun. Öyle de seçim olmaz. Bu sefer propaganda yapılırsa memleketin bugünkü hali, böyle bir propagandaya elverişli değil. Öyle ise bu şekilde olsun dedim ve kabul ettim.»

«Bakın efendim, edepsizleri görüyor musunuz? Atatürk elinden gelse onları parçalar!»

«Bu noktada bir şey söyleyeceğim. Bir vatandaşımdan telgraf aldım. Diyor ki, 'Sayın Devlet Başkanım, bu oylamada evet oylarının beyaz olduğunu söyleyin, bizi kandırıyorlar'. Hakikaten doğru. Hatta bazı karikatürlerde, bazı yazılarda şöyle diyorlar; Atatürk'ün gözünün rengi de maviymiş, Sanki biz onların farkında değiliz. Bakın efendim, edepsizleri görüyor musunuz? Atatürk'ü bile alet etmek istiyorlar. Atatürk'ün gözü de maviymiş, yani mavi görürseniz Hayır manasına gelir. Efendim diyor, deniz rengi de maviymiş. Sanki biz onların farkında değiliz. Bakın efendim, Bulut gelirse yağmur yağıyor. Bereket getiriyor. Atatürk'ün gözleri bize bakıyor ve onun ruhu bizimle beraber göklere yükseliyor. Onlara, o mavi gözlerle, hain hain bakıyor. Elinden gelse, onları parçalar, merak etmeyin.»

Bir de, son olarak, oy kullanmaya niye mecburi kıldığımızı anlatmak istedim:

«Şimdi sevgili vatandaşlarım, bir şey daha söyleyeceğim: Muhakkak her vatandaş oyunu kullanmalıdır. Bu vatan borcu gibi bir borçtur. Kaldı ki, oy kullanmayı da zorunlu kıldık. Menfi oy kullanacaklar, muhakkak sandık başına gideceklerdir. Bundan hiç şüpheniz olmasın. Hatta, hile yapmaya kalkışanlar bile bulunacaktır. Müspet oy kulla-

nacaklar da sandık başına gitmelidirler ki, ileride menfi oy atanların ağızlarını açacak halleri kalmasın ve layık oldukları cevabı almış olsunlar.»

2 Kasım 1982 Salı

Bugün sis yüzünden İstanbul'a direkt indik, oradan helikopterle İzmit'e geçtik. İzmit yoğun sanayi bölgesi. Tabii, sendika konularından konuştum.

«Bu paraların nasıl usulsüz sarf edildiklerine dair birkaç misal vermek istiyorum şimdi sizlere. 12 Eylülden sonra yapılan denetimlerde bir sendikanın —ismini vermeyeceğim, çünkü mahkemede— çektiği 16,5 milyon liralık avans kapatılmamış. Avans almış 16,5 milyon, nereye sarf edildiği belli değil, kapatmamış. Bu 16 bin 500 değil, bu 16,5 milyon lira. Bu kadar paranın nereye sarf edildiği işlenmez mi?

Bu sendikanın denetleme kurulu yok mu? Var ama, sözde var. Yine aynı sendika bir şirketten 3,5 milyon liralık tahvil almış, deftere işlenmemiş, ne olduğu belli değil. Bir gazete ile bir şirket iflas etmiş, tasfiye edilmiş, birisinde 30 milyon, diğerinde de 33,5 milyon liralık suiistimal yapılmış. Gazete ile sendikanın ne alakası var, değil mi? İdeolojik alaka var. Dışardan sosyalist bir ülkeden 13 araba kaçak olarak sokulmuş memleket içerisine. Gümrüklerden değil, kaçak olarak sokulmuş. Dördü kayıp, diğerlerinin nerede olduğu belli değil.»

Şimdi gene tezvirat makinesini çalıştırıp, bu nasıl isim vermemek, alınan avansı söylüyorsun, tahvilin miktarını söylüyorsun, bu hâkimi etki altında bırakmak değil mi, diyecekler. Değildir efendim, değildir. Biz emin olmasak söylemeyiz. Devlet başkanı olarak bunları nasıl teşhir edeceğim o zaman? Anayasa oylamasına şurada birkaç gün kaldı; mahkemenin bitmesini mi bekleyelim bunları vatandaşa anlatabilmek için?

«Bizim Kıbrıs işgalimizi tasvip etmiyor!»

Konuşmamda, bir de, bu hainlerin dış politikamızı bile baltaladıklarını anlattım:

«Şimdi bakınız bu sendikaların üst kuruluşu olan konfederasyonun öncülüğünde yapılan bir uluslararası işçi sı-

nıfı dayanışma konferansında alınan bir kararda, Kıbrıs konusunda da şu husus yer alıyor. Bu karara, maalesef bizim o konfederasyon da imza atmış. Kararda şöyle deniliyor: 'Kıbrıs konusunda Türkiye Cumhuriyeti'nin izlediği politika şovenist bir politikadır'. Tasvip etmiyor, bizim Kıbrıs işgalimizi.»

«Aranızda hinoğlu hinler var...»

Bir de, oy verme konusunda uyarıda bulundum. Birtakım adamlar evleri dolaşıyor, seçmen kartlarını topluyor ve yerlerine yalancı kartlar veriyormuş, kulağımıza geldi. Şöyle söyledim,

«Aranızda hinoğlu hinler var. Elinizde seçmen kartı yoksa, sandık başına nüfus kâğıdı ile gidersiniz» dedim.

3 Kasım 1982 Çarşamba

Serhat şehrimiz Edirne'de erozyondan hayat sigortasına varıncaya kadar birçok konudan söz ettim. Tabii, bu arada Anayasayı tanıtmayı da ihmal etmedim. Bir vatandaşım mektup yazmış, seyahat hürriyeti sınırlanabilir mi, diyor. Ondan bahsettim ve bir örnek verdim.

Seyahat hürriyeti kısıtlamasına bir örnek...

«Nasıl ki temel hak ve ödevler sınırlandırılabiliyorsa, seyahat hürriyeti de sınırlanabilir. Nasıl sınırlanabilir? Bir adam kalkmış bir yerden bir yere gidiyor, ama haber alınmış, bir cinayet işleyecek. O halde bunu önlemek lazımdır. Kanun bunu önler, onu o seyahatten alıkoyabilir.»

4 Kasım 1982 Perşembe

İstanbul'da yaptığım konuşmada basından ve basın hürriyetinden uzun uzun söz ettim. Arkasından, Eskişehir'e geçerek yurt gezimi bitirdim. Eskişehirli hemşehrilerime şöyle diyerek başladım:

«Sevgili Eskişehirli kardeşlerim, 19 Kasım 1980'de yorgun olduğumu söylemiştim. Ama bugün o yorgunluk üzerimde yok. Çünkü sizlerden aldığımız güç bize güç katıyor ve biz yorgunluklarımızı unutuyoruz. Birçokları bana soru-

yor, 'Paşam o kadar yer dolaşıyorsunuz, yorulmuyor musunuz?' diye. Ciddi olarak söylüyorum ki, yorulmuyorum. Çünkü büyük bir görev yapıyorum. Bu görevi yapmanın huzuru içindeyim ve sizlerden gördüğümüz bu geniş ilgiden dolayı da bütün yorgunluklarımızı unutuyoruz.»

«... Yalnızca şehevi hislerini tatmin etmeyi düşünen...»

12 Eylül öncesinde memleketin ne hale düşürüldüğünü anlatırken anarşistlerden bahsettim:

«Bunlara para verilmiş, silah verilmiş, bir mağarada veya yeraltına kazdıkları ve üstünü örttükleri sığınaklarda yaşayabilmeleri için yiyecek, giyecek eşya ve malzeme tedarik olunmuş ve ailelerini terk edip, kırlara çıkan bu gençler, evlenmeyi reddeden, aile mefhumu tanımayan, yalnızca şehevi hislerini tatminini düşünen gözü kanlı birer eşkıya haline getirilmişlerdir. Bunlar, normal evlenmeyi de reddetmişler, kendilerine göre bir evlenme türü icat etmişlerdir. Ve ismine de 'devrim nikâhı' demişlerdir. Kanuni evlenmeyi de kabul etmezler, evlenmeyi de reddederler. Bu hale getirilmişlerdir.»

«Mülkiyet duygusu leyleklerle kırlangıçlarda da var.»

Arkasından, Anayasadaki mülkiyet hakkına canlı bir örnek verdim:

«Sevgili hemşehrilerim, biraz da size Anayasamızda mülkiyet ve miras haklarına dair yer alan esaslardan bahsetmek istiyorum. Bildiğiniz gibi, mülkiyet kutsal bir haktır. Değil yalnız insanlarda, fakat başka yaratıklarda bile mevcut bulunan bir histir, duygudur. İçgüdüden gelme olsa bile bir kavrayıştır. Bilirsiniz leylekler gider, ertesi sene gene aynı yuvasına konar. Kırlangıçlar gene gelir yuvasını bilir. Demek ki, mülkiyet onlarda da var.»

Yarın radyo-televizyondan yapacağım konuşmayla yeni Anayasayı devlet adına resmen tanıtmalarım sona eriyor.

12 Kasım 1982 Cuma

«Vatandaş, oyunu büyük bir serbesti içinde kullanmıştır.»

Bugün vatandaşlarıma radyo-televizyondan hitap ederek, ezici bir çoğunlukla, ki yüzde 91'dir, Anayasayı tasvip etmelerinden dolayı onları tebrik ettim. Şöyle söyledim:

«Bu oylama sonunda görülmüştür ki, oy kullanma hakkına sahip bulunan vatandaşlarımızın yüzde 91'i kucağında çocuğu ile, üzerindeki gelinliği çıkarmadan, hasta yatağından kalkarak, seyahatini yarıda keserek gayri müsait hava şartlarına rağmen sandık başına gitmiş ve bu yeni Anayasayı oylamak gibi, siyasi haklarının en önde gelen bir hakkını, yargının mutlak denetim ve yönetimi altında büyük bir serbesti içerisinde kullanmıştır.»

Artık umarım o hainler, hiç olmazsa bir süre seslerini çıkaramazlar. Bu kadarını biz de beklemiyorduk doğrusu. Şimdi diyorlarmış ki, bir tek sen konuştun, biz konuşamadık. Ya kim konuşacaktı? Onlar 12 Eylüle kadar konuştu, yeter. Şimdi konuşma sırası bizde. Diyorlarmış ki, vatandaşı korkuttun, zarfları şeffaf yaptın ki mavi hayır kâğıdı

Cumhuriyet, 19 Mart 1985

görünsün. Bu da kuyruklu yalan. Kötü niyetli isen tabii görürsün. Kötü niyetli olmaya gör, beyazı da görürsün sen. Bunlar bizim kulağımıza geldi, söylediler bunları, oy vermeyi mecburi kılışımıza sinir oldular. Bir tek sen gidip veresin, değil mi? Ama artık geçti bunlar. Çok rahatladık.

Bu arada düşündüm, bize oy vermeyen o yüzde dokuz var ya, onlara da teşekkür etmek lazım. Eğer yüzde yüz olsaydı, işte asıl o zaman baskı var derlerdi.

20 Kasım 1982 Cumartesi

Samsun'da yaptığım konuşmada, referandum sonrası bende uyanan haleti ruhiyeyi şöyle ifade ettim:

«Bir kişi başka görüşte, başka düşüncede olabilir. Onu hoş görmeye alışacağız. Kavga devri bitmiştir. Kardeşlik devri başlamıştır. Birbirimize daima kardeş gözüyle bakacağız. Nasıl ki bir futbol maçına gittiğimiz zaman iki takımı tutan taraftarlar mütemadiyen tezahüratta bulunuyorlar, bağırıyorlar, teşçi ediyorlar, ama maç bittikten sonra onlar yine kol kola girip arkadaşlıklarını, kardeşliklerini devam ettiriyorlarsa, demokratik sistemin ayrılmaz parçaları partiler kurulduktan sonra da, o partilere mensup olanlar birbirlerine aynen bu gözle bakacaklardır. Aynı vatanın evlatlarıyız, aynı toprakların üzerinde yaşıyoruz. Birbirimize kardeş gözüyle bakmaya mecburuz.»

Ben bunları söyler söylemez öğle ezanı okundu. Bunun üzerine konuşmamı keserek bitinceye kadar bekledim, sonra devam ettim.

21 Kasım 1982 Pazar

Fatsa'da bugün Fatsalılara «Çilekeş Fatsalı Kardeşlerim» diye hitap ettim ve o günleri düşünerek bütün kanım gene beynime çıktı. Fatsa'nın üzerinden helikopterle geçeceğiz, aman biraz yukarıdan geçin yoksa aşağıdan tüfekle ateş ederler, dendi bize o zamanlar. Konuşmamda şöyle söyledim:

«Bir yerde yine şöyle demiştim: biz insan harcamak istemiyoruz. Biz insan kazanmak istiyoruz. O halde o yolunu sapıtmış kişileri bizler, sizler nasihatla doğru yola getireceksiniz.

Bir konuşmamda Ziya Paşanın da: 'Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir' şeklinde sözlerini hatırlatmıştım. O halde onları önce nasihatla doğru yola getirmeye çalışacağız. Eğer nasihat para etmezse, o kötek dediğim işte adaletin pençesine teslim edeceğiz. 'Ne yapalım, bizden günah gitmiştir' deriz o zaman.»

26 Kasım 1982 Cuma

Bugün Konseye, yurtdışında işçilerimizin manevi ihtiyaçlarının karşılanmasında görev alan din adamlarıyla ilgili bir brifing verdiler. Döviz sıkıntısı malum. Bunların maaşlarının 1100'er dolardan Araplar tarafından ödenmesini temin etmeye muvaffak olmuşlar. İngilizce adıyla Muslim World League, resmi adıyla Rabıta-tül İslam buna razı olmuş. Fakat kendilerine birtakım sualler sormak ihtiyacını hissettim. «Neden bu adamlar üstleniyor bu işi?» dedim. Avrupa'da İslam varlığının sağlamlaşmasını ve gelişmesini istiyorlarmış. Bir şey daha sordum, «Peki, denetimi kime ait olacak bu din adamlarımızın, bu Rabıta mı karışacak parayı verdiğine göre, yoksa biz mi denetleyeceğiz. bu mühim» dedim. Rabıta denetime falan karışmayacakmış. Sadece maaşlarını bankaya yatıracakmış. Mesele yok, dedim.

28 Kasım 1982 Pazar

Bazen, acaba referandumda yüzde 91,5'u görünce hemencecik yumuşadık mı, bunlar hemen gene şımarır mı, gibi düşünceye kapılıyorum. Bugün Artvin'de *«Bunlar yine melanetlerini işlemeye devam etmek için fırsat arayacaklardır. Bu fırsatı vermeyeceğiz»* dedim. Bir de, bu yalan makinelerinin yaptıkları dedikoduları anlattım:

«Buna rağmen bir şey söylenemeyince bu oylamaya, şimdi de kendilerine göre yorumlar yapıyorlar. Efendim diyorlar ki, 'Bu kadar beyaz oy çıkmasının bir sebebi de, zarflar kapandıktan sonra içindeki beyaz mı, mavi mi belli oluyordu, ondan beyaz koymuşlar' tabii bir kulp bulacaklar. Şimdi onu buluyorlar. Ondan sonra da bir sebep daha bu-

luyorlar. Sözde, vatandaşlar bir an evvel demokratik parlamenter sisteme geçmek istiyorlarmış. İşte onun için bu bu yönetim bir an evvel gitsin diye beyaz oy vermişler. Peki madem öyledir de ben şimdi onlara soruyorum: Niye bu kadar menfi propaganda yaptınız, bu Anayasaya hayır dedirtmek istediniz. Bu hayır dedirtenler arasında ecnebi radyolar, kendilerinin bastıkları broşürler, kendilerinin haber göndermeleri hepsi vardı.

Mademki vatandaşlar bu yönetimden kurtulmak, demokratik parlamenter sisteme bir an evvel geçmek istiyorlardı, o halde siz de onları teşvik etseydiniz de hepsi beyaz oy verseydi. Hayır mesele o değil. Mesele kendi yandaşlarına moral gücü vermekti. Bir sebep daha buluyorlar, diyorlar ki 'Başka alternatif yok ki onun için beyaz oy verildi'. Bütün bunlar biraz evvel dediğim gibi kendi taraftarlarına güç vermek için, kuvvet vermek için uydurulan şeylerdir.»

Bunun ardından hemen, Konseyimizin çıkardığı bildiriler ve kararların yürürlükten kalkmadığını söyleyerek, seçim kanunu çıkarılıncaya kadar her türlü siyasi faaliyetin yasak olduğunu hatırlattım. Bunun suç olduğunu açık açık söyledim.

24 Araık 1982 Cuma

Bangladeş Atatürk Lisesinde bir gün...

Neredeyse iki hafta oluyor, Uzakdoğu gezisindeyim. Ne kadar enterasan yerler bunlar. Fakat en zevkli anlarımdan birini, Bangladeş'deki Dagar Bhuyan'da bulunan Atatürk Lisesini ziyaret ederken yaşadım. Ulu önderin adının buralarda da yaşadığını görmek ne güzel. Yalnız, bir ara sınıfları gezerken, sadece erkek öğrencilerin bulunduğunu gördüm. «*Kızlar nerede?*» diye sordum. Sınıflarının ayrı olduğunu öğrenince: «*Kızla erkeği lütfen ayırmayın*» diye tarizde bulunmak lüzumunu hissettim.

4 Ocak 1983 Salı

Bugün Fin Haber Ajansı muhabiri gelip benle mülakat yaptı. Daha çok Türkiye'nin dış politikası hakkında bilgi aldı. Memnuniyetle cevaplandırdım. Her gazeteci ile böy-

le hissetmiyor insan kendini. Bazı yabancılar saldırgan, hatta küstah oluyorlar. Anlaşılan, memleketlerinde böyle alıştırmışlar bunları. Bu seferki böyle değildi. Son sorusuna şöyle cevap verdim:

«Gelecekte cumhurbaşkanı seçilmem mümkün değildir. Zira yeni Anayasamız bir şahsın ikinci defa cumhurbaşkanı seçilemeyeceğine dair bir hüküm getirmiştir.»

14 Ocak 1983 Cuma

Hukuk profesörü oluyorum...

Bugün Türkiye üniversitelerinin fahri hukuk doktorluğu ve fahri üniversite profesörlüğü unvanını aldım. Üniversiteler adına İstanbul Üniversitesi takdim etti.

Şimdi ben bu unvanı almakla, hakikatte herhangi bir fakültede doktora yapmış veya profesörlük imtihanını kazanmış olmuyorum. Kürsüden ders de verecek olmuyorum. Bunu bildiğimi, düzenlenen törende söyledim. *«Tevcih edilen bu unvanın sadece manevi değer taşıdığını biliyor ve bundan dolayı da manen büyük bir zevk duyuyorum»* dedim.

Tabii, bu zevk, yaptığımız üniversite reformundan sonra üniversitelerimizin birlik ve beraberlik havasına nihayet katıldığını görmekten geliyor. Bir şeyden daha geliyor, yaptığımız hiçbir reformda bu kadar yaygara kopartılmamıştı, o kadar ki, sıkıyönetim komutanları basında açılan kampanyaları durdurmak zorunda kaldılar. İşte, aldığım zevk esas şuradan geliyor ki, üniversite dışından koparılan bütün bu gürültünün yanında, üniversitenin içinden gık çıkmamıştır ve hatta bana olan minnettarlıklarını böyle ifade etmişlerdir. Allaha şükür üniversite temizlenmiştir, bundan bu sonuç çıkmaktadır, bundan sonra da sadece Atatürk'ün yolunda yürüyecektir. Zaten üniversitede tedrisatın Atatürk ilkeleri doğrultusunda yapılacağını yazıyor YÖK yasasında.

Düşündükçe aklıma geliyor; benim asıl zevk duymam gereken nokta şu: Yüksek Hâkimler Kurulunu feshettiğimizde menfi düşünceliler yaygaraya başladılar, hâkim teminatı ne oluyor, diye. Danıştay Kanununu değiştirdik, keza idarî yargı usulünü, gene yaygara. Doğru yaptığımız,

bu yaygaraların haksız olduğu, şimdi üniversitenin bize başka bir dalda değil, hukuk dalında profesörlük vermesiyle de ispat edilmiş olmuyor mu?

Gene de, üniversitenin içinde her şey temizlenmiş olmuyor. Birtakım unsurlar sinmişlerdir. YÖK tarafından atılan zararlı unsurların yanı sıra, mevzuata göre YÖK tarafından atılması mümkün olmayanları sıkıyönetim komutanlarımız gözden geçiriyor. Bu konuda da en çok üniversite elemanları yardımcı oluyorlar, yani bu müesseseyi Atatürkçü yola sokmakta yardımcı oluyorlar. Sıkıyönetim komutanları ne bilsinler, ancak suç işlemiş olanları biliyorlar. Fakat gelen ihbarlarla, suç işlediği halde ardında delil bırakmayacak kadar kurnaz olanlar veya ileride üniversiteyi gene karıştırma ihtimali bulunanları açığa çıkarıyoruz. Bu iş de 1402 Sayılı Kanunun yeni hükümleriyle halledilecek. Gerçek Atatürkçü üniversite işte asıl o zaman, çok yakında ortaya çıkacaktır. Fakat şimdiden herkes yerini öğrenmiştir. Bu konuda şöyle dedim:

«Ve yine biliyorum ki, bu unvan tevcihi 12 Eylül 1980' den sonra her sahada olduğu gibi, üniversitelerimizde de sağlanan huzur ve güven ortamında öğretim ve araştırmaların büyük bir rahatlık ve serbesti içerisinde yapılmasından, öğrenci öğrenciliğini, öğretim görevlisi görevliliğini, dekan dekanlığını, rektör rektörlüğünü bilmesinden dolayı bir şükran ifadesi olarak yapılmaktadır.»

Üniversitelerde şimdiye dek uygulanan sapık özerklik yorumuna bir daha tevessül etmemeleri için kendilerini şöyle uyardım:

«1946'dan bu yana özerklik kavramı, üniversite yöneticilerinin kendileri tarafından seçilmesi ve denetimden fiilen uzak kalınması şeklinde yorumlanmıştır. Halbuki, yöneticilerin, öğretim elemanları tarafından seçilmesinin, özerklik anlayışı ile bir ilgisi olmadığını demokratik usullerle idare edilen bazı batılı ve doğulu ülkelerde görüyoruz.»

Üniversite çok memnun.

Şimdi, 12 Eylül öncesi üniversitesine dönmek isteyen kötü niyetliler diyeceklerdir ki, hatta yazdılar bunları, diyeceklerdir ki batılı ülkelerde öyle bir hürriyet havası varmış ki, rektör seçimle değil atamayla gelse bile, üniversite-

nin istediği kişi getirilirmiş. Peki, bu hainlere sormazlar mı ki, biz şimdi üniversitelerin başına rektör seçtirmedik, atadık, üniversite memnun değil mi? Üniversitenin istediği olmamış olsa, sesini çıkarmaz mı? Çıkarmadığına, hatta beni hukuk profesörü yaptığına göre, nedir bunların istedikleri, ortalığı karıştırmak istemekten başka? Nitekim, Atatürk'ün 1933 üniversite reformunda da rektör cumhurbaşkanı tarafından, dekan da rektörün teklifi üzerine Milli Eğitim Bakanı tarafından tayin ediliyordu.

15 Ocak 1983 Cumartesi

Daha siyasi partiler kanunu çıkmadığı halde, gazetelerde durmadan yok şu aday, yok bu aday değil, yok bilmem ne diye durmadan siyasi havayı tahrik edici haberler ve yazılar çıkıyor. Sıkıyönetim komutanı arkadaşlar işe el atmadan önce, durun ben bir gidip ziyaretlerinde bulunayım, babaca anlatayım ne isteyip ne istemediğimizi bir defa daha, boşu boşuna yurtdışındaki yaygarayı azdırmayalım, dedim. Onun için bugün İstanbul Gazeteciler Cemiyetini ziyaret ettim.

Şöyle söze başladım:

«Zaman zaman yönetimle basın arasında bazı problemler olmadı değil, oldu. Üzücü olaylar da oldu ama, hiçbir zaman bir gazeteyi kapatmayı düşünmedik. Daima önce ikazla bu işi halletmeye çalıştık. Fakat, ikazlar para etmeyince, nihayet o yola sapmak, o yolu seçmek zorunda kaldı arkadaşlarımız, sıkıyönetim komutanı arkadaşlarımız. Ve öyle zannediyorum ki, bu gibi dönemlerden geçen ülkelerde uygulanan sıkıyönetim idarelerinde, bizim kadar, Türkiye'de uygulanan kadar yumuşak bir askeri rejim vukubulmamıştır.»

«Basının bir de cumhuriyeti koruma ve kollama görevi vardır.»

Bunun arkasından, basının görevlerinin ne olduğunu kendilerine şöyle anlattım:

«Şimdi, son 15 günlük olaylara geliyorum. Basın, bizim anlayışımıza göre, memleketin bölünmezliği ve bütünlüğü ile genel ahlak ilkelerine uymak mecburiyetindedir.

Gerçek demokrasilerde, basının bir de demokrasiyi koruma ve kollama görevi vardır. Bizim basınımız da Silahlı Kuvvetlerimiz gibi, cumhuriyetin geleceğini koruma ve kollama görevine sahiptir. Bu görev nedeniyle basının siyasi kişiliğini sınırlamak icap eder. Aksi takdirde, basın siyasi bir broşür olur. Bu açıdan, son on beş gün içinde basınımızın tutumuna bakınca, üzüntü ile ifade ediyorum ki, bu tariflere uymamaktadır.»

Sonra da şunu ilave ettim, daha ne yapayım:

«Ben, sizin hepinizin yaşça büyüğüyüm. Çoğunuzun ağabeyiyim, hatta babası yerinde olduklarım var. Bunun için bir büyük tavsiyesi olarak bunu beklediğimizi bildiriyorum.»

Basın hani şu sakal ve memur giyimi meselesine takmıştı. Bu konuda da konuşmak mecburiyetini hissettim:

«Her gün sakal yazısı, her gün bir sakal fotoğrafı. Acaba sakalı olduğundan mı âlim oldu? Yoksa, tıraş olmaya vakit mi bulamıyor, çok kitap okuyor onun için mi sakal bıraktı. Bilmiyoruz. Eğer sakal bırakmakla insan âlim olacaksa, ben de bırakayım, bana da âlim desinler... Şimdi memur kravat taksın mı takmasın mı tartışıyoruz. Takması lazım. Bu bir alışkanlıktır. Eğer biz bu alışkanlığı okullarda çocuklarımıza kabul ettiremezsek, hayatta daima derbeder ve pejmürde olmaya mahkûm olurlar. Ben bugün, her gün tıraş oluyorsam, hatta akşam eğer bir de şey varsa, bir yemek varsa, bir de akşam oluyorsam, bu alışkanlığın verdiğinden oluyor. Bir insana alışkanlık yerleşti mi onu söküp atamazsınız.»

Bütün bunları anlattım. Bilmiyorum ne kadarını anladılar.

«Mesela ben sabah kahvaltısı yapmıyorum.»

Umarım, Anayasa kabul edildi iş bitti, bizim bildiğimiz demokrasi başladı diye düşünmüyorlardır. Biz o demokrasiyi biliriz. O demokraside halkı telaşa, hatta paniğe sevketmek bile vardır, Yeter ki haber olsun. Bunlar aklıma gelince, aklıma iktisadi durum geldi. Şöyle konuştum:

«Bir de geçinme endeksleri üzerinde durmak istiyorum. Eğer bazı gazetelerimizin verdiği o geçinme endekslerine bakarsak herkes aç yaşıyor. Çünkü o dört kişilik ailenin,

geçinme endeksi kadar para alan işçimiz ve memurumuz pek az. Gerisi ne yapıyor acaba? Ya hırsızlık yapıyor veyahut aç kalıyor. Ben bakıyorum o endekslere, nasıl hesap edilmiş diye. Arkadaşlarımız kendiliklerinden yapmıyorlar tabii. Normal bir insanın neyle geçinmesi lazım, nasıl gıda alması lazım ona göre hesap yapıyorlar. Ama ben mesela, sabah kahvaltısı yapmıyorum. Ben onların koyduğu rakamlarda yemek yemiyorum. O nasıl rakamsa bilemiyorum... Vatandaşlarımıza her gün karamsar haber vermeyelim.»

4 Şubat 1983 Cuma

Bu hainler arasında öyle hinoğlu hinler var ki, bütün yasa değişikliklerimize, bütün güvenlik tahkikatlarımıza ve soruşturmalarımıza rağmen, sütten çıkmış kaşık gibi, camiden getirilmiş gibi suçsuz gözüküyorlar. Oysa, suç işledikleri kesin, ama delil bulamıyorsun.

Bu durumda ne yapacağız? Delil tespit edilememiştir diye, bu gibilerin memlekete zarar vermeye devam edeceği mevkilerde kalmasına, hatta yükselmesine izin mi vereceğiz? Böyle bir şey sureti katiyede düşünülemeyeceği için, Başbakan Bülend Ulusu imzasıyla, bugünkü tarih ve 15-548-02929 sayıyla bir genelge yayımlanmasını uygun gördük. Ezcümle şöyle diyor:

Suçsuz suçluların terfisini önlüyoruz...

«1) Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon başkanlığının ilgi (a) yazısından,

a. Dicle Üniversitesindeki bir kısım görevlilerin Anayasa oylamasında kamuoyu üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu,

b. Bir kısım öğretim üyelerinin geçmişte suç delili bırakmadan çeşitli olaylara karıştıkları,

c. Bu şahıslarla ilgili bir suç unsuru bulunamadığından, haklarında adli takibat yapılamadığı,

d. Ancak, menfi tutum ve davranışlarına rağmen bu personele kurum içinde üst yöneticilik veya unvanlar verildiği anlaşılmıştır.

2) Bu nedenle; geçmişte suç işleyenlerin ilmi ve idari kademelerde yükselmelerini önlemek amacıyla üniversite-

ye asistan alırken, doçent veya profesör olmadan her kademede ayrı ayrı olmak üzere haklarında ilgi (b) genelgenin 3. maddesinin (a) fıkrası gereğince ve Başbakanlık kanalıyla güvenlik tahkikatı yaptırılması öngörülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ve rica ederim.»

12 Mart 1983 Cumartesi

Tatbikat izlemek için tekrar yurt gezilerine başladım ve bugün Adıyaman ilimizde halkımıza hitap ettim. Hava güzeldi. Şöyle dedim:

«Allah'ın yüce hikmetine bakınız ki bugün de bir bahar havası yaşıyoruz. Bu güzel havada bizi coşkun bir sevgiyle karşıladığınızdan dolayı hepinize hem şahsım, hem Konsey üyesi arkadaşım, hem de Başbakan adına teşekkürler sunuyorum. Sağ olun.»

Şimdi, ben bir ile gittiğim zaman, önceden oraya son ne zaman gittiğime bakıyorum, bir de orasının Anayasa referandumunda yüzde kaç evet dediğini tetkik ettiriyorum, bunları konuşmamda söylüyorum, etkili oluyor. Adıyaman da yüzde 95,5 vermiş. Demek ki, burasının mahrumiyet bölgesi olmasından bilistifade yapılan hain propaganda etkisiz kalmış. Ben de bu konuda şunları söyledim:

«Dünyada hiçbir ülke gösterilemez ki, o ülkenin her yeri aynı kalkınmışlık düzeyinde olsun... Dünyada öyle ülkeler vardır ki, Allah oraya nimetlerinden bir şey vermemiştir. Fakat başka bir ülkeye bol bol vermiştir... Dünyanın kuruluşu böyle. İşte ülkemizdeki bazı yörelerin biraz evvel saymış olduğum nedenlerle kalkınmada geri kalmışlığını istismar ederek o yöre halkını yönetim aleyhine kışkırtmaya kalkan vatan hainleri türemiştir. Bunlar sağduyu sahibi vatandaşlarımız tarafından tesirsiz hale getirilmiştir. Ancak şunu unutmayınız ki bu gibiler ileride de yine türeyeceklerdir.»

Özel teşebbüse karşı propagandalara kapılmayınız.

Vatandaşların her şeyi devletten beklememeleri gerektiğini söyleyerek, özel teşebbüs hakkındaki fikirlerimi şöyle açıkladım:

«İçimizde özel teşebbüse karşı olanlar vardır. Onların menfi propagandalarına kapılmayınız. Bugün koyu devletçilik ile idare edilen ülkeler dahi hatalarını anlamışlar ve yavaş yavaş bu yolu terk etmeye başlamışlardır.

İçinde bulunduğumuz dünyadaki en çok kalkınmış ülkelere bir göz atacak olursak görülür ki, onların kalkınmaları bu sayede çabuk olmuştur. Hatta özel sektöre daha fazla ağırlık vermişlerdir. Özel sektör rekabeti kamçılar. Rekabet olunca da gelişme daha çabuk olur. Verim ve kalite yükselir, yeter ki devlet lüzumlu alt yapıları yapsın ve murakebesini de eksik etmesin.»

Her şeyi hallettik de, şu pahalılık işini halledemedik ya, belki yaraya merhem olur diye bunun her zaman görülen bir şey olduğunu söyledim:

«Burada bir noktaya temas etmek istiyorum. Belki pahalılıktan şikâyet edenler, bu yönetimi kötüleyebilirler. Fakat sevgili vatandaşlarım, dünya durduk duralı hiçbir zaman fiyatlar geriye gitmemiş, daima ileriye gitmiştir. Yaşlılar çocukluğunu bir düşünsün. Benim o zaman bir ayda aldığım maaşla, bugün bir paket sigara alamıyoruz. Bu mümkün değildir. Çünkü bir taraftan nüfus artıyor, bir taraftan insanların yaşama seviyesini yükseltebilmek amacıyla üretilen mahsulle ihtiyaçlarımız karşılanamıyor. Ucuzluk olabilmesi için veyahut pahalılığın ortadan kalkması için, her şeyin olduğu seviyede kalması lazım. Yani bu sene buğdayı, tütünü, üzümü kaça sattıysanız, her sene öyle satmanız lazım. Bu mümkün değildir. Mümkün olmayınca da pahalılık kendiliğinden olacaktır.»

13 Mart 1983 Pazar

Eski liderlerin kıpırdamaya başlaması beni son derece sinirlendiriyor. Kolaysa daha önce kıpırdasana! Hayır, gemleri biraz gevşettik ya, biraz rahatladın ya, şimdi melanet düşünmeye başlayabilirsin artık, Bugün Mersin'de yaptığım konuşmada ihtar ettim:

«Bunların düşledikleri nedir biliyor musunuz sevgili vatandaşlarım? Önümüzdeki yapılacak seçimlerde acaba kendilerine kul köle olan ve her sözü ilahi bir emir kabul eden kişilerden kurulacak bir partinin büyük bir çoğunlukla seçimi kazanıp da seçimden sonra kendilerini tekrar

eski koltuklarına oturturlar mı rüyasıdır. Düşledikleri budur... Nasıl 12 Eylülden evvel bu kişileri ikaz ettik dinlemediler, başlarına 12 Eylülün yumruğunu yedilerse, şimdi yine ikaz ediyorum, üçüncü bir yumruğu yememeleri için bu girişimlerden vazgeçsinler, onlara yardakçılık edenler de bu yardakçılıktan vazgeçsinler.»

«İnsanlar paraya, sefaya ve hürriyete doymazlar.»

Bunlar, sanıyorlar ki, şimdi kalkıp tanıdıklarına parti kurduracaklar ve o parti gene iktidar olacak. Hayal kurmaya devam etsinler. Bilakis, ellerindekinden olabilirler. Demokrasi demek, ayakların baş olması mı demektir? Bu konuda şöyle konuştum:

«İnsanlar, nasıl ki paraya, zevk ve sefaya doymazlar, daima daha fazlasını isterlerse, hürriyete de hiçbir zaman doymazlar. Daha fazla, daha fazlasını isterler ve sonunda elindekini de kaybederler.»

O yalan makineleri kalkmışlar, şimdi de, bizim zamanımızda rüşvet olaylarının arttığını yaymaya başlamışlar. Dedim ki:

«Biliyorsunuz, birkaç yerde rüşvetle mücadele ettiğimizi söyledim. Bir konunun üzerine gittikçe, tabii bu gibi hadiseler, olaylar çoğalır. Neden çoğalır? Çünkü yakalanıyor. Yakalandıkça yakalananlar da gazetelerde veya radyolarda ilan ediliyor, onun için çoğalır.»

27 Mart 1983 Pazar

YÖK sitesinin temelini atarken, geçen yıl sonuna kadar bitecek diyen İhsan Doğramacı ile bahse girmiştik. Bitirirseniz, sizi kutlarım demiştim. Aslında bitti ve ben bahsi kaybettim sayılır, çünkü başka binalar da eklenmiş sonradan.

«67 ile üniversite açarsak kalkınmış olacağız.»

YÖK'e ayrı bir yer aranması direktifini ben vermiştim. Neden vermiş olduğumu da konuşmamda izah ettim:

«Çünkü ben inanıyordum ki, o zaman mevcut olan 19 üniversite bir zaman gelecek 67 üniversiteye çıkacaktı. Nitekim, daha kısa süre içerisinde 27 üniversiteye ulaştı. Eğer Türkiye'nin 67 ilinde üniversiteler kurulup, her il üniver-

siteye kavuşursa, işte o zaman Atatürk'ün bize direktif olarak verdiği çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmış oluruz.»

Benim arkamdan İhsan Doğramacı da konuştu ve «Dekanın Rektöre selam vermediği günler artık geride kalmıştır» dedi. Bu İhsan Doğramacı'yı çok takdir ediyorum. Atatürkçü ve disiplinli profesör dediğin böyle olur.

9 Nisan 1983 Cumartesi

«Sabrettik, 12 Eylülde muradımıza erdik.»

Aydın'da vatandaşlarıma şimdiye kadar işlemediğim bir konuyu işledim. Memur arkadaşlarımızın yurttaşa nasıl kibar davranması gerektiğini anlattım. Yurttaşın, devlet kapısının kurallarını bilmeyebileceğini hatırlatarak şöyle dedim:

«*Böyle durumlarda, kamu görevlisi tıpkı bir öğretmen gibi hareket ederek, ona nasıl hareket etmesi gerektiğini öğretmelidir. Bu da sabırlı olmayı gerektirir. Daima, sakin ve sabırlı olunmalıdır. Onun için dememişler midir ki, sabreden derviş muradına ermiş. Sevgili vatandaşlarım, biz de 12 Eylüle gelinceye kadar az mı sabrettik. Ama sonunda muradımıza erdik.*»

Yarın Denizli'de yapacağım konuşmada da, vatandaşlar kamu görevlisine karşı nasıl davranmalıdır konusunu ele alacağım.

10 Nisan 1983 Pazar

«Hoş geldin Paşam/Ömür boyu güzel yaşam.»

Uşak'ta beni çok sayıda pankartla karşıladılar. Aslında, keşke yurt gezilerimde gördüğüm enteresan pankartları yazsaydım. Şimdi hatırlamıyorum yerini ama, galiba 1981 yılındaydı, şöyle bir pankartla karşılaştım: «Hoş Geldin Paşam/Ömür Boyu Güzel Yaşam». Bana ömür boyu güzel yaşam diliyor. Bundan sonraki enteresan pankartları bir kenara kaydetmeliyim. Bugünkülerin bazıları şöyleydi: «Başımızda Kenan Paşa/Umut Doluyuz Baştan Başa», «Acı Günlerin Kurtarıcısı, Güzel Günlerin Yaratıcısı Paşamız İlimize Hoş Geldiniz», «Evren Başımızda, Huzur Aşımızda», «Gelişiniz Güneş, Varlığınız Hayattır», «Atatürk Uşak'ı Yunan'dan, Evren İse Anarşiden Kurtardı.»

Bak, şimdi bir tane daha hatırladım, Anayasayı devlet adına tanıtma gezilerim sırasında gördüğüm: «7 Kasım Günümüz, Kabul'dür Sözümüz», bir de «İkinci Atamız Evren Paşamız/Feda Olsun Canımız». Antalya'daydı bu pankartlar.

Uşak'ta da vatandaşlara, eski partilere itibar ederlerse ne olacağını söyledim:

«Sevgili vatandaşlarım, ben sizlere oylarınızı şu veya bu istikamette kullanınız demeyeceğim. Bu memleketin 12 Eylüle gelinmesinde büyük sorumlulukları olanları hepiniz biliyorsunuz. Onlardan bir kısmı daha şimdiden sizlere baskıda bulunmak veya birtakım çıkarlar vaat etmek suretiyle kendilerine menfaat bağlarıyla bağlı kişilerden oluşturulacak ve eski partilerin devamı şeklinde ortaya çıkacak

sözde yeni partinin kukla adaylarına oy vermenizi isteyebileceklerdir. Eğer onların oy vermesini istediği kişilere oy verirseniz, ne olur biliyor musunuz? Tekrar 12 Eylül öncesine döneriz.»

7 Mayıs 1983 Cumartesi

Çankırı'da çok önemli bir konuşma yaptım. Son 15 gündür eski siyasiler iyice gemi azıya aldılar. Bir ihtiras hırsı ki, ne Anayasamızın yüzde 91,5'la tasvibi, ne birlik ve beraberlik ülküsü, hiçbir şey dinlemeye niyetleri yok. 24 Nisanda çıkardığımız Siyasi Partiler Kanununa göre eskilerin devamı partiler kurulamadığı halde eski il başkanları durmadan toplantılara katılıyorlar. İktidar olacağız, diye beyanatlar veriyorlar. Dedim ki:

«Bu zevat, yani bu kişiler henüz parti kurma çalışmalarında bunları yaparlarsa, acaba parti kurulduktan sonra daha ne gibi marifetler ortaya koyacaklardır. Siyaset yapmanın mutlak bir disiplin, sorumluluk ve edep anlayışı ve duygusu içinde olmasının ve her şeyden evvel de ülke yararının göz önünde tutulmasının kaçınılmazlığı herkes tarafından bilinmelidir.»

Bunlar galiba, parti kuracağız ve başa geçeceğiz diye bekliyorlar. Beklesinler. Tabii, şimdiden bir şey diyemediğimiz için, şu kadarını söyledim:

«Şuna inanınız ki, bu milletin tekrar o günlere dönmemesi için her türlü tedbiri almakta kararlıyız. Şahsen ben bu dağınıklığı, bu başıboşluğu ortadan kaldırmak, ayrılığı değil, birlik ve beraberliği, düşmanlığı değil, kardeşliği hâkim kılmak için gerekli girişimleri yapacağım. Dinlerlerse mesele yok. Dinlemezlerse, neticelerine katlanırlar.»

Nelere muktedir olduğumuzu ne kadar anladılar, göreceğiz.

13 Mayıs 1983 Cuma

«İsmimin böyle okullara caddelere verilmesini arzu etmiyorum ama...»

Bugün, 50 yıl önce okuduğum liseye benim adımı vermişler, Kenan Evren Lisesi demişler, orayı açtım. Sözlerimi şöyle bitirdim:

«Şimdi bu okulda okumuş bir öğrenci olarak benim ismimi bu yeni yapılan okula vermek kadirşinaslığını gösteren, gerek İstanbul Valiliğine gerekse Milli Eğitim camiasına şahsım adına teşekkür ediyorum. Ben hiçbir zaman ismimin böyle okullara caddelere verilmesini arzu etmiyorum. Böyle şeylerden hoşlanan insan da değilim, ama burada okumuş bir kişi olarak bu isteği kıramadım, geri çeviremedim, memnuniyetle kabul ettim.»

14 Mayıs 1983 Cumartesi

Kırklareli'nde hazırlanan tören alanında yalnız pankartlar değil, bir de bez afişte şiir bulunmaktaydı. Önce pankartları not ediyorum: «Şehit Kanı İle Islanan Bu Mukaddes Topraklar, Orgeneral Evren'i Saygı İle Selamlar». Bunlar benim rütbemin artık söylenmediğini, «Cumhurbaşkanım» demeleri gerektiğini bilmiyorlar mı? Neyse, bir cahillik etmişler, üzerinde durmamak lazım. «12 Eylülün Yüce Mimarları, Hoş Geldiniz», «Görüyor, Duyuyor, Güveniyoruz, Size Gönülden Katılıyoruz.»

Şiir de şöyleydi, yaverime not ettirdim:

«Ülkeyi uçurumdan döndürdü Evren Paşa
Anarşi terörü söndürdü Evren Paşa
Kan gölüne çevrilen güzelim Türkiye'de
Akan göz yaşlarını dindirdi Evren Paşa»

Konuşmama, bir hafta evvel Çankırı'da yaptığım konuşmadan sonra herkesin hizaya girdiğini söyleyerek başladım. *«İlla da arada sırada böyle ikazlar mı yapmak lazım gelecek?»* diye sordum. *«Ufacık bir serbestliğin verildiğinde bu kanunsuzlukları yapabilenler, acaba bütün yasaklar kalktığında neler yapmazlar. Onun için ben sizlere eski yöneticilerin paralelinde olanlara dikkat ediniz, onlara katılmayınız demiyor muyum?»* dedim. *«Artık bundan sonra partileri kim kurarsa kursun»* diyemeyeceğimizi söyledim. Parti kurucularını teker teker elden geçirerek bazılarını veto edeceğimizi haber verdim. Sonra, kime oy vermeleri gerektiği konusunda şu telkinde bulundum:

«Ancak bu konuda en büyük görev, seçmen vatandaşlara, yani sizlere düşüyor sevgili vatandaşlarım. Eğer 12 Eylülden evvelki durumlarla tekrar karşılaşmak istemiyor-

sanız, 12 Eylül Harekâtına yalandan değil, gönülden inanmış, bu harekâtın karşısında olmayan, sizlerin de büyük bir çoğunlukla kabul ettiğiniz Anayasaya hayır dememiş veya hayır deyin diye çaba sarf etmeyen veya o gibilerin direktifleri ile hareket etmeyen kişileri ve onların kurduğu partileri desteklemelisiniz.»

1 Haziran 1983 Çarşamba

Yumruğu gene patlattık. Ama mecbur bıraktılar. Dün neşredilen bir Konsey kararıyla eski il ve ilçe parti yöneticileri siyaset yasağı kapsamına alındı. Birtakım parlamenterleri Çanakkale'de mecburi ikamete tabi tuttuk. Neden Çanakkale, onu söyleyeceğim.

Büyük Türkiye Partisini de kapattık. Gözleri yalnız hırs ve intikamla bürünmüş, isimlerini burada tekrar etmeyeceğim bazı malum kişilerin kurduğu bu parti kapatıldı.

«Demiri El'e bas, Demirel olsun!»

Amblem olarak önce arıyı seçmişlerdi. Sanki anlamadık. Arı, eski o parti başkanının mezun olduğu üniversitenin amblemi. Sonra «el»i seçtiler. Bugün Çorum'da yaptığım konuşmada şöyle dedim:

«Seçime gittiği zaman vatandaş, mührü alacak evet yerine basacak ya, o demirden yapılmış. Demiri el'e bas, Demirel olsun. Onun için el işaretini aldılar. Acaba, bizi bu kadar saf mı zannediyorlar? Bunları anlamayacak kadar.»

Milliyetçi Demokrasi Partisinin başına bir emekli orgeneral geldi ya, tabii hain yalan makineleri onu bizim getirdiğimizi, MDP'nin Silahlı Kuvvetlerin partisi olduğu tezviratını yaymaya başladı hemen, Sunalp Paşa geldi ya, bunlar da Esener Paşayı getirdiler. Dedim ki:

«Bu çirkin oyunu tezgâhlayanlar, iki sınıf arkadaşı emekli orgeneralimizi karşı karşıya getirmek suretiyle, vaktiyle milleti bölmekten çekinmedikleri gibi, makam ve iktidar uğruna gerekirse milletimizin gözbebeği ve yegâne güvencesi Silahlı Kuvvetlerimizi dahi kamplara ayırmaktan zerre kadar çekinmediklerini açıkça ortaya koymuşlardır.»

Düşünebiliyor musunuz, yıllarca beklemişiz bu memleketi tekrar Atatürk yoluna getirmek için, kellemizi ortaya

koymuş, bir koruma ve kollama harekâtı yapmışız, bu kadar mesai sarf edip meclisler, komisyonlar bilmem neler kurmuşuz, eski bir orgeneral arkadaşımız çıkmış ve fedakârlık göstererek 12 Eylülün ilkelerini benimseyen bir parti kurmuş, bu işe girmese istediği yönetim kuruluna girer de, kucak dolusu maaş alır, bunları elinin tersiyle tepmiş ve memleket hizmetine koşmuş tekrar. Bu durumda bunlar ortaya çıkıyor, benden önce genelkurmay başkanı yapılmak istenmiş fakat yapılamamış bir zatı paravana olarak kullanarak iktidar olmak istiyor.

Yağma mı var? Biz bu 12 Eylülü sizin için mi yaptık? Görmüyor musun, parti kurucularını bir bir seçeceğiz, gerekeni çizeceğiz dedik, bundan da mı bir şey anlamadın? Yarın milletvekili adaylarını liste halinde vereceksin, onu da vatana millete yararlılık açısından gözden geçireceğiz. O zaman da mı anlamayacaksın? Vatandaşlara bu planı şöyle açıkladım:

Bize inat, orgeneral çıkarıyorlar!

«Daha evvel kurulan bir parti vardı, başında emekli bir orgeneral vardı. Siz mi onu getirdiniz? Biz de karşısına bir emekli orgeneral getirelim görürsünüz diye bu oyunu oynadılar. Bundan daha hainane bir girişim düşünülebilir mi? Siz düşünebilir misiniz sevgili vatandaşlarım? Millet 12 Eylülden evvel neden muhtelif kamplara bölünmüş şimdi anladınız mı, makam uğruna her şeyi yapabiliyorlar. Daha bitmedi. Bu çirkin ve çirkin olduğu kadar da tehlikeli oyunu oynayan zat bütün Türkiye'yi kendi tapulu arazisi kabul ediyor ve böyle kabul ettiğini de 'Ben tapulu arazime gecekondu kondurmam' demek suretiyle dile getiriyor. Yani bu ülke yalnız ona aittir. O olursa ancak bu ülke varolacaktır. Ancak onun kurduracağı bir parti meşrudur, diğer partiler gecekondudur. İşte düşüncesi.»

Şimdi o alçaklar kalkacaklar, hani siyasi partiler Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılırdı, daha bir ay önce 24 Nisanda çıkarttığınız Siyasi Partiler Kanununda öyle yazmıyor mu, diyecekler. Sen Anayasanın geçici maddelerine baktın mı? Yıllardır kanun yapmamış ki kanun okuma alışkanlığı olsun. Orada koca koca yazıyor, TBMM toplanıp başkanlık divanı teşekkül edene kadar Konseyin

yetkileri geçerlidir, diye. Halkımızın yüzde 91,5 oyuyla tasvip gören Anayasa böyle yazıyor. Bizi saf mı sanıyorlar? Kız gibi bir Meclis yapmadan görevi bırakıp kaçacak mı sanıyorlar yoksa? Anlayacaklar, anlayacaklar ama, bakalım daha kaç yumruk yedikten sonra akılları başlarına gelecek. Dedelerimiz 'Anlayan için sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az' lafını boşuna söylememişler.

Bir de, neden Çanakkale, onu da yazıp yatayım, geç oldu. Onu da bugünkü nutkumdan aktarıyorum:

«Ümit ederiz ki, Çanakkale'den karşıda Birinci Cihan Harbinde Atatürk'ün komutasında gerçekleştirilmiş Çanakkale muharebelerinin o sahalarını seyrederler ve Atatürk'ün ruhu onların kalplerini biraz olsun belki aydınlatabilir.»

4 Haziran 1983 Cumartesi

Sıkıyönetim komutanlarına kuşkulu kimseleri 5 yıl süreyle mecburi ikamete tabi tutma yetkisi veren yasa bugün yürürlüğe girerek büyük bir ihtiyacı giderdi. Adam suç işliyor, mütemadiyen işliyor, biliyorsun, nitekim hakkında MİT raporları var, ama kurnaz, iz bırakmıyor arkasında, yakalanamıyor. Ne yapacaksın? Elin kolun bağlı mı bekleyeceksin, ta ki tamir edilmeyecek bir zarar verene kadar?

İşte bu gibi durumlarda sıkıyönetim komutanları tutup kulağından sürecek. Bu yetkiyi veriyoruz. Aynı kuşkulu kişilerin iyice suçlu olan kurnazlarını, gene harekâtın ilk günlerinde 1402'de yaptığımız bir değişiklikle, komutanlarımız görevlerinden alıyorlardı. Şimdi bu ara ceza kendilerini daha da rahatlattı. Ne de olsa işinden, ekmeğinden atıyorsun. Hoş, ona az bile ama, şimdi bu yeni cezayı daha gönül rahatlığıyla verir. Gitsin, sürüldüğü yerde yeni iş tutsun.

1 Hazirandaki Çorum konuşmam hakkında geldiler, dediler ki, Sayın Cumhurbaşkanım bir yerde dil sürçmesi oldu galiba; Sayın Sunalp Paşamızdan söz ederken, «Siz mi onu getirdiniz, biz de karşısına...» diyerekten MDP'nin Konsey tarafından kurdurulduğu konusunda bu adamların ağzına bir kemik verilmiş oluyor mu acaba diye endişe belirttiler. O konuşmamda gerçekten çok öfkelenmiştim, mümkündür, ama o kadar çok konuşuyoruz ki, hangi birini düşünelim? Olsa bile neyi değiştirir, bu noktadan sonra?

17 Haziran 1983 Cuma

«Gelmeseydim, biliyorum, gücenirdiniz.»

Siyasi Partiler Kanunumuza, vetoyu niçin koyduğumuzu bugün Sinop'ta izah etmeye devam ettim. Sözlerime şöyle başladım:

«Buraya sabahleyin gelip öğleden evvel sizlerle konuşmayı çok arzu ettim. Çünkü, bu ramazan ayında bu güneş altında birçoklarınızı oruçlu oruçlu ayakta tutmak istemedim, fakat devlet işleri bana bu müsaadeyi vermedi... Eğer konuşmadan buradan gitsem, o zaman muhakkak ki, bize gücenecektiniz. Sinop'a geldi de cumhurbaşkanı bizimle acaba niye konuşmadı diyecektiniz.»

Bu benim, üç aşağı beş yukarı, her yerde konuşmaya başlama tarzım. Tabii ramazan meselesi, sadece ramazan ayına mahsus. Hava yağmurlu olursa, yağmurda beklettim, güneşli olursa, güneşte beklettim kusura bakmayın diyorum. Gelmeseydim, gücenirdiniz, inşallah gücenmediniz diyorum. Büyük tezahürat oluyor.

Burada, artık genelkurmay başkanlığından çekileceğimi açıkladım. Evet, galiba artık gerekiyor bu. Ordu kademelerini artık bundan fazla bekletmek doğru olmayacak. Biz hevesimizi aldık, biraz da başkaları alsınlar.

Sözlerimi şöyle bitirdim:

«Başlangıçta da söylediğim gibi, ramazanla senenin en uzun günlerine yaklaşıyoruz. Oruç tutmak hakikaten mesele. Biz seferiyiz. Ama içinizde 17-18 saat ağzına bir şey koymayanlar var ve civar ilçelere gidecek olanlar var, köylere gidecek olanlar var, sizleri daha fazla ayakta tutmak istemiyorum.»

19 Haziran 1983 Pazar

«Trabzon'da iki sene kolordu komutanlığı yaptım. O zaman sık sık buraya geliyordum da, acaba cumhurbaşkanı olduktan sonra niye gelmedi diye bana biraz da olsa kırgın olabilirsiniz. Ama denizciliği bu kadar seven, denize açık bir şehre karadan gelemezdim, onun için donanma ile gelmeyi tercih ettim» diyerek başladığım Giresun konuşmamı şöyle sürdürdüm:

«... Eskilerin tekrar sahneye çıkmasına müsaade etmek demek, milletin bugüne kadar katlandığı fedakârlıkları boşa

harcamak olurdu... Buna müsaade etmekle... bir zamanlar yüzde yüzlerin üzerinde seyreden enflasyonun binbir zahmetle yüzde 20'ler civarına düşürülme çabalarını bir kenara itmiş ve yine eskiden olduğu gibi enflasyon canavarının hortlamasına meydan vermiş olurduk. Buna izin verseydik, 12 Eylülden sonra temizlediğimiz tencereyi, 'Buyurun yine kirletin' diye aynı ellere teslim etmiş olurduk.»

«Bakın, uydurdukları yalana bakın!»

Bunun arkasından, hain ağızların yaydığı yalanlara karşı vatandaşlarıını gene uyardım:

«Çok yalanlar uydurdular ve çok yalanlar düzdüler. Bu konuda bir misal vereceğim size. Yakın bir tarihte Çankırı'da bir konuşma yaptım. O Çankırı konuşmamda, Kara Kuvvetleri Komutanımız Orgeneral Nurettin Ersin ile Deniz Kuvvetleri Komutanımız Oramiral Tümer, NATO tatbikatındaydı. Brüksel'e gitmişlerdi. O da bir vazifeydi. Bunu fırsat bildiler. Ben Çankırı'da çok sert konuşmuşum bu iki arkadaşımız bu sert konuşmaya taraftar değilmiş, onun için konuşmada bulunmamışlar. Bakın uydurdukları yalana bakın... Böyle hainane yalanlar düzebiliyorlar. Bunu bilesiniz.»

Siyasi partiler meselesine şöyle temas ettim:

Şimdi sevgili vatandaşlarım, yepyeni kişilerden teşekkül eden yepyeni partiler meydana çıkmaktadır. Bu partiler meydana çıktığı zaman da bir taban tutturdular. Efendim, filan partinin tabanı yokmuş, filan parti tabansızmış, sanki ayakkabı alıyorlar, bu ayakkabının tabanına bakıyorlar veyahut da evin tabanına bakıyorlar. Sevgili Giresunlular, vatandaşlarım, sizlersiniz taban olan, onların söylemesiyle, taban teşekkül etmez. Şimdi onların taban taban diye tutturdukları taban, kendi vaktiyle kurdukları teşkilatın mensupları, 'taban' dedikleri o. O taban eskidi, delindi artık.»

24 Haziran 1983 Cuma

«Cenabı Allah şöyle buyuruyor...»

Bugün Mardinli vatandaşlarıma yaptığım konuşmanın sonunda, oylarını verirken akıllarını fikirlerini iyi kullan-

Cumhuriyet, 18 Kasım 1985

malarını söyledim. Menfaat düşkünü kişilerin tahakkümünden kurtulmak için milletçe okuryazar olmanın önemini şöyle anlattım:

«Ne zaman ki, yüzde 99'lar seviyesine yükseleceğiz, işte o zaman çağdaş milletler arasındaki yerimizi alacağız. Öğrenmek ve bilmek için evvela okuma-yazmayı bilmek gerekir. Yüce Allah da, hazreti peygamberimiz de bize bunu emrediyor. Bakınız, hazreti peygamber bir hadisinde ne buyururlar: 'İlim bütün Müslümanlara farzdır'. Okuma yazma bilmeyen bir insan ilim sahibi olabilir mi? Onun için evvela okuma yazma öğrenmek zorundayız. Kuranı Kerim'de de bir ayette Cenabı Allah şöyle buyuruyor: 'Ey

Muhammet, de ki, bilenle bilmeyenler bir olur mu?..' Atatürk'ün dediği gibi 'Türk milleti çalışkandır, Türk milleti zekidir'. Yeter ki, ona imkânlar sağlansın.»

26 Haziran 1983 Pazar

Hakkâri'deki konuşmama şöyle başladım:

«Misakımilli hudutları iki şey ifade eder. Birincisi, bu topraklar üzerinde yalnız bir millet yaşar, ikincisi de bu millet de asırlar ve asırlar önce buraya gelip yerleşmiş Türklerdir. Atatürk o tarihte milli birliğimizi bu topraklar üzerinde yaşayıp da 'Ne mutlu Türküm diyebilen herkes Türktür' diye çok güzel bir şekilde açıklamıştır. İşte Atatürk Milliyetçiliği budur.» Konuşmamın burasında ara vererek su içtim ve *«Ramazanda mütemadiyen dolaşan bir insan olursa benim gibi oruç tutamaz»* diye açıkladım.

Kart, kırt, Kürt...

Buraya yolladığımız yüzbaşı konferansçılar, bölge halkına Kürt diye bir kelimenin ayrı bir ırkı ifade etmediğini, yöre halkının bu tabiri üstü kabuk bağlamış karda yürürken kürt, kart, kırt diye çıkan seslerden çıkarmış olduğunu anlattıklarından, ben ayrıca bu konuya temas etmek, bu kelimeyi de telaffuz etmek istemedim.

Arkasından, silah kaçakçılığı yaparlarsa kaç yıl, uyuşturucu madde kaçakçılığı yaparlarsa kaç yıl, vatandaşa oy için baskı yapanların ne kadar, oy vermeyenlerin de kaç para cezaya çarptırılacaklarını teferruatıyla izah ettim.

2 Temmuz 1983 Cumartesi

Bolu'da, her zamanki gibi, sözlerime şu mealde başladım:

«Evvela hepinizi sevgiyle selamlarım. Bu kadar zamandır Bolu'ya uğramadığım için bana gücenmediniz ya? Evvela onu sorayım. Belediye başkanınıza, bana hemşehrilik beratını verirken 'Herhalde gücenmemişsinizdir' dedim. 'Hayır, estağfurullah' dedi. İnşallah sizler de gücenmemişsinizdir. Vakit bulamadım.»

«Bu makamda kalmaya katiyen hevesli değildim.»

Sonra, Genelkurmay Başkanlığını devir teslim yapışımdan bahsettim:

«1978 senesinde bu göreve başladığımız zaman, yani Genelkurmay Başkanlığı görevine başladığım zaman normal sürem 1982 senesinin 7 Martında bitecek idi. O tarihte

Cumhuriyet, 25 Haziran 1987

1982 senesinin Martında bu görevden ayrılmamız mümkün değildi... Çünkü memleketin içinde bulunduğu durum, bizim bir müddet daha bu görevde kalmamızı gerektiriyordu... Ama kimsenin hakkını da yemedik. Ve ben bazen bu görevden ayrılmamız gerekir dediğimde inanın, bizim arkamızdan gelen arkadaşlarımız dahi ayrılmamızı doğru bulmadılar... Sevgili Bolulu kardeşlerim, eğer ben hakkım olmadığı halde 7 Kasım 1982'den itibaren bugüne kadar Genelkurmay Başkanlığında kalmış isem, biraz evvel ifade ettiğim gibi bu sırf 12 Eylül Harekâtının icabatından olmuştur. Yoksa, bu makamda kalmaya katiyen hevesli değildim.»

Adapazarı'nda öğleden sonra yaptığım konuşmada da Genelkurmay Başkanlığından çekilmemi dile getirdim:

«Ben kendimi en akıllı insanlar arasında görmüyorum. Eğer akıllı insanlar arasında bir imtihan yapılsa, belki de ben sonuncu olurum. Akıllıyım diye de geçinmiyorum. Benden çok daha akıllı insanlar var. Eğer akılları imtihan edecek bir makine olsa, o zaman en akıllı olanlar meydana çıkar. O halde, kimse ben akıllıyım da, ben zekiyim de, ben en büyük adamım da onun için bu makamlara geldim diyemez. Bu makamlara insanı hadiseler getirir. Bu hadiseler olmasaydı, 12 Eylül olmasaydı, ben Genelkurmay Başkanlığına seçilmiş olmasaydım, bu makamlara gelmem mümkün değildi. O halde insanları bu makamlara getiren hadiselerdir. Eğer bir Gelibolu muharebeleri olmasaydı... bir Kurtuluş Savaşı olmasaydı, Atatürk'ü kimse tanımayacaktı.»

«İnadına, mütemadiyen parti kurduruyorlar.»

Bunların arkasından 12 Eylül Harekâtını yapmaya nasıl mecbur bırakıldığımızı anlattıktan sonra, parti kurma faaliyetlerine değindim:

«Şimdi de mantar çıkar gibi birçok parti çıkıyor. Bu partilerin bu kadar çok oluşu memlekete fayda değil, zarar getirir dedik. İnadına şimdi mütemadiyen parti kurduruyorlar. Maksatlarının ne olduğunu ben size söyleyeyim sevgili vatandaşlarım, gayet iyi biliyorum... Hiçbir parti çoğunluğu sağlayamayacak, ondan sonra milletin karşısına geçecekler ve diyecekler ki, 'Görüyor musunuz... askeri idare gelirse sonunda bu olur. Görüyorsunuz hiçbir parti yine

çoğunlukla iktidara gelemedi, o halde askeri idare daima bu gibi neticeler doğurur, bir daha askeri idare, asker bu işlere karışmasın'. Bunu dedirtmek için bu kadar parti kurduruyorlar, bunu bilesiniz. Fakat biz bu gibi oyunlara gelmeyeceğiz, sizler de gelmeyeceksiniz. Bunu gayet iyi biliyorum» dedim.

Gerçekten gelmeyeceğiz. Geçen ayın 23'ünde SODEP, İsmet Paşanın adını istismar etmek için kurulan sol parti 23 veto yedi. Şimdi gene kurucu liste yapıyorlar, daha çok yaparlar. Ümit etmek güzel şeydir. Ümit etsinler. 30 kurucusunu 24 Ağustosa kadar tamamlayamayan seçime giremiyor. Ama haklılar. Bunu onların anlayacağı lisanla söylemedik ki...

3 Temmuz 1983 Pazar

Bilecik'teki konuşmama, *«Evvela sizi 10 dakika fazla beklettim kusura bakmayın. Sebebi, helikopterle gelirken hava biraz bulutluydu... Bugüne kadar sizlerin çok davetini aldım. Biliyorum uzun zamandan beri yolumuzu gözlüyorsunuz... Zannetmeyiniz ki, Bilecik ufak ildir, onun için gelmedik, katiyen böyle bir şey düşünmedik»* diyerek başladım. Arkasından, şöyle konuştum:

«Siz Anayasaya yüzde 96 civarında oy vermişsiniz. Evet demişsiniz. Ben yüzde 80 olan yerlere de teşekkür ettim. Şundan dolayı teşekkür ettim; bütün Türkiye sathında her şahsın evet demesi mümkün değildir... Elbette bize karşı olanlar vardı ve onlar hayır diyeceklerdi. Eğer bütün Türkiye sathında yüzde yüz evet denilseydi, o zaman da bize 'Bunu zorla aldılar, hile yaptılar' diyeceklerdi. Bu bakımdan yüzde 80 oy veren bölgelere de ben teşekkür ettim.»

Seçimlerde oylarınızı boş verin diyenlere karşı vatandaşı uyardıktan sonra şöyle dedim:

«İşte bunların milliyetçilik anlayışları, vatan sevgileri bu kadardır sevgili vatandaşlarım. Mütemadiyen aynı istikamette, aynı paralelde parti kuruluyor. Parti enflasyonu başladı. Enflasyonun çeşitleri vardır, biliyorsunuz. Ekonomide enflasyon vardır. Herhangi bir sanatta enflasyon vardır, nüfus enflasyonu vardır. İşte partilerde de enflasyon başladı.»

Arkasından, bu bölgelerimize teknik elemanları mecburi hizmetle gönderecek kanunlar çıkaracağımızı söyledim:

«Şimdi bazı vatandaşlarımız şunu söyleyebilir. Efendim böyle zoraki hizmet olur mu? Evet olur. Bu bir vatan hizmetidir. Nasıl askerlikte herkes vatan hizmeti yapıyorsa, bu alanda da bu hizmeti yapmak zorundadır.»

Son olarak, memlekette uygulanan ekonomik politikanın ne kadar bünyemize uygun olduğunu anlattım:

«Ekonomimizi de bir daha eski duruma getirmemek için gerekli her tedbir alınmaktadır ve alınacaktır. Bundan şüpheniz olmasın. Bir ülkede takip edilecek ekonomik politika, o ülkenin şartlarına uygun olmak zorundadır. Çeşitli modellerin sık sık değiştirilmesi, faydadan çok zarar getirir. Bu iş zorlama ile de olmaz... Türkiye modelini tespit etmiş ve uygulamaktadır. Çeşitli sektörlerde meydana gelen aksaklıkları giderici önlemler de devletin gücü nispetinde alınmaktadır.»

«Allahın rahmeti geliyor, sizi ıslatmayalım.»

Öğleden sonra gittiğimiz Kütahya'da sözlerime, «*Gerçi yarım saat sonra konuşacaktım ama, Allahın rahmeti geliyor sizi ıslatmamak için konuşmamı öne aldım.*» diyerek başladım. Taban yokmuş, boşluk varmış diyenlere karşı da,

«*Bu milletin sağduyusu kuvvetlidir, büyük acılar çekti ve tecrübeler kazandı, bu gibi şartlananlara papucunun tabanını bırakmayacaktır, o taban millete aittir. Eskiler onlara sahip çıkmaya çalışmasın onların sahip olacakları taban altı bölünmüş tabandır*» diye konuştum.

15 Temmuz 1983 Cuma

Son zamanlarda hain propagandası bizi vurmak için yeni bir cephe açtı. Dil ve Tarih kurumlarında Atatürk'ün gerçek isteğine uygun olarak yaptığımız değişikliklere saldırıyorlar. Peki, Türkiye İş Bankası Atatürk'ün eseri değil miydi? Onun parasıyla kurulmadı mı? Bu işin çok farklı yönleri var ama, sadece iktisadi yönünü ele alsak, şimdi uygulanan şekliyle bu vasiyetname bankanın sermaye artırımına, yani gelişmesine engel oluyor. İhtiyat akçesine

atıyor durmadan, sermaye artıramadığı için. Bu mu Atatürk'ün eserini korumak? Tabii, işin bu kurumlarla ilgili yönleri de rezalet. Konuyu Soma'da halka şöyle açtım:

«Biliyorsunuz, dün de Yalova'ya gittim. Yalova'da Büyük Atatürk'ün hayattayken yaptırdığı tesisler vardı. Acaba onlar ne durumdadır diye yerinde göreyim dedim... Ve üzüldüm. Çünkü onlara bugüne kadar sahip çıkan olmamış. Atatürk'ün eserlerini korumak istiyoruz.»

Bunları söyledikten sonra, işi konuya getirdim:

«Atatürk'ün bıraktığı vasiyeti yerine getirmek istiyoruz. Vasiyetinde ne söylemişse onu harfiyyen yerine getiriyoruz. Son zamanlarda biliyorsunuz Atatürk'ün Dil Kurumu ve Tarih Kurumu üzerinde bazı spekülasyonlar yapılmaktadır. Sözde biz Atatürk'ün vasiyetini ortadan kaldırıyoruz diye bir vaveyla koparılmaktadır. Halbuki hakikat böyle değildir.»

Hakikatin ne olduğunu da şöyle izah ettim:

«Anayasanın 134. maddesinde Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu diye bir kurumun kurulacağı belirtilmiştir. İşte bizim yaptığımız budur.»

«Türk Dil Kurumu, eşkıyayı kahraman yapan şiire birincilik vermişti.»

Arkasından, Türk Dil Kurumu'nun marifetlerine geçtim:

«Maalesef o kurum, bir zamanlar dağlarda gezen eşkıyayı vuran jandarmaları kötüleyen şiirlerin yer aldığı ve o eşkıyayı kahraman yapan bir şiir kitabına birincilik ödülü vermişti... İşte bunları önlemek için biz bu kurumların başına ayrı bir kurul getirdik ve bu kurulun gözetimi ve denetimi altında görev yapmalarını arzu ettik. Atatürk'ün vasiyeti İş Bankasında mevcut paralarından elde edilen nemaların Dil Kurumuna ve Tarih Kurumuna verilmesini emreder. Binaenaleyh Atatürk'ün vasiyetine bir halel getirmiyoruz... Anayasaya girmiş ve anayasal bir kurum haline gelmiş bu kurulacak kurula, Anayasa oylaması sırasında ses çıkarılmıyor da şimdi niye ses çıkarılıyor?... Anayasa rafa kaldırılmak için oylanmadı.»

17 Temmuz 1983 Pazar

Şeker Bayramı münasebetiyle çalışmalarımı Erdek'te sürdürmek için geldiğimde halkla tatlı tatlı sohbet etme imkânını buldum. Yol üzerinde zaman zaman durarak kamping yerlerine uğradık ve yurttaşlardan tatillerini nasıl geçirdiklerine ilişkin bilgi aldım. *«Aman, piknik tüplerine dikkat edin»* dedim. Bu arada nasıl oldu bilmiyorum, bu Dil Kurumu konusu açıldı. Şöyle dedim:

«Ben yalan söylemedim ki, doğruyu söyledim. Atatürk' ün emanetlerine kimse sahip çıkmamış. Yalova'daki Atatürk Çiftliği paylaşılmış. Almışlar, araştırma merkezi yapmışlar, ona buna vermişler, kimse sesini çıkartamıyor. Biz Türk Dil Kurumu deyince, kıyameti kopartıyorlar.»

«Ben olduğum zaman kimse korkmaz.»

Ben bu sözleri daha yeni bitirmiştim ki, sakallı mayolu bir genç, suratında sakal bir karış, demez mi ki, efendim, Ankara'daki Atatürk Orman Çiftliği de paylaşılıyor, lojmanlar yapılıyor, binalar yapılıyor, demez mi? Yeni Subay Orduevinin oraya yapıldığını kastediyor açık açık. Bak şuna. Yapıldıysa, öyle kapanın elinde kalmasın diye yapıldı. Ankara'da doğru dürüst bir orduevi yoktu. Ayrıca, koskoca Türk Silahlı Kuvvetlerinin orduevi yapması mı batacak bu millete?

Öğleden sonra Narlı'ya intikal ettik. Çevredeki çocuklar «İkinci Atatürk Evren Paşamız» diye tezahüratta bulundular. Bir ara muhtara döndüm, *«Ne kadar rahatsınız, benim de burada bir evim olsa, gelip yerleşsem»* dedim.

O sırada kalabalık arasından bir küçük çocuk ağlamaya başladı. Yaverime emir verdim. Küçüğü yanıma getirttim. Adı Ayçal Çevrek'miş. Niçin ağladığını sordum, okşadım ve susması için şöyle söyledim:

«Ağlama, sakın korkma, bak ben buradayım, ben olduğum zaman kimse korkmaz, sen de korkma.»

23 Temmuz 1983 Cumartesi

Kırşehirli Şemsi Yastıman var. Bugün Kırşehir'deki konuşmama onun bana yolladığı şiiri kürsüden okumakla başladım:

Arzumuz var Evren Paşa,
Bir yol da Kırşehir coşa,
Karşılarız koşa koşa
Kırşehir'e küs müsünüz?

Ahi Evren Adaşınız,
Ziyaretle bağdaşınız,
Bizler ise çağdaşınız,
Kırşehir'e küs müsünüz?

Tabii hepsini okumuyorum. Birkaç yerini okuyacağım. Şöyle devam ediyor:

Sevginizi bekliyoruz,
Sonsuz saygı ekliyoruz,
Konsey ile bekliyoruz,
Kırşehir'e küs müsünüz?

Politikanın döndüğü,
Herkesin masum bildiği
Atatürk'ün çok geldiği,
Kırşehir'e küs müsünüz?

«Bizim Kırşehir'le siyasi çekişmemiz yok ki küselim!»

«Halk ozanı Şemsi Yastıman'ın bu mektubunu alınca doğrusu çok duygulandık hepimiz. Biz Kırşehir'e hiç küs olur muyuz sevgili vatandaşlarım... Bizim siyasi çekişmemiz yok ki küselim... Geçmişte hep böyle oldu. Böyle olduğu için de bir kör dövüşü içerisinde 12 Eylül 1980'e geldik.»

30 Temmuz 1983 Cumartesi

Bir zamanlar bizim başbakan yardımcısı yaptığımız, doğrusu, hizmetlerinden yararlandığımız, ama Konseyin başına o banker skandalı belasını tebelleş eden bir zat var. Şimdi istifa etmiş, parti kurmak istediğini söyledi, siz bilirsiniz dedim. Kurdu, bir şey demedik. Ama gittikçe, iktisadi politikamız var ya, onun temelini teşkil eden 24 Ocak kararlarının tek mimarı, sahibi olarak takdim etmeye başladı kendini. Bu şahıs hakkında, banker olayından dosya olduğu söylendi. İstettim, getirecekler. Bakıp öyle karar vereceğiz. Bugün Nevşehir'de siyasi partiler meselesini bir kenara bırakıp sözü, 24 Ocak kararlarını almaya götüren sıkıntılara getirdim ve şöyle dedim:

«Bu karar, bilinmeyen bir karar değil. Başka ülkeler tarafından da tatbik edilmiş bir karar ve bu karar hiçbir şahsa mal edilemez.»

Sonra, 24 Ocak kararlarının bizim sayemizde uygulanabildiğini şöyle anlattım:

«Bu karar alındı ama, kararın muvaffak olması için bazı sert tedbirlere ihtiyaç vardı. Birtakım kanunların çıkarılması gerekiyordu. Ne tedbirler alınabiliyor, ne de o lüzumlu kanunlar çıkarılabiliyordu. Bu yüzden de 24 Ocakta alınan kararlar boşlukta kalıyor ve enflasyon bir türlü aşağıya çekilemiyordu... 1983 yılında enflasyonun yüzde 20'ye düşürülmesi hedef alınmıştır. Ama belki bu rakamın biraz üzerinde olabilir.»

Siyasi partiler konusunda sadece şunu söyledim:

«Bir mantarın çıkması için bile bir ay kadar zaman lazım. Bunlar mantardan da hızlı çıkıyor. 14'tü, dün yeni bir parti daha kuruldu. İsmi de Bayrak'mış, sanki bayrak başka kimseye ait değil de o partiye aitmiş gibi bir de Bayrak Partisi çıktı. Etti 15. Bilmiyorum bugün belki bir tane kurulur, yarın bir tane daha kurulur.»

13 Ağustos 1983 Cumartesi

Kürsüden vatandaşların güzel şiirlerini okuyor oluşum, memlekette güzel sanatların bu kolunun büyük bir inkişaf göstermesine yol açıyor. Bunu, bana yollanan şiirlerin güzelliğinden ve çokluğundan anlıyorum. Bugün de Kastamonu konuşmamda bunlardan örnekler okumaktan kendimi alamadım:

«Ne olur bir kez de bu il'e gelip şereflendir
[Paşam Kastamonu'yu
Çankırı üstünden Ilgaz'ı geçip şereflendir Paşam
[Kastamonu'yu
Sepetçi Ilgaz'da karşılar sizi, kurbanlar keseriz
[hep dizi dizi,
Ziyaretten mahrum bırakma bizi, şereflendir
[Paşam Kastamonu'yu.»

Ve bir yerinde vatandaşımız şöyle diyor:

«Dilimiz liriktir, atamız yörük,
Burada şapkayı giydi Atatürk,
Bir kez de sen gelip ikinci büyük,
Şereflendir Paşam Kastamonu'yu.»

Bir de, başka bir Kastamonulu vatandaşımızın yazdığını okudum. O şiirin bir yerinde bize değil, ama yönetime biraz takılmış, şöyle diyor:

«Birbuçuk milyar harcanarak entegre fabrikası yaptılar,
Fabrika bitmeden doğru yoldan saptılar,
Koca fabrikayı tamirhane yaptılar,
Gelin görün fabrikanın halini Evren Paşa.

Her yapılmaya başlanan yarıda kalır,
Birazını sel alır, birazını el alır,
Yıllarca sonra yapılan da yok olur,
Uzatın yardım elinizi Kastamonu'ya Evren Paşa.»

Kastamonu konuşmamda kadınlarımızın yüzleri kapanacak diye Kuranı Kerimimizde bir kayıt bulunmadığını, kimsenin dinimizi politikaya alet etmemesini, kız çocukların okutulmasını ve arazilerde erozyona dikkat edilmesini söyledim.

14 Ağustos 1983 Pazar

Diğer vilayetlerden olduğu gibi Yozgat'tan da birçok mektuplar, şiirler alıyoruz. İşte bugün okuduğum ve arkasından *«Yozgat'ı defterden silmeyiz, hiç merak etmeyin»* dediğim şiir:

Vatana bıraktığın bir büyük eser,
Vilayetim seni bağrına basar,
Baba evladına böyle mi küser,
Yozgat'ı defterinden sildin mi paşam.

Biçare şairim kendi halimde,
Ahuzarım kaldı tatlı dilinde,
Kurbanlar keseriz senin yolunda,
Yozgat'ı defterinden sildin mi paşam,

Aşık Hurşit der ki, bu dünya dardır,
Paşam gelmez ise işimiz ahu ile zardır
Kıbrıs kahramanı bir de vali paşamız vardır
Onu da defterinden sildin mi paşam,

Yozgatlılara, hepimizin birbirimizi sevmeye, birbirimizi saymaya ve kanunlara uymaya mecbur olduğumuzu söyledim. Şöyle devam ettim:

«Şuna inanız ki, her şeyin fazlası zararlıdır. Fazla fakirlik nasıl zararlıysa fazla zenginlik de insanların rahat ve huzurunu kaçırır. Fazla para zarar getirir mi diyorsunuz. Fakat fazla zenginlere sorunuz bunu. Rahat olmadıklarını söyleyeceklerdir. Fazla yemek, fazla içki, fazla sigara, fazla eğlence, fazla sıcak, fazla soğuk velhasıl haddinden fazla olan güzel şeyler dahi zararlıdır. Hatta fazla uzun boylu, fazla kısa boylu da zararlıdır. Yani bir şeyin azı da zararlıdır, çoğu da zararlıdır. O halde kararını bulmak zorundayız. İşte bu kararı sizler bulacaksınız. Eğer rahat etmek istiyorsak, eğer huzur istiyorsak, eğer 12 Eylülden evvelki dönemi yaşamak istemiyorsak, bu kararı bulmak zorundayız. Onun içindir ki, baraj sistemini koyduk. Yapılacak seçimlerde, yüzde 10 barajı aşamayan partiler milletvekili çıkaramayacaktır.»

22 Ağustos 1983 Pazartesi

Konuşma yaparken nelere dikkat ediyorum?

Ben bir vilayette konuşacaksam, önce oranın Kurtuluş Savaşımızda ne gibi kahramanlıklar gösterdiğini, meşhur kimleri çıkardığını, kimleri yetiştirdiğini önceden tetkik ettirip, kürsüden onları anıyorum. Halk memnun oluyor. Aramızdaki yakınlık artıyor, Aslında böyle bir şeye gerek yok, halk bizi baba gibi seviyor, ayrıca Anayasamıza göre bir daha seçilmem mümkün değil ama, bir başka türlü yakınlık oluyor.

Üç senedir yurt çapında geziler yapıyoruz. Çok yakında, gitmediğimiz il kalmayacak. Şimdi, sapık kafalar bunu dillerine dolarlar diye bugün Gümüşhane'deki konuşmamda bu meseleye gerektiği gibi yer ayırdım. Ama önce, konuşmama başlarken okuduğum ve Gümüşhane'nin Erdemler köyünden bir köylü vatandaş tarafından bana gönderilen şiiri buraya not etmek istiyorum:

Zigana Dağından geçeyim dersen,
Klorsuz sulardan içeyim dersen,
Bir de Gümüşhane ilini göreyim dersen,
Başımızın üstünde yerin var, hoş geldin Paşam.

İlimden irfandan sorarsın Paşam,
Gelip bizleri göresin Paşam,
Gümüşhane neresi diyesin Paşam,
Bir de bizim il'e uğrayın Paşam.

Tabii, bu vatandaşım benim burayı daha evvel gördüğümü, Kolordu Komutanlığı yaptığımı bilmiyor. Şöyle devam ediyor şiir:

Karadeniz eser çok serin,
Bir fabrika yeri de bize gösterin,
İlimizden artık göçe sizler dur deyin,
İlimize hoşgeldin ey büyük Paşam.

«Seçilmem mümkün olsa da ben istemem.»

Biraz önce sözünü ettiğim konuyu da şöyle işledim:

«Sevgili Gümüşhaneli kardeşlerim, birçok kişi belki şu soruyu sorabilir; neden acaba cumhurbaşkanı böyle bütün Türkiye'yi dolaşıyor, bir cumhurbaşkanı bu kadar çok dolaşır mı?... Acaba böyle gezip de kendisini tanıtmak mı istiyor? Kendi propagandasını mı yapıyor diye sorabilirsiniz. Bakın izah edeyim sevgili vatandaşlarım. Benim ne tanıtmaya, ne propagandaya ihtiyacım var. Sizler büyük bir çoğunlukla kabul ettiğiniz Anayasa ile benim de 7 senelik cumhurbaşkanlığımı onayladınız. Bir daha seçilmem de mümkün değil, mümkün olsa da ben istemem.»

Bu gezileri neden yaptığımı da şöyle izah ettim:

«Fakat sevgili vatandaşlarım, ben ve arkadaşlarım kendimizi vatanımıza adamışız, var olduğumuz ve sıhhatimiz elverdiği sürece bu görevimizin gereklerini seve seve yapmaktan büyük bir zevk alırız. Bir devletin başı, çok ağır sorumlulukların altında olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır... Evet millet onu o makama getirmiştir. Kendileri namına işleri yürütmesini ona bırakmıştır. Ama o makama gelen kişi de elini vatandaşların nabzından ayırmaması gerekir. İşte ben onu yapıyorum.»

«Atatürk neden ters bakıyor?»

Yurttaşlarımızın vatana artan bir ilgi ile sahip çıktıklarını şöyle anlattım:

«Birçok vatandaşlarım yurt meseleleri ile o kadar yakından alakadar oluyorlar ki, bazen bizim hatırımıza gel-

meyen konuları bize hatırlatmış oluyorlar. Bir misal vereceğim, bir vatandaşımız, paralara dikkat etmiş, paraların üzerindeki Atatürk'ün resmine dikkat etmiş, diyor ki '500 liralıklarda ve 100 liralıklarda Atatürk'ün yüzü gülüyor da, 5 bin liralık, 10 bin liralıkta ters bakıyor neden böyle yapmışlar...' diyor. Elbette her vatandaşın vatanına ve milletine karşı vatandaşlık görevi vardır. Eğer herkes vatandaşlık görevini yerine getirirse, işler daha düzenli yürütülür. Herkes adamsendeci olursa meseleler adamsendeci olur.»

Bunun arkasından da, İzmir'de bir vatandaşımın, «Biz neden Atatürk'ün bu sulh severliği için uluslararası ödül vermiyoruz?» diye aklımıza getirmesi üzerine böyle bir ödülü gündeme getirdiğimizi söyledim. Sonra, şu sıralarda bozguncu tezviratın diline ve kalemine dolamış bulunduğu Dil Kurumu ve Tarih Kurumu meselesine geldim:

«Bu konuda söylenenler maksatlıdır, kötü niyetlidir... Dil birliği, milli birliğin en başta gelen vasfıdır, özelliğidir. Eğer çocukla babası birbirini anlayamazsa, millet yeni dili kullanan, eski dili kullanan diye ikiye bölünürse, ki bugün bölünmüştür, dil birliğimizden dolayısıyla milli birliğimizden söz edilebilir mi?... Biz o tarihlerde ortaokulda okurken sağ sol demezdik, eğmen, eyser derdik... Bu kadar dilimize Arapça ve Farsça girmişti. Onun içindir ki Atatürk bunu halletmek gereğini duymuş ve Türk Dil Kurumunu kurmuştur... Bu sefer de tam tersine olmuş, yani yeni Türkçe, yeni kelimeler girince, bu sefer de eski nesil yenileri anlamamaya başlamış, ikisinin ortasını bulmuşlar, 1936-1937 senelerinde.»

«Genç nesil Atatürk'ü anlamayacak, sapık fikirleri anlayacak!»

«Eğer aynı manaya gelen sözcükleri dilimizin zenginliği olarak değil de sağcı Türkçe-solcu Türkçe diye yorumlarsak, bizi bölmek isteyenlerin eline en büyük silahı vermiş oluruz. Bugüne kadar dilimiz üzerinde yapılmakta olan tartışmalarda ben bu tehlikeyi görmekteyim. Genç nesil bizi anlamazsa biz onun söylediğini anlamazsak, o zaman o genç nesil babasını, ağabeyisini, annesini, geri kafalılıkla suçlamaya başlar. Bu birinci tehlike. İkinci tehlikesi, Ata-

türk hakkında veya diğer konularda yazılmış kitapları aldığı zaman okuyacak, anlamayacak. Şu zamanda yazılmış kitapları okuyacak. Onların içinde de birçok sapık fikirleri savunan eserler var. Onları okuyacak ve eskiyi unutacak. Bunun tehlikesini ben burada görüyorum. Eskiyi unutturmak, yeni bazı sapık ideolojilerle onları yetiştirmek. Bu durum karşısında sevgili vatandaşlarım takip edilecek yol, dil birliğinin ve dilin milli yapısının korunması yönünde olması gerekir. Anayasamızın gereği olarak yeni getirilen Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu işte bunu sağlayacaktır.»

23 Ağustos 1983 Salı

Not etmeyi ihmal etmişim. 6 Kasımda seçimler yapılacak ya, bu seçimlerden belli bir süre önce de seçim yasakları başlayacak. İşte, tarafsız cumhurbaşkanı olarak benim yaptığım bu gezilerin seçim yasakları kapsamına girmediğine ilişkin bir kararı bu arada yayımladık.

«'Çinli de aynı kanı taşıyor' ne demek!»

Anayasaya yüzde 76,5 ile en düşük oyu veren Bingöl' de bugün konuşurken gene de kendilerine teşekkür ettim ve bu oy oranının, yüzde 62 almış olan 1961 Anayasasından daha yüksek olduğunu hatırlattım. Vatandaşlara, pusulaları boş attırmak veya birkaç yere birden mühür vurdurmak isteyebilecek olanların çıkabileceğini söyledim. Böylece o kötü niyetli yollara başvuranların oyunlarının bozulacağını hatırlattım. Kendilerini milli birliğe davet ettim:

«Burada siz vatandaşlarımın karşısında da bir defa daha belirtmek isterim ki, şu aramızdaki birlik ve beraberliği, kardeşlik ruhunu hiçbir zaman bozmayınız. Türk milletinin dostu vardır, fakat düşmanı da çoktur. Bizi daima bölmek ve parçalamak istemişlerdir... Sakın olaki bunlara kapılmayasınız. Aynı kanı taşıyan, aynı soydan gelmiş, damarlarındaki kan asil Türk kanı olan ve şu yurdun muhafazası için bin seneye yakındır mücadele veren bu toplumu, bu Türk Milletini bölmek isteyenler olacaktır. Bunlara sakın olaki alet olmayasınız. Kan dedim de sevgili vatandaşlarım aklıma geldi; bu yakalanan anarşistlerden

bir kısmı bazen ilgili Sıkıyönetim Komutanlıklarındaki arkadaşlarımız tarafından karşılarına alınarak, kendileriyle konuşulmaktadır. Bir general arkadaşımız bunlardan birisini karşısına alıyor soruyor; 'Yaptığın işlerden dolayı sen hiç üzüntü duymuyor musun?.. Sen Türk kanı taşımıyor musun?' diyor. O zaman ne cevap veriyor o anarşist biliyor musunuz sevgili vatandaşlarım; 'Paşam sen çok cahilsin kan ne demek?' diyor. 'Çinli de aynı kanı taşıyor. Rusu da aynı kanı taşıyor, İngilizi de aynı kanı taşıyor, ben de aynı kanı taşıyorum. Ne demek aynı kandanmışız?' Bakın verdiği cevaba. Soyunu sopunu inkâr eden bu insanlar yola gelir mi sevgili vatandaşlarım.»

24 Ağustos 1983 Çarşamba

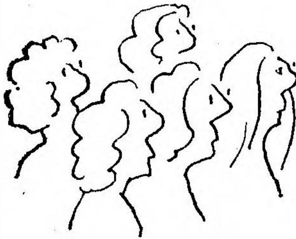
Nur ve Azap Surelerinde mahrem yer kavramı...

Bugün Van'da önemli bir konuşma yaptım. Müslümanlıkta kadınlar yüzlerini örtsün diye bir şeyin olmadığını Kuranı Kerim'den uzun uzun örnekler, ayetler okuyarak gösterdim. Önemine binaen, konuşmanın orasını olduğu gibi nakledeceğim:

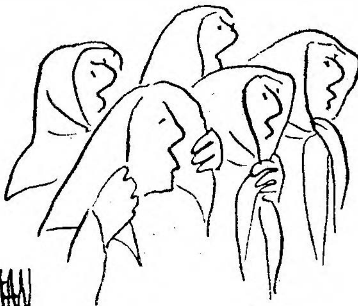
«Kuranı Kerim'de bazı ayetler vardır. Onları dile getirmişler, filan ayet böyle söyler, falan ayet böyle söyler diyorlar. Zannediyorlar ki, ben onu hiç okumadım. Onları okudum ve ondan sonra sizlerle konuştum. Şimdi o ayetlerden bir iki tanesini size okuyacağım. Bakın Nur Suresinin 30'uncu ayeti ne diyor: 'Ey Muhammet, mümin erkeklere söyle gözlerini bakılmasını yasak olandan çevirsinler, mahrem yerlerini korusunlar, bu onların arınmasını daha iyi sağlar.' Şimdi evvela erkeklere sesleniyor, 30'uncu ayette erkeklere söylüyor. Gözünüzü diyor o haram, yasak olan şeylerden sakının, evvela bakmayın diyor ve sizler de erkek olarak mahrem yerlerinizi koruyunuz, saklayınız diyor. Ondan sonra 31'inci ayette bakınız ne diyor: 'Mümin kadınlara da söyle gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler'. Aynı şeyi onlara da söylüyor. Onlar da gözlerini o yasak olan yerlerden çevirsinler diyor. 'İffetlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen kısımları müstesna, açmasınlar; başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar (yüzlerini gözlerini örtsünler demiyor). Başörtülerini

yakalarının üzerine sarkıtsınlar' diyor. İşte ayetin Türkçesi bu. Fakat bu ayetin manasını bilmeyenlere o bazı cahil ve daima geri kalmış kişiler, bunu başka türlü anlatırlar. Ondan sonra Ahzap Suresi vardır, ayet 59, okuyorum 'Ey peygamber, eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına dışarı çıkarken üstlerine örtü almalarını söyle, bu onların hür ve namuslu bilinmeleri ve bundan dolayı incitilmemelerini

Cumhuriyet, 8 Ocak 1987

daha iyi sağlar.' Bunlar, bu okuduğum şeyler hep temenniden ibaret. Bunu böyle yapanlar cehenneme gider, azap görür dememiştir.»

«Çok açık gezmek de iyi değildir.»

Örtünmeyi böylece dinen reddettikten sonra, bir de şunları eklemek istedim:

«Yine hocalardan birisi, doğru söylüyorsun paşam diyor, ama bir de çok açık gezenlere de söylesen diyor. Evet haklı dedim, ben bir yerde bir konuşma yaptım. Her şeyin fazlası iyi değildir. Çok kapalı gezmek de iyi değildir, çok açık saçık gezmek de iyi değildir.»

12 Eylül 1983 Pazartesi

General Haig Ankara'ya gelmiş. Galiba İstanbul'da da bir sempozyuma katılacakmış, bugün beni ziyarete geldi. Gelinceye kadar bir anlam veremedim. Hoşbeşten sonra Türk ordusuna hayranlığını tekrarladı. Amerikalılar bize Kore'den beri hayrandır. Arkasından, bizim sayemizde Türkiye'nin yeniden demokrasiye dönmekte olduğunu söyledi. «Türkiye'de asker daima tencereyi temizleyip kışlasına dönmüştür, şimdi de bundan farklı bir şey yapmamaktadır» dedim. Söz gelip, demokrasiye dönme şartları arasında, siyasi partilerin seçimlere girmesinin engellenmemesi konusuna dayandı.

Haig'le sırf hoşbeş konuşmadık.

Önce BTP'den bahsediyor sandım, hani şu Demirel'in Esener Paşaya tutup kurdurmak istediği parti, kapatmıştık onu. Fakat hemen anlaşıldı ki, Haig'in kastettiği, Amerikan yönetiminin sempati duyduğunu söylediği Özal. «Biz onun partisinin seçime girmesine izin verdik» dedim. «Sayın Cumhurbaşkanı, biliyorum verdiniz, ama bu ayın 21'inde bir de milletvekili adaylarının Konsey okeyinden geçmesi var, biz kendisini iyi tanırız, demokrasiye ve hür teşebbüse gönülden inanmış, ılımlı, ihtirası olmayan, 12 Eylülün ana prensiplerine halel getirmeden istikrar tedbirlerini uygulamaya devam edecek bir kişi olarak görüyoruz kendisini» dedi. «Biliyorsunuz, hakkında Banker Dosyası var» dedim.

«Sayın Cumhurbaşkanı, siz benden yakından izlediniz, o bir kazaydı, zaten geçti bitti, Mr. Özal o sırada istifa ettiyse, sağ kolu Mr. Erdem'i yalnız bırakmamak için etmiş olacaktır, bu da sadece kendisine hizmet edenlerin kadrini bildiğini gösterir, size karşı çıkmamıştır, köşesine çekilmiştir. 12 Eylül rejiminden sivil yönetime geçerken iyi bir geçiş dönemi lideri olacağına, yönetimde sürekliliği temsil edeceğine Amerikan yönetiminin inancı vardır» dedi.

Bu Özal'ın Amerikalıları çok etkilediği anlaşılıyor. Bundan başkasına İMF'nin güvenmediği söyleniyor. Son günlerde yapılan nabız yoklamaları da Sunalp Paşanın durumunu o kadar iyi göstermiyor. Bir yandan da, Vehbi Koç'un 3 Mayısta dediği gibi, en iyisi 2 partili sistem. Haig konuşurken bunları aklımdan geçirdim. Bununla birlikte, kendisine sadece «General Haig, Türk ordusu demokrasiye inanmıştır, Türk milleti de ordusunun en uygun neyse onu yapacağına güvenir. Siz de güvenin, bu işi şimdiye kadar nasıl götürdüysek, bundan sonra da menziline aynı şekilde ulaştıracağız» dedim.

Bu Amerikalılar alışmışlardır, gazeteciler bir şey sorunca, eteklerinde ne varsa ortaya döküverirler, bir anlama, bize nazaran ağızları gevşektir. Daha fazla bir şey söylemedim. Kendisine, Rogers'in bana vermiş olduğu asker sözünden ne haber olduğunu sorarak konuyu değiştirdim.

Yarın öbür gün, bu konuşmanın muhteviyatı gazetelerde duyulursa dedikodu ve yaygara gene ayyuka çıkarılacaktır. Onun için, unutmamak için buraya not edeyim, olay duyulursa bizim Ali kalkar bir resmi açıklama yapar ve Haig'in geldiği sırada, 99 sayılı kararımız gereğince 30 kurucu üyesini tamamlamış olan MDP, ANAP ve HP'nin seçimlere katılmasının zaten kararlaştırılmış olduğunu kamuoyuna duyurur.

8 Ekim 1983 Cumartesi

Ülkenin ve milletin birlik, berabelik ve bölünmezliğini temsil eden kişi olarak, bu üç yıl boyunca memleketin bütün vilayetlerini gezmeye büyük önem verdim. İçlerinden bazılarına, yolumuz öyle düştü, öyle icap etti, birden fazla

gittik. Bugün geldiğim Muğla'yla birlikte 67 ili tamamlamış oluyoruz. Daha geçen yıla kadar Harp Okulunda bir tek Hakkâri'den talebe yoktu, bu yıl onu da hallettik. Şimdi Harp Okulumuzda 67 vilayetten öğrenci okuyor. Bunu daha önce not etmiştim galiba.

«Ev alacaksan tuğladan, kız alacaksan Muğla'dan.»

Muğla, benim rahmetli ağabeyimin evlendiği ve PTT müdürlüğü yaptığı yerdir. Onun için Muğlalılara, kendilerinin hakiki hemşehrisi olduğumu söyledim. Eski ve ünlü bir sözü hatırlatarak,

«*Ev alacaksan tuğladan, kız alacaksan Muğla'dan*» dedim. Bir de, gezilerimi ağız tadıyla tamamlamak için en sona Muğla'yı bıraktığımı söyledim:

«*Sonra, bazı yerlerde de bir söz vardır. Son çocuk için, 'Son uşağım, sırma kuşağım' derler*» dedim. Partilerin gösterdiği adayların tetkiki çok uzun zaman zaman aldı, diye izah ettim.

Beş süper devlet, beş süper general...

Her şeye olduğu gibi, bu aday tetkikimize de karşı çıkıyorlar. Antidemokratik olduğunu yayıyorlar. Bu meseleyi şöyle izah ettim:

«*Evvelce partilerin genel merkezleri, genel başkanları bazı adayları veto ediyordu ses çıkarılmıyordu da biz böyle bazı adayları tetkik edince mi antidemokratik oluyor... Kaldı ki, Birleşmiş Milletlerde de bu antidemokratik usul var. Birleşmiş Milletlerin bir Güvenlik Konseyi var bilirsiniz. Güvenlik Konseyinin beş üyesi —ki, bu büyük beş devlettir. Amerika, İngiltere, Fransa, Çin ve Sovyet Rusya— bütün oradaki delegeler hepsi evet dese, bu saydığım beş ülkeden birisi hayır dese o teklifin reddedildiği görülüyor. Peki bu antidemokratik değil midir? O beş ülkeye bu hak tanınmış, neden tanınmış? İkinci Cihan Harbinde en büyük yükü taşıdıkları için ve Birleşmiş Milletlerin kurucuları oldukları için bu hak tanınmış. Biz de demokrasiyi yeniden kurma çalışmaları içerisindeyiz. Biz de beş arkadaşız, bu beş arkadaş bir araya gelerek bu incelemeyi yaptık. İşte bunun sebebi budur, sevgili vatandaşlarım.*»

Öyle ya, biz de bir harpten çıkmadık mı? Biz de yeni bir düzen kurmaya çalışmıyor muyuz, aynen 1945'teki gibi?

Bu son durağımızda, vatandaşları birtakım hainlerin kumpaslarına karşı uyarmaktan geri kalmadım:

«Anayasa oylamaları sırasında sinsice sürdürülen fesatlıkların ve yalan makinelerinin bu seçimde de işletileceğine muhakkak gözüyle bakıyorum... Nitekim, daha şimdiden bazı fesatlıklara giriştiler. Bazı yörelerde şöyle havadis yayıyorlar. Milletin bize olan sevgisini biliyorlar ya, eksik olmayın bütün vatandaşlarımızın bize karşı olan teveccühünü biliyoruz biz de. Diyorlarmış ki, 'Eğer Milli Güvenlik Konseyi'nin ayrılmasını istemiyorsanız, oy pusulasını boş atın, eğer böyle çok yüzde 50'nin üstünde boş oy çıkarsa veya yüzde 50 civarında, bu MGK gitmez, tekrar işbaşında kalır' gibi. Böyle fesatça haince laflar dolaşıyor etrafta, bunlara inanmayınız. Bizim karşımızda olanlara da şöyle söylüyorlarmış, 'Eğer askerlerden kurtulmak istiyorsanız, filan partiye oy verin, o partiye rey verirseniz askerlerden kurtulursunuz' gibi böyle çirkin maksatlı ve haince propaganda yayıyorlar etrafa. Bunlar komünist oyunlarıdır sevgili vatandaşlarım.»

«Bir insan, ailesine vs. görevini yapmıyorsa, insan haklarından faydalanamaz.»

Bu oyunları açıkladıktan sonra, seçme hakkının bir görev olduğunu söyledim ve şu batıda insan hakları diye kopardıkları yaygara hakkında akıllarda kalmasını, beyinlere hakkolunmasını istediğim şu sözleri ettim:

«İnsan hakları o kişinin vazifesini ve sorumluluğunu yerine getirmesiyle mümkündür. Yoksa bir insan ailesine, anasına babasına, milletine olan görevini yerine getirmiyorsa, onun insan haklarından faydalanması da mevzubahis olamaz... Bunları yapmayan insanın insan haklarından bahsedilebilir mi?.. Onu yaparsa ancak, o haklara sahip olur.»

Sağlıklı bir ekonominin üç altın anahtarı.

Muğlalı hemşehrilerime son olarak, kalkınmanın üç altın anahtarını, ki ben bunları her konuşmamda tekrarlarım, bir formül halinde kalkınmanın üç altın anahtarını açıkladım ve bunlara çok dikkat edilmesini istedim.

«Takdir edersiniz ki, sağlıklı bir ekonomiye kavuşmak için milletçe birlik ve beraberlik içerisinde çok çalışmamız ve herkesin, her sahada tasarrufa riayet etmesi şarttır.»

15 Ekim 1983 Cumartesi

Zaman buldukça Ankara'nın ilçelerini bir bir geziyoruz ya, bugün de Kırıkkale'ye bağlı Hasandede kasabasına uğradık. Çok sayıda yurttaş, hafta tatili olduğu halde başlarında öğretmenleri önlüklü öğrencilerle birlikte yollara çıkmıştı.

Belediyenin bahçesinde, üzerinde karpuz kavun, üzüm ve çiçekler bulunan bir masa hazırlamışlar. Buranın halkı şaraplık üzüm yetiştirir. Hani, daha çok Sıvas tarafında yaşayan vatandaşlarımız gibidir, ismini vermeyeceğim, bunların dinsel inançları. Ama Müslümanlar arasında bölünme yoktur, olamaz. Doğulu-batılı, Alevi- Sünni, daha bilmem ne diyerek bölüyorlar hainler vatanı, vatandaşı.

İlk olarak Belediye Başkanı Demirhan ayakta bir şiir okudu. Şiirin adı «Özlüyoruz Yollarını Gelsene Paşam» idi. Biraz hoşbeşten sonra, *«Burada partilere oy vermeyin diyen oluyor mu?»* diye sordum. «Hayır efendim, Allaha şükür, bizim buralarda 12 Eylülden beri parti marti lafı edilmiyor artık. Öyle şeyler yok» cevabını verdi.

«Ben şarap içmem, rakı içerim.»

Sonra, buranın karpuz, kavun ve üzümünün çok ünlü olduğuna geldi laf. Ben dedim ki: *«Ben şarap içmem, rakı içerim»* dedim. Mikrofon açık değil miymiş? Ses halka yansıyınca bir alkıştır patladı. Ne yapayım, ben de, *«İçip içip de içmiyorum diyenden kork»* deyiverdim. Bunlar epey içkicidirler. Daha sonra mikrofondan halka şöyle hitap ettim:

«Ben seçim propagandası için dolaşmıyorum. Belediye başkanı, bizim burda particilik marticilik yok, dedi. Sevindim. Herkesin gidip oyunu sandığa atacağına inanıyorum.» dedim.

21 Ekim 1983 Cuma

Memleketim Manisa'da da komünistlerin evlerin altından attıkları küçük kâğıtlarda bizim için 'Cunta' dedikleri-

ni anlattım. Buranın derdi, müstahsil parasını devletten alamaz, derdi odur, Yani geç almasıdır. Bu konuda akıllarda kalabilecek şu benzetmeyi yaptım:

«Sevgili vatandaşlarım, çiftçi vatandaşlarımız ürettiklerini hemen alamıyorlarsa bunu biraz makul karşılasınlar. Bir düşünün ki, memurlar bir senelik maaşını birden istese verebilir mi devlet? Veremez, ay ay veriyor.»

22 Ekim 1983 Cumartesi

«Sit bölgesi olmayan yer kalmamış!»

Doğduğum şehir Kula'da eski evler vardır. Sit alanı içine alınmış bunlar. Bugün burada yaptığım kısa konuşmanın başında bu meseleye temas ettim ve dedim ki:

«Türkiye, toprakları birçok kavimlerin gelip geçtiği bir toprak. Onun için sit bölgesi olmayan yer kalmamış memleketimizde. Asırlar boyu buradan çeşitli kavimler gelmiş, geçmiş. Bu yüzden birçok şehirlerimizde binalara el dokundurulmuyordu... Onun için yeni bir kanun çıkardık ve 'Bu kadar bina bırakılamaz, bunların içinde numune birkaç tane o devirleri hatırlatmak için, gelecek nesillerin hatırlaması için bırakılır, gerisi modernleştirilir' dedik. Şimdi buraya heyetin bir an evvel gönderilmesini sağlayacağım. Bunları tespit etsinler, diğerlerini de ne yapacaklarsa yapsınlar.»

«Türk milleti ne kadar şair ruhluymuş!»

Biraz sonra, sözü anarşiye getirdim. Dağlarda dolaşanların yanı sıra, yurtdışına kaçan vatansız ve kansızları anlattım:

«Biz Türk kanından değiliz, diyenler de var. Bir insan hele Türk ise, doğduğu büyüdüğü toprakları unutmamalı. Doğduğu, büyüdüğü toprağı değil, kanını inkâr eden bir insan, bizim vatandaşımız olabilir mi? Bununla ilgili doğuda 'Bu kan ne demekmiş, Türk kanı ne demekmiş?' diyenler hakkında bir konuşma yapmıştım. Bunu duyan bir vatandaşımız bana bir şiir yazmış. Şiirler o kadar çok geliyor ki, ben Türk milletinin bu kadar şair ruhlu olduğunu şimdi anladım. Şiirler üç klasör doldu. Böyle böyle üç ta-

ne klasör. Fakat bir vatandaşımız imzasını da atmadan zarfın üzerine ismini de yazmadan bir şiir göndermiş, bu kanı bozuklar için. Onu size şurda okumak istiyorum.

Yine sesini dinledim radyodan akşam
Bazı söze üzülmüşsün, üzülme Paşam,
Evet onlar bilmezler nedir Türk kanı,
Bir kuru toprak sanırlar yurdu vatanı,

Evet damarlarda gezen kan taze kandır,
Ama o kanı taşıyan bazan hayvandır,
İnsanlığın anlamını hayvan anlamaz,
Onun için o hayvanlar kandan anlamaz,

Onlar için akan sular hep yağmur suyu,
Görmezler su vardır ki, kirli tozluyu,
Bir bataklık çamurunda yetişen sazlar,
Temiz sudan temiz topraktan anlamazlar,

Her insanın damarında dolaşan kandır,
Ama bunlardan bazısı başka insandır,
Onları da insan yapan o kandır,
Yine o kanıyla millet ulaşır benliğine,

Kimse bilmez kan değerini bir TÜRK kadar,
Çünkü onun bayrağında kanın rengi var,
O kan ile belirirler öz kahramanlar,
O kan ile düşman bile TÜRKLERİ anlar,

O kan soylu TÜRK kanıdır, ecdattan gelir,
O kanın varlığıyla TÜRK'e Türk denir,
Damarlarda gezen kana sade kan derler,
Türk kanından olanlara kahraman derler,

O sözlere sen üzülme hiç aman Paşam,
Bu vatanın öz evladı Kahraman Paşam,

Ben niye okudum bunu? Bu vatandaşımı tanımak istiyorum. Bu şiiri yazan bana mektupla bildirirse adresini ve ismini, çok sevinirim. Nereden geldiğini bilemiyorum. Fakat çok hoşuma gitti. Güzel bir şiir. Böyle vatanperverlerimiz de var. Böyle asil TÜRK kanı taşıyanlarımız da var. Diğerleri gibi olanlar çok azınlıktadır. Hepimiz böyleyiz. Özbeöz Türk kanındanız. Hiç üzülmeyin, onlar bir daha bu melanetleri işleyemeyeceklerdir. Yapıyorlar arasıra ama, devletin pençesi güvenlik kuvvetleri peşlerindedir. Hiç merak etmeyin. Hepinize sevgiler sunarım. Allahaısmarladık.»

Yarından sonra seçim olacak. Bu bizim için sevinçli bir olaydır. Harabe halinde bir ülkeyi bu hale getirmişiz, az şey mi? Seçim yapabilecek hale getirmişiz. Yalnız, beni sinirlendiren nokta, onu bunu ricacı yollayıp da başımıza açtığı meseleleri unutturmak isteyen, hadi o da girsin deyip seçime girmesine izin verdiğimiz kişiler bütün yapılan iyi şeyleri kendilerine mal ediyorlar, ona canım sıkılıyor. Bugün radyo-televizyondan yaptığım son konuşmada bunu üzerine basa basa söylemekten kendimi alamadım. Bunlar seçimden önce böyle söylerlerse, seçimden sonra, hem de bir seçimi kazanırlarsa, nelere sahip çıkmazlar?

«Geleceğin iktidarına talip olan yeni partilerimiz, birçok tatlı vaatlerde bulundular. 1980 ve 81 yıllarında ekonomik durumun düzelmesini kendilerine mal edenleri, ekonominin tabii kanunlarını bu memlekette kendisinin bildiğini söyleyenleri, bilgi, beceri ve işbilirlik vasıflarının Allah tarafından yalnız kendilerine verildiğini büyük bir gururla her gün çekinmeden ifade edenleri, ihracatın sihirli değneğinin yalnız kendisinde bulunduğunu, bugüne kadar gelmiş, geçmiş bütün yönetimlerin hatalı hareket ettiklerini, ancak kendilerinin hatalı olmadığını, yapılmış faydalı yatırımlarda kendi paylarının bulunduğunu, enflasyonu ancak ve ancak kendilerinin aşağı çekebileceğini, anarşi ve terörün başlıca sebebinin ekonomik kriz olduğunu, herkesi ev sahibi yapacaklarını, orta direği yalnız kendilerinin ayakta tutabileceğini, nerede ise köy yollarına varıncaya asfalt yapacaklarını, bir ekip çalışmasıyla değil, ancak kendisinin bunları gerçekleştirebileceğini ve daha birçok tatlı vaatleri dinlediniz. Elbette böyle söyleyeceklerdir. Hiçbir satıcı benim malım çürüktür der mi? İnşallah gerçekleştirirler. Ancak üzüntü veren taraf, 12 Eylülden sonra yönetimde görev alıp, görevde kaldıkları sürece bütün iyi kararları kendilerinin aldığını, Ekonomik Kurulu, Bakanlar Kurulunu ve Milli Güvenlik Konseyini ortada yok kabul etmelerindedir. 12 Eylülden sonra alınmış bütün kararların Milli Güvenlik Konseyinin tasvibinden geçtiğini, tasvip edilmeyenlerin yürürlüğe konmadığını bildikleri halde, daha iktidara gelmeden şimdiden bu şekilde hilafı-hakikat be-

yanda bulunanların, bundan sonra ne yapabileceğini takdirlerinize sunmak isterim.»

Sanıyorum, bu sözlerden sonra halkımız bu zata oy vermek için kendini epey zorlamak zorunda kalacaktır.

«Hürriyet diktatörlük getirir.»

Bu arada, 12 Eylül öncesine dönmemek için, fazla hürriyet istememek gerektiği üzerine dikkatleri çektim:

«Bir kişinin hür olması kadar güzel bir şey olamaz. Ancak, unutulmamalıdır ki, hudutsuz hürriyet zamanla hürriyetsizliklerin doğmasına neden olmuştur. Bunun tarihte çeşitli örnekleri mevcuttur... İnsanoğlu nasıl paraya, zevk ve sefaya doymamış ise, hürriyete de doymamıştır. Bunlara sahip oldukça daha fazlasını istemiş ve nihayet para, zevki sefa ve hürriyet denizinde boğulmuş ve akabinde bir diktatör gelmiş, hürriyetler de elden gitmiştir.»

Seçim, vatana millete şimdiden hayırlı uğurlu olsun!

7 Kasım 1983 Pazartesi

Seçim sonuçları böyle tecelli etti. Bir seçim sonunda elbette bir parti en fazla oyu alacaktı ve diğerleri ona göre sıralanacaktı. Önemli olan, bir partinin yarıdan fazlayı aşması ve tek başına iktidar olmak imkânına kavuşmasıdır. Bizim de zaten bugüne kadar söylediğimiz, koalisyonsuz bir hükümetin oluşturulmasıydı. Bu gerçekleştirilmiştir.

Sonuçlar bu sabahın erken saatlerinde belli olmakla birlikte, Bay Özal'ı çağırıp, tebrik etmekte acele etmek için bir sebep görmedim. Nasıl Danışma Meclisi üyelerine bizzat müracaat ettirdiysek, burada da öyle olmasını uygun gördük. Nitekim, akşama doğru beklediğimiz telefon geldi. Özal, Köşke çıkmak için kendisi aradı. «Biraz sonra kendisini arayın, yarın saat 10.00 için randevu verin» dedim.

8 Kasım 1983 Salı

Özal beni nasıl öptü?

Özal bugün huzura çıktı. Sordurdum, erken gelmiş, içeride bekleme salonunda bekliyormuş. Zamanı gelince içeri aldılar. Her zamanki protokol mesafesinden elimi uzat-

tım kendisine, fakat üzerime doğru yürüdü ve bir anda sarılıp öptü. Bu zatın resmi misafirlerini pijamayla karşıladığını vs. duymuştum; alaturka bir zat. Bu nedenle, sol yanağımda biraz da ıslaklık bıraktığı halde, fazla üzerinde durmaya ve terslemeye lüzum görmedim. Heyecanına verdim. Bir adım geri çekildi ve şunları söyledi:

«Sayın Cumhurbaşkanım, sizin emrinizdeyim. Elbette 12 Eylül doğrultusunda hizmet vereceğiz, sizin direktifleriniz bize daima rehber olacaktır. Bizim partimizi 12 Eylül yaratmıştır, memlekete hizmet etmekten başka da bir düşüncemiz yoktu, zaten olamaz da» dedi. Hah şöyle.

«*Dediklerinizi zaman açıklığa kavuşturacaktır*» dedim.

22 Aralık 1983 Perşembe

Bugün İstanbul Üniversitesinin çeşitli yerlerini ziyaret ettim. Hukuk Fakültesinde yaptığım konuşmada, önce kanunları tam olarak tatbik etmelerini söyledim, ondan sonra derslerini muayyen zamanlarda yapma alışkanlığının önemini anlattım:

«*Gençlikte elde edilen alışkanlıklar, hayatın sonuna kadar devam eder. Bugün bende ve arkadaşlarımda birçok alışkanlıklar peydah olmuştur. Bu gençliğimizde bize aşılandı. Mesela ben hiçbir zaman mendilimi sol cebimden başka yere koymamışımdır. Bildim bileli oradadır. Para cüzdanı bir yerdedir, kalem bir yerdedir, yer değiştirmemiştir. Neden? Bu bir alışkanlıktır.*»

«Atatürk bir öyle demiştir, bir böyle...»

İktisat Fakültesinde ise, Atatürk'ün fikirlerini 3 cilt halinde neşrettiğimizi, askeri okullara bunlardan dağıttırdığımızı, kendilerine de yakında geleceğini söyledim:

«*Orada da göreceksiniz her sahada Atatürk'ün ileri sürdüğü fikirler vardır ve sistem aramaya gerek yoktur. Atatürk, sistemi bulmuştur. Türkiye'ye en uygununu bulmuştur ve direktifi vermiştir. Bütün mesele hepsini birden okumaktır. Bir tanesini okursunuz, zannedersiniz ki Atatürk kolektif sistemi savunmuştur. Değildir, başka bir yeri okursunuz, bunun tersini söylemiştir.*»

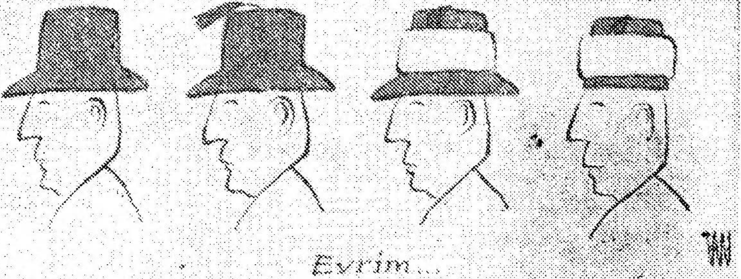
24 Şubat 1984 Cuma

Hac farizemi yerine getiriyorum.

21'inden beri Suudi Arabistan'ı resmi ziyaret halindeyiz. Bugün Kral Fahd ile Riyad Havaalanında bir araya geldikten sonra, özel bir uçakla Cidde'ye gittik. Oradan Mekke'ye geçerek Kâbe'yi tavaf ettik, umre yaptık. Kâbe'yi tavaf ederken, usule göre Hacer-ül Esved'i öptüm. Kâbe önünde iki rekât namaz kıldıktan sonra içeri girerek bir de burada namazımı eda ettim. Bunu müteakip Safa ile Merve mevkileri arasında say yaptım. Böylece hac farizemizi umre biçiminde de olsa ifa etmiş, dini vecibemizi yerine getirmiş olduk. Bütün bunlara Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, Milli Savunma Bakanı Yavuztürk, Dışişleri Bakanı Halefoğlu ve heyet mensuplarıyla basın mensupları da katıldılar.

Umre sırasında resim çekilmesini katiyetle menettim. Hem ibadet gizli olduğundan, hem de hainlerin, bizi yerin dibine batırmak için mevzilenmiş fırsat bekleyen yaygaracıların ağzına kemik verilmesin diye.

Cumhuriyet, 26 Temmuz 1984

18 Mart 1984 Pazar

Newsweek dergisi muhabiri bugün benimle mülakata geldi. Malum sorular arasında, tabii, «Türk cezaevlerinde işkence, ölüm ve açlık grevlerine dair haberler var, bu haberler doğru mudur?» diye sordu.

«İşkenceden ölen kimse yoktur!»

Kendisine izah ettim. Bu anarşistlerin, bu teröristlerin hapishanelerde kendi arzuladıkları şekilde bir düzen istediklerini, mesela tek tip elbise giymediklerini, zorla giydirilince de açlık grevine başladıklarını anlattım,

«Nitekim, İngiltere'de de biliyorsunuz bir tarihlerde İrlandalılar böyle elbise giyme meeslesinden kıyamet kopardılar. 5-6 kişi zannediyorum açlık grevinden öldü. İngiltere Başbakanı buna aldırmadı. 'İsterse hepsi ölsün' dedi. Bizde de Diyarbakır'da iki kişi açlık grevinden öldü. Yoksa işkenceden ölen kimse yoktur» dedim.

Adam gittikten sonra bana söylediler, meğer daha 1982' de, 16 Mart 1982'de zamanın Devlet Bakanı İlhan Öztrak, Uluslararası Af Örgütü denilen teşkilatın iddia ettiği 60 işkenceyle ölümden 15'inin doğru olduğuna dair bir beyanat vermiş. Nasıl gözümüzden kaçtı o günlerde, anlamıyorum. Tabii çok sinirlendim ama, yapılacak bir şey yok, vermiş bu demeci hiçbir yetkisi olmadığı halde o zamanlar. İnşallah muhabire kalkıp biri ihbar etmemiştir, etmez demekten başka çare yok.

Bu Öztrak zannederim üniversite profesörüydü. Bu hocalar hep teorik, hep teorik! Ne söylersin 15 diye? İsteyerek mi olmuş da söylüyorsun?

12 Mayıs 1984 Cumartesi

Geçen 30 Ekimdeki büyük zelzele felaketinden sonra, bakalım ne yapmışlar, vatandaşların yaraları sarılmış mı diye geldiğim Erzurum'da halka çok kısa bir konuşma yaptım. Önce, dıştan gelen baskılara hiçbir şekilde boyun eğmeyeceğimizi söyledim:

«Bizim içte de, dışta da düşmanımız vardır. Bizi çekemeyen çoktur, bunu bilesiniz... Eğer kuvvetli olmazsak, her sahada kuvvetli olmazsak, işlerimize her zaman burunlarını sokacaklardır. Nitekim burunlarını sokuyorlar da. Sıkıyönetimi kaldırmamız lazımmış. Sanki biz bilmiyoruz. Sanki sıkıyönetimin devamlı kalmasını istiyoruz. Sıkıyönetimin ne zaman kaldırılacağına ancak biz karar veririz, onlar değil... Türkiye sıkıyönetimi kaldırmalıymış, fikir suç-

luları için af çıkarmalıymış gibi daha bir sürü tavsiyelerde bulunuyorlar. Türkiye demokratik bir ülkedir. Türkiye, bu demokratik sistem içerisinde neyin yapılması lazım geldiğine, kendisi karar verir.»

Sözlerimi bitirirken, vatandaşlarıma, daha çok mücadelemiz olduğunu, bu mücadelenin bitmeyeceğini söyledim. Yeter ki, dedim, biz yurtiçinde birlik ve beraberlik içerisinde olalım:

«*Yurtdışına kaçan hainlere bir şey söylemiyorum... Onları zaten vatandaşlıktan çıkarmışız. Bunlardan birlik ve beraberlik isteyemem. Ama sizlere, bu vatanın içerisinde yaşayan birlik ve beraberlik içerisinde olmak isteyen vatandaşlarıma hitap ediyorum: Sakın ola ki, ülkeyi 12 Eylülden önceki döneme getirecek hatalara kapılmayın.*»

«Doğru mu söylüyorsun? Bu Atatürk'ün bastığı toprak mı?»

Bugün gittiğimiz Azap köyünde «Atamdan Sonra Hoş Geldin» pankartıyla karşılandık. Meğer Atatürk de 1924 depremi sonrasında bu köye gelmiş. Biraz sonra, sonradan adının Feramuz Dede olduğunu öğrendiğim yaşlı bir vatandaş bana doğru geldi ve Atatürk'ün buraya geldiğinde ayak bastığı yere ait bir torba toprağı hediye etmek istediğini söyledi. Elinde de bir torba var. Aldım, ama yüzüne bakıp sordum:

«*Doğru mu söylüyorsun? Bu Atatürk'ün bastığı toprak mı?*»

«Ölümü gör ki o toprak, iki gözüm aksın. Atatürk bu toprağa basmış» dedi. Tabii, sütüne havale ama, eğer doğruysa tarihi değeri büyüktür.

«Azıcık akıllı olun!»

Horasan ilçesinde yaptığım konuşmada da söyledim, bu köylüler evlerini babadan gördükleri gibi üstünü topraktan yapıyorlar, pencereleri gayet az ve ufak tutuyorlar, evleri birbirine bitiştirip, sıcaklığından istifade etmek için hayvanlarla bir araya getiriyorlar. Sonra da ilk depremde altında kalıyorlar. Azap'tan sonra gittiğimiz Altınbulak köyünde de bu konuyu açtım:

«Avrupalılar gelip bizim kerpiç evlerimizi gördükleri zaman bizi küçümsüyorlar. Halbuki biz onlardan üstünüz. Cehaletin gözü kör olsun. Traktör gâvur icadı diye almadınız. Dışarıdan balık yumurtası getirttik gâvur tohumu diye istemediniz. Hayvanın dini olur mu? Merinosla domuz karışıktır derler, domuzla koyun çiftleşir mi? Azıcık akıllı olun» diye azarladım ister istemez. Merinos'un kuyruğu belli belirsizdir ya, domuzunki de öyledir, oradan geliyor, yobazın biri vaktiyle öyle söylemiş, bitmiş gitmiş.

Oradan, «Asker-Sivil Etle Tırnak Gibi» ve «Barış Güvercinimiz Kenan Paşa» pankartlarıyla karşılandığımız Kars'ın Sarıkamış ilçesine geçtik. Burada ayaküstü halka yaptığım konuşmada şöyle dedim:

«Bu bölgede bazı vatandaşlarıma kaç çocuğunun olduğunu sorduğum zaman, sadece erkek çocuklarının sayısını veriyor, 'Üç çocuğum var' diyor. Bakın, kadın vatandaşlarımızın tezahüratından, bu durumdan şikâyetçi oldukları nasıl belli oluyor. Onlar da Allahın kulu... Kadınlarımız sadece erkeğe hizmet görsün diye yaratılmamıştır. Onların günlük hayatta çeşitli görevleri vardır. Kadınlarınız da tarlada erkekler gibi çalışıyor. Niye onlara ayrılık yapıyorsunuz? Neden onları okutmuyorsunuz? Niye onları köle gibi kullanıyorsunuz?»

«Sahtekârlık ayıp şeydir, Allah kızar!»

«İmam-Hatip İsteriz» pankartıyla karşımıza çıkan Narmanlılara da şöyle dedim:

«Evlerini yıkıp, evimiz ağır hasarlı diye ev istiyorlar. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Sahtekârlık ayıp şeydir. Allah kızar.»

19 Mayıs 1984 Cumartesi

Büyük Atatürk'ün Samsun'a çıkış günü kutladığımız bayram zehir oldu. Geldiler, bir süredir faaliyetlerini yakından izliyorduk zaten, ayın 15'inde Köşkün kapısına bildirilerini bıraktılar. Adına «Aydınlar Dilekçesi» diyorlar, kendi akıllarınca, bildiri olursa suça giriyor ama dilekçe olunca güya girmiyor. Cezadan kurtulacak, aklınca. Bunların başında o komik var ya, komik hikâye yazarı Aziz Ne-

sin, o var. Bazen askerliğimden utanıyorum, böyle yok Nazım Hikmet, yok Huysuz Virjin, yok Aziz Nesin gibi askeri okul çıkışlı olanlar yüzünden.

Neyse efendim, yukarı haber verdiler. Efendim geldiler, ne yapalım, diye. Sorduk, yanlarında bir sürü gazeteci de takmışlar peşlerine tabii. O kadar gittik, cemiyetlerini ziyaret ettik, basının siyasi hüviyeti olmamalıdır, onun da cumhuriyeti koruma ve kollama görevi vardır, dedik, fayda etmedi. Peki, alın ne vermek istiyorlarsa, savın dedik. Çekip gitmişler, bıraktıktan sonra. Bu Başbakan Özal da kalktı, basın toplantısında bildiri metnini açıkladı. Hemen yayın yasağı koyduk basın toplantısına ama, iş işten geçmiş, kaldırdık. Bunları onların yanına bırakmayacağız. Resmen kafa tutmak bu. Ne cesaret!

21 Mayıs 1984 Pazartesi

Bugün İstanbul Erkek Lisesini ziyaretimde yaptığım konuşmada şöyle dedim,

«*Ancak, bu bilim ve irfan sahibi olduktan sonra da, kendimizi diğer vatandaşlardan ayırt etmeyeceğiz. Aydınlar, aydın olmayanlar, işçiler, işçi olmayanlar, Aleviler, Sünniler gibi ayrımlar bizi mahvetmiştir. Aydın olabilirsiniz ama, 'Biz aydınız, aydın kişileriz' diye ortaya çıkarsanız o zaman aydın olmayan çoğunluğu karşınıza almış olursunuz, onları gücendirirsiniz. Belki de aydın olmayanların kendilerinde kabahat yoktur. Ayrıca aydın olmayan kişiler içerisinde, bu millete aydınlardan daha fazla hizmet edenler de vardır*» dedim.

27 Mayıs 1984 Pazar

«Bizde fikir suçlusu yoktur.»

Manisa'nın Demirci ilçesinde, sözlerimi, şu sıralarda gene 'Fikir özgürlüğü' diye bar bar bağırıyorlar, diyerek bitirdim:

«*Bazıları fikir hürriyetinden bahsediyorlar. Memleketimizde sanki fikir hürriyeti yokmuş gibi. Bizim ceza kanunlarımızın hiçbirisinde fikir suçu diye bir suç yoktur. Eğer*

bir kimse herhangi bir ideolojiyi ifade eden veyahut da belirleyen kitabı okursa bu suç değildir. Eğer bir kimse kalksa, 'Ben komünistim' dese de suç değildir. Ama bunu başkalarına aşılamaya kalkarsa, yazılı olarak propaganda yaparsa veya bir örgüt kurarsa, işte o zaman suçtur. Şimdi mahkemelerde hesap verenler işte bu gibi propaganda yapıp örgüt kuranlardır. Yoksa fikir suçluları değildir. Fikrinden dolayı kimse hapse atılmamıştır.»

28 Mayıs 1984 Pazartesi

Günlerdir çok doluyum, bugün memleketim Manisa'da yaptığım konuşmada, ülkede demokrasinin geri gelmesiyle birlikte gene azma eğilimleri gösteren hain iddiaları cevaplandırdım.

«Ben Anayasanın orasından burasından delik açtırmam!»

Neymiş, insan hakları rencide ediliyormuş. Muğla'da da söyledik ancak sen vatanına, anana babana, milletine karşı vazife ve sorumluluğunu bilirsen insan hakkı vardır, yoksa yoktur, diye. İşkence insanlara karşı suçmuş. Yapana tahkikat açıyoruz, daha ne yapacağız? Maksatları dışa karşı küçük düşürmek. Ölüm cezaları kaldırılmalıymış. Her yerde var. Şöyle söyledim:

«Şimdi onlar tekrar 1961 Anayasasını istiyorlar. 1961 Anayasasından çektiğimiz sıkıntıları biliyoruz. Hepiniz biliyorsunuz... Şimdi gene kulağıma geliyor. Her türlü düşünce üretimi korunmalıymış. Yani her çeşit faşist, Marksist, Leninist, Maoist yayınlar yayımlanmalı, dükkânlarda satılmalı, herkes bunları okumalı imiş. Bu tür kitapları gencecik çocukların ellerine verip, onların beyinlerini yıkayacaklar. Yağma yok vatandaşlarım.»

Bunların amaçları, bu Anayasayı değiştirip 1961'e benzetmek. Şöyle konuştum:

«Ben Anayasa konuşmalarımda vatandaşlarıma 'Bu Anayasaya ben kefil oluyorum' dedim. Kefil olduğum bir Anayasanın değiştirilmesine sonuna kadar karşı çıkarım... Yüzde 92,5 gibi bir oyla kabul edilmiştir... Eğer sizin oyunuza sunduğum zaman, sizler tasvip ederseniz, o zaman bir şey diyemem. Fakat kolay kolay öyle Anayasanın orasından burasından delik açtırmam.»

«Vahdettin de aydındı... Ama memleketi düşmana teslim etti.»

Böylece, meseleyi şu aydınlar bildirisi hikâyesine getirdim:

«Ve yine bazı çevreler var ki, kendilerine aydın damgası vuran çevreler, yalnız onların dedikleri doğruymuş. Sizlerin düşüncesi onlar için mühim olmuyor. Her şeyi yalnız onlar bilir, başkası bilmez. Biz çok aydınlar görmüşüzdür. Vatan hainliği yapan bazı şairlerimiz var bizim. Yurtdışına kaçtılar ve başka bir memlekete sığındılar, orada öldüler. O aydın değil miydi? Ne yapayım ben öyle aydını.

Aydın damgası kimsenin inhisarında değildir. Bu millete hükmetmek için aydınlık gerekmez. Bu millete hizmet gerekir. Son Pahişah Vahdettin de aydındı. O aydın değil miydi, cahil miydi? Ama memleketi düşmanlara teslim etti.

Ben ne yapayım o aydını. Ama onların aydın demediği vatandaşlar, memleket işgale uğradığı zaman, eline silahını alıp çete olarak düşmanla savaştılar. Bir Demirci Efe çıktı, düşmanla aylarca, senelerce savaştı. O cahildi, aydın değildi, ama vatanperverdi.»

Konuşmamı bitirirken,

«Atatürk'ün dediği gibi, 'Biz imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz.' Eğer, böyle sınıflara ayrılacak olursak, işte o zaman halimiz dumandır» dedim.

«Onlar niçin Herst'i affetmiyorlar?»

Bugün Manisa'nın Sarıgöl ilçesinde konuşarak, Türkiye'nin içişlerine karışan yabancıları vatandaşlarıma şikâyet ettim:

«Türkiye konusu da olmasa konuşacak başka şeyleri kalmıyor galiba... Sanki memleketlerini idare ediyorlarmış gibi, bizim içişlerimize burunlarını sokuyorlar. Bir af çıkarmalıymışız. Hapishaneye giren bu anarşistleri salıvermeliymişiz. Aynen 1974'te olduğu gibi. Madem bunlar bu kadar iyi niyetli, yumuşak yürekli, hukuka saygılı da niçin 1945'te sona eren İkinci Cihan Harbinden beri hapiste duran Alman Herst'i (Doğrusu: Hess - B.O.) *affetmiyorlar? Diğerlerinin hepsi öldü, bu ömür boyu hapse mahkûm oldu. O 90 yaşına yaklaştı, hâlâ hapiste duruyor. Onu affetmezler de Türkiye'deki anarşistlere karışırlar. Sevgili va-*

tandaşlarım, ben nasıl bunların samimiyetlerine inanayım. Sen evvela kendi memleketindeki 30 senedir, 40 senedir hapiste yatan, ölüm döşeğindeki kişiyi affet de, ondan sonra bizimle uğraş.»

«Ölmediklerine göre demek ki yemek yiyorlar.»

Günün son konuşmasını yaptığım Alaşehir'de, yani büyüdüğüm memlekette de şu gülünç açlık grevi işinden söz ettim:

«Bunlar açlık grevine gidiyorlar da hangisi öldü? İnsan açlık grevinde, hiçbir şey yemezse 15-20 gün yaşar. Ondan sonra ölür. Bunlar bir ay, iki ay açlık grevi yapıyorlar. Ölmediklerine göre, demek ki yemek yiyorlar... Belki de oruç tutuyorlar.»

Cumhuriyet, Nisan 1987

19 Haziran 1984 Salı

Dün Side'de, bugün de Fethiye'de halka hitaben kısa birer konuşma yaptım. Side'de baktım yabancı turistler de toplanmışlar, gidip eğleneceklerine beni dinliyorlar, konuşmamın sonunda şöyle dedim:

«*Aranızda görüyorum, yabancı turistler de var. Belki benim konuşmamdan anlamıyorlar. Benim ne demek istediğimi sizlerle sonra konuştukları zaman onlara anlatınız.*»

«Caddeye adımı verip sonra silecekseniz, hiç vermeyin!»

Fethiye'ye gelmeden önce Gazeteciler Cemiyetince yaptırılan ilk sesli Atatürk Anıtını açtım. Burada, yeni açılan Ölüdeniz asfalt yoluna benim adımı vermişler. O tabelanın açılışını yaparken caddeye adımın verilmesini sevinçle karşıladığımı söyledikten sonra şöyle ilave ettim:

«*Ölüdeniz'e giden caddeye benim adımın verildiğini gördüm. Eğer daha önce oraya başka birisinin adı verildiyse çok üzülürüm. Ayrıca şunu da ehemmiyetle belirtmek isterim ki, bugün bu adı verip yarın sileceklerse hiç vermesinler daha iyidir.*»

16 Temmuz 1984 Pazartesi

Gelibolu ve çevresinde incelemelerde bulunurken, Çanakkale'nin Bolayır ilçesine de uğradık. Vatandaşlar toplanmış. Tabii, bir kısa konuşma icap etti. Eskilerden bahsettim:

«*İkinci Dünya Savaşı sırasında Trakya'nın çeşitli yerlerinde görev yaptım. O zaman bu yarımadada beş tümen, bir kolordu vardı. Bu ufacık yarımada, askerleri besleyemiyordu. Bir ara hayvanlara yem bile bulunamıyordu. Hayvanlar ağaçları kemirdi, toprakları yedi, birbirlerinin kuyruklarını kemirdi. Böyle sıkıntılı dönemleri atlattık.*»

17 Temmuz 1984 Salı

Çanakkale'de vatandaşlarımı hain çabalara karşı uyararak, o günleri bir daha yaşamamak için ne yapmaları, nasıl hareket etmeleri gerektiğini söyledim:

«Hainleri ihbar edin. Yılanın başı küçükken ezilir.»

«Her vatandaşa düşen görev vardır. 'Vatandaşlık görevi' deriz biz buna. Aynen askerlik görevi gibi. Bu görevleri yerine getirmek zorundayız. Bütün vatandaşlarımdan rica ediyorum, bu görevlerinizi yerine getiriniz. Hainleri görürseniz müsamaha etmeyin ve en yakın emniyet kuvvetlerine ve ilgili mercilere bildiriniz. Onların kafası daha küçükken ezilmelidir. Yılanın başı küçükken ezilir biliyorsunuz.»

Kendilerini, şahsım ve Konsey hakkında çıkarılan dedikodulara karşı da uyardım. Hiçbirine kanmamalarını söyledim. Biliyorum, bazı iyi niyetli tanıdıklar bana diyorlar ki, bu dedikoduları kürsüden dile getirme, ateş olmayan yerden duman çıkmaz misali halkın aklına sokuyorsun diyorlar ama, tekzip edilmezse inanan çıkabilir. Onun için kulağıma gelir gelmez mecburen bahsediyorum bunlardan. Vatandaşım bana inanacaktır.

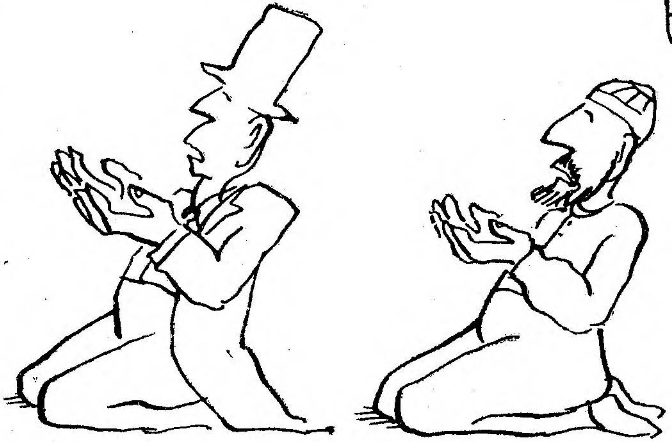
Son günlerde bazı mektuplar almaktayım. Çoğalmaya başlayınca, ki bu mektuplar Kuran kurslarında ve benzeri yerlerde dinin politikaya alet edildiğinden bahsediyorlar, burada sözünü açayım dedim. Peygamberimizin üfürükçülük hakkında bir, kız çocuklar hakkında üç hadisini okudum *«Allahla kul arasına kimsenin girmeye hakkı yoktur... Bunların yeri cehennemdir»* dedim ve şöyle tamamladım:

«Sevgili vatandaşlarım, ben burada bir din adamı gibi hutbe vermek istemiyorum. Ama bazı hakikatleri dile getirmek istiyorum. Ve demin söylediğim gibi, eğer bir arzunuz varsa, Allahtan dileyeceksiniz, kuldan değil. Allah, peygamberimize bir ayetinde 'Ya Muhammet senin görevin tebliğ etmektir' demiştir. Allah, bir peygambere dahi 'Senin vazifen tebliğ etmektir başka bir şeye karışamazsın' dediği halde, nasıl oluyor da bu zamanın bazı kendilerini büyük âlimi zannedenler, ona buna akıl vererek 'Bunu yapmazsan cehennemliksin, bunu yaparsan cennetliksin' diyebiliyor. Bunu söylemeye kimsenin hakkı yoktur. Bu hak yalnız peygamberimize verilmiştir.»

24 Temmuz 1984 Salı

«Kıskançlık ve hasetlik Kuran'da da yoktur.»

Vatandaşlarım bana çok sayıda mektup yolluyorlar ya, bunların bir kısmının sahte imzalı, yalan yanlış şikâyet

Cumhuriyet, 2 Ekim 1985

mektupları olduğunu tespit ettiler maalesef. Bugün Edirne'de, bu serhat ilimizde yaptığım konuşmada bunların gü-

zel şeyler olmadığını söyledim ve *«Kıskançlık ve hasetlik Kuran'da da yoktur»* dedim.

Halen altın varak restorasyon çalışmaları süren bir camiyi gezerken, buranın bir bölümünde tamamen yeşil yapmışlar her yeri, ama görseniz her şey, her yer yeşil. Şöyle demekten kendimi alamadım:

«Her yeri yeşile boyuyorlar. Hatta yeşil sarıklılar da görüyorum. Olmaz böyle şey» dedim. Nitekim, caminin diğer bölümlerini gezerken, kubbelere baktım ve *«Şu kubbelere bakın, mavi renk hâkim. Ne güzel renk, ne kadar yakışmış»* dedim. Sanıyorlar ki, her yeri yeşile boyayınca güzel oluyor. Öyle sanmasalar yapmazlar.

Geçenlerde birtakım kötü niyetli kafalar ortaya çıktı, dediler ki, E-5 Karayolunun iki yanındaki binaları beyaza boyattırdılar millete, dediler. Çirkin mi oldu? Aynı şey mi? Aksine, o çirkinliği, mezbeleliği kapattı. Hepsi bir örnek oldu turistlere karşı. Hiç aynı şey mi?

Konuşmamda, geçtiğim yerlerde bir karış ekilmemiş toprak görmediğimi söyleyerek Trakya çiftçisine de teşekkür etmeyi unutmadım. Çünkü Orta Anadolu'da köylü hep nadasa bırakıyor, kaç kere de kendilerini, kaç konuşmamda, sohbetimde defaatle uyardığım halde. Bu konuda şunları söyleyerek konuşmamı bitirdim:

«Aç kalan, açlık çeken ülkeler var. Bizden buğday istiyorlar. Mütemadiyen bizden buğday, arpa vs. istiyorlar. Günahtır o açlık çeken ülkelere. Bizim gibi tarıma elverişli ülkeler daha fazla üretirse, biz de onlara daha fazla ürün satabiliriz. Onlara da yardım etmek, yardım elini uzatmak insanlığın gereğidir.»

31 Temmuz 1984 Salı

Vazifem gereği, sık sık yurt gezilerine çıkıyor ve incelemeler yapıyorum ya, bu tetkik gezilerinde mülki, askeri ve idari erkânı makamında ziyaret ediyor, bilgi alıyorum. Bu bilgileri alırken nereye oturacağım? Tabii ki o amir, yerini bana veriyor, oraya oturuyorum. Cumhurbaşkanı bağdaş kurup yere oturacak değil ya. İşte, işi o kadar azıttılar ki parlamenter demokrasi geri dönünce, bizden özel izin almadan satır yazmayanlar bizi bu konuda bile tenkit

eder oldular. Tabii sıkıyönetim kalkmadı diye daha henüz açık açık yazamıyorlar ama, sanki biz anlamıyoruz.

«Benim onların yerine oturmam bir şereftir.»

Bugün Yalova'da, Turizm Bankasınca onarımı sürdürülen Termal Tesislerinde birifing verilecek, yanımdakilere döndüm ve şöyle dedim:

«Bir muhabir yazmış Özal için. Sözde Özal için ama, kızım sana söylüyorum gelinim sen anla misali, beni kastetmiş. İnönü başbakanken, cumhurbaşkanıyken kaymakamların, valilerin makamlarına oturmazmış, bunu örnek vermiş. Halbuki gerek valiler, gerek kaymakamlar için bu bir şereftir. Zaten bir başbakanın bir cumhurbaşkanının yanında kaymakamın, valinin kendi makamlarına oturması mümkün mü?»

16 Ağustos 1984 Perşembe

Şu Aydınlar Dilekçesi denilen bildiri davası dün Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no. lu mahkemesinde başladı. Bu yalan makineleri bu davanın da açılışını kırk kere memleketimizdeki mahkemelerin bağımsız olduğunu söylediğimiz halde, gene bana bağladılar. Neymiş efendim, Ankara sıkıyönetim savcılığı bu konuda 20 Mayısta soruşturma açtıktan sonra 21 Mayısta İstanbul Erkek Lisesinde «Aydınım diye ortaya çıkmasınlar» demişim. Neymiş, 28 Mayısta Manisa'da «Vahdettin de aydındı, ama vatanı sattı» demişim. Böyle yaparak soruşturmayı etkilemişim, yönlendirmişim.

Peki, ben hiç konuşmayacak mıyım? Memleket satılsa sesimi çıkarmayacak mıyım? Bunlar akılları sıra, beni bu hale getirebileceklerini mi umuyorlar bu propagandayla?

Bakın, Fikret Hakan, Sami Hazinses ve Öztürk Serengil ne diyor?..

Sonra, imzaları nasıl topladıkları ortada. Buradan bile mahkûm olmaları mümkün. Gitmişler, onun bunun yoluna durup, okutmadan, etmeden imzalatmışlar. Mesela imza sahiplerinden büyük sanatçı Fikret Hakan ifadesinde şöyle demiş:

«Yalçın Küçük ve Aziz Nesin ile öteki bazı arkadaşlar bu dilekçenin politik yönü olmadığını, insan haklarına dayanan bazı konularda temenniler mahiyetinde olduğunu söylediler. Dilekçenin yazımında bulunmadığım gibi, dilekçenin tamamını da okumadan imzaladım.» Bak, okumasına fırsat bırakmadan imzalatmışlar. Değerli sinema sanatçısı Sami Hazinses şöyle diyor:

«Mesleki sorunlarımız olduğu zaman birisini bulurlar, onunla kahvehaneye haber yollarlar. Bu dilekçe de bu şekilde geldi. Dilekçe bize getirildiğinde kâğıt oyunu oynuyorduk. Okumak istedim, arkadaşlar bize oyunu geciktirdiğimi söyleyerek 'Hadi çabuk imzala' dediler, imzaladım. İçeriğini bilmiyorum.»

Allah bilir, masadaki diğer oyuncuları daha önceden ayarlamıştır birileri, hadi çabuk at kâğıdını, desinler diye. Gene büyük sinema sanatçısı Öztürk Serengil de diyor ki:

«Tanıdığım Kemal Demir elinde bir dilekçeyle kahveye geldi ve 'Bunu imzala' dedi. Ne olduğunu sordum, 'Sosyal konut ile ilgili problemlerimizi bakanlık nezdinde arz ve çözüm için imza topluyoruz' dedi. Ben okumak istedim, 'Bana itimadın yok mu' dedi. Dilekçenin altında Tanju Gürsu, Kartal Tibet gibi imzaları görünce ben de imzaladım. Anayasa'ya evet demiş bir kişiyim. Bu imza işinde ben oyuna getirildim. İsmi belli olan bir kişiyim. Ben solcu olmayan bir kişi olarak bilinirim. Benim gibi adamın yanına sosyal konut falan diye yanaşılır. Böyle bir dilekçe bilerek bana imzalattırılamazdı. 4 evim oldu, evlilik ve boşanmalar dolayısı ile 50 yaşını geçmiş olmama rağmen halen evim bulunmadığı için sosyal konut benim için çok önemli idi.»

Adamın müzayaka içinde bulunmasından yararlanmışlar. Bunlar hep suç. Savcının bunları da bilmesinde yarar görüyorum.

Ayrıca, yaptıklarının suç olduğunu gören bazı kişiler yazıyla imzalarını geri almışlar. Bunların bir kısmı üniversitede hoca. İffet Aslan, Yıldız Sey, Yıldız Kenter, Nilüfer Tapan, Mete Tapan, Nursel Duruel, Uğur Alacakaptan, Cüneyt Arkın, Anıl Çeçen, Yalçın Davran gibileri arasında da ceza profesörleri var. Suç olduğunun farkına varmışlar ki, imzalarını geri almışlar.

«Vahdettin'in aydın olup olmadığı tartışılabilir ama, devlet başkanı olduğu kesindir.»

Bir de, bu Aziz Nesin, ki bu kendi asıl adı bile değildir, asıl adı Mehmet Nusret'miş, nedense gizliyor, kalkmış, bir arkadaşından naklen, «Vahdettin'in aydın olup olmadığı tartışılabilir, ama devlet başkanı olduğu kesindir» diyor. Tahkik ettirdim, zaten şıracının şahidi bozacı, bu arkadaşım dediği de Vedat Türkali imiş. O da adını saklıyor. Asıl adının Abdülkadir Pirhasan olduğu ortaya çıktı. İranlı mıdır, nedir? Bu adamlar daha Vahdettin'in padişah olduğunu bilmiyorlar veya bilmezlikten geliyor, devlet başkanı diyorlar. Devlet başkanıyla padişahın birbirine zıt kavramlar olduğunu bile inkâr ediyorlar. Aziz midir, Nusret midir neyse, ne demek istediği belli değil. Dam üstünde saksağan bir laf ediyor, sanki Vahdettin'in devlet başkanı olup olmadığı tartışılıyormuş gibi. Bakalım, göreceğiz. Buna müsamaha göstersek, sonra yürüyüş yapmaya bile kalkar bunlar.

15 Eylül 1984 Cumartesi

Dün, Kültür ve Turizm Bakanı Taşçıoğlu'nun bir beyanatı çıktı gazetelerde. Mealen diyor ki, «depolardaki 118.000 tane kitap hakkında savcılık gerçi takipsizlik kararı vermiştir ama, bu kitaplar suçlu olmasa bile zararlıdır, onun için dağıtılması sakıncalıdır.» Tabii malum mihraklar gene bar bar bağırmaya koyulmuşlar bugünden itibaren.

Oysa, çok takdir edilecek, tam bir vatansever mantığı sergiliyor Sayın Taşçıoğlu. Biz de 1402 Sayılı Kanunun 2. maddesini bunun için değiştirmedik mi? Adamı tutukluyorlar, yüzde yüz suçlu, hatta poliste veya Kontrgerillada itirafı da var sayfalarla, ama mahkeme salıveriyor. Kanun maddesine oturtamıyor. Ne yapacaksın şimdi bu adamı? Makamına geri dönüp melanete, yurda vatana zarar vermeye devam mı etsin? Okuttuğu çocukları zehirlemeyi sürdürsün mü? Bu 1402'yle biz dedik ki, biz bunları atarız görevlerinden, bari etrafa zarar vermez. Bu kitaplar da aynı hesap. Buna uyan bir madde bulamıyorsun ama, zehirlesin mi gençliği?

Bir de şuna benziyor, hani bizim zamanımızda Başbakan Ulusu 4 Şubat 1983 tarihinde bir genelge çıkarmış, suç

işleyen fakat arkasında delil bırakmadığı için hakkında adli takibata geçilemeyen kişilerin terfi etmesine engel olunmasını istemişti. O tarihli notlarımda olacak. İşte, bu kitaplar da böyle mütalaa edilmeli.

1 Ekim 1984 Pazartesi

Yemekler iyi pişirilmiyor diyen haindir.

Van 100. Yıl Üniversitesinin açılış töreninde bir konuşma yaparak öğrencileri bölücü mikraklara ve hainlere karşı uyardım:

«Ancak unutmayınız ki, bölücü odakların, vatan haini yandaşları veya sempatizanları, her an ve fırsatta sizlere yaklaşmaya çalışacaklar, akla hayale gelmeyen çeşitli yollara başvurarak bazılarınızı kendi saflarına çekmeye yelteneceklerdir.

Yurtlarınızın yeterli olmadığından, bakımlarının eksikliğinden, yemeklerin iyi pişirilmediğinden, pahalı olduğundan, not sisteminin haksızlığından, imtihan şeklinin değiştirilmesinden, kıyafete karışılmaması gerektiğinden dem vurarak en makul ve masum gerekçelerle sizi etkilemeye veya aklınızı çelmeye çalışacaklardır. Bunun daima bilincinde olunuz. Aşılamak istedikleri fikirleri Atatürkçü düşünce yolundaki milli birlik ve beraberlik süzgecinden geçiriniz. Böylece gerçekleri mutlaka bulacak ve çarpık fikirleri elinizin tersiyle itip, oyunlarını bozacaksınız.»

Üniversite öğrencilerinin velilelerine de şu tavsiyelerde bulundum:

«Çocuklarınızın çevreleriyle, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle uyum sağlamasına katkıda bulununuz. Onları yakından izleyerek, yanlış yola sapmamaları için devamlı uyarınız. Yavrularınızın vatana ve millete yararlı ve hayırlı birer evlat olmaları için her türlü gayreti gösteriniz. Ve ilgili makamlarla bu konularda daima işbirliği yapınız.»

3 Ekim 1984 Çarşamba

«İdam dinimizde, hatta İncil'de de vardır.»

Birkaç gündür doğu illerimizde tetkiklerimi sürdürüyorum. Bölücü hainler vatandaşlarımızı katletmeye devam

ediyor, diğer yandan da diğer hainler, içimizdeki hainler idam cezasının kalkmasını istiyor. Muş'ta halka yaptığım konuşmada bu meseleyi etraflı olarak ele alarak şunları söyledim:

«İdam yalnız kanunlarımızda değil, dinimizde de vardır. Hatta, İncil'de de vardır. İncil de idamı kabul etmiştir. Allahın gönderdiği kitapta bu var sevgili vatandaşlarım. O halde Allahın gönderdiği bir kitapta bu var da, biz kendi kendimize kaldıracağız. Bunun sebebi vardır. Eğer idam olmazsa anarşik olaylar, ideolojik olaylar, daha kolaylıkla yapılabilir... İdamın kaldırılmasındaki sebep budur.»

«İdam etmeyeceğim, ömür boyu bakacağım, senelerce besleyeceğim!»

Ondan sonra, idam etmemenin bir diğer sonucunun ne olduğunu onlara kimsenin kolay kolay reddedemeyeceği bir şekilde açıkladım:

«Dün gece Şemdinli civarında yine böyle bir olay oldu. Aranan anarşistlerden bazıları, gece vakti, vazifeden dönen bir askeri araca ateş ediyorlar ve bir subayımızla bir erimizi şehit ediyorlar. Şimdi ben bunu yakaladıktan sonra mahkemeye vereceğim ve ondan sonra da idam etmeyeceğim, ömür boyu ona bakacağım. Bu vatan için kanını akıtan bu Mehmetçiklere silah çeken o haini ben, senelerce besleyeceğim. Buna siz razı olur musunuz?»

4 Ekim 1984 Perşembe

Peygamberimizden, kızlar için güldür güldür 3 hadis.

Bölücü hainlerin, kanı bozukların baskın düzenlediği yörelerimizi gezerken hem bu alçakları söz konusu ediyorum, hem de nüfus planlaması, başlık parası, kan davası, okuma-yazmanın önemi ve dinin politikaya alet edilmemesi gibi konuları işliyorum. Bugün Kars'ta da şunları söyledim:

«Kız çocuklarımızın okutulmaması veya erkeklerin kızlara tercih edilmesi yanlıştır. Muhtelif yerlerde bunu söylüyorum. Bakın peygamberimizin iki üç tane hadisini okuyacağım. 'Kim ki üç tane kız çocuğu yetiştirir, güzel terbiye eder ve evlendirirse ve onlara iyilikte bulunursa onun için cennet vardır' diyor... İkinci bir hadisi de şöyle: 'Kimin kız

çocuğu olup da onları canlı canlı mezara gömmez, ona hakaret etmez ve erkek çocuğu ona tercih etmezse, Allah-u Taâlâ o kimseyi cennete koyar'. Üçüncü hadisinde de 'Kimin kız çocukları olup ve onları geçindirmekte sabır ve tühammül gösterirse, çocukları onun için cehenneme siper olurlar' diyor... Sevgili vatandaşlarım, din işiyle devlet işini ayırt edelim. Allahla kul arasına insanları sokmayalım. Allahla kul arasına kimse giremez.»

Cumhuriyet, 10 Eylül 1985

16 Kasım 1984 Cuma

İngiliz milli takımına bizimkiler utanmadan 8-0 yenildiler ya, ben söylemiştim. Sekizden aşağı gol yemeyiz demiştim. Oldu işte. Gazeteciler geldiler, ne diyorsunuz dediler. Ne diyeyim. Şunları söyledim:

«Her zaman söylüyorum. Çekidüzen verilmesi gerekir. Bizim futbolumuz ilerlemiyor. Başka spor dallarında ilerli-

yoruz, ama futbolda hayır. Bunun sebebi, takımlarımızda disiplin yok.»

26 Aralık 1984 Çarşamba

Bir süredir, 12 Eylül ruhuna ne şekilde etsek de karşı çıksak diye düşünen mihraklar gene YÖK Kanununa ve düzenine saldırılarını artırdılar. Demiyorlar ki, 1980'den önce üniversite sayısı 19 idi, bu YÖK sayesinde bugün 27'ye ulaştı. Sen düşmana karşı 19 tümenle mi daha iyi savunma ve saldırı yaparsın, yoksa 27 tümenle mi?

Bunu düşünmedikleri bir yana, YÖK'ün okullarımızda sağladığı disiplini de görmek yok. İdari özerkliğin neler yapmaya, ne melanetler getirmeye imkân tanımış olduğu unutuldu gitti. Bir de, bizim adam gibi muhalefet yapması için izin verdiğimiz Halkçı Partiden birisi, adı lazım değil, kalkmış ne demiş, «Hiç kimsenin üniversiteyi kışla haline getirmeye hakkı yoktur» demiş. Kim istiyor üniversiteyi kışla yapmak? Ayrıca, kışla kötü bir şey mi ki istemiyorsun, kışlanın birtakım hasletlerine üniversitenin sahip olmasını istemiyorsun? Disiplinsiz ne oluyor ki üniversite öğrenimi olsun?

Bütün bunları düşünerek, bugün İhsan Beyin Bilkent Üniversitesinin kuruluşu dolayısıyla düzenlenen törende sözlerimi şöyle bitirdim:

«Burada ifade ediyorum ki, ben bütün ağırlığımı koyarak bunun karşısında olacağım. Eğer bu kurumun yararlı olduğuna inanmasaydım, bu kadar kati konuşmazdım... Bunu gerçekleştirenlere, başta vakıfları bu hale getiren Sayın İhsan Doğramacı'ya ve ilgililere teşekkür ediyorum. Bu tesislerin ve üniversitelerin yurdumuza, milletimize hayırlı olmasını diliyorum.»

30 Ocak 1985 Çarşamba

«Atatürkçülüğü herkesin kafasına sokacağız!»

Bu sabah Ankara'ya dönmemiz gerekirken, Samandağ'da halkın katkılarıyla bir Atatürk anıtı yapıldığını öğrendim. Sabah saat 09.00'da helikopterle oraya intikal ettik. İlçe merkezine giderken yolda yurttaşlar sevgi gösterilerin-

de bulundular. Çiçekler attılar ve kolonyalar serptiler. 323 yurttaşın 6,5 milyon bağışı ile gerçekleşen anıtını açılış töreninde kısa bir konuşma yaparak,

«İçimizdeki bazı hainler Türk milletine Atatürk'ü unutturmaya çalışmaktadırlar. Atatürkçülüğü herkesin kafasına sokacağız» dedim.

15 Mart 1985 Cuma

«Galatasaray'da İngilizce öncelikli dil olmalıdır.»

Bugün Galatasaray Lisesini ziyaret ettim. Burada Fransızca ders okutuluyor, bütün dersler Fransızca. Ama zamanımızda artık İngilizce önemli. Kısa bir sohbet yaptım,

«İçinde bulunduğumuz ortamda dil bilen kişinin değeri büyüktür. Son yıllarda İngilizce uluslararası dil olmuştur. Bu nedenle bu okulda da İngilizce öncelikli olmalıdır. Tabii bu benim düşüncem ama, Fransızca da hiçbir zaman önemini kaybetmemiştir» dedim.

Daha sonra lisan laboratuarını gezdik. 40 kişilikmiş, *«Bu sayı çok değil mi? Alman Lisesinde sınıflar 30 kişilik»* dedim. Bu lisede sıraların Kabataş Erkek Lisesine nazaran daha temiz olduğunu müşahade ettim ve şunu söyledim:

«Masalara yazmamayı aşılamak lazım. Şimdiye kadar her yerde sıraları yazılı gördüm. Bunların kadrini ve kıymetini bilin. Sıraların yazılı olması medeniyet değildir.»

17 Mart 1985 Pazar

Türkiye'nin ilk doğal gaz enerji santralının temelini attık bugün. Tam getirilen iki kürek harcı temele boşaltıyordum ki, aklıma geldi ve:

«Neden kurban kesmediniz?» dedim.

«Kurban kesilmedi de ondan oldu, demesinler.»

Görevliler bir şaşırdılar, sonra, «Arka tarafta bekliyor, kesecektik» dediler. Bu arka tarafta kurban bekletmek de yeni moda galiba. Bunun üzerine,

«Önce kesin, harcı kurban kanının üzerine atalım» dedim. Sonra yanımdakilere dönüp izah ettim,

«Eğer santralın yapımı gecikirse, *'Kurban kesilmedi de ondan oldu' demesinler»* dedim.

Bugün Yenimahalle'ye gittik. Orada adı uzun bir okul var, Zirai Üretim İşletmesi ve Ev Ekonomisi Meslek Lisesi diye. Müdürün masasına oturdum, fakat makam koltuğunu yüksek bularak,

«*Buraya oturunca ayağım yere değmiyor, bu koltuk niye bu kadar yüksek*» diye sordum. Basın mensupları benim buraya niye geldiğimi soruyorlarmış Ali'ye, onu da şöyle izah ettim,

«*Böyle bir okulun olduğunu bilmiyordum da onun için, yeni duydum. Acaba böyle mi kalsın, yoksa Milli Eğitime mi bağlansın, onu yerinde göreceğim. Buradan mezun olanlar ne yapıyor, onu öğreneceğim. Ayrıca okulu gezeceğim*» dedim.

Bir okul nasıl teftiş edilir?

Çeşitli sınıfları gezmeye ve dersleri dinlemeye başladık. 11-A sınıfında «süsleme teknikleri» dersi veriliyormuş. Kız öğrencilere sordum, okul bitince üzerinizdeki formaları ne yapacaksınız, diye. Birisi «Saklarım» deyince, «*Müze olarak mı kullanacaksın?*» dedim. Ne olacak saklayıp da, bir şeye yaramadıktan sonra. Bir yanındakine sordum, «Söker paspas yaparım» dedi. Bunun üzerine şöyle söyledim,

«*Olmadı, paspas olur mu, kardeşine verirsin, modelini değiştirirsin ya da iki eskiyi birleştirip yenisini yaparsın, belinden keser etek olarak kullanırsın, mesela plili etek moda. Modası geçince atacak mısın? Plilerini açar, düz etek olarak kullanırsın*» dedim.

Öğretmene de, fazla süse kaçmamak lazım geldiğini, bizim toplumumuzda süse karşı büyük eğilim olduğunu, evin kadını ekonomi bilmezse evin iki yakasının bir araya gelmeyeceğini söyledim.

Sonra bulaşıkhaneye geçtik. Bir öğrenciye,

«*Akşam yemeğini yedin, bulaşığı sabah yıkasan ya da üç kere yıkayacağına biriktirip bir kerede yıkasan olmaz mı?*» diye soru sordum.

En son yemekhaneyi gördük. Baktım, sandalyeler dağınık gibi. Aynı renk sandalyelerin bir arada bulunması gerektiğini orada bulunanlara hatırlattım.

Okuldan çıkışta bir gazeteci geldi, «Sayın Cumhurbaşkanım, sizin gençlere çok önem verdiğinizi biliyoruz. Maaşınızla 10 üniversite öğrencisine burs veriyormuşsunuz, bu doğru mu?» diye sordu.

«Nereden duydun bunu? Siz kaynağınızı söylemezsiniz değil mi?» dedim ve ilave ettim, *«Evet, ayda 7500'er lira karşılıksız burs veriyorum 10 çocuğa. Şartı, çalışkan olacak ve yabancı ideoloji ve terörist hareketlere katılmayacak»* dedim.

28 Nisan 1985 Pazar

Antalya'ya geldik, incelemeleri burada sürdürmek için. Dün, 1977'de başlanan Antalya Devlet Hastanesini gördüm, *«Selimiye Camii 7 yılda bitmiş. Gelirim, giderim, sorarım, burayı bir türlü bitiremezsiniz»* dedim.

Buradan çıkıp Karpuzkaldıran tesislerine gidelim, dedik. Orada askeri kamp tesisleri var. Yolda, birçok gazetecinin kaldığı Lara Otelini gezdik. Burada bir gazetecinin kaldığı odayı göreyim dedim, örnek olarak. Ama banyoyu çok dar, elbise dolabını ise yetersiz buldum. *«Buranın sadece manzarası var»* dedim.

«İdam insan haklarına aykırıdır diye hayat boyu hapishanelerde mi besleyeceğiz?»

Bugün halka bir konuşma yaptım. İşkence vardır, teranelerine özellikle temas ederek, halkın bu konuyu iyice anlamasına yardımcı oldum,

«Yine Türkiye'yi nasıl karıştırırız diye uğraşanlar mütemadiyen Türkiye'de işkence vardır teranesini tutturuyorlar. Türkiye'de işkence yoktur sevgili vatandaşlarım. Türkiye'de işkence vardır diyenler, ülkemize geliyorlar, ama sizin gibi vatandaşlarla konuşmuyorlar, hapishaneye gidip teröristlerle konuşuyorlar. Hapse girmiş bir terörist ölüm cezasına çarptırılacak veya 25 - 30 seneye mahkûm olacak bir kişi, 'Burada işkence yoktur' der mi? Ona soruyorlar, daha sonra gidiyor, bu yönetimin ve 12 Eylülün karşısında olanlarla konuşuyorlar. Ondan sonra ülkesine döndüğünde 'Türkiye'de işkence vardır' diyor. Nerden öğrendin sen bunu? İyi niyetli bir insan bunu yapmaz. İyi niyetli bir kişi onun-

la konuşur fakat gelir bir de onun karşısında olan sizin gibi sade vatandaşlarla da konuşur. O zaman karar verir. Bakın alkışlarınızla bu düşüncemi siz de doğruluyorsunuz. Ayrıca idamlara karşı çıkıyorlar. 'Türkiye'de idam vardır. Bu insan haklarına aykırıdır' diyorlar. Evet Allahın verdiği bir vücudu başka kimse ortadan kaldırmamalı. Ama gelin görün ki, 20-30 kişinin hayatına kastedenleri insan haklarına aykırıdır diye hayat boyu hapishanelerde mi besleyeceğiz?» dedim.

Son olarak, sıkıyönetimin kaldırılması konusunda dışarıdan gelen baskılara temas ettim:

«Bir ülkede sıkıyönetimin ilan edilip edilmemesi yetkisi, o ülkenin meclisine aittir. Bizde de TBMM buna karar verir, hükümet ilan eder... Zamanı gelince kaldırılıyor, işte burada da kaldırdık. Ama bazı yörelerimizde, henüz daha sıkıyönetimin kaldırılacağı ortam teşekkül etmedi» dedim. Allah bilir, gene çenelerini açarlar, Meclisi baskı altına almak istiyor bu demeciyle, derler.

1 Mayıs 1985 Çarşamba

Bir tatil köyü nasıl teftiş edilir?

Dün Bodrum'da incelemeler yaptım. Hani Antalya'da turizm sezonunu açtım ya, şimdi gene ağızlarını açacaklardır, onun için şöyle söyledim,

«Cumhurbaşkanı turizm mevsimini mi açarmış diye bazıları konuşabilir. Eğer memleketin ve milletin menfaati varsa cumhurbaşkanı da, krallar da açar» dedim.

Sonra, 1,5 milyar liraya mal olan 900 yataklı Torba Tatil Köyünü açtım. Bu rakamları veriyorum, paranın değeri hızla düşüyor, ileriki yıllarda mukayese edebileyim, diye, Daha sonra tesisi dolaştık.

«Klozetlerin arkasına destek koyun» diye ikaz ettim. Helanın kapağı vuruyor, ondan sonra duvar deliniyor. Arkasından mutfağa geçtik. Mutfakta aşçılara sordum:

«Karpuz, kavun mevsimi geldiğinde kesimi nerede yayapacaksınız?»

Öğle yemeğini burada yedik. Beraberimdekilerin 14.520 lira tutan yemek paralarını ben ödedim. Oradan Bodrum Lisesini gezdik. Matematik dersinde 8 alan bir kız öğrenci-

ye *«Yarım kere yarım kaç eder?»* dedim, bilemedi. Bir de cebir işlemi sordum, onu da bilemediler. Din ve ahlak dersine girdik. Kitabı inceledim, *«Bunlar hiç duymadığım şeyler, ne ilgisi var, ben tarih kitabını inceledim. Buda'ya iki sayfa, Hz. Muhammet'e yarım sayfa ayrılmış»* dedim.

«M.Ö. 500 yılında emeklilik var mıydı?»

Ders kitabını tam inceliyordum ki, yanımdaki Mükerrem Taşçıoğlu'na döndüm, *«Bak, bak, burada emekli oldu, diyor. Milattan önce 500 yılında emeklilik mi vardı?»* dedim. Bakan da, «Ben o devirde yaşamadım efendim» dedi, çıktı işin içinden. Bu okul kitaplarını kim yazıyor, kim kontrol ediyor, öğrenmek lazım.

İki gün önce Antalya'da bir konuşma yaptık ya, birtakım mihraklara dokunmuş. Tahmin etmiştim zaten ben. Ne zaman memleketin yaralarına dokunan, merhem sürmek isteyen bir şey söylesen, hemen dillerini çatallaştırıyorlar. Bu konuda haklı olarak üzerlerine gidiyorum:

«Benim konuşmalarım vatandaşın arzusudur,» dedim. *«Ben vatandaşlarımın arzularını dile getiriyorum. Bundan rahatsız olan çevreler olabilir. Geniş vatandaş kitlesi rahatsız olacağına, o bir avuç kitle rahatsız olsun. Yeter ki vatandaşlar rahatsız olmasın.»*

«Fabrika yapılmasın, dedim. Gökova Santralı sanayi tesisi değildir.»

Bugün de, Dalaman Hava Alanı'nda basına bir demeç verdim. Burada özellikle, bir yanlış anlamaya değindim:

«Antalya konuşmamda 'Turistik yörelerde bacalar yükselmemesi gerekir' dedim. Bu konuşmam, Gökova'daki santral yapımı tartışması ile ilgili değildi... Benim kastım fabrikalardı... Gökova santralına gelince, sanayi tesisi değildir, sanayi tesislerini çalıştıracak olan bir enerji santralıdır... Kaldı ki, ihalesi yapılmıştır. Havadan gördük, çalışmalar başlamış. Artık bu safhadan sonra buranın kaldırılması söz konusu olamaz» dedim.

6 Mayıs 1985 Pazartesi

«Üretilecek sigaraların vatandaşlarımız tarafından içilmemesini tavsiye ediyorum» diyerek açtığım Tokat Sigara

Fabrikası töreninde, Alevi-Sünni meselesinin, ki birlik ve beraberliğimizi bozmaktadır, nereden doğduğunu anlattım:

Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Ebubekir, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyinli milli birlik ve beraberlik...

«Hz. Peygamber vefat ettiği gün, cenazesi dururken, sahabe ayrı bir yerde toplanarak. 'Acaba Hz. Peygamberin yerine kim geçecek?' diye konuşmaya başlamış. Yalnız Hz. Ali, karısı ve çocukları cenazenin başında kalmış. Defni için diğerleri hazırlık yaparken, kendi aralarında Hz. Peygamberin yerine geçecek kişiyi seçmek üzere toplanmış ve sonunda Hz. Ebubekir'i seçmiş.

Hz. Ali ise Peygamberin hem amcasının oğlu, hem de damadı idi. Onu çağırmadan ve sormadan bu kararı aldıklarından dolayı Hz. Ali de gücendi. Ve 95 gün Hz. Ebubekir'i ziyaret etmedi. İşte ilk ayrılık buradan başlar. Fakat 95 gün sonra gitti, kendisinden yaşlı ve hatta Peygamberimizin yerine cemaate namaz kıldıran Hz. Ebubekir'i ziyaret etti. Böylece bu ayrılık ortadan kalktı. Fakat ondan sonra gelişen hadiseler. Hz., Ali'nin oğulları Hz. Hasan, Hz. Hüseyin'in şehit edilmeleri, Hz. Ali'nin şehit edilmesi, bu ayrılığı büsbütün çoğalttı. Araya siyasi rekabet girdi ve nihayet İslamiyette Şiidir, Alevidir, Sünnidir diye parçalanmalar oldu. O tarihlerde bunlar olmuşsa sorarım sizlere bize ne? Aynı Kuran'a, aynı peygambere inanıyoruz. Onlar vaktiyle aralarında bu anlaşmazlığa düşmüşlerse, Hz. Ali'yle Muaviye savaş yapmışsa bize ne? Bu ayrımı yapanlar ve bunu teşvik edenler inanınız ki ruz-u mahşerde hesap vereceklerdir. Bütün mesele bu tarihi okumak ve bu ayrılığın nereden geldiğini bilmektir. Vatandaşlarımıza konuyu bilmeyen bazı hocalar böyle ayrılık aşılarlarsa düşmanlıklar başlar. Birbirlerinin camilerine gitmizler. Halbuki ikisi de Müslümandır. Bunlar doğru değildir. Bunları ortadan kaldıralım. Hamdolsun bugüne kadar, bölgede böyle ayrılıklar olmadı. Fakat birçok bölgede olmuştur ve hâlâ daha bu kışkırtmalar devam etmektedir. Bu kışkırtmalara kapılmamanız için sizleri uyarıyorum. Bu benim görevimdir. Eğer bu birlik ve beraberliğimizi muhafaza edecek olursak, o zaman ilerlememiz daha emin adımlarla olur, daha güçlü bir devlet haline gelebiliriz.»

23 Mayıs 1985 Perşembe

Nice nice Atatürk anıtlarına...

Bugün Manisa'da «Milli Egemenlik ve Atatürk» adlı Atatürk anıtının açılışını yaptım ve şu sözleri söyledim:

«Gerçi Manisa'da bir Atatürk heykeli mevcuttur. Ancak, Atatürk'e gönülden bağlı birçok illerimiz ona layık olabilmenin yarışı içerisinde yeni yeni anıtlar yapmaktadırlar. Bu anıtların yapımına karşı çıkan çevreler yok değildir. 'Neden bu kadar para harcıyoruz 'diyenler vardır. Ama ben, bir tek Manisalının böyle bir şey düşüneceğini aklımdan dahi geçirmek istemiyorum.»

Sonra, şöyle devam ettim:

«Bu anıt aynı zamanda Milli Egemenliği simgelemektedir... Egemenlik kayıtsız şartsız sizindir... Sakın ola ki bu egemenliğinizi hiçbir güce, hiçbir şahsa devretmeyesiniz.»

10 Temmuz 1985 Çarşamba

«İşadamları belsoğukluğu oldu, diye yazılmaz!»

Gelibolu'daki incelemelerim sırasında basın mensuplarıyla bir ara sohbet ediyorduk. Bir konu aklıma geldi ve kendilerine şu önemli uyarıyı yaptım:

«Geçen gün bir büyük gazetemizde Başbakan Özal'ın Çin seyahatiyle ilgili olarak işadamlarımızın konumunu küçük düşürecek bir habere rastladım. Bu haberde 'İşadamları belsoğukluğuna yakalanıp Çin'den döndüler' deniyordu. Bu haber başlığı hiç de hoş değil... Bu tür haberler basının ağırlığına gölge düşürür... Basın, kamuda yaptığı görevle, etkinliği ve ciddiliğini koruduğu sürece saygınlığını da yitirmez» dedim.

21 Temmuz 1985 Pazar

Bu memlekette vatana millete yararlı bir şey yapmaya kalkacak olanlar bir şeyi peşinen kabullenmelidirler, o da şudur ki, kendileri hakkında bazı mihraklar vatana ihanete kadar giden ithamlarda bulunabilirler. Devlet adamlarının kaderidir bu.

Gen. Rogers'ın asker sözü başına dert oldu.

Bugün o mahut gazetede, muhabirin eski ABD Başkanı Carter'le yaptığı bir mülakat çıktı. Yunanistan'ın NATO

askeri kanadına entegrasyonunun nasıl mümkün olduğu sorusuna adam şöyle cevap vermiş, yani verdirilmiş:

«Biraz General Rogers sayesinde. Sayın Evren ile çok iyi dosttu. Sayın Evren'in çok takdir ettiğim bu güçlü liderin iyi niyetli yaklaşımı olmasaydı bu sorun çözülmezdi. Tamamen iki askerin şahsi dostluğu sayesinde gerçekleşti. Yıllarca uğraşıp vaatler yapıp, telkinlerde bulunup başaramamıştık, ama dostlukla oldu. 1980 harekâtı olmasaydı bu mümkün olamazdı.»

Şimdi, bu Papandreu başa geçince bizim General Rogers'la yaptığımız, Yunanistan'ın da uymayı taahhüt ettiği anlaşmayı tanımadı, hatta karasularını 12 mile çıkarmaya kalktı ya, suçlu ben oldum, Biz buna peki dediysek, Yunanistanlı bir NATO daha güçlü olur ve Türkiye'yi daha iyi korur, diye dedik. Ne demek yani şimdi, yıllarca yapamadık da 1980 harekâtı sayesinde ve iki generalin arasındaki dostluk sonucu oldu demek? Biz nereden bilebilirdik Papandreu'nun geleceğini. Bilakis, gelmeden bu işi bitirelim, gelirse NATO'ya girmeyebilir, dedik.

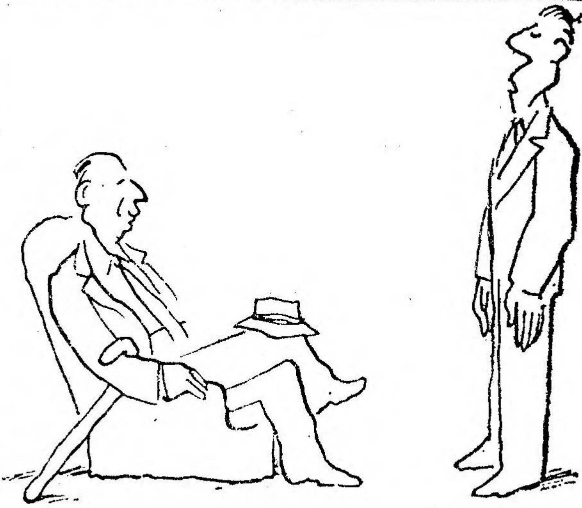
Şimdi bir de, F-16 uçakları konusunda suiistimal varmış, diyerek bizi yıpratmak istiyorlar. 17 Temmuzdaki Adapazarı konuşmamda bu konuya hiç tereddütsüz girdim ve şöyle dedim:

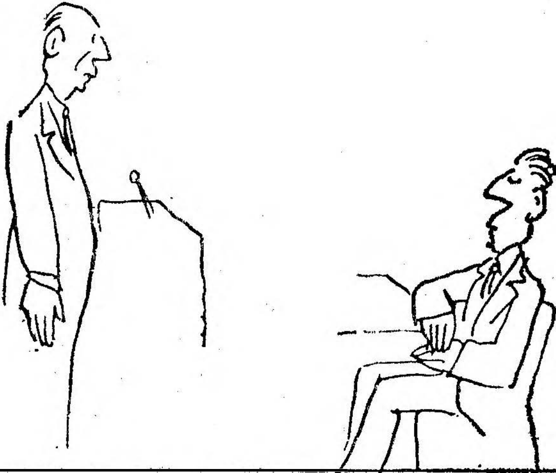
«Ne zaman Türk Silahlı Kuvvetlerine bir şeyler alınıyorsa, arkasından dedikodu çıkarılıyor. Türk Silahlı Kuvvetlerinin güçlenmesini arzu etmeyen dış mihraklar, daima böyle taktikler kullanıyorlar. Bunu hiç unutmayın. Eğer, her söylenene kulak asacak, her dedikoduya inanacak olursak, o zaman bu gibi işlerde görev alanları bir tedirginlik kaplar, başına bir dert gelmemesi için iş yapamaz duruma gelirler. İşte mesele budur... Fakat, bu, tahkikat yapılmaması anlamına gelmez. Tahkikatın yapılması için ilgililere talimat verdim.»

1 Eylül 1985 Pazar

Bugün TBMM'yi açış konuşmamda gene birtakım uyarılar yaptım. Af konusunu, onun arkasından da ölüm cezası konusunu ele aldım. Bu konuda, «Bunun en salim yolu, ölüm cezası kalksın mı, kalkmasın mı konusunu halkın oyuna sunmaktır. Halkımız, o eşsiz sağduyusu ile her zaman olduğu gibi bu konuda da en iyiyi ve en doğruyu mutlaka

bulacaktır. Böylece, bize baskı yapmaya devam eden bazı batılı dostlarımıza da gerekli cevap verilmiş olacaktır» dedim.

Cumhuriyet, 16 Aralık 1987

«'Susan Türkiye yerine, konuşan Türkiye' mantığı nelere mal oldu, biliyoruz!»

Hürriyetlerimizi korumak için bunları sınırlamak gerektiğini anlatmak için de şöyle söyledim:

«'Susan Türkiye yerine, konuşan Türkiye' mantığının bu ülkeye nelere mal olduğunu hepimiz biliyoruz. Kaldı ki, bugün susması gerekenler bile her gün konuşmaktadırlar» dedim.

Birtakım zevatın yarasını gocunduracaktır, bu sözlerim gene.

6 Eylül 1985 Cuma

Bugün Adalet yılını açtım. Yargıtay başkanı Nihat Renda Bey yaptığı konuşmada, yargı bağımsızlığının güvencesi olarak beni gösterdi. Hâkimler konusunda isabetli karar verdiğimiz böylece ortaya çıkmıyor mu?

17 Eylül 1985 Salı

Sabah gazetelere bakarken, TİSK Genel Başkanı Narin' in bir demecine rastladım: «Asgari ücret komisyonu işçinin umudunu suya düşürdü. Asgari ücret bugünkünün iki katı olmalı» diyor. Ağustos ayının sonunda da İzmir'den Ersin Faralyalı, o da işverenlerin temsilcisi, «Ücretler artırılmazsa sosyal patlama olur» diye bir şeyler söylemişti.

Bu adamlar memleketin takatinin nereye kadar olduğunu, ücretlerdeki artışların enflasyona yol açacağını, bunun da sonunda ücretli kesime zarar vereceğini bilmiyorlar mı?

19 Eylül 1985 Perşembe

Aylardır yazmam lazım ama, elim varmıyor. Nasıl varsın? Keşke, ah keşke Şubat 82'deki Bulgaristan ziyaretim sırasında, Jivkov bana, «Sizden önceki hükümet başkanlarına 1978'de sormuştum, hayır demişlerdi, size de soruyorum, buradaki Türklerin Türkiye'ye göçünü istiyor musunuz?» demişti, ben de istememiştim, sadece parçalanmış aileleri birleştirelim, demiştim. Keşke, istiyoruz deseydim. Bu kadar insanın sebebi olmamış olacaktık...

29 Eylül 1985 Pazar

«Dinimiz, bunalımların atlatılmasına yardım edecek...»

Bugün gazetelerde, *Nokta* dergisinin laiklik ve irtica konusunda benden cevabını istediği sorular hakkında Ali vasıtasıyla yaptığım açıklama çıktı. Aşağıya alıyorum:

«Sayın Cumhurbaşkanımız, dinimizi, temelinde akıl ve bilimin gerçekleri yatan, bütün insanları kardeş sayan, fitneyi, fesatı yasaklayıp, her davranışa karşı vicdan sorumluluğu duygusunu getiren ve geliştiren, önümüze çıkabilecek bunalımların atlatılmasına yetecek kadar birleştirici, bütünleştirici değerlerle bezenmiş, sevgi dolu bir yüce din, olarak tanımlamaktadır.»

Açıklamada ayrıca, irticanın tarafımdan ülke için her zaman büyük bir tehlike olarak görüldüğü de ifade ediliyor.

18 Ekim 1985 Cuma

«Bakın yediği halta!»

Kastamonu'da önemli bir konuşma yaptım. Türkiyemiz için üç büyük tehlike olduğunu söyledim. Bunları komünizm, faşizm ve irtica olarak saydım. İrtica konusunda benim takip ettiğim usul, yobazların söylediklerini Kuran'dan ve Peygamberimizin hadislerinden örnekler vererek çürütmektir. Bu konuda, cami hocası çocuğu oluşum da yardımcı oluyor. Önemine binaen, bu konuda söylediklerimi aşağıya alıyorum:

«Kendilerini âlim zannederler, ama esasında cahildir onlar. Bazısı çıkıyor camilerde vaaz veriyor. Duyuyoruz, kulağımıza geliyor. 'Bu devlete vergi verilmez' diyor. Neden verilmezmiş? Çünkü şeriat düzeni yokmuş memlekette. İşte bunu söyleyen mürtecidir.

'Bu ülkeye döviz göndermeyin' diyor. Dışarıdaki vatandaşlarımıza bunu söyleyen de mürtecidir. Bazıları 'Askerlik yapılmaz, bayrağa selam vermeyin, bu ülkede cuma namazı kılınmaz' diyor. Neden kılınmazmış? Çünkü, bir ülkede cuma namazı kılınabilmesi için, sözde o ülkenin devlet başkanının, Cumhurbaşkanının camide cuma namazı kıldırması lazımmış, yani benim imamlık yapmam lazımmış. Yoksa bu ülkede cuma namazı kılınmazmış. Bakın yediği halta.»

«Allahüazimüşşan bakın ne demiştir...»

«Yine birisi çıkıyor, diyor ki, 'Bu ülkede Arap harfleriyle okuma yazma öğrenmek lazım'. Tekrar geriye dönüp, Arap harflerini kullanmalıymışız. Neden? Çünkü Kuran'ın dili Arapçaymış.

Şimdi, ben size bu konuda üç tane ayet okuyacağım. İbrahim Suresi ayet 4'te Allahüazimüşşan bakın ne demiştir? Bunu maksatlı olarak okumazlar, söylemezler. 'Kendilerine apaçık anlatabilsin diye her peygamberi kendi milletinin dilinde gönderdik'. Yani siz anlayasınız diye dilinizde gönderdik, diyor, Yusuf süresi Ayet 2 'Biz onu anlayasınız diye Arapça Kuran olarak indirdik' deniliyor. Çünkü, İslamiyet evvela Arabistan'da başladı, o halde Araplara hitap ediyor. 'Biz bunu anlayasınız diye Arapça indirdik' ne demektir? Başka ülkeler de Kuranı Kerim'in manasını anlamak istiyor ise, kendi dilinden okuması lazım. İranlı ise Farsça okuması lazım, Pakistan'da ise, Urduca anlaması lazım. Çünkü biz Kuranı Kerim'i Allaha okumuyoruz ki, kendimize okuyoruz, anlamak için okuyoruz. Ben onu anlamadıktan sonra, onun faydası ne olabilir? İngilizce, Fransızca dinler gibi dinliyoruz. Bazılarımız da Kuran okunurken ağlıyor. Bir camide Kuranı Kerim okunurken birisi ağlıyormuş. Orada bir Arap varmış, 'Ne ağlıyorsun sen' demiş. 'Kuranı Kerim okunuyor onun için ağladım' cevabını vermiş. Arap da, 'Okuduğu, anlattığı miras konularıdır, senin ağlamana gerek yok ki' demiş.»

Fusulet Suresinde yabancı dil sorunu...

Yine bir ayet daha okuyacağım. Fusulet Suresi 44'üncü ayet: 'Biz Kuranı yabancı bir dil olarak ortaya koysaydık, ayetleri uzun, açıklamalı değil miydi?' diyor. Yani 'Ayetleri başka bir lisanla indirseydim siz bana, bir Araba yabancı bir dil üzerinden Kuran getirilir mi? Kuran'ın manasını açıklamak lazım demez miydiniz?' diyor. Yani sevgili vatandaşlarım Kuranı Kerimi Arapça öğrenmek diye bir şart yoktur.

Kuranı Kerim'in Türkçesi var, tercümesi var, onu okursunuz. Türkçesi nedir bileceksiniz. O zaman göreceksiniz ki, cahil bazı hocaların söyledikleri doğru değildir. Onlar kendilerini âlim göstermek için böyle bazı yalan yanlış haber-

ler uydururlar. Bu yobazların, yani mürtecilerden bazılarının 'Kız çocukları okutulmamalı, kadınlar dışarıda çalıştırılmamalı, yüzleri siyah peçeli olmalı' şeklindeki telkinlerine inanmayın. Ben muhtelif yerlerde bu konuya değindim. Peygamberimiz hadislerinde 'Kız çocuğunuzu, erkek çocuğunuzu ayırt etmeyin, erkek çocuklarınızı kız çocuklarına tercih ederseniz, cehenneme girersiniz. Kız çocuklarınıza fazla iyilik yapar, onları iyi yetiştirirseniz, onlar sizleri cennet kapısında bekler' diyor. Bu hadis varken, 'Kız çocuklarınızı okutmayın' diyen insan mürteci değil de nedir? Size sorarım.»

«Kişi başına gelirimiz 10 bin dolara yükselirse, o zaman komünist partisine müsaade ederiz.»

Bunun arkasından, sözü komünizme getirdim. Dedim ki:

«Anarşi önlendi, birlik ve beraberlik içerisinde bir Türkiye karşılarına geldi. İşte, şimdi başladılar, 'Sizde fikir suçluları vardır, fikir suçluları affedilsin, yoksa sizi Avrupa Topluluğundan çıkarırız' diyorlar. Bunda samimiyet aranır mı? Bir tarih gelecek, Avrupalı ülkeler gibi kişi başına gelirimiz 10 bin dolara yükselecek. Herkes refaha kavuşacak, her ailenin altında otomobili olacak, hatta çocuğunun ayrı kendisinin ayrı olacak, o zaman komünist partisine müsaaade ederiz. Çünkü, komünizm sefalette ürer, nerede sefalet varsa, orada komünizm yeşerir. Kendilerinde sefalet kalmamış, zannediyorlar ki, dünyanın her tarafı aynı düzeydedir. Gezmemişler, görmemişler, her tarafta komünist partisi olmasını istiyorlar.»

Anayasa değişikliği konusunda da kesin konuştum:

«Eğer o değişiklik bu milletin hayrına değil ve benim prensiplerime uymuyorsa ve o değişiklikle bu milletin, bu devletin idaresi mümkün değilse, çeker giderim. Kim gelirse gelsin, o idare etsin derim.»

19 Ekim 1985 Cumartesi

Dünkü konuşmam malum mihraklarda vaveyla kopmasına yol açtı. Demek ki doğru şeyler söylemişim.

Efendim, ben irticayı Kuran'dan ve hadisten pasajlar okuyarak nasıl yerermişim? Benim yaptığımmış irticayı asıl azdıran.

Komünizm konusunda, 10.000 dolar seviyesine çıkınca ancak bu partiye müsaade ederiz demişim ya, efendim biz o zamana kadar ikinci sınıf demokrasiyle mi iktifa edecekmişiz. Bu Daniel Lerner teorisiymiş. 1970'lerde de Tağmaç Paşanın «Sosyal uyanış ekonomik gelişmeyi aştı» diye alarm vermesi de Lerner'ciymiş. Lernerci babandır! Biz bunu senin gibi yabancı ideolojilerden, ideologlardan değil, biz bunu avucumuzun için gibi bildiğimiz, ta bağrından sinesinden çıkıp geldiğimiz yurdumuzun gerçeklerinden çıkarıyoruz. Kişiyi nasıl bilirsin demişler, kendim gibi demiş. Yabancı ideolojilerin uşaklığını yapanlar bizi de kendilerinden sanmak gafletine düşmesinler.

26 Ekim 1985 Cumartesi

Bugün gazete ve dergi yöneticilerini Köşkte toplayarak biraz dertleştim. Kendilerine kuru pastayla çay ve meyve suyu ikram edildi. Birçok konulardan söz ettik. Anayasanın Allahın emri olmadığını, bazı maddeleri hariç değiştirilebileceğini, Hubert Köşkü işini falan konuştuk. Yani ben anlattım. Bir de, kimseyle rahat göreşemediğimi, cumhurbaşkanlarının yalnızlığa mahkûm olduğunu söyledim. En çok da, şu Yunanistan'ın NATO askeri kanadına dönmesi, Kanat Operasyonu işini anlattım. Bunun yanlış anlaşılması canımı çok sıkıyor.

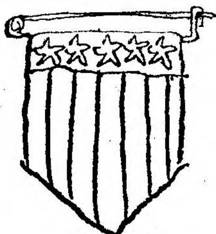
«Biz kabul etmeseydik de Yunanistan dışarıda kalsaydı, acaba Türkiye'nin hali ne olurdu?»

Ben bu konuyu, şimdi açıp baktım, 6 ve 17 Ekim 1980 tarihli notlarımda yazmışım. Şimdi kalkıyorlar, neymiş, bu dönüş bizim alacağımız askeri yardımla irtibatlandırılmış. Neymiş, ben demişim ki General Rogers'a, «Biz Yunanistanlı NATO'nun daha güçlü olacağına inanıyoruz» demişim. Doğru değil mi bu? Sanki sivil hükümetler yıllar yılı Türkiye'nin hakkını korumuş da, biz gelir gelmez feda edivermişiz. Dışişleri bakanımızın, Brüksel'deki delegemizin haberi yokmuş. Hepsi yalan. Başbakanın haberi yokmuş, kuyruklu yalan. Bunun altında başka maksatlar yatıyor. Bütün bunlar, 12 Eylülü kötüleme kampanyası başlatıldı ya, işte onun bir parçası. Sanki şöyle bir hava yaratılıyor, sivil-

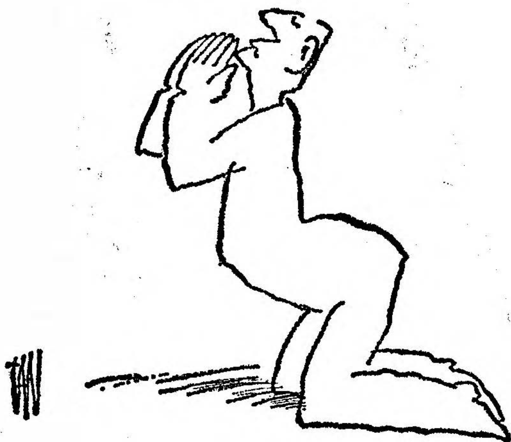
ler hakları korur, asker gelince bazı haklar satılığa çıkar. Şöyle dedim:

«Olmaz böyle şey. Ku-De-Ta yazmış. Konsey üyelerini bir adada bekçi yapmış. Hasan Cemal'in adı tersten yazılmış. Sanki anlamadık. İstesek yasaklardık. Sordular da, hayır dedik. İstediklerini yazsınlar, kötülesinler.»

Biz kılı kırk yarmışız, gene bu Yunanistan işine dönü-

Cumhuriyet, 27 Nisan 1987

yorum, Rogers'ı dört kere Ankara'ya getirip götürmüşüz, sonunda Yunanistan'ın komuta kontrol sahalarını da kaldırmışız, yani onlar 1974'te kaldırılmıştı tabii de, bu kalkış durumunu devam ettirmişiz, bir dost ve müttefik generalin verdiği, ama elinde olmayan sebeplerle tutamadığı asker sözüne inandık diye neredeyse memleketi satmış oluyoruz. Biraz da insaflı olmak gerek. Bu konudaki sözlerimi şöyle noktaladım:

«Biz kabul etmeseydik de Yunanistan dışarda kal saydı, acaba Türkiye'nin durumu ne olurdu?»

Aynı gazetenin 11 Ekim sayısında bizzat General Rogers şöyle demiyor mu: «Bana verilen görev, Yunanistan'ın NATO'ya tam üyeliğini sağlamaktı. Bunu yaptığıma da pişman değilim. O konjonktürdeki koşullar göz önüne alındığında Ruslara kolay yem olurdunuz» diyor.

Kendi gazetelerinde çıkan yazıyı okumuyor mu bunlar?

21 Kasım 1985 Perşembe

Enflasyonu birdenbire nasıl indirdik?

İzmir Ticaret Odasının 100. kuruluş yıldönümü için davet etmişlerdi. Orada bir açılış konuşması yaparak enflasyonun birlik ve beraberlik sayesinde önlenebileceğini söyledim:

«Son zamanlarda çektiğimiz sıkıntıların başında enflasyon geliyor. 1980'in başlarındaki enflasyon hızını biliyorsunuz. 1981'de biraz azalmış, 1982'de birdenbire yüzde 25'lere inmiştir. Acaba neden inmiştir? Bir sene içinde bu kadar hızlı düşüşün sebebi nedir? Tabii birçok sebepleri var. Ben bunları tahlil etmeyeceğim. Fakat ben esas sebebi 1982'ye girdiğimiz zaman milletçe birlik ve beraberlik içinde oluşumuza bağlıyorum.»

«Dinimizde israf haramdır. Kadınlar çizme yerine ayakkabı giysinler.»

Sonra, enflasyonun durdurulması için israfın önlenmesi gerektiğini sohbet sırasında iyice vurguladım:

«Dinimizde israf haramdır... Şimdi piyasada bir çizme fiyatıyla üç ayakkabı alınıyor. Kadınlar çizme yerine ayakkabı giysinler. Ben kızlarıma bile kızıyorum. Neymiş, ayak-

ları üşüyormuş. Üşüyorsa kalın çorap giysinler» dedim. Ben bu çizmeye, daha önce de not etmiştim ya, kızlarım nedeniyle düşmanım. Üçü birden istiyor. Neyse, evlendiler.

3 Aralık 1985 Salı

Bugün Sincan ilçesinde bir ilkokulu açtım. Böyle zamanlar büyük memnuniyet duyuyorum. Okul yaptırmak, cami yaptırmaktan sevaptır diye kaç konuşmamda söyledim.

Törenden sonra basın mensuplarıyla konuştuk. Onlara, İzmir'de iken İzmir İmam-Hatip Lisesini habersiz olarak denetlediğimi söyledim. Şöyle anlattım olanları:

«O denetlemem sırasında, vaktiyle bana intikal eden bilgilere dayanarak, okul müdür vekiline 'Bu okulda kız öğrencilerle erkek öğrenciler ayrı sınıflarda mı okuyorlar?' diye sordum... Aynı okulda, aynı bina içerisinde, ayrı ayrı sınıflarda tedrisat yapıyorlarmış... Bu tabii canımı sıktı benim. Bunu kabul etmem mümkün değildi.»

İşin sonrasını da şöyle bağladım:

«Ertesi gün Vali, bana durumu açıkladı. 'Aynı okulda değil, kızlar ayrı bir okulda, erkekler ayrı bir okulda okuyorlar' şeklinde bilgi verdi. Ben de ayrı binalarda okunulmasına bir şey demedim.»

18 Aralık 1985 Çarşamba

Geçen gün gözümü bağışladım. Birkaç gün sonra da, bir aşı kampanyası başlatmak ve kötü alışkanlıklardan vazgeçme seferberliği ilan etmek istiyorum. Bugün Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde bu konuda düzenlenen konferansa katıldım ve bir konuşma yaptım. Zamanında içki, sigara içtiğimi, hatta kısa bir süre için kumar da oynadığımı, ama artık kötülüklerini görerek elimi ayağımı çektiğimi söyleyerek şöyle dedim:

«Sigarayı bu bırakışım üçüncü olmuştur. Bir defasında 2 sene bıraktım, yine başladım, bir defasında 16 sene bıraktım, ama zannediyorum ki bundan sonra bir daha tekrar başlamam. Bir daha başlamam, çünkü bir seneyi geçti.»

27 Aralık 1985 Cuma

Naht, Rad, Maide ve Bakara Surelerinde milli birlik ve beraberlik

Kahramanmaraş'ta halka hitaben yaptığım konuşmada, Milli Güvenlik Konseyine «Bu yetkiyi nereden alıyorsunuz» diyenlere şunu ilan ettim,

«*Bu yetkiyi 12 Eylül harekâtından aldık*» dedim.

Vatandaşlarıma sakın ola ki birlik ve beraberliği bozmamalarını da Kuran'dan ayetler duyarak öğütledim:

«*Sakın ola ki, Alevidir, Sünnidir diye birbirinize kötü gözle, kem gözle bakmayınız. Naht Suresi 82'nci ayette bakın ne diyor Allah, Peygambere söylüyor, 'Eğer yüz çevirirlerse ey Muhammet, sana düşenin, sadece açıkça tebliğ etmek olduğunu bil'. Rad Suresi ayet 40, 'Ey Muhammet onlara vaad ettiğimiz azabın bir kısmını sana göstersek de, senin canını alsak da vazifen sadece tebliğ etmektir, hesap görmek bize düşer.'*

Maide Suresi ayet 99, 'Peygamberin görevi sadece tebliğ etmektir.' Bakara Suresi ayet 256 'Dinde zorlama yoktur. artık hak ile batıl iyice ayrılmıştır'. Daha ne desin Allah. Bakın 'dinde zorlama yoktur' diyor. Hiç kimse zorlayamaz. Ve yine başka bir ayetinde 'Dini sevdirin, Müslümanlığı sevdirin, soğutmayın' diyor.»

30 Aralık 1985 Pazartesi

Diyarbakır Dicle Üniversitesine gittik bugün, öğrenci yurdunun açılışını yaptık. Öğrenci yurtlarının iyi olması önemli, çünkü anarşistler hep yurtlardaki şartların iyi olmayışından, yemeklerin iyi çıkmayışından dem vurarak giriyorlar öğrencinin kafasının içine.

Sıkıyönetim kalkınca davalar sivile niye devredilemez?

Burada, koparılan birtakım yaygaralara cevap verdim Af konusuna temas ettim. Sıkıyönetimin kalkmasından sonra davaların sivile devredilmesi konusunda da şu önemli sözleri söyledim:

«*Bir kere kanunen bu mümkün değil... Peki, sıkıyönetim mahkemelerindeki hâkimler başka ülkeden mi gelip*

hâkimlik yapıyor? Başka bir fakülteden mi mezun olmuşlar?... Sivil mahkemelerdeki hâkimlerimiz de hukuk fakültesinden mezun olmuş, arada ne fark var? Bu demektir ki, askeri hâkimlere biz itibar etmiyoruz. Bunun manası budur... Onlara leke kondurmak istemem. Zira eğer adalet mekanizmasına karşı bir itimatsızlık duyacak olursak bunun sonu çok fena olur.»

Şimdi gene kalkacak o hainler, diyecekler ki, askeri hâkimlerin sicil notunu sıkıyönetim komutanları veriyor, bu hâkim teminatıyla nasıl bağdaşır, askeri hâkim nasıl bağımsız karar verir, diyecekler.

Ben daha harekâtın ilk günlerinde, 6 Ocak 1981'de, notunu almışımdır. Gülhane Askeri Tıp Fakültesine gidip «Önce asker, sonra doktorsunuz, bunu unutmayın» dememiş miydim? Aynı şey tabii ki hukukçular için de geçerlidir. Hangi komutan şimdiye kadar bağımsız karar veriyor diye bir askeri hâkimin sicil notunu kırmış? Bu askeriyede normal bir durumdur. Bir sicil notu verilecektir, disiplin korunacaktır. Disiplinsiz mi olsun ordu? Ne ilgisi var, hâkim teminatının sicil notuyla? Ama işte böyle böyle diyerek, bir sürü tezviratı üst üste yığarak karıştırıyor kafaları bu hain yalan makineleri.

8 Şubat 1986 Cumartesi

Diyarbakır askeri savcısı: «İşkenceyle ölüm yok, kendini yakınayla var.»

İşte dediğim çıktı. Ben Türkiye'de işkence sonucu ölüm yoktur demiyor muydum? Bugün Diyarbakır askeri savcısı, ki bu Diyarbakır Cezaevi hainlerin bütün iftiralarını teksif ettikleri yerdir, savcı bugün açıklamış bulunuyor ki, cezaevinde işkence sonucu bir tek ölüm vakası olmamıştır.

Böylece, 16 Mart 1982'de Devlet Bakanı İlhan Öztrak tarafından 15 işkence kurbanı olduğu yolunda yapılan açıklamanın sehven, yanlış yere yapılmış olduğu da ortaya çıkıyor.

Askeri savcı, gerçi cezaevinde 30 ölüm vakası olduğunu kabul ediyor ama, bunların dökümü şöyle: Kendini yakarak intihar 4 kişi, intihar 4 kişi, açlık grevinden 6 kişi, diğerleri de 16 kişi.

Bütün bunlar bir yana, bağımsız mahkemelerimiz işkence meselesini bir de «doğru cevap alma» yönünden mütalaa ediyorlar. Devletin güvenliği yönünden mütalaa ediyorlar. Bu da gayet tabiidir. Bu yönden de düşünecektir. Nitekim 1982 Anayasamız, ki yüzde 91,4 ile halkımızın tasvibine mazhar olmuştur, «Kutsal Devlet» diyerek işe başlamaktadır. Evet, diyordum ki, bağımsız mahkemelerimiz işkenceye başka bir açıdan yaklaşmaktadır.

İşte bağımsız mahkeme kararı: «İşkence, sanıktan doğru cevap almak için yapılmaktadır.»

Erzincan 3. Ordu 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi, 24 Ocak 1984 tarih ve Esas 982/160, Karar 984/5 sayılı kararında aynen şöyle demektedir:

«Bir an için işkence yapıldığı kabul edilse bile, işkence, sanıktan doğru cevap almak için yapılmaktadır. Eğer doğru olmayan, uydurma cevaplar verilirse, işkencenin gayesi doğru cevap almak olduğuna göre, işkence daha da artırılacaktır. O halde, bu durumun sanıklarca da bilinmesi tabii olduğuna göre, bu önermenin mantıki sonucu, işkenceye maruz kalanın doğru cevap vermesidir. Aksi takdirde, işkenceye, artırılarak devam edilecektir. Öyleyse, ifadelerin işkence altında alındığı sabit bile görülse, bu, ifadenin gerçekdışı olduğunu, itibar edilemeyeceğini ortaya koymaz. Şu halde, işkence ayrı, işkence sonucu verilen ifadenin doğruluğu ayrı şeylerdir.»

Gene nitekim, Askeri Yargıtay 3. Dairesi de, işkenceli ifade tutanakları ile ilgili olarak, 4 Eylül 1984 gün ve 984/107-375 sayılı kararında şu değerlendirmeleri yapmıştır:

«... Buna karşı bir ikrarın elde edilişinde, işkence yapıldığı veya başka türlü hileli yollara başvurulduğu gerçekleşse dahi, bu tür davranışlar görevlilerin sorumluluğunu gerektiren ayrı bir husus olacağından, eğer, ikrar, başka yan deliller ve maddi olaylarla teyit ediliyorsa, bunun değerlendirilip hükme dayanak yapılmasında, hukuki bir sakınca bulunmamaktadır.»

Ben bunları işkenceyi müdafaa etmek için not etmiyorum buraya. Meseleye bir de bu açıdan bakmaktadır bağımsız mahkemelerimiz, onun için not ediyorum. Bizim her ak dediğimize kara diyenler bunları bilmez mi, bilir

elbet. Bilir de, başka türlü kullanmaya kalkar. Nitekim, bir avukat var ya, ismini vermeyeceğim, *«12 Eylül ve Hukuk»* diye bir kitap yazmış, kendisi de defaatle içeri girmiş çıkmış, müseccel yani, bu kararları zikrediyor da, insan haklarına ve milletlerarası antlaşmalara aykırıdır diye zikrediyor.

Bağımsız Türk mahkemelerine saygısı bulunmayana ne diyebilirsin?

18 Şubat 1986 Salı

«Ne yapalım, mahkemeler bazen bizim istemediğimiz bir kararı da veriyor.»

Birkaç gündür doğu vilayetlerimizde sürdürüyoruz incelemelerimizi. Buraya trenle geldik, eski hatıralar canlandı.

Evvelsi gün köyleri geziyorduk, Karahamza köyünde köylüler geldi, Demokrat Parti zamanında, ta 1950'lerde meralarının mahkeme kararıyla başka bir köye verildiğini şikâyet ettiler. Hani durmadan tezvirat yapılıyor ya, bizim askeri mahkemeleri etkilediğimiz yolunda, böylece bunun kuyruklu bir yalan olduğunu belirtmek fırsatını buldum ve şöyle dedim:

«Ne yapalım, mahkemeler bazen bizim istemediğimiz bir kararı da veriyor.»

Dün Karslılara hitap ettim. Konuşmanın en sonunu tatlı bağlayayım dedim, şöyle konuştum:

«Son olarak şunu söyleyeyim. Birbirinize karşı olan sevginizi, muhabbetinizi kaybetmeyiniz. Siyasi çekişmeler sizi rahatsız etmesin. Sizlerin birlik ve beraberliğini bozmasın. Onlar demokrasinin gereğidir, insanlar arasında da oluyor. Akrabalar arasında da münakaşa oluyor. Ama bu birlik ve beraberliğinizi bozmasın, bozarsa eski döneme döneriz. Sizler işinize, gücünüze bakın. Birlik ve beraberliğinizi bozmadan sürdürün. Bana da çeşitli şeyler söylüyorlar. Ben aldırış ediyor muyum? Memlekette demokrasi vardır, söz hürriyeti vardır, yazı hürriyeti vardır. Yeter ki, küfretmesinler, hakaret etmesinler, mesele burada.»

«Kurtarıcı»

Sanıyordum ki, karşımızda olanlar bile bu yumuşak yaklaşım karşısında insafa gelecekler, onlar da yaklaşımlarını hizaya getirecekler. Ne gezer! Bunlara efendilik yarar mı? Neymiş efendim, o meşhur gazetenin meşhur köşe yazarı «Kurtarıcı» diye bir köşe yazısı yazdı ve savcılık da bu yazıya karşı Cumhurbaşkanına hakaret davası açtı ya, benim «Yeter ki küfretmesinler, hakaret etmesinler» dememem, davayı etkilemek amacına yönelikmiş. Ben bunu söyleyerek davayı etkilemek istemişim. Şunlara bakın, şu insafsız iddialara bir bakın.

Bunları yazdıktan sonra, o yazıyı getirttim, bir daha okudum. Sonu şöyle bitiyor:

«İnsanlar ve toplumlar bir kez kurtarılmasınlar, kurtarıcılardan kurtulmak çok, ama çok daha zordur» diye bitiriyor. Üzerindeki paragrafta da bir kovboy filminden bahsediyor «Kovboy filmidir bu; hep aynı senaryo üzerine işlenir; oğlan kızı kurtarır, sonra da...» diyor. Orada cümleyi kesmiş. Yani, bu durumda biz Türk toplumunu kurtarmış, ondan sonra da kendimiz hapsetmiş mi oluyoruz? Bu ne nankörlüktür? Savcı nasıl dava açmasın böylelerine?

Bugün Erzincan'da bir konuşma yaptım. Yurtdışına kaçan hainlerin yurtiçindekilere Anayasanın değiştirilmesi, genel af çıkartılması ve işkence iddialarının durmadan tekrarlanması konusunda talimat verdiklerini söyledim. İşkence konusunda, ilk defa 12 Eylülden sonraki askeri yönetim zamanında takibat yapıldığını bildirerek, şöyle söyledim:

«*Ve açıklıkla söylüyorum ki, hiçbir yönetim döneminde hiçbir yönetici işkence yapın diye direktif vermemiştir.*»

12 Nisan 1986 Cumartesi

Polisin yüzde kaçı işkence yapar?

Her gittiğim vilayette, ilçede, her yerde, yurtdışına kaçan alçak ve hainlerin yurtiçinde yaydıkları iftiraları ve yapmak istedikleri tahribatı açıklıyorum. Vatandaşları bunlara kanmamaları için uyarıyorum. Bugün de Trabzon'da şöyle basit ve akılda kalıcı bir hesap yaparak işkence ko-

nusunun tam bir bozgunculuk olduğunu vatandaşlarıma izah ettim:

«Türkiye'de 1978'den bu yana ülkemizin çeşitli yörelerinde sıkıyönetim ilan edilmiştir. O günler, anarşi ve terörün tırmanmaya başladığı dönemlerdir. O tarihten bugüne kadar kaç kişinin hapishanelerde veya karakollarda öldüğünü merak ettim. Bunların sayısını çıkarttırdım. Ondan sonra bu sayıyı mevcut polis miktarına böldüm. Polisimizin sayısı 67.000 civarındadır. 67.000 polisin içerisinden bugüne kadar 49 kişi mahkûm olmuş, 67 kişinin de mahkemeleri devam ediyor. Bir kısmı belki de beraat edecek. Nitekim beraat etmiş olanların sayısı 100'ü aşmaktadır. Elde ettiğimiz rakam yüzde 1 değil, yüzde 0,17 çıktı. O halde bir kuruluşta yüzde 0,17'lik bir suç işlenirse, o ülkede işkence vardır denebilir mi?»

Yalnız, bu konuşmayı yaptıktan sonra istirahat ederken, tam kahvemi içecekken, bir danışmanım geldi ve: «Sayın Cumhurbaşkanım, keşke bu konudan bahsederken her zamanki gibi yapsaydınız ve hiç rakam vermeseydiniz, çünkü 26 Eylül 1985 tarihli basında bu konuda Adalet Bakanı Necat Eldem'in beyanatı çıktı» dedi.

«Neymiş o beyanat, ne diyormuş o beyanatta?» diye sordum.

«Son beş yılda bu konuda 5138 soruşturma açıldığını ve bunlardan 439 kişinin işkence yapmaktan hüküm giydiğini açıklamış bulunuyor» dedi.

Çok canım sıkıldı. Bu nasıl iştir? Bir kere, Adalet Bakanı böyle olur olmaz beyanatı nasıl verir? İkincisi, bu hesabı soran ve isteyen benim ama, oturup ben araştırıp hesaplamadım ki, getirdiler, ben konuşmamda kullandım. Şimdi ne olacak? Kime inanacağız? Allahtan vatandaş bana inanacak. Tabii, bir de şu var ki, eğer bu kadar soruşturma açılmışsa, bu ancak bizim işkenceyi soruşturma konusunda ne kadar ciddi davranmış olduğumuzu gösterir.

Ama şimdi kalkıp bunu da söyleyemezsin, çünkü bunlar o zaman kalkarlar, efendim derler, sizin daha önce verdiğiniz düşük rakamlar da idarenin bu konuda ne kadar vurdumduymaz olduğunu göstermiyor muydu bu hesapla, deyip, gene zeytinyağı gibi suyun yüzüne çıkarlar. Gene en iyisi hiç açmamak.

14 Nisan 1986 Pazartesi

«Anayasayı savunacak ben kaldım.»

Rize'de halka hitap ettikten sonra, Anayasanın değiştirilmesi konusunda durmadan ortalığı bulandıran, bulandırma amacını güden iddialar konusunda gazetecilerle hasbıhal ettim, basının bu konuda destek olması gerektiğini, benim bu konuda yalnız bırakıldığımı söyledim:

«Şimdi ortada bunları savunacak kimse kalmadı. Bunu savunacak ben kaldım. Aleyhte mütemadiyen yazı yazılıyor. Ama eski Danışma Meclisi üyeleri şimdi çıkıp da 'Biz bunu böyle yaptık' diyemez ki. Çünkü ortadan kalktı artık, Danışma Meclisi diye bir şey yok. Ne başkanı var, ne üyeleri var. Kimse yok. Bu Anayasayı millete ben anlattım. Haftalarca, günde bazen bir iki yerde dolaşarak, yorularak, nefesim tükenerek ben anlattım. Şimdi bunu savunmak bana kalıyor. Ben burada kaldığım sürece bunu yapacağım. Ama ben ayrıldıktan sonra ne olur bilmem.»

Basınımızı da şöyle eleştirerek,

«Ben değerli basınımızdan, bu eleştirilere karşı bunun savunuculuğunu üstlenmesini de beklerdim. Tek taraflı çalışmamalı bir mekanizma. Hem bunun karşısında olanlar, hem de yanında olanlar, eğer fikirlerini açıkça ortaya dökerlerse, vatandaş sonunda bunu karşılaştırma ve bir netice çıkarma imkânına sahip olabilir» dedim.

16 Nisan 1986 Çarşamba

Aman efendim, biz sanki bize yardımcı olmalarını istememişiz de, bize daha da yüklenin demişiz gibi, hepsi başlıklar atmışlar, «Yalnız Kaldım, Cumhurbaşkanı Anayasaya Destek İstedi» diye. Malum mihraklar gene veryansın ediyor tabii. Efendim, Danışma Meclisi üyeleri niye çıkıp da bunu savunamazmış, bunlar ölmüş mü, hayatta değil miymişler? Sonra, mademki bir iş tek taraflı yapılmamalıymış da, ben niye Anayasayı devlet adına tanıtma gezileri yaparken, bu gezide yaptığım konuşmaları eleştirmeyi bir Konsey kararıyla yasaklamışım. Daha neler.

Hani, neden çıkmıyorlar, konuşmuyorlar, Anayasaya sahip çıkmıyorlar? Çıkıyorlar mı? Ne Danışma Meclisi kal-

mış, ne bir şey çünkü, Sonra, eğer ben bu yasağı koydurduysam, yurdun milletin selameti için koydurdum. Yani, Anayasa referandumu bir genel seçim havasında yapılsın da, kan gövdeyi götürsün ve tekrar 12 Eylül öncesine dönülsün, bunu mu istiyorlardı? Üstelik biz açıkladık, isteyen kuruluşlar eleştirilerini Konsey veya ilgili mercilere bildirebilirler, bunda bir sakınca yoktur, dedik. Demedik mi? Kapalı kapılar ardında mı yaptık Anayasayı?

Bugün, bizim Basın Müşavirliği kanalıyla Ali bir açıklama yayımladı. Şöyle dendi:

«Sayın Cumhurbaşkanı, bu sözleri ile, Anayasayı savunmakta yalnız kaldığı anlamını kesinlikle vermek istememişlerdir. Gazetenizdeki bu değerlendirmenin yanlış bir anlamadan kaynaklanabileceği düşünülmüştür.»

5 Mayıs 1986 Pazar

Bu kabil şeylere nasıl cüret edebiliyorlar? Bir Cumhurbaşkanının gelip göreceğini bile bile, bu ahlaksızlığı nasıl yapabiliyorlar? Bütün günüm zehir oldu.

Oysa, sergiye ilk girdiğimizde ne kadar güzel sohbet oldu. Sergi dediğim, ilk gezdiğimiz Çağdaş Türk Sanat Sergisi. Devlet Güzel Sanatlar Galerisinde düzenlenmiş, gezerken bir şey aklıma geldi, Köşkteki tablom aklıma geldi. Beraberimde bulunanlara anlattım, Adana'da bulunan Hikmet Öz adlı bir resim öğretmeni dedim, benim bir resmimi yapıp yollamış. Hemen hatırlayamadılar. Şöyle hatırlattım,

«Hani, benim arkamda bayraklar olan bir resmim var ya, onu çakıl taşlarını ezip, toz haline getirip, aynısını bu tozları yapıştırarak yapmış. Hiç boya da kullanmamış. İnanamazsınız. Şimdi getirsem hayran kalırsınız. O taşları, o renkleri nasıl bulmuş, hayret edersiniz?» dedim.

Sonra sergiyi gezdik, ama benim tablo aklımdan çıkmıyor. Beraberimdekiler de merak ettiler, onun üzerine adam yollayıp Köşkten getirttik. Sergide eseri olan sanatçıları topladım, onlara gösterdim. Tekniği hakkında bana bilgi verdiler. Dedim ki, bu resim bu sergiye yakışır, bunu da sergileyelim dedim. Bunun üzerine tablom müzenin ikinci katında Atatürk'ün resminin yanına asıldı.

Olay bundan sonra oluyor.

«Bu resim derhal kaldırılsın!»

Çıkışta, Devlet Resim Heykel Müzesine geçerek I. Asya Avrupa Sanat Bienali'ni gezmeye başladık. İki yılda bir düzenlenen sergi demek oluyor bu. Gezerken, Polonyalı sanatçıların tablolarının bulunduğu salonda bir şey garibime gitti. Acaip, tuhaf bir tablo. Aslında pek de fazla dikkat etmedim, çok tablo var çünkü, zaten ihtimal de vermedim, geçtik öteki salonlara.

Ondan sonra, birdenbire farkına vardım ki, döndüm tekrar girdim salona, yanımda da Turizm Bakanı Taşçıoğlu, daha dikkatli baktım sonradan adının Jan Dubkowski olduğunu öğrendiğim zatın resmine, evet resmen utanmadan bir cinsi münasebeti çizmiş, ama nasıl, iğrenç bir biçimde, bir herif iki başka herifi arka arkaya dizmiş, şey ediyor. Bu nasıl rezil bir şeydir, bu nasıl konmuş buraya. *«Bu resim derhal kaldırılsın»* dedim. Bunun üzerine, resimlerin neyi anlattığının farkına vardı Taşçıoğlu; çünkü resim resim değil ki, bir bakışta anlaşılmıyor, Taşçıoğlu sinirlendi ve:

«Birini değil hepsini kaldırsınlar. Kimsenin kızmaya hakkı yok. Bu ülkenin kanunları var. Muzır Yasası nasıl çıkarıldıysa, bu resimler de kaldırılır» dedi. Kaldırdılar resimleri.

«Bu resim yırtılmış galiba?»

Daha sonra, hadi sinirlerimize hâkim olalım, çıkıp gitmeyelim, diğer yabancı sanatçılara ayıp olmasın dedik ve sergiyi gezmeye devam ettik. Fransız sanatçıların sergilendiği salonu gezerken, adının sonradan Dominique Gauthier olduğunu öğrendiğim kişinin tablosunu göstererek, Atatürk Sanat Ödülünü alan bu tablodur efendim, dediler. Baktım, tablo yırtık.

«Bu mu, bu resim yırtılmış galiba» dedim. Fakat yırtık değilmiş. Meğer sanatçı bu etkiyi yaratabilmek için üst üste altı kat malzeme kullanmış. Doğrusu, başarmış da. Ama zaten ben yırtık demedim, yırtık galiba dedim. Gene de, aferin doğrusu, takdir etmek lazım.

Bu arada unutmadan not edeyim, Muzır Kanunu titizlikle uygulanıyor. Nitekim, 13 Nisanda Gülhane Askeri Tıp

Akademisinde «Seksüel Fonksiyon Yetersizlikleri» panelinde söz alan Prof. Dr. Saim Mermut «Muzır Neşriyat Yasası nedeniyle bazı slayt ve filmleri gösteremiyoruz» demiş.

8 Mayıs 1986 Perşembe

12 Eylül harekâtından sonra gelen birlik ve beraberlik ortamını yıkmak isteyenler, geçen günkü ahlaksız resim olayından da sineğin yağını çıkarmak istemekte gecikmediler. Efendim, bu sanata sansürmüş. Hangi sanattan bahsediyorsun, resmi gördün mü? Kaldırıldı diye görememişsindir ama, görseydin miden bulanmayacak mıydı? Vatandaşın midesinin ağzına gelmesi midir sanat?

Bugün Ali, Basın Müşavirliğinden bir açıklama yayımlattı. Resim kaldırma konusunun bir sansür olayı olmadığını, benim sadece resimlerin ahlaka aykırı olduğunu söylediğimi, bunun üzerine yetkililerin kendiliklerinden hareket ederek resimleri kaldırttıklarını basına bildirdi.

17 Mayıs 1986 Cumartesi

«Ben sık sık konuşan bir adam değilim.»

Malatya ve Adıyaman yöresinde depremden zarar gören yerlerde incelemelerde bulunmak için dün askeri bir uçakla buraya geldik. İlçelerden Malatya'ya dönüşte halka hitaben bir konuşma yaptım:

«*Ben konuşmak istemiyorum. Çünkü konuştuğum zaman memlekette siyasi tansiyon yükseliyor*» dedim. Sonra şöyle devam ettim:

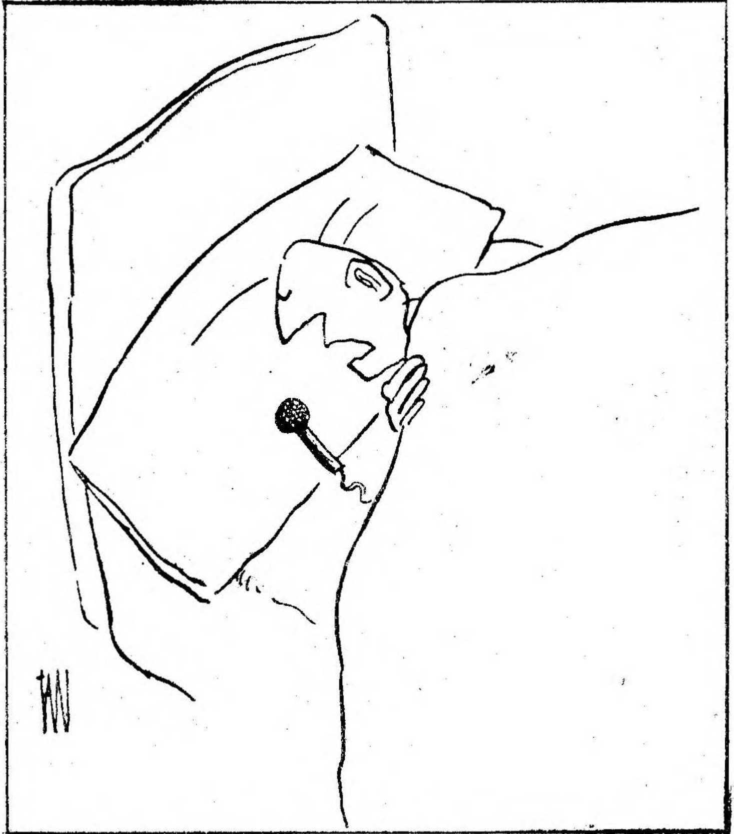
«*Biz geçmişte ne çekmişsek, geçmişe şöyle gözümüzü çevirip baktığımızda görüyoruz ki, siyasi tansiyonun yüksekliğinden çekmişiz. Ben sık sık konuşan bir adam değilim. 2-3 ayda bir bazen mecbur kalınca konuşuyorum*» dedim.

Arkasından, hoş bir konuya temas ederek,

«*Bu vesileyle bir konuya daha işaret etmek istiyorum. Çeşitli mektuplar alıyorum, çeşitli şiirler alıyorum ve şiirler o kadar fazla oldu ki, 2000'i aştı, 16 klasör doldu. Vatandaşlarımızın içerisinde meğer ne şairler varmış, ne şiirler geliyor, hayret edersiniz. İlkokul mezunu ama, Allah vergisi şair olmuş, isteklerini dile getiriyorlar, şikâyetler yapıyor-*

lar, iyi taraflarını belirtiyorlar. Bunların hepsi güzel, fakat yaptırdığımız tahkikat sonunda bunların içinden yüzde 40'ı, yüzde 50'si yalan çıkıyor. İşte bu kötüdür. Haksız yere başkalarını şikâyet etmeyin, bu dedikoduya girer. Bu hem doğru değildir, hem de günahtır» dedim.

Cumhuriyet, 2 Kasım 1985

4 Temmuz 1986 Cuma

Atatürk heykellerinin iki derin manası.

Bugün durmadan gezdik, zelzele felaketine maruz kalmış bölgeleri incelemeye devam ediyoruz. Bu fırsattan ya-

rarlanarak da, önem verdiğim birtakım konulara halkımızın dikkatini çekiyorum. Nitekim, Erzurum'un Narman ilçesinde kadınların yüzlerinin kapatılmamasını, böyle şeyi Suudi Arabistan'da bile görmediğimi, böyle bir emir olmadığını, ayetler okuyarak söyledim. Muratbağı köyünde yeni yapılan konutları gezerken şöyle konuştum:

«Bu evlerin soğuk olduğunu söylüyorsunuz. Şimdi cam elyafı var. Bunları evinizin üzerine gerebilirsiniz, monte edebilirsiniz. Bunun yanı sıra tavanları çamur ile sıvarsanız soğuğu yine bir ölçüde önlemiş olursunuz.» Ağaç dikmelerini istedim. Horasan ilçesinde de, diğer yerlerde olduğu gibi açtığım Atatürk anıtı hakkında şu sözleri söyledim:

«Atatürk heykellerine bu kadar para sarf ediyoruz. Günah değil mi? Bununla başka şey yaparız. Ne gerek var, diye konuşanlar var. Ancak şunu ifade edeyim ki, biraz evvel İçişleri Bakanımızın da söylediği gibi, biz Atatürk'e çok şeyler borçluyuz. Onun için ne yapsak azdır. Maddi değerlerle ölçülemeyecek bazı kavramlar vardır. Milyonlar harcarız, yine karşılığını veremeyiz. Ama bunun başka bir manası var. Biz gün geçtikçe, aradan asırlar da geçse bu cumhuriyetin kurucusu, bu milletin kurtarıcısı Atatürk'ü unutmuyoruz, onun için her şeyi yapmaya hazırız. Bunun manası budur.

İkinci bir manası daha var. Gelecek nesillere diyoruz ki, biz Atatürk için bunları yapabildik, sizler daha iyisini yapın. Buna baktığı zaman, 'Acaba bu Atatürk kimdir? Ne yaptı ki Türkiye sathında, ilçelere varıncaya kadar, köylere varıncaya kadar heykelleri, büstleri, anıtları yapılmış? Şunu bir okuyayım' diyecek.»

8 Temmuz 1986 Salı

Gaşiye, Bakara Sad, Nahl, Rad, Maide ve Enam surelerine göre her koyun hangi bacaktan asılır?

Konuşmayınca, irticayı neden telin etmiyorsun diyorlar. Konuşunca da, ayetler okuyor, asıl bu irticayı azdırır. diyorlar. Kars'ın Iğdır ilçesinde halka hitaben şunları söyledim:

«Şimdi size bazı hususlarda Kuranı Kerim'den ayetler okuyarak söyleyeceğim. Bunu başka kimse söyleyemez. Ben Cumhurbaşkanı olarak bunu söylüyorum.»

Bundan sonra vatandaşlarıma Gaşiye Suresi ayet 21-22' yi, Bakara Suresi ayet 256'yı, Sad Suresi ayet 65'i, yine Sad Suresi ayet 70'i, Nahl Suresi ayet 82'yi, Ra'd Suresi ayet 40'ı, Maide Suresi ayet 99'u, Bakara Suresi ayet 272'yi ve son olarak da Enam Suresi ayet 107'yi, bütün bu ayetlerin tam metinlerini kendilerine okudum. Dinde zorlama olamayacağını, her koyunun kendi bacağından asılacağını böylece dört başı mamur şekilde anlattım. Daha fazla nasıl anlatılabilir, bilemiyorum.

Bütün bunları, bana «Kenan Baba» dedikleri için, onların babaları olarak söylediğimi ilettim. Kimsenin kimseye sen o tarikattansın, bu tarikattansın deme hakkına sahip olmadığını bildirdim.

Bütün bu uğradığım ilçelerde ve bucaklarda, tam sekiz yerde halkın katkısıyla yapılan Atatürk anıtlarını açmak benim için gurur, iftihar ve sevinç vesilesi oldu. Posof ilçesindeki de bitince, Kars'ın Atatürk anıtsız ilçesi kalmamış olacak.

9 Temmuz 1986 Çarşamba

«Şimdi seni mahkemeye verirsem!»

Bugün Erzurum'un Alaca köyünde, Ermenilerin katlettiği Türkler anıtını açtı. Bir de çelenk koydum. O sırada gözüm, sonradan adının Ahmet Turan olduğunu öğrendiğim başı sarıklı bir vatandaşa takıldı. Sen imam mısın, dedim, değilmiş. Kendisine, bu şekilde giyinmesinin yasalara göre suç olduğunu bildirerek,

«Şimdi seni mahkemeye verirsem, sana ceza verirler. Seni hapse atarlar» dedim. Sonra, Aziziye Tabyasını ve Nene Hatunun mezarı ziyaret edildi.

2 Ağustos 1986 Cumartesi

Orgeneral Şahinkaya'nın etrafında bir süredir esen ve bana ve 12 Eylüle de zarar vermeye başlayan dedikodu kasırgasına bugün müdahale ettim.

Tahsin Paşa bugün Florya'daki köşke geldi. Saat tam 14.00'tü. Bir saat kadar görüştük. Burada şu kadarını aktarmak istiyorum ki, kendisine hakkında durmadan Meclis önergeleri verildiğini, basında malvarlığının açıklanmasının istendiğini, açıklama yapmamakta direndiği sürece beni, Cumhurbaşkanlık makamını ve 12 Eylül harekâtını töhmet altında bırakmaya devam edeceğini söyledim. «*Time* dergisine kadar kapak oldun» dedim. 15. maddeden medet ummaması gerektiğini belirttim. En kısa zamanda malvarlığını açıklayacağını söyledi ve ayrıldı.

9 Eylül 1986 Salı

«Burada açık saçık karikatür yok değil mi?»

Bugün iki sergi gezdik, ama Allahtan mayıs başındaki gibi müessif bir olayla karşılaşmadık. Birincisi, Simavi Karikatür Yarışması sergisiydi. Gezmeye başlarken,

«Burada açık saçık karikatür yok değil mi?» diye sordum. Bana sergiyi gezdiren karikatürcülerden Nehar Tüblek, kendisi pek kibar görünüşlü bir zattır,

«Onlar resimdi efendim. Bu yarışma sanatsal karikatür yarışması olduğundan zaten porno ve seks karikatürlerini kabul etmiyoruz» dedi.

Sergiyi gezdikten sonra yanımızdakilerle bir süre sohbet ettik. Cumhurbaşkanı olmamdan doğan durumdan yakınarak,

«*Bir yere gidince, niye oraya gitti diyorlar. Hayatım hep böyle geçti. Hiçbir akşam bir eğlence yerine gidemedik. Hep evimizde oturduk*» dedim. Evinde sanat eserleri çok olan Sakıp Sabancı'nın beni hep davet ettiğini söyledim ve:

«*Bazıları başka başka anlamlar çıkarır diye gitmedim. Emekli olursam gelirim, dedim. Neme lazım. Sonra, niye gitti, derler*» dedim. Taşçıoğlu bunun üzerine, «Derler dediğiniz kimler efendim?» diye sordu. Ben gülerek, «*Diyenler der işte*» diye cevap verdim.

8 Ekim 1986 Çarşamba

Diyarbakır Dicle Üniversitesinin öğretim yılına başlama törenindeki konuşmamda,

«Demokrasi sözcüğünü ağızlarından düşürmeyenlerin demokrasinin, temel öğelerinden birisinin ve en önemlisinin toplumda hoşgörü, sevgi ve saygı ortamının yerleştirilmesi olduğunu unutmamaları gerekir» dedim.

Sanırsınız ki, geçenlerde de not ettim ya, böyle yumuşak ve anlayışlı bir yaklaşma, karşılıklı hoşgörü teklifi karşımızdakiler tarafından aynı şekilde karşılanacak.

Bu sefer neler demediler. Efendim, Sıddık Bilgin adlı öğretmen var ya, kaçarken vurmuşlar, biri çıkmış, ona yapılan işkenceyi gördüm demiş. Ben sergiden resim kaldırtıp sansür yaptırmışım, o ahlaksız resmi. Polis muzır giyinen kız öğrenciyi dövmüş İzmir'de. Kim bilir ne söyledi de tahrik etti polisi, durup dururken ne diye dövsün? İlköğretim müfettiş adaylarına sınavda soruluyormuş, deniyormuş ki, dağda kıble nasıl bulunur diye soruluyormuş. Sanki ben her fırsatta irticanın üzerine gitmiyorum, bizzat Kuran'dan ayetler okuyarak yobazların halka anlattıklarının yalan olduğunu ispat etmiyorum. Sonra, eğer dini akideler insanları devlete millete daha iyi, daha yararlı birer vatandaş yapıyorsa, ki yapıyor, anaya-babaya, devlete isyandan uzak tutuyorsa, insanlara dini kurallar niçin öğretilmesin?

Efendim, soyadı tutmayan çifti jandarmalar durdurmuşlar, ormandan geçirmemişler. Kim bilir neden durdurdular. Kimlik kontrolü de yapmasın mı şüphelendiği arabada? Biz şüphe ve kaçma halinde üzerine ateş etme yetkisi bile verdik, ancak öyle durdurabildik anarşiyi, yoksa mesul olurum diye hiçbir polis vazifesini yapmıyordu. Efendim, Tunceli'de kocası aranan kadına cinsel temas kontrolü yaptırmışlar.

Bütün bunlar 25 Nisanla 3 Eylül arasında vukubulmuş da, ben 6 Ekimde bütün bunların üzerine «hoşgörü ve saygı yerleşmeli» demişim. Hâlâ hoşgörü ve saygıdan nasıl bahsediyormuşum.

Bütün iyi niyetli girişimlerimizi böyle karşıladı bunlar. Niyet kötü. Sonra, işte Tunceli Valimiz Kenan Güven de söylemiş, kendisi yıllarca bu bölgelerde komutanlık yapmış emekli bir generalimizdir, muayene ettirmeseydik kocasının gelip gelmediğini nasıl anlayacaktık, demiş. Daha ne desin adam?

6 Aralık 1986 Cumartesi

«Ben radyasyona madyasyona aldırmam!»

Bir süredir bu çayda radyasyon lafları aldı yürüdü. Bana öyle geliyor ki, memlekette panik çıkarmak için yapılıyor bu mübalağa. Vatandaşları teskin etmek için bir kısa demeç verdim:

«Ben radyasyona madyasyona aldırmam. Bizim vücudumuz öyle şeylere alışıktır» dedim. Eşkıyaya fırsat vermemek lazım.

8 Aralık 1986 Pazartesi

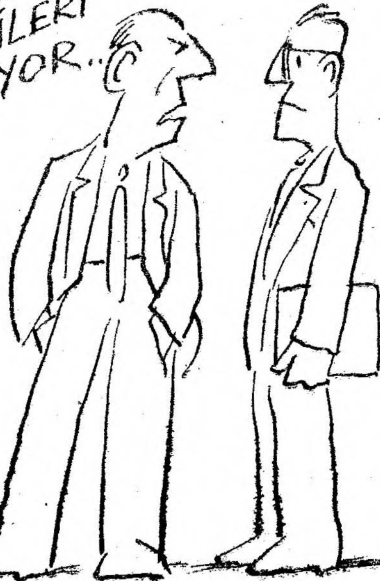
Bir süredir, memleketteki bir gelişmeyi endişeyle takip ediyorum. Benim her fırsatta, her mahalde yaptığım birlik ve beraberlik uyarılarına rağmen, tarikatlara bölünmeyin ihtarlarıma rağmen bu tarikat yurtları gittikçe azıyor ve açıktan açığa bir tehdit unsuru haline geliyorlar.

Geçen ayın 30'unda Denizli'de, bazı derneklerin «hayır yapıyoruz» diye gençlerin beyinlerini yıkadıklarını söyledim ama, bunları devralmasını istediğim Milli Eğitim yetkilileri mırın kırın ediyor. «Başa çıkamayız» diyorlar. Nasıl çıkamazsın? Ben olsam çıkarım da, sen niye çıkamıyorsun? Kaç gündür yaptığım irtica uyarılarına Başbakan «katılmıyorum» diyor. Nasıl katılmıyorsun? Laiklik zedeleniyor fena bir şekilde, görmüyor musun? Bu türbanlı kızlar nasıl çoğaldı birdenbire? Resmen devlete meydan okunuyor, meydan!

31 Aralık 1986 Çarşamba

Birdenbire Türkiye'de birtakım sakallı bereli herifler çıktı ortalığa, «Anayasa Kuran, Devlet İslam Olmalıdır» diye slogan atmaya başladılar. Her vatandaş gibi temiz İslam dininin kaidelerini yerine getirecek yerde, resmen devlete isyan halinde birtakım tarikatlar. Küçük küçük çocukları alıyorlar, yurtlara kapıyorlar, beyinlerini yıkıyorlar.

Dikkatimi çekti, şimdiye kadar benim direktif verdiğim ve yaptıramadığım hiçbir mevzu olmadı, bir tek bu konuda Milli Eğitim pasif direniş içinde. Bu nasıl iş? Devletin or-

GERİCİLER ÇOK İLERİ GİDİYOR...

ÇÜNKÜ İLERİCİLERİ ÇOK GERİLETTİK EFENDİM!
TAN

ganı cumhurbaşkanını nasıl dinlemez veya savsaklar? Resmen savsaklıyor. Tabii, cumhurbaşkanı dedim aklıma geldi, ben devlet başkanı olsaydım bunlar olmazdı. Ne yazık ki parlamenter demokrasiye geçmemizden yararlanıyorlar. Tabii bu, idare biçimlerinin en az kötüsü ama, böyle meseleler çıkabiliyor.

Jülyen ve Gregoryen adlı iki zat...

Yılbaşı geldi ya, bunlar şimdi de yılbaşının Hıristiyan günü olduğunu yaymaya başladılar. Neymiş, Hazreti İsa'nın doğum günüymüş, o kutlanıyormuş. Sanki bizim dinimiz Hazreti İsa'yı tanımaz. Bak, Hazreti, diyor. Sırf bu konuyu dile getirmek için bu gece Ankara Gazi Kız Yurduna gittim. Çocukların yılbaşılarını kutladım ve şöyle konuştum:

«Biz de sizlerin yaşında... yılbaşı Hazreti İsa'nın doğumu, onu kutluyorlar, diye kızardık. Ama sonradan öğrendik ki, bunun İsa'nın doğumu ile bir alakası yoktur... Milattan 46 sene evvel Jül Sezar tarafından o zamanın ilim adamlarına emir verilmiş, 'Bu uyguladığımız sene uygun değil, daha uygun bir takvim bulun' denmiş. O sırada Jülyen isimli birisi şimdi kullandığımız takvimi bulmuş ve o zamandan itibaren miladi sene tatbik edilmeye başlanmış.

Milattan sonra 1582 senesine gelinceye kadar onu tatbik etmişler. Jülyen'in bulduğu o takvimde gene bazı aylar 30, bazı aylar 31, Şubat ayı da bir sene 28, bir sene 29 çekiyormuş. Fakat bir sene 28, bir sene 29 çekince 1582 senesine gelindiğinde takvim 10 gün ileri gitmiş. Onun üzerine buna bir çare bulalım denmiş ve o ileri gidiş tashih edilmiş. Daha sonra da Gregoryen isminde bir zat şimdi uyguladığımız takvimi bulmuş... Görüyorsunuz, ...yılbaşı dediğimiz bu gecenin Hıristiyanlık âlemiyle bir ilgisi yoktur.»

10 Ocak 1987 Cumartesi

Evvelsi gün Çukurova Üniversitesinde öğrencilere hitap ederek, kendilerini aşırı sol ve aşırı sağ akımlara karşı uyarma görevimi bir kere daha yerine getirdim. Fakat ne söylesem azdır. Onlara, Türkiye Komünist Partisinin «Si-

lahlı Kuvvetlere İlişkin Reform Programı, Ulusal Demokrasi ve Ordu» adlı broşüründen pasajlar okudum. Orduya nasıl emperyalizmin uşağı diyor, F-16 projesine nasıl karşı çıkıyor, bize nasıl Amerikancı faşist diyor, bunları anlattım.

«Gericilerle komünistler birleşme halindedirler!»

Arkasından, sözü irticaya getirdim. Bu gerici dediğimiz çevre muvaffak olmak için orduyu ele geçirmek gerektiğine nasıl inanmış, benim tuğgeneralliğimden beri nasıl imam-hatip mezunları Harp Okuluna girsin diye uğraşmış, bunu beceremeyince nasıl 1982 senesinden itibaren yeni bir taktiğe başvurarak tarikat yurtları vasıtasıyla gençleri yetiştirip, kurslara yollayıp, eğitip askeri liselerin imtihanına sokmuşlar, bunları teker teker anlattım. Şöyle söyledim:

«Sokmuş ve bunlar kazanmış. Zaten çalışkan çocuklar, kurs göstermişler, imtihanlar kazanmış. Kuleli, İstanbul' da; Işıklar, Bursa'da ve Maltepe'de, İzmir'de. Bir de denizin vardır, o da İstanbul'da Heybeliada'da. Vereceğim rakam bayağı korkunçtur. Bugüne kadar bu okullara toplam hepsini birden söylüyorum, 813 talebe yerleştirilmiş bu şekilde. Kimisi bölük komutanı, kimisi tabur komutanı, kimisi alay komutanı olacak ve bir harekâtla orduyu ele geçirirlerse, memleketi de istedikleri rejime sürükleyebilecekler. Şimdi, sorarım size, bu yapılan iş dini inanç mıdır, dini ibadet midir, yoksa hıyanet midir?»

Nihayet, sözlerimi şöyle bitirdim:

«Gericilerle komünistler birleşme halindedirler, buna dikkatli olun.»

Evvelsi gün yaptığım ve mürtecilerin söyledikleriyle de örneklediğim bu konuşmam, insan sanır ki, Türkiye'de irticanın karşısında kim varsa onun tasvibini, alkışını, duasını almıştır. Ne gezer! O malum ve mahut mihraklar, ki irtica gelecek bizi kesecek diye de ödleri kopar, bir de baktık ki irticaya değil, bana hücum ediyor. Efendim, aklım neredeymiş, irtica 1980'den sonra bizden yüz bulmuş, Siyasal Bilgiler Fakültesinin kaymakam-vali yetiştiren idari bölümündeki talebelerin yüzde 40'ı imam-hatip çıkışlı iken gık dememişim de, Harp Okullarına 800 kişi sokulunca feryadı basmışım. Üstelik, aynen bu tabirlerle işletiyorlar dedikodu ve tezvirat makinesini.

Biz ne zaman irticaya destek olduk? Biraz da insaf lazımdır. Sadece, laiklik dinsizlik demek değildir, dedik. Bilakis, laik din eğitimi verilirse insanlar daha iyi vatandaş olur, manevi boşluk içine düşmez, yobazlara yem olmaz, anaya babaya isyan etmez, devlete millete faydalı insanlar olarak yetişir, dedik. Yalan mı söyledik? Orduyu ele geçirmeye kalktıklarında buyurun, geçirin mi deseydik?

Siyasal Bilgiler Fakültesiyle Türk Silahlı Kuvvetlerini mukayese ediyor. Birincisinin cumhuriyeti korumak ve kollamak görevi mi var? Bilakis, 12 Eylülden önce anarşinin baş yuvası olmuş, 12 Eylülden sonra YÖK sayesinde, YÖK'ün tayin ettiği müdür Necdet Serin beydi galiba, onun sayesinde zararlı unsurlardan temizlenmiş, biz kendisini sonradan mükâfaten rektör yaptık, öğretim elemanlarının şimdi hatırımda kaldığı kadarıyla yüzde 47'sini görevden ayırıp yeni baştan yepyeni ve memlekete faydalı bir mektep haline getirmek zarureti hasıl olmuş. Harp Okulu'nun da bu hale getirilmesine mi müsaade etseydik? İstedikleri bu mudur?

11 Ocak 1987 Pazar

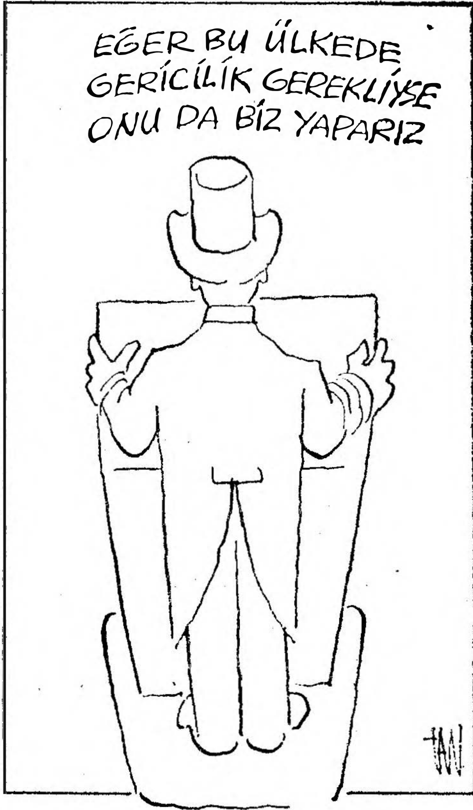
Doğuda ayetli milli birlik ve beraberlik broşürleri attırıyoruz.

İrticaya karşı kampanya açarken, aşırı solu ihmal etmemekte ne kadar haklı olduğumuz her gün ortaya çıkıyor. Şimdi de Maocular bir dergi yayımlamaya başladılar ve ilk sayısında doğudaki vatandaşlarımıza atılan bildirileri dillerine doladılar. Bunlar kesinlikle irtica ile aynı meyanda mütalaa edilmeli. Neymiş, doğuda helikopterlerle el ilanları atılmış da, bunlarda ayetler ve hadisler bulunuyormuş da, bölücülüğe ve ayrıcılığa karşı laik bir devlet böyle mi mücadele edermiş. Bunların derdi laiklik falan değil, bölücülerin ekmeğine yağ sürmek.

Neymiş efendim, Atatürk Yüksek Kurumunu kurduk ya, bu kurum Türk-İslam Sentezi diye Atatürkçülüğe aykırı bir ideoloji geliştirmiş ve bu kurumun hazırlattığı bir raporda «İslamın getirdiği birlik, beraberlik ve kardeşlik fikri işlenebilir. Biz ne kadar bazı vatandaşlarımızı Türk kabul etsek de, onlar kendilerini bizden saymıyorlar. O zaman Müslümanlık fikrinden hareket edebiliriz. Bunun laik-

liğe aykırı bir tarafı da yoktur. Zümre ve gruplara göre hitap etmek gerekecektir» diyormuş ve biz de bu broşürleri bu akla uyarak bastırmışız.

Bir kere, bu raporların gizli olması gerekirken, nasıl oluyor da bu adamların eline geçiyor, bunun derhal tahkiki lazım. İkincisi, söyledikleri yanlış mı? Bu vatandaşlarımız Müslüman değiller midir? Hatta, büyük çoğunluğu Sünni değil midir? Kandırılma sonucu kendilerini bizden saymayanlar varsa, bunlar aradaki din bağı sayesinde tekrar birlik ve beraberliğe kazanılamazlar mı? Bu çeşit milli meselelerin böyle gazete, dergilerde, kamuoyunun gözü önünde

Cumhuriyet, 10 Ocak 1987

tartışılması doğru mudur? Bu milli menfaatlere hizmet midir, yoksa nedir?

20 Ocak 1987 Salı

Bunların çıkış sebebi ayan beyan belli oldu. Üçüncü sayılarında da bana hücum ediyorlar. Kızlarım Boğaz'dan iki daireyi ceman 2 milyon 100 bin liraya almışlar. Müthiş canım sıkıldı. Ben ki bu konularda o kadar titiz davranayım, memleketteki arsamı bile banka istediği halde bankaya satmayayım, pahalıya sattı diye dedikodu yaparlar diye, ben ki İstanbul'dan aldığım mütevazi dairenin pazarlığını bile önceden soyadı tutmayan bir yakınıma yaptırayım ve fiyatta anlaşma olduktan sonra ortaya çıkayım, şimdi bu adamlar çıkıyor ve beni hedef alarak bunları yazıyor.

Bir kere, bu daireler 2 sene önce alınmış. Arsayken girilmiş, falan. İkincisi, kim bunların çiftini 2 milyona verir, bir tanesinin kirası 2 milyonken? Besbelli ki alıcıyla satıcı aralarında anlaşmışlar, masrafı fazla olmasın diye öyle göstermişler tapuda. Yapmasalar iyiydi ama, ne var bunda bu kadar reklam edecek. Amaç beni yıpratmak. 1989'da cumhurbaşkanlığı seçimleri var ya, eğer halk beni tekrar burada görmek ister de ısrarcı olursa diye, şimdiden yıpratmak. En hassas olduğum yerden vurmak. Cumhurbaşkanlığı makamından geçerek 12 Eylülü tahrip etmek yavaş yavaş. Bunlara derhal cumhurbaşkanına hakaretten dava açılmalı.

6 Şubat 1987 Cuma

«Davacım»

Her şey aklıma gelirdi, cumhurbaşkanlığı dönemim bittikten sonra her şey yapılabileceğine aklım ererdi de, cumhurbaşkanlığım devam ederken aleyhime dava açılacağı aklıma gelmezdi. Demokrasi demokrasi diye diye bakalım daha neler göreceğiz? Ben adamı mahkemeye veriyorum, her nasılsa beraat ediyor, beraat ettiğine şükredeceğine kalkıyor, Aziz Nesin Efendi, bir de bana hakaretten tazminat davası açıyor.

Vatan haini demişiz. Ben sana, adını vererek sureti mahsusada vatan haini mi dedim? Neden üzerine alınıyorsun, neden gocunuyorsun? Bir sebebi mi var? Neden başka-

sı, memlekette o kadar aydın geçinen var, başkası almıyor da sen üzerine alıyorsun? Hem de, neden beraat ettikten tam bir yıl sonra? Tam irticayla mücadeleye girişmişiz, geçen ayın 18'inde okullarda başörtüsünü yasaklamışız, bu dava açılıyor. Bunlar kesinlikle koalisyon halinde.

En fazla koyan da bana, adamın gerekçesi. Neymiş cumhurbaşkanlığı makamının yüceliğini ve kutsallığını kanıtlamak istiyormuş. Bu makamda bulunan kişilerin, aynen bu zatın tabirleriyle söylüyorum, «belli bir süre için bulundukları bu makamın yüceliğini ve kutsallığını sarsıcı davranışlardan sakınmaları» gerekiyormuş. Bir sen kaldın, cumhurbaşkanlığının yüceliğini ve kutsallığını korumayı bana öğretecek! Adamın amacı cumhurbaşkanlığının yüceliğini ve kutsallığını sarsmak, kalkıyor bunu gerekçe olarak takdim ediyor. Koyan bu, işte.

Bir de, bana şimdiden «Davalım» diye isim takmış, işte buna çok sinirlendim.

13 Şubat 1987 Cuma

Bulgaristan Türklerinin Türk olduğunun ispatı...

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu «Bulgaristan ve Türkler» konulu bir konferans düzenlemiş. Bugün onun açış konuşmasını yaptım. Bulgarlar, oradaki Türklerin Türklüklerini inkâr ediyor, bin bir baskı yapıyor ve adlarını değiştirtiyorlar ya, ben Şubat 1982'de Bulgaristan'a gittiğimde bizzat bunların Devlet Başkanı Jivkov'un ağzından «Türk» lafını duymuştum, onu bu konferansta şöyle anlattım:

«Yine bu konuşmam esnasında, bana 'Buradaki Türklerin, Türkiye'ye göçünü arzu ediyor musunuz?' diye bir sual sordu. 'Bunu şunun için soruyorum' dedi. '1968 senesinde on senelik bir göç anlaşması yaptık. Bu göç anlaşması 1978 senesinde son buldu. O tarihten beri göç yapılmıyor. Binaenaleyh o tarihten sonra, yani 1978'de mevcut hükümetin başkanına orada sormuştum, göçün devamını arzu ediyor musunuz diye, hayır demişti. Ondan sonra gelen hükümetin başkanına sordum, o da hayır dedi. Şimdi size soruyorum, istiyor musunuz göçü?' diye bana sordu. Ben de o tarihte böyle büyük bir göç anlaşması yapmaya taraftar değildim. Ancak kendisine 'Vaktiyle Türkiye ile yapılan

göç anlaşmasında, Türkiye'ye göç edenlerin arasında parçalanmış aileler var... Bunların birleşmesinde insani bakımdan büyük yarar var'... demiştim. Eğer Bulgaristan'da yaşayan Türk asıllılar Türk asıllı olmayıp da Türkleştirilmiş veya Müslümanlaştırılmış Bulgar asıllılar olsaydı, Bulgaristan'ın devlet başkanı bana, bu suali sormak lüzumunu hissetmeyecekti.»

Bu Bulgaristan'da yapılan isim değiştirmeler konusunda aklıma geldi, bizim basında bazen çok can sıkıcı şeyler çıkabiliyor. Neymiş efendim, biz de doğudaki vatandaşlarımızın «Dilan», «Şiran» diye isimler almalarını nüfus memurlukları yoluyla önlüyormuşuz. Çocuğun babası ısrar ederse dava açılıyormuş. Efendim, bizde bunun kanunu var, Bulgaristan'daki olayla ne ilgisi var? Bir insan çocuğuna koyacağı ismin Türk dil ve kültürüne uygun olmasını sağlamak zorundadır. Aksi halde, kanun böyle diyor, veremez o ismi. Ne ilgisi var Bulgaristan'la? Biz böyle böyle kendi kendimizi vuruyoruz, dış düşmana ne hacet?

Bunların içinde, buraya not etmeden geçemeyeceğim, bir tanesi var ki, o kadar olur. Yani, bir dergi mizah yapacağım, satış yapacağım diye milli menfaatlere nasıl bu kadar balta vurur, havsalam almıyor. Hani şu, adını vermeyeceğim, «*Netekim*» diye bir sütunu olan bir haftalık mizah dergisi var, hani yazının altında M.K.Z. rumuzları bulunuyor, bazen yazının içinde de bu harfler Mustafa Kâmil Zorti diye açıklanıyor. Ne demekse? Bu zatın konuşması, kullandığı tabirler bana bir şeyi hatırlatıyor, ama ne? Her neyse, bu dergide bazen çirkin şakalar da oluyor ama, şimdi sözünü edeceğim konuyu katiyen hoşgörüyle karşılamaya imkân yok, çünkü milli menfaatleri zedeliyor.

Milli Birlik ve Beraberlik gülerek nasıl parçalanır...

Efendim, sözünü edeceğim haber biçimi taşıyan bir şey. Manşeti şöyle: «İşte Kanıt! Bulgar Zulmünün Kanıtlarını Ele Geçirdik». Başlık böyle. Altında şöyle yazıyor aynen:

«Bulgaristan'daki soydaşlarımızın insanlık dışı bir uygulama ile Türkçe isimlerinin Bulgarca isimlerle değiştirildiğini biliyorduk.

Nihayet bunu kanıtlayacak bir belge geçti elimize. Çekmece'den İbrahim Yener göndermiş.»

«İşte belge...» dedikten sonra, hemen altında Resmi Gazeteden olduğu anlaşılan bir mahkeme kararının fotokopisini koymuş. O da şöyle:

«Esas no. 1988/265

Karar no. 1988/237

Silvan İlçesi Kayadere köyü cilt no. 046/02, Kütük Sıra No. 41'de nüfusta kayıtlı Medeni ve Azize'den olma, İsveç Doğumlu 15/7/1978 doğumlu Şoreş, aynı yerde nüfusta kayıtlı Medeni ve Azize'den olma, Stokholm/İsveç doğumlu Ronos ve aynı yer nüfusta kayıtlı Medeni ve Azize'den olma, Stokholm/İsveç 13/7/1982 doğumlu Rüçem Oğuzsoy'un nüfustaki bu isimlerinin Türk dil ve kültürüne aykırı olduğundan isimlerinin iptaline,

Aynı yer ve hanelerinde nüfusta kayıtlı Şoreş isminin Fuat, Ronos isminin Suat ve Rüçem isminin ise Neslihan olarak düzeltilmesine Silvan Asliye Hukuk Mahkemesinin 22/9/1988 gün ve Esas No. 1988/265 ve 1988/237 sayılı ilamları ile karar verilmiş olduğu, işbu ilamın Resmi Gazete ile ilan edilmesine ve ilan masrafının davacıdan alınması ilan olunur.»

Bu fotokopinin de altında şu yazı var:

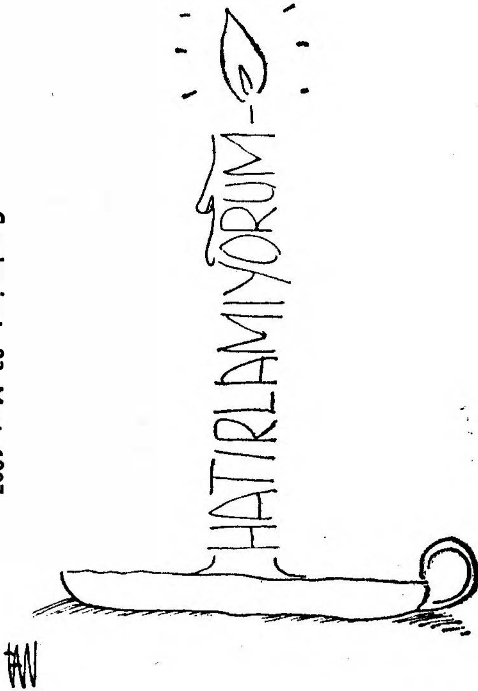
«NOT: Çok özür dileriz. Arkadaşlarımızın yaptığı bir hata sonucu Bulgaristan'a ait mahkeme kararı yerine başka bir karar yayımlanmış. Yani yanlışlık olur da bu kadar olur... Ha ha... Tüh.»

İşte böyle. Bizim dış düşmana ne ihtiyacımız var?

12 Mart 1987 Perşembe

O gazetede bu sabah bir manşet: «Türk İmamların Aylıklarını 1982-84 arasında Rabıta Ödedi». Ben bunun arkasından ne geleceğini tahmin edebiliyorum. Zaten söylüyor: Evet, diyor, bu olmuş ve hem de Atatürkçülükten en çok söz edilen 12 Eylül döneminde.

Bütün mesele şurada: Acaba elinde belge, yani gerek görmediğimiz için o zamanlar Resmi Gazetede yayımlamamış olduğumuz kararname var mı?

Cumhuriyet, 23 Mart 1987

17 Mart 1987 Salı

«Sayın Cumhurbaşkanımız, kendilerine o dönemde böyle bir bilginin yansımadığını ifade etmişlerdir.»

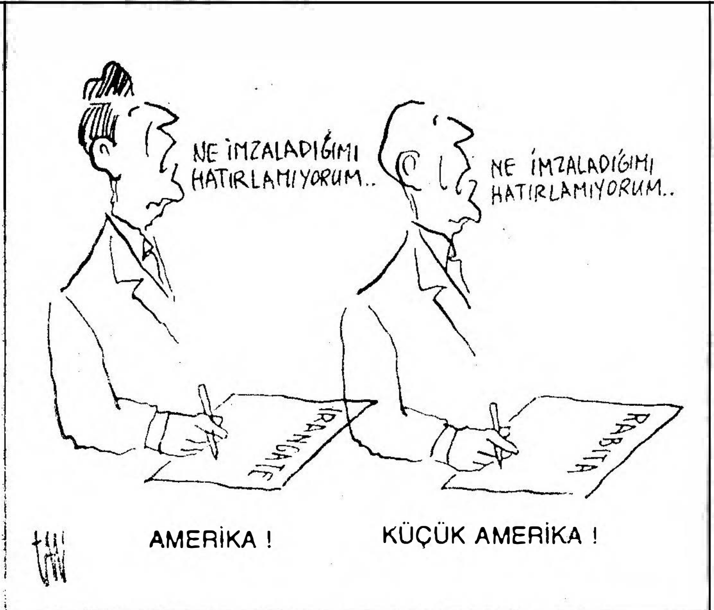
O dönemde bize böyle bir bilgi gelmediğini söyledim. Ulusu Paşa da bu konu ile ilgili hiçbir bilgisi olmadığını bildirdi. Bakan Özgüneş: «Bu iş tamamen T. Altıkulaç'ın işidir» dedi. Buna karşılık dönemin Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç «Bu konuda Bakanlar Kurulu kararı var» demiş. Bunu diyen o kararı sızdırmaz mı? Ben tam okullarda başörtüsünü yasaklatmışken, tam irticanın üzerine üzerine giderken, görüyor musun üzerime nasıl geliyorlar? Önce şu *2000* dergisindeki «Laik Devlet Cihada Çağırıyor» hikâyesi, ikinci olarak şimdi de bu Rabıta olayı...

19 Mart 1987 Perşembe

Ulusu Paşa mecburen açıkladı kararnamenin varlığını. Artık bir açıklama yapmam lazım. Görüyor musun, Şahinkaya Paşa açıklama yapmayıp benim başıma iş açıyor derken olanları? Bu kadar masum bir maaş konusu, üstelik denetimi kim yapacak diye sormuşuz, denetimin bizde kalacağını öğrendikten sonra müsaade vermişiz... Ama şimdi bu ortamda gel de kamuoyuna anlat.

23 Mart 1987 Pazartesi

Bugün Ali bir Basın Müşavirliği açıklaması yaptı. «...*Kararnamenin o tarihte Sayın Cumhurbaşkanımıza arz edildiği, yapılan araştırma sonucu belirlenmiştir. O günün çok yoğun çalışma şartları içinde... konu üzerinde fazla durulma gereği görülmediği anlaşılmaktadır*» deniyor.

Cumhuriyet, 21 Mart 1987

25 Mart 1987 Çarşamba

Aynı gazetede 8 sütuna manşet: «Rabıta'da Yeni Belge: Evren'e 26 Kasım 1982'de verilen brifingde Rabıta anlatıldı.»

Bunlar galiba bütün belgeleri baştan topluyor, senin ağzını yokluyor, sonra başlıyorlar dökmeye kucaklarındakini. Bu durumda yapacak bir şey yok, tek yapılabilecek şey, ne demiş komutan, en iyi müdafaa hücumdur, demiş.

28 Mart 1987 Cumartesi

«Rabıtayı gene imzalardım!»

Bugün çıkan açıklamamda şöyle dedim: «Gene İmzalardım». En doğrusu, dedim, devletin ödemesiydi ama, 70 sente muhtaçtık. Döviz sıkıntısı vardı, dedim. Ben hatamı kabul ederim, eğer burada bir hata yapmış olsaydım söylerdim, her hükümet ehvenişer olan bu yolu seçmiş, dedim.

Bir hatadır olmuş, desem, üzerime daha fena gelecekler. Bu arada, Ege'de Türk-Yunan birlikleri teyakkuza geçtiği haberi manşette. Benim haber onun epey altında. Yunanlılarla neredeyse harp çıkacak, Hora denize açılıyor, sırası mı incir çekirdeğini doldurmayan iç kavgaların? Bir de kalkıp, o genel sekreter denilen adam, istifamı istemez mi?

29 Mart 1987 Pazar

Bir delik buldular ya, artık parmaklarını sokup genişletirler. Demokrasiye geçtik ya, yaparlar. *Milliyet* gazetesinde, adını vermeyeceğim, bilmem ne pencere diye yazan bir zat var, Siyasal Bilgilerden olduğunu söyler ikide birde. O güya bir hesap yapmış. O günlerde, diyor, bir dolar 120 lira. Bir imama ödenen 1100 doların karşılığı 132.000 lira. 24 imama yılda 38 milyon lira. Diyor ki, o günlerde Zonguldaklı Ayhan Galatasarayla anlaştı, Ayhan 5 milyon, kulübü 12 milyon aldı. Yani, demek istiyor ki imamların parası verilmeyecek bir para değil.

Bir kere bu futbolcu, garson, metrdotel gibi taifenin aldıkları paraları memurlarla mukayese etmek fevkalade yanlıştır. Ben daha önce de söylemiştim ve bu deftere de

not etmiştim, benim elime Genelkurmay Başkanıyken 40.000 lira geçerken, İstanbul'da bir metrdotelin eline 57.000 lira geçiyordu, bahşişler hariç. İkincisi, böyle hariçten gazel okumak kolay. İş başa gelince anlaşılır böyle şeyler.

30 Mart 1987 Pazartesi

«Yeşil papyon çok çiğ kalmış!»

Biraz atmosfer değişir diye, Devlet Resim ve Heykel Müzesinde verilen Türk müziği konserine gittik. Hani şu eski Türk Ocağı binası, sonradan Üçüncü Tiyatro olmuştu orası.

Konserden sonra icracıları kabul ettik. Gözlerim papyonlarına takıldı. Şef Özer Altın'a döndüm,

«Yeşil papyon siyah elbise üzerinde çok çiğ kalmış. Bordo olsa daha iyi olmaz mıydı? Bakın bayanlarınki ne güzel olmuş» dedim.

Şef, topu Mesut Yılmaz'a attı. «Sayın Bakanımıza söyleyin efendim» dedi. Mesut Yılmaz da «Değiştiririz efendim. Emriniz olur» dedi.

Geldiğimiz iyi oldu. Biraz açıldım.

31 Mart 1987 Salı

O mahut *2000* dergisi bu sefer de benim Umre'de çekilmiş fotoğrafımı kapak yaptı. Rabıta olayından sonra bu varan üç oluyor. Bunların mürtecilerle koalisyon halinde hareket ettikleri her seferinde biraz daha katiyet kazanıyor. Biz koalisyonlara her zaman boşuna karşı çıkmadık!

10 Nisan 1987 Cuma

«Ben heykel meraklısı değilim. Bir insan kendi heykelinin açılışına gelmez, ama...»

Ben aslında Kula doğumluyum ama, Alaşehir'de büyümüş olduğum için memleketim olarak orayı bilirim. Hemşehrilerim kadirşinaslık göstermişler, benim bir heykelimi dikmişler, onu açmaya geldim ve şu konuşmayı yaptım:

«Fakat benim buraya gelişimi yanlış yorumlayanlar var. Benim istemememe rağmen hemşehrilerimin büyük ısrarı

üzerine yapılan bu heykelin açılışına geliyorum diye yazanlar bile oldu. Bir insan kendi heykelinin açılışına gelmez. Böyle şey dünyada görülmemiş. Ama bunu yazabiliyorlar. Ben heykel meraklısı insan değilim, fakat hemşehrilerim birçok defa geldiler gittiler. Hatta onlara dediğim şu olmuştur: 'Sakın ola ki, Atatürk'ün heykelinden daha azametli olmasın bir, fazla para verilmesin, iki. Alaşehir'e sarf edin bu parayı'. Buna dair söz aldıktan sonra 'Peki' dedim. Ama ben bunun açılışına gelmedim. Ben sizleri görmeye, Alaşehir kendi memleketim olduğu için buranın dertleriyle, problemleriyle ilgilenmeye geldim.»

Bu arada, eski günlerdeki Alaşehir'den söz etme imkânı oldu:

«*Alaşehir'de zengin birisinin bir tek otomobili vardı, böyle gıptayla bakardık. Bağına gider gelirdi onunla. Fayton vardı, at arabası vardı, hayvan vardı. Su içecek yalnız Sarıkız madensuyu vardı. Diğer içecek su çaydan gelir evden eve geçerdi.*»

Arkasından, kalkınmanın anahtarından söz ettim:

«*Eğer dünyada Türk milletini daha binlerce sene dünya durdukça yaşatmak istiyorsak, çok çalışmaya mecburuz. Atatürk'ün dediği gibi, 'Bir tek noksanımız vardır, o da çalışmak, çalışmak, çalışmaktır.' O halde onu yerine getirmek için elbirliğiyle çalışacağız, her zaman çalışacağız ve sevgili hemşehrilerim birlik beraberlik içerisinde olacağız.*»

«Ölümümü bekleyen var. Ayakta duruyorsam, duanız sayesindedir.»

Bir de, son zamanlarda beni Süleymancılara taviz vererek onların yurtlarını kapatmamakla suçluyorlar ya, bu saçmalığa cevap vererek,

«*Türkiye'de kaç tane Süleymancı var ki biz onların reylerine kucak açalım, onlara yüzsuyu dökelim... Onların vereceği oy yüzde 1'i geçmez. Biz böyle bir küçüklüğe tenezzül eder miyiz?*» dedim.

Sözlerimi şöyle bitirdim:

«*Benim bir an evvel buradan çekip gitmemi arzu eden çok insan var. Ölümümü bekleyen var, hastalığımı bekleyen var. Eğer ben sapasağlam ayakta duruyorsam, sizlerin duası sayesinde duruyorum, sizlerin desteği sayesinde duruyorum.*»

Yarın da Salihli'de, rahmetli eşim Sekine Evren adına açılan Anadolu Lisesinde öğrencilere hitap edeceğim. Memleketimizin, yurdumuzun Anadolu Liselerine büyük ihtiyacı var.

12 Nisan 1987 Pazar

«Kaç tane Süleymancı var ki...» dedik ya, hemen hain ağızlar çalışmaya başladı. Efendim, yüzde 1 olunca dökmezmişim de, acaba yüzde kaç olunca dökermişim? Şuna bak nasıl çarpıtıyor. Ben o yüzde 1'i bunların Türkiye'de gücü olmadığını anlatmak için verdim. Şimdi bunu duysalar, bu sefer de diyecekler ki, mademki güçleri yok, niye her konuşmanda yakınmaya başladın son zamanlarda, diyecekler, ayrıca, madem güçleri yoktu da, neden yurtlarını kapatma konusunda söz geçiremiyorsun, diyecekler. Onlara böyle söyleme fırsatı verenleri Allah nasıl bilirse öyle etsin. Demokrasiye geçtik ya, al sana demokrasi. Bizim zamanımızda böyle mi olurdu? Ağzından çıktı mı bir söz, on kişi birden koşar yapardı. Demokrasiye geçtik. Buyur.

«Altında pislik mi var, belli olmuyor.»

Dün rahmetli eşim Sekine Hanımın adına açılan Anadolu Lisesinin çeşitli bölümlerini gezdim. Öğrenci yatakhanesine de girdim, baktım yatakların pikeleri örtülü. Altında ne olduğu, ne olmadığı belli değil. Pikeleri çekerek açtım,

«*Bu pikeler kusuru örtüyor. Altında pislik mi var, dağınık mı, belli olmuyor. Yatak açık olursa kirli mi değil mi görüyorsunuz. Onun için bu pikeleri kaldırın*» talimatını verdim.

30 Nisan 1987 Perşembe

Bu sene turizm mevsimini Göreme'de açtık. 28 Nisanda bir orada, bir de Avanos'ta halka hitap ettim. Eskiden turistten korkulurdu, ahlakımızı bozacak diye korkulurdu. Dedim ki, turist bizim ahlakımızı bozacaksa o zaman bizim ahlakımız sağlam değil demektir, dedim. Sonra, zamana ve zemine uymak gerektiğini anlatmak için,

«Sevgili vatandaşlarım, dünya o kadar küçüldü ki, artık bir günde insan dünyayı dolaşıyor. Bunlara alışmalıyız. Bakın Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmak için müracaat ettik. O halde onların kaidelerine ve onların uyguladıkları kanunlara uymak zorundayız» dedim.

Vay efendim, sen misin diyen. Kalkmış, ne yazıyor, diyor ki, 'Hani 90 günlük sürenin azaltılması veya idamın kaldırılması konusunda Avrupa Topluluğundan baskı geldikçe, biz dış baskıyla iş yapmayız, 90 günü azaltacaktık sırf bu yüzden erteledik kararımızı, diyordun, şimdi ne oldu da Avrupa'nın kaidelerine uymak zorundayız diyorsun,' diyor. Ne ilgisi var? O insan hakları dedikleri konu, bu turizm. Orada içişlerimize müdahale var, burada kendi arzumuzla uymak var. Uymadık da kötü mü ettik? Türkiye'yi bıraksaydık da onları mı idare etseydi?

Ramazanda sofrada rakı şişeleri!

Bugün Antalya'ya gelerek turistik tesislerde incelemelerde bulunduk. Yetiştirme Yurdunun inşaatını teftiş ettikten sonra, tugay komutanlığının yıktırılan binasının yerini gezdim. Valiye bu boş alanın nasıl değerlendirileceğini sordum. Belediye başkanı, «Buradaki eski bina tarihi sayıldığı için bir şey yapamıyoruz» dedi. Bu tarihi eserler yüzünden Türkiye'de taş taş üzerine konamaz zaten. Side'de de söylemiştim bunu. Bunun üzerine,

«Bu tarihi bina dediğiniz şeyin üzerine bir köprü yaparsınız ve uygun bir proje uygulayabilirsiniz» dedim.

«12 Eylülü tenkit edince tahammül edemiyorum!»

Akşam benim onuruma bir yemek düzenlemişler. Yalnız, hoşuma gitmeyen bir durum oldu, Ramazan ayında olduğumuz halde masalarda rakı şişeleri gördüm. Hemen Bakan Mesut Yılmaz'ı uyardım. Ne düşüncesizlik. Son zamanlarda iyice azıtan saldırıları söz konusu eden bir konuşma yaptım, oradan geçtiğimiz Anamur'da,

«Ben şahsıma gelen tenkitlerden fazla rahatsız olmuyorum... Ama 12 Eylülü tenkit edince tahammül edemiyorum... Biraz daha bekliyorum, azıcık daha konuşsunlar ondan sonra elbet bana bir şeyler söyleme fırsatı düşecektir» dedim.

1 Mayıs 1987 Cuma

Konya Ereğlisi'nde hakkımdaki çirkin iftiralara cevap verdim. Önce, şu Rabıta komplosunu ele aldım:

«Ve bunun da cevabını İstanbul'da yaptığım basın toplantısında verdim. Ben ki memleketteki irticanın önlenmesi için bu kadar gayret sarf ediyorum, Atatürkçü düşünceyi yerleştirmek için bu kadar çırpınıyorum, bana maalesef bunu da söylediler. 'Rabıta' diye bir örgüte ben sanki taviz vermişim. Bunu bile söyleyebildiler. Ama bunun cevabını verdim. Herhalde radyolardan ve televizyonlardan izlediniz.»

Ondan sonra, harp okulları ve askeri liselerden attığımız Süleymancı öğrenciler için çıkarılan dedikodulara değinerek,

«Cumhurbaşkanının harp okullarında okuyan dini yönü kuvvetli öğrencilerin ayıklanarak okuldan atılması emrini verdiği, bu emre istinaden okul komutanlarının Kuranı Kerim'i yere koyup, tüm öğrencilerin üzerinden geçmesini istedikleri, Kuranı Kerim'i çiğnemeyen öğrencilerin irtica zanlısı olarak işkenceye tabi tutulduktan sonra okuldan atıldıklarına dair yalan haberi her tarafa yayıyorlar... Bu kadar ahlaksızca yalanlar uyduruyorlar, sebebi, milleti sırf bize karşı kışkırtmak» dedim.

7 Mayıs 1987 Perşembe

Nereden saldıracaklarını şaşırdılar. Bir Müslümanlara kıyım yapmakla, bir şeriatçilere taviz vermekle suçluyorlar. Demek ki tarafsız davranıyorum. Son olarak, Antalya'daki şişe kaldırtma hikâyesini doladılar. Bugün Ali, Basın Müşavirliğinden bir açıklama yayımlattı:

«Sayın Cumhurbaşkanımızın Antalya'da bir turistik tesisi açarken, 'Ramazan'da masada rakı bulunmasın' uyarısı yaptığı şeklindeki değerlendirmenin eksik bilgilerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bütün konuşmalarında dinin gereklerini yerine getirmekte her vatandaşın özgür olduğunu savunan Sayın Cumhurbaşkanımız, bu anlamda bir uyarıda bulunmamışlardır. Sadece, masaya kapağı açılmadan konan büyük rakı şişelerinin kaldırılarak içmek isteyenlere başka kaplardan sunulmasının estetik

bakımdan daha doğru olacağı uyarısında bulunmuşlardır. Yanlış değerlendirmelere yol açmaması için bu açıklamamıza sütunlarınızda yer vermenizi...»

13 Haziran 1987 Cumartesi

«Profitrol» ne demek?

Bugün Hacettepe'nin Beytepe kampüsünü gezdik. Ne saklayayım, öğrenci yurdunu beğenmedim. Kafeterya fena değildi. Yemek fiyatlarını teftiş ederken gözüm bir kelimeye takıldı. «Profitrol» diye yazıyor. Nedir bu, diye sordum, bir tatlı çeşididir efendim, dediler. Bunun üzerine:

«Buna kremalı pasta dese olmaz mı?» dedim. Neymiş, profitrol? Hiç duymadım şimdiye kadar.

17 Haziran 1987 Çarşamba

Bizim kalkıp da, onun bunun ricası üzerine veto etmediğimiz, izin verdiğimiz, başbakan yaptığımız zat, benim verdiğim talimatı iptal ettiriyor, uygulatmıyor. İran'ın bize bir açıkça küfretmediği kalıyor, biz kendi Türkiye'nin Sesi Radyosundan cevap bile veremiyoruz. Neymiş, Başbakan Musavi'nin ziyareti öncesi olmazmış. Ben emir veriyorum, bu zat iptal ettiriyor. İşte, demokrasimizin nereden nereye geldiği...

22 Haziran 1987 Pazartesi

Sıvas'ta vatandaşlara misaller vererek, eğer dinimiz şekilci olarak ele alınırsa nasıl geri kalırız, bunu anlattım. Sonra, benim ayet okumama saldıranları cevapladım:

«Ben arada sırada bazı vatandaşlarımı ikna edebilmek için ayet okuyorum. Bunu da bazı yazarlarımız tenkit ediyorlar, Cumhurbaşkanı ayet okur mu diye. Sanki Kuranı Kerim okumak günahmış gibi, laikliğe aykırı imiş gibi. Ben o vatandaşımı inandırmak için yapıyorum. Bakın, diyorum, Allahın gönderdiği ayet böyle söylüyor. Kimse senin üzerinde baskı kuramaz, diyor. Ben peygamberimizi bile size benim söylediklerimi size duyursun diye, size iletsin diye gönderdim diyor. İşte ben bu ayeti okuduğum zaman bana karşı çıkıyorlar. Laikliğe aykırıdır diye.»

Sıvas'ta içimdeki bir yarayı dile getirdim. Biz NATO' nun bu kadar sadık bir müttefiki olalım, onlara Muş'larda Rusları kızdırmak pahasına havaalanları yaptıralım, onlar bizim topraklarımızı Ermenilere versinler, ayrıca bizi Ortak Pazara almasınlar, bunu hazmedemiyorum. Bizi resmen kullanıyorlar mıdır, nedir? Bu kızgınlığımı şöyle dile getirdim:

«Böyle ittifak olur mu? Savunmaya gelince, Avrupa' nın savunmasına gelince, Türkiye'den, Türk askerinden daha aslan asker yoktur derler. Türkiye, NATO'ya dahil olacak, OECD'ye dahil olacak, Türkiye, Avrupa Konseyinin bir üyesidir, ki parlamenterlerimiz gidiyor oraya, ona da dahil olacak ama Avrupa Ekonomik Topluluğuna gelince dahil olmayacak, böyle şey olmaz.»

«AT'dekiler Hıristiyan, biz Müslümanız. Bütün mesele buradadır.»

Bunun niçin böyle olduğunu da şöyle açıkladım:

«Bunun altında yatan dini ayrılıktır. Çünkü onlar her şeyden önce Hıristiyan, biz Müslümanız. Bütün mesele buradadır. Eğer böyle ise, o NATO ittifakının da oturup bir gözden geçirilmesinde yarar vardır. Böyle ittifak olmaz... Bütün çabaları Türkiye'de komünist partisini, yeşiller partisini kurdurtmaktır. Altında yatan bir mesele de budur.»

Sanıyorum, bu sert uyarının arkasından NATO üyeleri tutumlarını gözden geçirmek zorunda kalacaklardır. Bu arada ben, bu sert konuşmayı tatlı bağladım. Şöyle dedim:

«Şarkışla'nın şirin bir kasabası var. İsmi Çayırşeyhi idi. Ben telaffuzda zorluk çektim. Sayın Çayırşehyliler diyemedim. Nereden buldunuz bu ismi dedim. Çayırşeyhi diye isim olur mu? Efendim siz verin dediler bir isim. Sağ ol diye bir bağırdılar ki, asker gibi gür sesle, hoşuma gitti. Dedim ki, buranın ismine Gürçayır diyelim. Şimdi gelmişler buraya, görüyorum... İnşallah çayırları gür olur, bol olur. Mahsulleri de bol olur.»

2 Temmuz 1987 Perşembe

«Ben günümü bekleyen bir kişiyim.»

Bu konuda bir şey yazmak istemiyorum. Bugün Üruğ Paşanın emekliye ayrılış törenini yaptık. Üzerinde duraca-

ğım nokta, bu meseleyi bahane ittihaz ederek gene beni lekelemeye çalışmaları. Güya ben başbakanla pazarlığa girişmişim de, Cumhurbaşkanlığımın uzatılması karşılığında bu tayine razı olmuşum. Şiddetle reddederek,

«*Bunun kadar yakışıksız bir iddia olamaz. Ben böyle bir pazarlık uğruna bu tayine razı olacak insan değilim. Ben günümü bekleyen ve o gün geldikten sonra, aynen bu arkadaşlarım gibi, köşesine çekilip oturmak isteyen bir kişiyim*» dedim. Üstelik, bir de laflar dolaşıyormuş. Efendim, ben 1989'da gene aday olacakmışım da, Ürüğ rakip olmasın diye bu konuda işbirliği yapmışım. Ağızları torba değil ki büzesin.

17 Temmuz 1987 Cuma

7 rakamının hayatımdaki önemi.

Bugün benim doğum günüm. Cumhurbaşkanlarının da doğum günleri olur. Onlara kalsa, benim hiç doğmamış olmamı tercih ederlerdi ya...

Nasıl büyük Atatürk'ün hayatında 19'ların büyük önemi varsa, ki ben bundan Harp Okulunu bir ziyaretimde bahsettim, bu notlara da geçirdim, benim hayatımda da hep 7'lerin önemi olmuştur. Bugün *Tercüman* gazetesini ziyaret ettiğimde, şunları söyledim:

«*Bugün 17 Temmuz. Benim doğum günüm. 7 rakamının hayatımda çok önemli bir yeri vardır. 17 Temmuz 1917 tarihinde doğdum. Yani 1917 yılının 7. ayının 17. günü. 7 yaşında okula başladım. 17 yaşında Harp Okuluna girdim. 27 yaşında evlendim. 227. Alayın 57. Bataryasında görev yaptım. 12 Eylül, cumhuriyetimizin 57. yılına tekabül ediyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nin 17. Genelkurmay Başkanı ve 7. Cumhurbaşkanı oldum. 7 Aralık 1983'te ilk defa TBMM'de hitap ettim. Kaldığım Tandoğan Apartmanının numarası da 17 idi. 17 Temmuz 1987'de 70. doğum günüm. Ve bu tarihte Tercüman'ı ziyaret ediyorum.*»

4 Eylül 1987 Cuma

Fransa'nın ünlü *Express* dergisi muhabiri bugün mülakata geldi. Bin türlü soru sordu. Bunların içinde şahsım-

la ilgili olanlar çoğunlukta. Şu sıralarda benim cumhurbaşkanlığı makamında devam etmek söz konusu ediliyor ya, son sorusu şöyleydi: «Eğer Anayasada bir madde olsaydı, ikinci dönemde tekrar cumhurbaşkanı olmak ister miydiniz?»

Şöyle cevap verdim:

«Bu çok ağır bir hizmet. Bunu isteyenler var. Ama sorumluluğu ağır bir hizmet.»

Bunun üzerine, ısrar etti: «Bu takdirde sizden sonra bu görevi alacak birisini biliyor musunuz, bu fikri aşıladığınız, tanıdığınız bir kişi var mı?»

Buna da şöyle cevap verdim:

«Buna Meclis veyahut millet karar verir.»

«Cumhurbaşkanı halkoylamasıyla seçilsin, dedim.»

Ha, unutuyordum, hemen önce de şunu sordu: «Acaba Türkiye'de cumhurbaşkanı, halkoyu ile seçilseydi, halk tarafından seçilecek kadar popüler olduğunuza inanır mıydınız?»

Şöyle dedim:

«Bir noktaya değinmek istiyorum. Bu Anayasa yapıldıktan sonra yerine getiremediğim, Anayasaya koydurmak isteyip de koyduramadığım konulardan birisi de budur. Ben Anayasa yapılırken bu konu üzerinde birkaç defa durdum. Cumhurbaşkanı halkoylaması ile seçilsin, dedim. Konsey arkadaşlarım ve diğer müşavirler bunun doğru olmayacağını ifade ettiler. Peki, dedim, parlamento tarafından seçilmesi şeklini kabul ettim.»

Gazeteci gittikten sonra, müşavirler neyse ne ama, Konsey arkadaşlarımın seçim uzmanı veya anayasa mütehassısı olmadıkları halde neden halkoyuna karşı çıktıkları sorusu da bir süre kafama takılmadı değil.

Ha, unutuyordum, bir de şunu sordu, acaba kendinize herkesten daha yakın hissettiğiniz, sırlarınızı paylaştığınız, yakın dost diyebileceğiniz kimse var mı, dedi. Şöyle cevap verdim:

«Buna cevap vermek çok zor. Benim ifade ettiğiniz gibi sırdaşım yoktur. Sırlarımı kendimde saklarım. Hatta birçok sıkıntılarımı aileme dahi söylemezdim, bilmezdi. Yapım böyle. Kendi sıkıntımı başkasına aktararak onun da canını

sıkmak istemem. İnsan arkadaşlarıyla bazen karşılıklı konuşur. Ancak benim böyle sıkıldığım zaman hemen müracaat edebileceğim kimsem yoktur. Görev icabı birçok arkadaşım olmuştur. Mesela Konsey Üyeleri, Bülend Ulusu ile beraber çalıştık. Bunların içinde en yakın bir iki kişi vardır. Bütün arkadaşlarımı severim, hepsinin iyi tarafları vardır. Bazı mahzurlu, tasvip etmediğim tarafları da vardır. Elbette benim de iyi tarafım, kötü tarafım var ve iyi taraf kötü taraf insana göre değişir. Bana göre iyidir, başkasına göre iyi değildir. Böyle bir ismi maalesef veremeyeceğim. Düşünüyorum, taşınıyorum bulamıyorum. Dedikoduyu da sevmem.»

16 Kasım 1987 Pazartesi

Dışarıdan karıştırdıkları yetmedi, şimdi de içten karıştıracaklar. Resmen kafa tutmak için geldiler. İçeri atmasan, olmaz, kanun atacaksın diyor. Ayrıca, ortalığı karıştıracaklar. Atınca da şimdi Avrupa'nın ne kadar solcusu varsa, bunlar içerde olduğu sürece başımıza bela olacak. Zaten bizi zor durumda bırakmak, amaçları. Avrupa'ya müzevirlemek. İçeri atmayıp zor durumda kalacağımıza, içeri atıp da zor durumda kalalım!

«Kanunlarımız enselerine yapışacaktır. Komünist partisi kurulamaz.»

Bugün Muğla'da ister istemez bu konuyu ele aldım:

«Şimdi illegal kurulmuş komünist partisinin bazı üyeleri Avrupa'dan Türkiye'ye gelmeye çalışıyor. Niye Türkiye'ye geliyorlar? Kanunlarımız enselerine yapışacaktır. Sebebi şu: Avrupa'daki komünist parti milletvekillerini de beraberlerinde getiriyorlar. Gelince, bakın Türkiye'de demokrasi yok, diyecekler. Bunun için Türkiye'yi AT'ye alamazsınız, diyecekler. Sebebi budur gelmelerinin.»

Komünist partisinin kurulması konusunda da şunları söyledim:

«Komünist partisinin kurulması, bugün olamaz. Olmaması da memleket hayrınadır. Bunu niye söylüyorum. Zira cumhurbaşkanının görevleri arasında Anayasayı gözetmek de vardır... Bu makam, korkuluk makamı değildir.»

17 Kasım 1987 Salı

«Kanunlarımız enselerine yapışacaktır» demişim. Bu polisi, savcılığı ve mahkemeyi etkilemekmiş! Bunu da demeyeceğiz, bunu da söylemeyeceğiz, bırakacağız memleketi Ruslara satsınlar, öyle mi? Yağma yok. Dışarıdan Türkiye'yi karıştırmak başka, böyle gözümüze sokar, inat yapar gibi gelip buradan yapmak, bu kadarı fazla. Dalaman'da şöyle konuştum:

«Bu güçler, şimdiye kadar Türkiye'yi nasıl karıştırmışlarsa, yine karıştırmaya devam edeceklerdir, nitekim ediyorlar. Ne işleri var acaba şimdi geliyorlar. Seçime 13-14 gün kalmış, geliyorlar. Şimdi mi geldi akılları başlarına. Bunun altında mutlaka kötü niyetler saklı.»

Şimdi, birtakım adamlar kalkacak, senin haberin yok mu, bu komünistler artık ihtilalcilikten vazgeçtiler, Avrupa'da bunlar artık sistemin bir parçası, senin haberin yok mu, diyecekler. Onun için dedim ki:

«Bunlar ne zaman ki Türkiye'de kendi kendilerine direktif verebilecek bir duruma gelebilecekler, ne zaman dışarıdan direktif almayan 'Europa komünizm' dediğimiz Avrupa komünistleri gibi başka yerden emir almayacak duruma gelirler, o zaman belki Türkiye'de bu partiler kurulur... Türkiye'nin istikrarını bozmak isteyen güçler bunlardır... Ama Türkiye bu oyuna gelmeyecektir, gelmemelidir.»

20 Kasım 1987 Cuma

Bugün Devlet Resim ve Heykel Müzesindeki Atatürk fotoğrafları sergisini gezdik. Pek bilmediğim bir şey yok. Şimdi geldik ya sergiye, gene başlayacaklar, kendini ikinci Atatürk sanıyor bu, diye. Bu düşüncelerimi yüksek sesle de söyledim yanımdakilere:

«Kasket giyiyorum, baston kullanıyorum, Atatürk'ü taklit etti diyorlar. Ne yapacağımı şaşırdım. Kasket takıyorum, çünkü başım üşüyor. Kasket takmakla, baston taşımakla Atatürk olunmaz ki.»

«Atatürk'ün elindeki sigarayı yok ettirdim, öyle gönderdim.»

O sırada aklıma geldi, Pakistan Devlet Başkanı kardeşim Zia ül-Hak benden bir Atatürk resmi istemişti, kendisi

büyük bir Atatürk hayranıdır, onun için hazırlattığım resimden bahsettim,

«Eli sigaralı Atatürk pozunu bir ressama yaptırdım. Ama elindeki sigarayı kaybettirdim. Bu bir fotoğraf, öyle resmini çekmişler. Ama böyle gönderilmez ki, ayıp olur, sigarayı yok ettirdim ve öyle gönderdim» dedim.

Hadi, buna da 'Ata'ya Sansür' desinler de göreyim!

Atatürk'e özenmek dedim de aklıma geldi, geçen gün gazetede bu konuda bir fıkra okudum da, çok güldüm. Gerçi fıkranın bir eski paşadan (herhalde cumhuriyetin ilk dönem paşalarından) söz etmesi hoş değil, bu gibi yazılar çoğalırsa paşalara saygı azalabilir, ama doğrusu bir seferlik çok hoştu. Fıkrayı kestirdim, buraya yapıştırıyorum, yazmaktan kurtulurum.

Bir eski paşa için sık sık Atatürk'e özendiği, ona benzemek istediği söylenirmiş. O ise bu söylentilerden yakınır, yakın çevresi ve basın mensuplarına zaman zaman bundan doğan hoşnutsuzluğunu anlatırmış.

Paşa elinde baston, Atatürk'e ait fotoğraf sergisini gezerken gazetecilerden biri sormuş:

— Efendim sizin Atatürk'e özendiğiniz söyleniyor, ne dersiniz?

Paşa, sanki böyle bir sorunun sorulmasını bekliyormuş gibi sinirli biçimde,

— Bana da geliyor böyle söylentiler, demiş, nereden çıkartıyorlar bilmem ki?

Paşa sıra sıra resimleri tetkik ederken, bir ara Atatürk'ün eşiyle birlikte çekilmiş bir fotoğrafı önünde durmuş. Aynı gazeteci yaradana sığınıp bir soru daha sormuş:

— Efendim, evleneceğiniz yolunda söylentiler var, doğru mu?

— Latife, demiş Paşa, Latife...

7 Ocak 1988 Perşembe

Zaman sana uymazsa, sen zamana uy, demişler. Bu konuda Özal kazandı, ama önemli değil. Bu işler pabuçları giyerkene belli olurmuş. Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin devlet protokolündeki yeri Başbakandan sonraya düştü. Yalnız, bu iş bir kararnameyle resen yapıldığı tak-

tirde 12 Eylül prestij yitirmiş olacağından, Konsey üyelerinin kendilerinin bir açıklama yaparak böyle bir değişikliği kabul etmelerinin uygun olacağını Özal'a söyledim. Onun için zaten sonuç önemli, hemen kabul etti. Yalnız Üruğ Paşanın emekliye ayrılması ile birleşince, bu konu acaba Özal tarafından 'Ne istesem yapıyorum' biçiminde yorumlanır, Silahlı Kuvvetlerin etkisinin zayıflatılması yolunda adım olarak kullanılabilir mi? Bunun arkası gelir mi?

11 Ocak 1988 Pazartesi

Ordu rahatsız. Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları, ordunun iç politika tartışmaları içine çekilmek istenmesinden huzursuz. Basın Müşavirliği aracılığıyla bunu belirten bir açıklama yaptım. Fakat birtakım zevat susacak yerde konuşmaya başladı. En çok susması gereken kişilerden Demirel kalkıp sorabiliyor, Konsey üyeleri ne iş yapar diye. Ne demek, ne iş yapar? Yapacakları işler, konumları Anayasada belirtilmiş. Aç, oku. Ben görev veriyorum, onu yapıyorlar. Zamana uymak gerekir dedikse, onun bunun ağzına sakız olacağız demek değildir.

9 Şubat 1988 Salı

«Sayın Cumhurbaşkanımız sözü edilen MİT raporunun Cumhurbaşkanlığına gelmediğini belirtmişlerdir.»

Üruğ Paşa hakkında *2000'e Doğru* dergisi bir MİT raporu yayımladı. Sabah gazetesi sekiz sütun üzerinden iktibas edince ortalık birbirine girdi. İçinde Banker Bako, Emel Sayın, ne istersen var.

Ben burada bu konunun derinliğine inmek istemiyorum. Eski harflerle de yazsam, bunları da etrafta pek okuyan da bulunmasa, şimdi yazmak istemiyorum. Buraya not etmek istediğim tek şey, bu raporun sanıldığından daha çok kimseye zararı dokunmak ihtimali. Yalnızca Köşkle ilgili gelişmeleri not etmekle yetineceğim.

Bugün Ali, Basın Müşavirliğinden bir resmi açıklama yaptı:

«Sayın Cumhurbaşkanımız, sözü edilen raporun Cumhurbaşkanlığına gelmediğini belirtmişlerdir.»

10 Şubat 1988 Çarşamba

Bugünkü gazetelerden biri şöyle yazıyor: «Acaba Emel Hanım bir başka orgenerallle mi buluştu? Çünkü o sırada bir başka büyüğümüz ile dedikodusu çıkmıştı. Ola ki o büyüğümüz Ankara'dan İstanbul'a gelmiştir. Kendi adına otelde yer ayırtmamıştır. Üruğ Paşanın makam arabasını da kullanmıştır. Durumu izleyen MİT ajanı da buluşmacının Üruğ Paşa olduğunu sanmıştır.»

Görüyor musun? Olay gerçekten umulmayacak yerlere mi bulaşacak yoksa? Zaten bizim damat Erkan Gürvit de raporun yazıcıları arasında zikrediliyor.

Üruğ Paşa gazetecilere bir açıklama yapmış ve kendi posta kutusuna bırakılmış olan raporu bir mektupla bana geçen ay bildirdiğini söylemiş.

Basın Müşavirliğinden resmi açıklama yapıldı:

«*Sayın Cumhurbaşkanımız böyle bir raporun varlığını, ilk defa Genelkurmay eski başkanlarından emekli Orgeneral Necdet Üruğ'un 28 Ocak tarihinde kendilerine yazdıkları mektupta öğrenmişlerdir. Sayın Cumhurbaşkanımızın bu mektuptan önce rapor hakkında bilgileri olmadığı gibi, kendilerine Cumhurbaşkanlığı dahil hiçbir kişi ve kuruluş, böyle bir belge hakkında yazılı ya da sözlü bir arzda bulunmamıştır.*»

11 Şubat 1988 Perşembe

Basın Müşavirliği bugün şu açıklamayı yaptı:

«... *Adı geçen raporun resmi bir niteliği bulunmadığı Sayın Cumhurbaşkanımıza arz olunmuştur.*»

Şu anda görüldüğü kadarıyla, raporun ucunun dokunduğu iki kişi Üruğ Paşa ve Özal.

Benimle ilgili olaraktan ise, aynen Kanat Operasyonu ve Rabıta konularında olduğu gibi, kararı ileride tarih verecektir...

14 Şubat 1988 Pazar

Ardahan'da halka hitap ettikten sonra vatandaşlarla sohbet ettik. Kendilerine sorular sordum. Genellikle kaç çocukları olduğunu soruyorum, bakalım benim nüfus plan-

laması kampanyası tutuyor mu, diye. Bu sefer köylülerden biri 7 çocuğu olduğunu söyledi. Aslında daha fazladır, kız çocukları saymaz bunlar. Kızdım tabii. Şöyle dedim:

«Ben hep televizyonda konuşuyorum. Aman nüfus artışını biraz kısalım, fazla çocuk sahibi olmayalım diye. Sen bunları dinlemedin mi?»

Bunun üzerine adam, *«Sen geç geldin paşam. Daha evvel gelseydin belki yapmazdım»* diye cevap verdi. Baktım, cevap veremedim. Bizden önce böyle şeylere el atmamışlar ki.

15 Şubat 1988 Pazartesi

«Anayasayı bir daha oylasak, ağızları büsbütün kapansa!»

Demokrasiye geçtik diye ağızları açıldı, her yaptığımızı kötüleyip duruyorlar ya, Kars'ın Arpaçay ilçesinde şöyle konuştum:

«Gönül arzu ediyor ki, keşke şimdi demokratik sisteme geçtik, bu Anayasayı bir defa daha memlekete millete sunsak. İmkân yok tabii. Bu kanun meselesi. Fakat keşke böyle bir şey olsa da bir daha bu Anayasayı oylasak, o zaman onların ağzı büsbütün kapansa.»

Gerçekten, nasıl ama, tam yüzde 91,4 gibi kahir bir çoğunlukla tasvip görmüştü Anayasamız. Bunu nasıl unutmaya kalkarlar, şaşıyorum.

29 Şubat 1988 Pazartesi

Türk işadamları Çin'den dönerken belsoğukluğu kaptı diye yazdıkları için biz gazetecileri azarlayalım, bunlar kalkıp böyle desinler. Çok canım sıkıldı. Geçenlerde, vadesiz mevduat faizlerinin yükseltilmesi gerektiği yolunda bir söz söylemiştim, amacım, enflasyonun önlenmesi. Bugünkü *Milliyet* gazetesinde bankacı efendilerin bir demeci çıktı:

«Vadesiz mevduatın faizi yüzde 10'dan 36'ya çıktı, yükümüz 1,3 trilyon arttı. Sayın Cumhurbaşkanı bu tür konulara girmese daha isabetli olur» diyor.

Mamaafih, gazeteci uydurması da olabilir.

7 Mart 1988 Pazartesi

«Öğretmenlerde iş yok!»

İzmir'deki incelemelerim sırasında vilayete uğradım. Burada, Hâkimiyeti Milliye İlkokulu Öğrencisi Berna Özer Özser'in dünya üçüncüsü olan resmini inceledim ve öğrenciyi yanaklarından öptüm. Kendisine bir de plaket verdim. Bu vesile ile de, dün söylediğim ve büyük yaygara kopartan bir konuya temas etmek fırsatını bularak,

«*Dün söylediğim, 'Öğretmenlerde iş yok' şeklindeki sözlerim yanlış anlaşıldı. Ben bu sözleri bazı öğretmenler için söyledim. Öğreten de var, öğretemeyen de var*» dedim. Sonra şöyle konuştum:

«*Türk ırkının kabiliyetli olmadığı bir saha yoktur. Belki futbol diyeceksiniz. Ancak, bu sahada da çalışmadığımız için başarılı değiliz.*»

9 Mart 1988 Çarşamba

Son zamanlarda gene askere çamur atmaya başladılar. Sözümona, Atatürk ölmeden önce bir vasiyet bırakmış, 'Asker kökenlileri cumhurbaşkanı yapmayın' demiş. Yediği halta bak. İddia edene söylüyorum tabii. Bugün Aydın'da yaptığım konuşmada «*Hepimiz bir vatanın evatları değil miyiz?*» dedim. Bir de, benim söylediğim her kelimeye bir kulp takanlar için şunları ilave ettim:

«*İstiyorlar ki, ben konuşmayayım. Hep onlar konuşsunlar, yazsınlar. Türkiye'nin cumhurbaşkanı, bir köşede otursun, konuşmasın istiyorlar. Bazı zaman konuştuğumda, yetkisini aştı diyorlar. Cumhurbaşkanının, şunu söylemeye, bunu yapmaya yetkisi yok diyorlar. Ama başka zaman yetkim olmayan şeylerde, cumhurbaşkanı niye müdahale etmedi, diyorlar.*»

30 Nisan 1988 Cumartesi

«Türkiye yine aynı duruma gelirse, gene Silahlı Kuvvetler kurtarır.»

«*O zaman bütün gazeteler methiye doluydu. Ne çabuk unutuldu bunlar? Şimdi 12 Eylüle çamur sıçratıyorlar, sıç-*

ratmaya kalkıyorlar ve çekilen sıkıntıları da 12 Eylüle bağlıyorlar.»

Turizm sezonunu açmaya gittiğim Trabzon'da böyle dedim. Ama onlar utanmazlar, utanmayacaklardır. Çünkü onların anladığı dilden konuşmuyoruz. Bununla birlikte, gerektiğinde onların anlayacağı gibi konuşabileceğimi de belirttim sanıyorum:

«Türkiye inşallah bir daha bu durumlara gelmez. İnşallah gelmez dedim ama, arzu edilmemesine rağmen bir zaman gelir, Türkiye yine aynı durumlarla karşı karşıya gelirse, bundan kurtaracak kuvvet silahlı kuvvetlerdir. Eğer bunu durduracak güçler bu görevini yapmaz, yani silahlı kuvvetler, ne kadar adam ölürse ölsün, ben buna seyirci kalırım diyemez. Çünkü silahlı kuvvetler bir ülkeyi hem iç, hem dış saldırılara karşı korumakla mükelleftir.»

2 Mayıs 1988 Pazartesi

Efendim, ben askeri kışkırtıyormuşum. Silahlı kuvvetlerin rejime müdahale etmesine cevaz veriyormuşum. Söylediklerim, eğer ciddiye alınmaya kalkarsa, altından kalkılamayacak bir iddiaymış. Hepsi birden yaygarayı kopardılar. Benim ancak bir yere kadar susacağımı, sonra konuşacağımı bilmeleri gerekirdi. Konuşunca, 12 Eylül öncesindeki olaylara değinme, vatandaş tedirgin oluyor, diyorlar. Konuşmayınca, sonra biz korkmuşuz gibi bize taarruz ediyorlar.

Bugün de Rize'de konuştum. Bütün yaydıkları dedikodulara cevap verdim. Şu İstanbul'daki evler için şöyle dedim:

«Cumhurbaşkanlığından ayrıldıktan sonra oturmak için bir ev alalım dedim. Çocuklar git İstanbul'da al dediler. Temelden bir apartmana girdik. Bir sene içinde taksitleri ödedik. 30 milyonu geçti. Şimdi Cumhurbaşkanı 50 milyonluk daireyi 2 milyona aldı diye yazı yazdılar.»

Bazı çevrelerin öğrenci gençliği kullanmasına karşı gençleri uyardım:

«İstanbul'da ne olmuş? Bir kız çocuğuna bir polis sarkıntılık etmiş de olaylar ondan dolayı çıkmış. Yapıp yapmadığını bilemem. Ben orada değildim. Ancak, provokatör-

ler vardır. İşi karıştırmak isteyenler vardır. Haberi öğrenciler arasında yayıverirler, onları galeyana getirirler. Sakın ola ki onlara uymasınlar. Kulağı ile duymadıkça, gözü ile görmedikçe inanmasınlar.»

Can alıcı noktaya son cümlelerde temas ederek;

«Silahlı kuvvetler bundan bana ne diyemez dedim. Sorarım size, haksız mıyım?» dedim.

15 Haziran 1988 Perşembe

Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilsin dedik ya, gene son günlerde Çankaya'ya adaylık tartışmaları hareketlendi. Israrla beni de içine çekmek istiyorlar. Yıpratacaklar akılları sıra, böylece. Ben hiç oralı olmuyorum. Ne adayım diyorum, ne aday değilim diyorum. Böyle de sürdürmeye kararlıyım. Kesin konuşmak onların işine yarar. Ali bugün bir açıklama yaptı. Bu sözüm ile Cumhurbaşkanlığı seçimi arasında bağlantı kurulmaması gerektiğini bildirdi:

«Sayın Cumhurbaşkanı, bunun dışındaki değerlendirmelerle ilgilenmemektedirler» dedi. Ali'nin benden bahsederken çoğul şahıs kullanması pek hoşuma gidiyor. Cumhurbaşkanları için böyle yapılırmış, Böyle söylenirmiş. Yapmışlardır, gitmişlerdir, gibi.

Yalnız, asıl önemli olan nokta şu ki, *Hürriyet* gazetesi bu sefer kafadan bir yorum yapmış. Neden böyle yapmış, anlayamadım. Ben ne aday olduğumu söylüyorum, Anayasanın bugünkü durumuyla zaten olamam, ne de olmadığımı söylüyorum. Ama kalkmış, kendi kafasına göre şöyle başlık atmış:

«Evren'den Son Söz: 'Aday Değilim'». Kaç kere söyledik, basın tavrına, sözüne dikkat etmeli, kendi itibarını korumalıdır, diye.

27 Haziran 1988 Pazartesi

Amerika'ya gidiyorum...

Yanımdakileri uzaklaştırdım, bu satırları uçakta yazıyorum. Amerika'ya gidiyorum. Aslında bu seyahati çok önce yapacaktım ama, o mahut Ermeni Tasarısı yüzünden yapmadım. 'Ermeni Tasarısını Kongre'ye getirirseniz, gel-

Cumhuriyet, 25 Ekim 1988

mem' dedim. Getirmediler, ben de şimdi gidiyorum. Çok heyecanlıyım, benden önce Sunay Paşa tam 21 yıl önce gitmiş. Dile kolay, Amerika 21 yıl sonra bir Türk Cumhurbaşkanını karşılıyor,

Daha gitmeden ortalığı birbirine karıştırdılar gene Amerika'ya gideceğim diye benim içim gidiyormuş. Ermeni Tasarısı getirilmedi bahanesi nasıl işmiş? Ben döndükten sonra getiremezler miymiş Amerikalılar sanki? Nitekim, Amerikalılar dememiş mi bizimkilere, «Merak etmeyin, Sayın Evren gelmeden Kongreden bir şey geçemez», ne demekmiş bu? Benim çok gitmek isteyiş nedenlerimin başında da, beni şimdiye kadar ilk davet eden batı ülkesinin Amerika oluşuymuş, ben ya sosyalist ülkelere gitmişim şimdiye kadar, ya da Arap veya Uzakdoğu ülkelerine. Evet, bu doğru ama, vazifem oralara gitmemi gerektiriyordu da, ondan oralara gittim. Türkiye oralara ihracat yapsın diye gittim. Ama bunların milli menfaatlerden ne haberi vardır ki?

Neyse! Gazeteciler haber yollamışlar, görüşmek için Ceketi çıkarıp yanlarına bir gideyim. Gelenek oldu.

30 Haziran 1988 Salı

Bugün Senatoda öğle yemeğinde bir konuşma yaptım ve Amerikalılara ne söylenmesi gerekiyorsa söyledim. Yalnız, müessif bir olay oldu, canım sıkıldı.

«Benim dediğim gibi terciime et!»

Ben İngilizce konuşacağım ama, bu Amerikalılar Türkiye'ye gelince Türkçe konuşmuyorlar ki, ben de kendi dilimizde konuştum. Özel Kalem Müdürüm Tuygan tercüme ediyor. Konuşma arasında, Türkiye'nin bölünmesini isteyen bazı grupların olduğunu, bunların başarıya ulaşamadığını ve başlarını sert kayaya çarptıklarını söyledim. Tuygan bunu senatörlere «Başarılı olamadılar» diye çevirdi.

Ben baktım, kurduğu cümlenin içinde «rock», yani kaya kelimesi yok, baktım tam çevirmiyor, kendisine dönüp,

«*Benim dediğim gibi tercüme et*» dedim. Dediğimi yaptı ve ben devam ettim.

Konuşma bitti, karşılıklı sohbet ve sualler başladı, baktım senatörler «Peter the Great, Peter the Great» deyip duruyorlar. Yani Büyük Petro diyorlar, Deli Petro'ya. Sinirlendim. Söze karıştım ve bu zata bizde Deli Petro den-

diğini hatırlattım. Tuygan bu «deli» kelimesini çıkarmaz mı tercümesinden? Ben de o kelimeye özel dikkat ettiğim için anladım. Bunun üzerine tekrar kendisine döndüm ve *«Benim söylediğim gibi çevir»* diye bir kere daha ikaz ettim. Der demez ben bunu, adamın başı hafifçe öne doğru kaykıldı ve bizim Özel Kalem Müdürü bayıldı, gitti.

Tabii, herkes koşuştu, herkes sormaya başladı, neden bayıldı bu, diyorlar. Bizim heyet yetkilileri Tuygan'ın tansiyon düşmesi sonucu bayıldığını belirttiler.

1 Temmuz 1988 Cuma

«... Ya da asker sayısını azaltma ihtimalini düşünmek zorunda kalabiliriz!»

Amerikalılara bugün yaptığım konuşmada çok kararlı olduğumuzu açık açık ortaya koydum,

«Ya Türkiye'ye yeterli askeri yardım verilir, ya da Silahlı Kuvvetlerimizdeki asker sayısını azaltma ihtimalini düşünmek zorunda kalabiliriz» dedim.

Bu onlara yeterli ders olmuş olmalı, Bizi asker deposu olarak görmekten belki vazgeçerler. Biz de asker sayımızı indirir, yapacağımız tasarrufla silahlarımızı yenileriz.

Ama sonradan düşündüm, fazla da azaltmamalıyız. Sayısı iyice azalmış bir Türk ordusunun Anayasayı koruma ve kollama görevi açısından caydırıcılık özelliği azalabilir bu sefer de.

3 Temmuz 1988 Pazar

Bugün döndük Amerika'dan. Çok enteresan memleket, her şey çok büyük, çok güzel.

«Ben de yaparım bu resmi!»

Yalnız, tabii birçok şeyi abartmışlar. Mesela, paralarını bize çok tuhaf gelen şeylere harcayabiliyorlar. Bizim gazetecilere de sohbet sırasında anlattım uçakta, ünlü zengin Rockefeller'in onurumuza verdiği yemekteyiz, baktım duvarlarda çok sayıda modern resim. Picasso'nunmuş. Bunlardan bir tek tanesi milyonlarca dolar değerindeymiş. Yani, bir tek resme o kadar para saymışlar. Resime de ben-

zese, Gazeteci arkadaşlara tabloyu şöyle tarif ettim, anlasınlar diye:

«Diyelim ki, şuraya bir siyah fırça vurmuş, yanına yuvarlak yapmış. Burada da bir siyah, aralar beyaz. Burada bir siyah, arada yuvarlaklar. Baktım, baktım, baktım, dedim ki 'Ben Türkiye'ye gittiğim zaman resme başlayacağım. Ben de yaparım bunu. Herhalde Picasso olduğu için öyle pahalı bunlar'.»

12 Temmuz 1988 Salı

«İsrail'den niye sormuyorlar?»

Amerika'ya gidince, Batı ülkelerinin kapısı açıldı. Gene uçakta yazıyorum. Şimdi de İngiltere'ye gidiyoruz. Biraz önce gazeteci çocukların yanındaydım. Ele alacağımız konuları anlattım onlara. İçlerinden biri sordu, Türkiye'deki insan hakları konusu açılacak mı, diye. Bu Batılıların bize Müslümanız diye ayrımcı muamele yaptığını hep söylerim. Bir misal vermek için, güzel bir tavuk benzetmesi yaptım:

«İsrail'de neler yapıyorlar! İsrail'den niye sormuyorlar? Büyük ülke oldunuz mu kimse sormaz, içişlerime müdahale ettirmem, der. Ama işte böyle ufak ülke oldunuz mu herkes gagalar» dedim.

Doğru değil mi? Haksız mıyım?

7 Ağustos 1988 Pazar

Bugün 50. Cumhurbaşkanlığı Kupası Koşusu yapıldı ve son 600 metrede büyük bir atak yaparak öne geçen «Fugace» isimli at kazandı.

«Kazanacak atı koşudan önce anladım!»

Yarışseverler duyduğuma göre bu neticeyi büyük sürpriz olarak karşılamışlar ama, ben yarıştan sonra orada toplananlara şöyle dedim:

«Topçu subayı olduğum için yarışı kazanacak atı koşudan önce anladım. Yarışın başında bu at gözüme takılmıştı, sonuçta birinci geldi.»

Şimdi ukalalar diyecek ki, mademki önceden bildin, niye o ata oynamadın, diyecekler. Oynayıp da kazansam, o

zaman derlerdi ki, şike yaptırttı, para kazanmak için derlerdi. Bunlar her şeyi derler.

13 Ağustos 1988 Cumartesi

Bugün ANAP'ın önde gelenlerinden birinin, ismini vermeyeceğim, gazetelerde cumhurbaşkanlığıyla ilgili bir demeci vardı.

«Önümüzdeki yıl gelişecek politikalar doğrultusunda Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in görev süresinin uzatılmasının gündeme gelmesi mümkündür» diyor.

Ben prensip olarak bu tartışmalara hiç girmiyorum. Sadece, açıklama yaptırıyorum Ali'ye, «*Sayın Cumhurbaşkanımız bir beklenti içinde değillerdir*» diye.

30 Ağustos 1988 Salı

Zafer Bayramı bütün yurtta, dış temsilciliklerimizde ve yavru vatan Kıbrıs'ta törenlerle kutlanıyor. Ben de bir mesaj yayımladım ve şöyle dedim:

«*Silahlı Kuvvetlerimiz, her zaman olduğu gibi bugün de nereden gelirse gelsin vatanına yönelecek her türlü tehlikeyi anında göğüsleyecek ve ezecek kudret ve kabiliyettedir*» dedim.

Bunu anlayan anlar, yarası olan gocunur.

11 Eylül 1988 Pazar

Yaz çalışmalarımı sürdürdüğüm İzmir'de bugün Karşıyaka-Beşiktaş maçına gittim. Bir keresinde birbirlerine tekme atıyorlar, hem de benim gözümün önünde atıyorlar diye diye maçtan çekip gitmiştim, ondan beri dikkat ediyorum, sert oynamayı bıraktılar.

«Yılan görmek düşman demektir.»

Balçova ılıcalarında bir yürüyüş yapıyoruz, adının Taner Dolgun olduğunu sonradan öğrendiğim bir çocuk da yürümeye başladı bizimle birlikte. Hoşuma gitti. Benim hiç arkadaşım yoktur, hoşuma gitti. Ona sorular sordum.

«Köpekten korkar mısın?» dedim. «Korkarım, yılandan da korkarım» dedi. Ben de kendisine dün gece rüyamda yılan gördüğümü söyleyerek,

«Ben kocaman bir yılan gördüm. Yılan görmek düşman demektir. Herkesin düşmanı var, benim de var, ama rüyamda gördüğüm yılan bana yaklaşmadı» dedim.

Oradan Kemalpaşa ilçesine gittik. Cumhuriyet Meydanında yaptırılan Atatürk anıtını açtım:

«Atatürk sevgisini kalplerden silip atmak mümkün değildir. Türk ulusu Atasının yaptıklarını unutmamıştır» dedim.

12 Eylül 1988 Pazartesi

Bugün, İzmir'deki incelemelerimi tamamlayarak özel uçakla Ankaraya döndüm. Ankara'ya hareketimden önce gazeteciler «Bugün 12 Eylülün yıldönümü, bir açıklamanız olacak mı?» diye sordular. Şöyle cevap verdim:

«Ben öyle ayaküstü beyanat vermem. 12 Eylül için o kadar çok konuştum ki, o kadar çok şey söyledim ki, artık konuşmama gerek yok. Millet 12 Eylülün idraki içinde, ilgili kişiler konuşursa konuşur.»

Şimdi beni konuşturacaklar, sonra gidip onlardan birkaçına söyleyip onları konuşturacaklar, haber yapacaklar.

14 Eylül 1988 Çarşamba

Bugün gazetelerde okuyunca göğsüm kabardı.

İran-Irak arasındaki ateşkesi denetlemekle görevli Birleşmiş Miletler gözlemcileri arasında 15 tane üst rütbeli Türk subayı var ya, bunlardan biri, bu hassas ve kritik görevi yerine getirirken karşılaştıkları zorlukları Atatürk ilkelerinin ışığı altında göğüslediklerini söylemiş.

Kurmay Yarbay Metin Yalçın Yavuz, Atatürk'ün «Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinden aldıkları büyük ilhamla çalıştıklarını ve bu ilkeyi burada harfiyen uyguladıklarını ifade etmiş.

İftihar ettim. Yarbayımız, Ata'nın adını bütün dünyaya duyurmuş olmaktadır.

26 Eylül 1988 Pazartesi

«Nasihatlerimi tutunca kazandın.»

Dünya rekortmeni ve olimpiyat şampiyonumuz Naim Süleymanoğlu'nu kabul ettim bugün. Kendisini tebrik ettim ve şunları söyledim:

«Nasihatlerimi tutmandan memnun oldum. Sana ilk karşılaşmamızda nasihatlerde bulunmuş ve seni yoldan çıkartmak isteyenlerin olacağını, bunlara uymamanı öğütlemiştim. Bu nasihatlerimi tuttuğunu, elde ettiğin başarı ile gösterdin.»

27 Eylül 1988 Salı

Evvelki günkü referandumda Özal sadece yüzde 35 oy aldı.

Bu yüzde 35'le mi cumhurbaşkanı olmak istiyor bu zat? Zaten Üruğ Paşanın yanı sıra MİT raporu işiyle de yıprandı. Yeter ki, karşılarındaki kişi yıpranmamış olsun.

17 Ekim 1988 Pazartesi

Başkaları yıpranırken, ben yepyeni bir görünümle kamuoyunun karşısına çıkıyorum. Şimdi buna makyaj diyecekler, isterlerse estetik ameliyat bile desinler, önemli şeyleri gazetecilerle uçakta konuşma biçiminde bir süredir oluşan geleneğe uygun olarak, herkesi şaşırtan bir demeç verdim. Bundan sonra artık herkes her şeyi yeniden düşünmek zorunda kalacak. Çok şey unutulacak.

«Bizde de komünist partisi kurulması gereklidir» ve «idamlara karşıyım.»

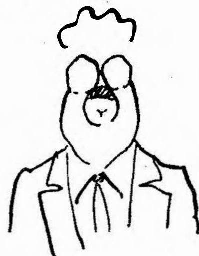
Ne mi söyledim? Uçakta gazetecilerden biri Berlin'de utanç duvarını görüp görmeyeceğimi sordu. Şöyle cevap verdim:

«Artık bu asırda insanları bir duvarın arkasında zaptetmek imkânı yoktur. Bir zaman gelecek bizde de komünist partisi kurulacaktır, kurulması da gereklidir. Benim kanaatimce, bilinsin kim komünisttir, kim değildir. Şimdi bilinmiyor.»

Ayrıca, çok acaip geldiyse, vaktiyle rahmetli Nevzat Tandoğan'ı hatırlasınlar. Evet, gerekiyor ise onu da biz kurarız!

Cumhuriyet, 22 Kasım 1988

19 Ekim 1988 Çarşamba

İkinci bombayı patlattım. Utanç Duvarını gezerken, *«İdamlara karşıyım, Türkiye'ye dönünce Başbakan Turgut Özal'la bu konuda görüşeceğim»* dedim.

«Beni hep başkaları istemiştir...»

Daha şaşkınlıkları geçmeden, sıcağı sıcağına, ünlü *Die Welt* gazetesini gezerken bana sorulan sorulardan birine şöyle cevap verdim:

«Bu madde yürürlükte olduğu sürece, ikinci kez cumhurbaşkanı olmam söz konusu değildir. Hayatım boyunca hiçbir göreve kendi isteğimle gelmedim, her zaman başkaları beni istemiştir ya da bazı olaylar rol oynamıştır. Bu nedenle bugün, ikinci bir görev süresi istediğimi, Anayasanın değişebileceğini söylemek istemiyorum. Bu karar bana bağlı değil, parlamentoya bağlıdır. Ama şimdilik, 101. maddenin kaldırılması yolunda bir çaba mevcut değildir.»

Kesinlikle «istiyorum» diye bir şey söylemiyorum. Sadece, açıkça reddetmiyorum. Düşünsünler bakalım. Ben hiçbir görevi kendim istemedim. Hep başkaları beni istedi. İstesinler, düşünürüz.

20 Ekim 1988 Perşembe

Bir çıkış daha yaptım. Türk dış politikası üzerine düzenlenmiş bir konferansta sordular: «Türkiye'nin AT'ye alınmaması halinde başka ne alternatifleri olabilir?» dediler. Şöyle cevap verdim:

«Türkiye'yi zorunlu olarak İslam Birliğine iterler. Biz Türkiye olarak böyle bir birliğin her zaman karşısında olduk... Bunun olmaması için Avrupalı dostlar bizi dışarıda bırakmamalıdırlar.»

«Türkiye, NATO üyeliğini gözden geçirmek zorunda kalabilir!»

Arkasından, asıl söyleyeceğimi söyledim:

«Türkiye AT'ye kabul edilmediği takdirde NATO üyeliğini de gözden geçirmek zorunda kalabilir. Ama Avrupalı dostlar Türkiye NATO dışında da kalabilir derlerse, o zaman bizim için bir sorun yoktur», dedim.

21 Ekim 1988 Cuma

Bavyera televizyonunun sorularını cevaplarken, hükümetin enflasyonu halledemediğini söyledim:

«Türkiye'de enflasyon yüzde 80 civarında seyrederken bizim herhalde AT'ye girmemize 12 ülke rıza göstermez. Yüzde 20'ler seviyesine indirmemiz gerekir. Bu konu hükümetin problemidir.»

Bir işe giriştik madem, tam yapalım.

22 Ekim 1988 Cumartesi

Türkiye'de herkes cumhurbaşkanlığı meselesini ve benim adaylığımı tartışıyor. Teorik formüller ve pratik çözümler ileri sürülüyor. *Milliyet* şöyle bir başlık attı:

«Yeni Bir Evren». «Evren'de 5 Yenilik» başlığı altında da şöyle sıralıyor: Şimdi idam cezasına karşı, yeniden seçilmeyi artık reddetmiyor, komünist partiyi doğal karşılıyor, NATO'yu pazarlık konusu yapıyor, Özal'ın enflasyon hedefini eleştiriyor.

Buna karşılık, malum ve mahut mihraklar, ki ne yapılırsa yapılsın, ne söylenirse söylensin onlar bu tutumlarını sürdüreceklerdir, benim değişmediğimi tutturmuş gidiyorlar. Efendim, ben demişim ki, ancak Türkiye'de 10-15.000 dolar milli gelir olursa komünist partisi belki olur demişmişim, asmayalım da besleyelim mi demişim, NATO'nun hoşuna gideceğim diye Yunanistan'ın askeri kanada dönüşünü hiç taviz almadan gerçekleştirmişim.

Bütün bunlar geçmiştir. 12 Eylül zamanında, o günün harp şartları içinde söylenmiştir. Bugün ise mücadele devam etmektedir, bitmemiştir ama, harbin farklı safhalarında farklı silahlar kullanılır. Şimdi 12 Eylül felsefesini devam ettirmek için her şeyden önce ne lazım? Cumhurbaşkanlığı makamına 12 Eylüle karşı birinin gelmemesi lazım. Hatta, 12 Eylüle inanmış birinin gelmesi lazım. Mesele bu kadar basittir.

«Kurulsun da kim komünist ortaya çıksın.»

Üstelik, bu yeni sözleri söylerken, birtakım başka şeyler daha söyledim yanında. *«Komünist partisi anca yüzde 5 oy alır,»* dedim. Bu partinin kurulmasını halka sorarız.

referandum yaparız, biter gider, biz de kurulsun demiş oluruz, anlamına getirdim (Zaten bu referandum kadar iyi icadımız hiç olmadı). *«Bu parti kurulsun da, kim komünist ortaya çıksın,»* dedim. İdamlar konusunda ise, idamlar zaten onaylanmıyor, pratikte infaz edilemiyor, dedim.

23 Ekim 1988 Pazar

«Yeniden seçilmem konusunda takdir tamamen yüce Türk milletinindir.»

Cumhurbaşkanlığına yeniden aday olup olmayacağım tartışması sıcağı sıcağına devam ediyor. Artık benim bu konu üzerinde fazla konuşmamı uygun görmüyor yakınlarım. Gerçekten, Basın Müşavirliği aracılığıyla Ali açıklama yaparsa iyi oluyor. Nitekim, son olarak şöyle bir açıklama yayımladı bu konuda:

«Bilindiği gibi anayasanın 101. maddesi bir kişinin üst üste cumhurbaşkanı seçilmesini öngörmemektedir. Anayasanın bu maddesi yürürlükte bulunduğu sürece Sayın Cumhurbaşkanımızın adaylığı zaten söz konusu olamaz. Ancak bu konuda bir anayasa değişikliği söz konusu olunca konu üzerinde durulabilir. Anayasada böyle bir değişiklik de ancak referandum yoluyla gerçekleşebileceğine göre takdir tamamen yüce Türk milletinindir. Sayın Cumhurbaşkanımız, cumhurbaşkanlığı seçimlerine daha bir yıla yakın bir süre bulunduğunu hatırlatarak bu konudaki tartışmaları, düşünce ve değerlendirmeleri erken bulmaktadır.»

Nitekim, uçakta da aynı soruyu sorduklarında,

«Bana mütemadiyen bu soruyu sorup durmayın. Bunu bana çok sordular, hep atlatıyorum» dedim.

Gazetelerde şimdi, «Köşke yakın çevrelere atfen» şu yorum yapılıyor: Cumhurbaşkanı, Mart 1989'da yapılacak yerel seçimlerden önce bu tartışmanın gündeme gelmesini istemiyor. Ayrıca, tartışmaların üstünde kalmak istiyor. Bu arada, süresinin 3 yıl uzatılarak 1992'deki genel seçimlerle bağlantılı kılınması formülüne sıcak bakıyor. Bunlar yazılıyor, şimdilik.

Şimdilik yeterlidir.

29 Ekim 1988 Cumartesi

Bugünlerde gene azdılar. Biz «otorite boşluğu yaratmak ve darbenin koşullarını oluşturmak için» terörü kışkırtmışız, kasıtlı olarak durdurmamışız. Çankaya'yı topla, tüfekle işgal etmişiz. Ben ve Konsey üyesi arkadaşlarım gizli örgüt kurarak ihtilal yaptığımız için yargılanmalıymışız.

Ne bu terörü kasıtlı olarak durdurmadığımız iddiası, ne de yargılanmamız gerektiği, ikisi de yeni şeyler değil. Bu *2000* dergisi, hani günlük gazeteler alıntı yapa yapa satışını 20 binden 60 bine çıkarıyorlar, geçen ay 11 Eylülde, yani 12 Eylülden bir gün önce çıkan sayısında «Darbeciler de Yargılanır» diye kapak yaptı. Yunan Cuntasının nasıl yargılandığını anlatıyor. Efendi, o Yunanistan'da olur, burası Türkiye. Cunta munta yok. Anayasa düzenini korumak ve kollamakla görevli Türk Silahlı Kuvvetleri var.

Neyse, böyle şeyleri okuyunca sinirleniyor, kendimi kaptırıyorum. Aslında iyi, bunların yazılıp çizilmesi. Çankaya'da bir 12 Eylül temsilcisinin devam etmesi ihtimalini gördükçe çıldıracak hale geliyorlar demektir. Bu da doğru ve başarılı yolda olduğumuzu gösterir.

Bir şey daha gösterir: Almanya yolunda uçakta ve Almanya'da yarattığım yeni imajın ne kadar gerekli ve de etkili olduğunu.

Zaten bu mihraklar, artık bir süre, teritoryal savunma işiyle kafalarını yorup bizi rahat bırakacaklardır.

30 Ekim 1988 Pazar

«Bunu da alırsam, bıçaklı faşist derler.»

Bugün Demir-Çelik Fabrikasında incelemeler yapmaya geldiğim Karabük'te bir konuşma yaptım:

«Beni seven de var, sevmeyen de. Sevenin de canı sağ olsun sevmeyenin de» dedim.

Öyle ya, ben 50 milyonun cumhurbaşkanıyım.

Arkasından, Devrek'e geçtik. Burada da halka hitap ettikten sonra dünyaca ünlü baston ustası Münteka Çelebi'nin atölyesini gezdik. Burada benim için özel bıçaklı bir baston hazırlamışlar. Önce, bunun bir suç teşkil edip etmediğini sordum. Sonra başka bir şey daha aklıma geldi.

«Bana faşist diyorlar. Şimdi bunu da alırsam, bıçaklı faşist derler» dedim.

1 Kasım 1988 Salı

Almanya'da yaratılan yeni durum var ya, onun yan etkileri de oluyor tabii. Malum çevreler halkın arasında benim komünizme meylettiğimi bile yayıyorlarmış. Bugün Düzce'de halka hitaben yaptığım konuşmada şöyle dedim:

«Ben komünizmin karşısındayım, ama komünist partinin kurulmasına karşı değilim. Nasıl ki bana yumurta atanları biliyorsam, kimler komünisttir onu da bileyim, düşüncesiyle söyledim.»

«Yumurta atılınca, memlekette 125 liraya çıktı!»

Evet, not etmedim ama, bana Almanya'da kansızlar yumurta attılar. Burada atsalar ya! Bir de aklımın takıldığı, «Evren Defol» dediler. Orası senin memleketin değil ki, beni nasıl kovuyorsun? Neyse, gene kendimi kaptırıyorum, bu yumurta konusunun bana koymadığını, ayrıca da batıdaki demokrasinin matah olmadığını göstermek için Düzce'de şunları söyledim:

«Son gezimde demokrasilerde olan bir şeyi daha öğrendim, o da devlet büyüklerine yumurta atmak. Demokrasilerde bu olurmuş... demokrasinin icabıymış bu. Hani, bazen söyleniyor ya, Türkiye'de tam demokrasi yok diye, bizde hiç yumurta atılmıyor, tam demokrasi olması için biraz da yumurta atılması gerekecek. Eğer yumurta atarsanız diyecekler ki o zaman, Türkiye'de tam demokrasi yerleşmiş. Fakat Türk milleti böyle bir şey yapmaz, yapmaz ama, bizim içimizden çıkanlar yaptı maalesef. Orada yumurta attılar. Yumurta da kıymet kazandı. Memlekette 125 liraya çıktı.»

Böylece, hem demokrasi konusunda mesajımızı vermiş, hem de esprimizi yapmış olduk. Amerika'da adayların espri yapmasına halk çok dikkat eder. Bizde bu teknikler daha yeni yeni öğreniliyor.

3 Kasım 1988 Perşembe

«Atatürk filmi kuru olmasın.»

Büyük Atatürk'ün çeşitli yönleriyle yeni yetişen nesillere ve dünyaya daha iyi tanıtılması için filminin çekilmesi gerektiğini söyledim, Atatürk Filmi Paneli adı altında Kül-

tür ve Turizm Bakanlığının düzenlediği toplantıda. Film için zaman kaybedilmemesini de istedikten sonra şu tavsiyeyi yaptım:

«Filmin kuru olmaması lazım. Ben de ona katılıyorum. Atatürk, her yönüyle ele alınmalıdır. İçki sofrası da olmalıdır.»

Şimdi bunu duyanlar, hemen şer propagandalarını başlatırlar. Efendim, sen Zia ül-Hak'a Atatürk portresi yapıp gönderirken, fotoğraftaki sigarayı tabloda yok ettirdin, derler. O tabloydu, bu film. Ayrıca, o zaman öyle icap ediyordu, şimdi zaman başka zaman. Zaferi kazanmak için bir ordu her türlü silahı kullanacaktır.

5 Kasım 1988 Cumartesi

ANAP'ta bir Kutsal İttifakçı var, ismini vermeyeceğim, «Ben Sayın Evren'in görev süresinin uzatılınasına karşıyım» demiş. Sanki senin desteğine ihtiyaç vardı.

Hem sen, bir zamanlar, benim Anayasa referandumuyla cumhurbaşkanı olduğum için seçilmiş sayılamayacağımı, dolayısıyla 1989'da aday olursam ilk defa seçileceğimi, bu sebepten Anayasanın 101. maddesindeki iki kere seçilme yasağının bana uygulanamayacağını söyleyen aynı adam değil misin?

7 Kasım 1988 Pazartesi

Bugünlerde gazeteleri bir başka dikkatle okuyorum tabii. Bu arada, bizim Danışma Meclisinin anayasa komisyon başkanı Orhan Aldıkaçtı var ya, Anayasamızın yüzde 91,4 oyla kabul edilerek 7 yaşına basması nedenilye kendisine bir soru sormuşlar. Demişler ki, «Bugün size aynı olanaklar tanınsaydı, aynı anayasayı yapar mıydınız?» diye sormuşlar. Şöyle cevap vermiş:

«Buna şöyle cevap vereyim: Aynı olanaklar değil de, aynı durumda olsaydık, yine aynı anayasayı yapardım.»

Benim dikkatimi çekmedi ama, bir danışmanım beni uyardı. Ne demek yani, aynı durumda olsaydık? Ne vardı durumunda, anayasayı yaparken?

14 Kasım 1988 Pazartesi

«Halk, yeniden Evren, diyor.»

Bugün Türkiye'nin en büyük gazetesi *Hürriyet*, bilimsel bir anket yaptırmış, halkın nabzını tutan bu anketi sürmanşetten yayımladı. Aynen şöyle başlığı:

«Halk Yeniden Evren, Diyor». Bulunan sonuçlar şöyle:

Yüzde 55.2 Seçilebilir	Yüzde 72.9 Halk seçmeli
Yüzde 25. 9 Seçilemez	Yüzde 17.7 Parlamento seçmeli
Yüzde 18.7 Bilmiyor	Yüzde 9.2 Bilmiyor

Haberin yanında, gözleri ufuklara bakan, sivil giyimli bir portrem yapılarak konmuş. Güzel yapmış, kim yaptıysa.

30 Kasım 1988 Çarşamba

Cumhurbaşkanlığı seçimi konusu şu günlerde müthiş alevli. Basın Müşavirim Ali, gazetecilerin sorularını cevaplandırdı. Ben bu işe direkt bulaşmaktan kaçınıyorum tabii.

«Sayın Cumhurbaşkanımız kesinlikle bir arayış içinde değildirler.»

Sorulan soruya şöyle cevap vermiş, bugünkü gazetelerde:

«*Öncelikle şu hususu belirtmekte yarar görüyorum. Sayın Cumhurbaşkanımız kesinlikle bir beklenti ya da arayış içinde değildirler.*»

Malum gazete, sanki bunlar hiç söylenmemişçesine, «Uzatmalı Cumhurbaşkanı» diye bir yazı yayımlamış. Güya benim süremi 1992'deki seçimlere kadar uzatılmasını tartışıyor ama, sanki biz anlamadık. Bizim orduda «uzatmalı» diye başka şeye derler. Bunlar kurdu kocamış sanıyor galiba. Sansınlar bakalım.

2 Aralık 1988 Cuma

Türban yasasını veto ettim. Aslında, İhsan Bey nasıl olsa yönetimdeki her gelişmeyi izliyor ve hemen YÖK'ü ona uyduruyor ya, burada da hemen YÖK yönetmeliğine türban serbestisi koydu. Onunla iktifa etsen ya! Hayır, kanuna da

koyacak. Öyle mi, al bakalım. Bu kanunu Atatürkçü Anayasa Mahkemesi garanti iptal eder.

Böylece hem Özal bir kez daha zayıflamış olacak, özellikle anayasal kuruluşların gözünde, hem de Türkiye'deki Atatürkçüler benim etrafımda toplanacaklar. Hele bir de, iptal kararı marttaki yerel seçimlerin arifesine gelirse ve bir de bu dinciler karara karşı sokağa dökülürse bu karşılıklı zayıflama ve güçlenme iyice ortaya çıkar. Hayırlısı.

Ben Atatürkçü yargıya güveniyorum. Gerekçede temel olarak üç görüş ifade ettim. Birincisi, Atatürk ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliği ile bağdaşmaz, dedim. İkincisi, gençler arasında sosyal görüş ve inanış, din ve mezhep ayrılığını tahrik ve teşvik edecek, dedim. Üçüncüsü, bundan sonra bu uygulamalar tüm kamu görevlilerine ve anayasal kurumlar dahil toplumun her kesimine sıçrayarak kargaşaya meydan verecektir, dedim.

Bu gerekçelere Atatürkçü yargı dayanabilir mi?

10 Ocak 1989 Salı

Dün sanatçılara, bilim adamlarına ve sporculara Köşkte 2000 kişilik bir resepsiyon verdim. Özellikle sanata ve sanatçılara verdiğim değeri gösterdim.

Tabii, çatlak sesler eksik olmadı. Hani bir komik yazar var ya, bana dava açmaya kalktı da davası kabul bile edilmedi, şimdi de Avrupa'ya şikâyet ediyor, basın toplantısı yaparak resepsiyona sanatçıların katılmamasını istedi. Benden, benim yaptıklarımdan, Türkiye'nin bugünkü halinden memnunlarsa, katılsınlarmış. Katıldılar işte. Demek ki memnunlar. Bana kalkmış, bir de «davalım» diyor. Davan reddedildi senin.

«Sanat ayıp ve günah değildir.»

Resepsiyonda kısa bir konuşma yaparak,

«Çok sanat dallarını ayıp ve günah kabul etmekten dolayı kendimizi tanıtamamışız» dedim.

Buna da şer kuvvetleri laf etmişler. «Sergideki tabloyu kaldırtan sen değil misin, karikatür sergisine girerken, 'Burada ayıp karikatür yok değil mi?' diye soran sen değil misin? Picasso'nun yaptığını ben de yaparım diyen sen de-

ğil misin?» diyorlar. Bir kere, o tablo ahlaka aykırıydı. Rezil bir şeydi. Sanatla manatla ilgisi yoktu. İkincisi, Picasso hikâyesi şakaydı. Herkes biliyor Picasso'nun meşhur ressam olduğunu. Ben mi bilmeyeceğim?

Bir de fıkra çıkarmışlar bu Picasso hikâyesinin üzerine. Gazetelerden birinde bir pencereden yazıp duran zat var ya, onun köşesinde bile çıktı. Nasıl cesaret ediyorlar, anlamıyorum. Şöyle:

Güya ben Ankara'da bir resim sergisine gitmişim de, bu Picasso hikâyesinin yarattığı tepkiyi unutturmak isteyerek, bir resmin önünde durup bakmışım, bakmışım, «Bunu ben de yapamam» demişim.

Gazeteci efendi, bunu bir sınıf arkadaşından duyduğunu yazıyor. Adını da vermiş. Tetkik ettirdim, zaten kesinlikle tahmin ediyordum, 1402'yle üniversiteden temizlenmiş bir eski öğretim üyesi çıktı. Tabii, kuyruk acısı var.

Yaptıklarımızı nasıl büyük isabetle yapmış olduğumuz her gün tekrar tekrar ortaya çıkmaktadır.

14 Ocak 1989 Cumartesi

Bugün Dalaman'da Adile İhsan Mermerci İlkokulunun açılışını yaptım. Konuşmamda, eğitimin önemine şöyle değindim:

«*Nasıl okuduğumu ben bilirim. Eğer karşıma birçok fırsat çıkmasaydı, askeri okula girmeseydim, belki şimdi Alaşehir'de bir bakkal olmuştum, ya da başka bir vazifedeydim.*»

Gene bugün, bana bağlı Devlet Denetleme Kurulunu Horzum olayı için harekete geçirmeyeceğimi söyledim.

17 Ocak 1989 Salı

«Biz ise, evvela insan hakkı diye tutturuyoruz.»

Alaşehir'de yaptığım konuşmada, içimizde çıkarılan işkence söylentilerinin yabancıların işine yaradığını bir kere daha belirttim ve şu insan hakları konusu hakkında ne düşündüğümü bir kere daha belirttim:

«*Üzerimize baskı yapmayı deniyorlar. Bu insan hakları bir türlü bitmedi. İnsanın bir de milletine, ailesine karşı*

görevleri, ödevleri var. Onu kimse sormuyor. Yalnız insan hakkından bahsediyor. Acaba görevimizi yapıyor muyuz, yapmıyor muyuz, bunu araştıran yok. Bir Japon diplomatıyla konuşuyordum. Diplomat 'Japonya'da biz evvela insanın görevini ararız...' dedi. Biz ise evvela insan hakkı tutturuyoruz.»

29 Ocak 1989 Pazar

«Evren Paşa artık asker değil.»

Önemli işadamlarımızdan Sakıp Sabancı'nın bugün gazetelerde şöyle bir demeci çıktı:

«Türk toplumunda biraz 'asker gelmesin, sivil cumhurbaşkanı gelsin' deniyor. Benim konuştuğum yabancılar böyle demiyorlar, çünkü Evren Paşayı asker görmüyorlar. Asker kökenliydi. Şimdi artık asker değil. Bu işi çok iyi yapıyor diyorlar. Acaba bir devre daha yapabilir mi diyenler var. Ama siyasiler ne karar verir?»

Dünde «Köşk Evren'e Uygun» başlığı altında «Washington'da ibre son zamanlarda Evren'i daha fazla göstermeye başladı. Askeri kanatla sivil kanat arasında dengeyi en iyi bulacak aday olarak da Evren görüyor» diye yazılıyor. Üstelik de yazan, Yunanistan'ın NATO askeri kanadına taviz almadan dönmesine razı olduğumu «Kanat Operasyonu» kitabında söyleyen ve bazı şer güçlerinin benim vatanı sattığımı ima etmesine sebep olan genç gazeteci. Demek ki haber doğru.

Şimdi hainler kalkacak, 'Efendim, içişlerimize müdahale ediliyor' diyecekler. Ne ilgisi var? Bir müttefikimiz iyi niyetle düşündüğünü belirtmiş. Müdahaleyle ne ilgisi var?

'İşkenceyi kaldırın' demiyor ki!

5 Şubat 1989 Pazar

Korktuğum başıma geldi. Gazeteler yazıyor, «Haig sana 12 Eylül 1983'te geldi, Özal'ın veto edilmemesi için ricada bulunup izin aldı» diyorlar. Amerikalılar gene boşboğazlık etti. Basın danışmanlığından şöyle bir açıklama yayımlandı:

«ANAP 25 Temmuz 1983 günü alınan 99 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararı ile 30 kurucu üyesini tamamlayan MDP ve HP gibi, seçimlere katılmaya hak kazanmıştı. General Haig ise bu tarihten yaklaşık 1,5 ay sonra Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kabul edilmişti. Bu durum karşısında General Haig'in Sayın Cumhurbaşkanımızdan ANAP'ın seçimlere katılması için ricada bulunması düşünülemez» diyor.

6 Şubat 1989 Pazartesi

Hemen buna da bir kulp bulmakta gecikmediler. Efendim, Haig'in gelişi ANAP'ın kurucu üyelerinin veto yeyip yememesiyle değil, Özal'ın milletvekilliği adaylığının veto yeyip yememesiyle ilgiliymiş. Haig 12 Eylülde gelmiş, milletvekili vetoları da zaten 29 Eylülde açıklanmış. Haig, Özal'ın ricacısı olarak gelmiş. Ben de onun dediğini yapmışım.

«Sayın Cumhurbaşkanımız, kalma konusunda bir beklenti içinde değillerdir.»

Konuşurken yanımızda mıydın? Mum mu tutuyordun? Zaten bunların bu açıklamayla tatmin olmayacağını söylemiştim ben. Bunlar ne Rabıta açıklamasıyla tatmin oldular, ne MİT raporu açıklamasıyla tatmin oldular, ne de Haig açıklamasıyla olurlar. Resmi açıklamalara alerjileri vardır, devlete alerjileri vardır bunların!

Resmi açıklama dedim, aklıma geldi. Bugün Ali bir açıklama yaparak,

«Sayın Cumhurbaşkanımız, cumhurbaşkanlığında kalma konusunda bir beklenti içinde değillerdir» dedi.

7 Şubat 1989 Salı

Şimdi de bu çıktı. Beni ve dolayısıyla 12 Eylülü baltalamak için akla hayale gelmez daha neler icat edecekler, dur bakalım. Adam Fenerbahçe'nin tarihiyle ilgili bir kitap yazmış, spordan bahsetsen ya, hayır, beni hedef alacak. Güya ben, Fenerbahçeli yöneticiler Konseyi ziyarete geldiklerinde şöyle demişim:

«Bizim ev Fenerbahçe Stadına yakındı. O sıralarda stadın çevresinde tahta perde vardı. Onun üzerinden atlar stada girerdik... Bir gün hiç unutmam oradaki yöneticiler ve futbolcular bizi yine kovalamaya başladılar. Futbolculardan Esat da beni yakaladı ve bana bir tokat attı. Ama ben yine de Fenerbahçe'den vazgeçmedim» demişim.

Hiç, gelecekte cumhurbaşkanı olacak bir çocuğa tokat atılır mı? Hiç bu yalana kanacak kimse çıkar mı? Nasıl yazıyorlar bunları?

8 Şubat 1989 Çarşamba

«Sayın Cumhurbaşkanımızın Fenerbahçeli Esat tarafından tokatlandığı şeklindeki ifadenin...»

Bugün Ali, Basın Müşavirliği aracılığıyla o gazeteye bir açıklama gönderdi. Açıklama aynen şöyle:

«Sayın Cumhurbaşkanımız, yazıda aktarıldığı gibi, çocukluk yıllarında sık sık Fenerbahçe'nin antrenmanlarını izlediklerini ifade etmişler, ancak yazıda adı geçen Fenerbahçeli Esat tarafından tokatlandığı şeklindeki ifadenin gerçeği yansıtmadığını, bunun yanlış bir değerlendirmeden kaynaklandığını bildirmişlerdir.»

Bu çocuğun da işi zor. Gece gündüz çalışıyor.

16 Şubat 1989 Perşembe

Bugün Pakistan'a giderken, uçakta «yakın geleceğin gündeminde» ne olduğunu soran bir gazeteciye, yani cumhurbaşkanlığına aday olup olmadığımı soruyor, aynen şöyle dedim:

«Cumhurbaşkanı olarak bu benim son dış seyahatim.»

Tabii, gazeteciler hemen heyecanlandılar, bunun siyasal bir anlamı olduğunu hatırlattılar. Sanki biz bilmiyoruz. Olsun diye söyledik.

«Biz hevesimizi aldık...»

«Artık siz bundan ne anlam çıkarırsanız çıkarırsınız» dedim. Marmaris'e çekileceğimi söyledim. Sonra şöyle devam ettim:

«Çankaya'yı artık bırakıyorum. Çankaya'ya hevesliler gelsinler, biz hevesimizi aldık.»

Şimdi kalkarlar, bu lafa da kulp bulurlar diye derhal ilave ettim:

«Biz sıramızı savdık. Şimdi sıra başkalarında. Biz zoraki olarak o dönemi yürüttük. Mecburduk. Ayrıca, böyle seçilmeyi istemezdim... Birden fazla sandık olsun istedim. Hatta, Nurettin Paşaya sen de ol falan dedim. Estağfurullah cevabını verdi... Ayrıca bir kişinin bir defadan fazla cumhurbaşkanı seçilmesini önleyen hükmü de ben anayasaya koydurdum.»

Şurada sonbahara ne kaldı? Araya zaten yaz giriyor. NATO'da Kanat operasyonu dediler yüklendiler, Rabıta dediler, yüklendiler, MİT raporu dediler, yüklendiler, konuşmalarında ayet okuyor dediler, komünistlerle flört ediyor dediler, dediler oğlu dediler. Ben böyle cumhurbaşkanlığı istemem. Ben ne yapayım böyle cumhurbaşkanlığını? Kesin reddetmeden, ima ederek, ben yokum derim, ondan sonra 'Gel, gitme, biz sensiz yapamayız, yerini dolduramayız' derlerse, o zaman düşünürüm tekrar. Biz ağzımızdan çıkanın kanun olmasına veya bir günde kanun çıkarmaya alışmışız. Böyle durumlara katlanamayız. Millet istesin, otururuz, düşünürüz.

Yalnız, şu «hevesimi aldım» lafını etmeyeydim keşke. Ağzımdan kaçıyor bazen böyle şeyler, istemeden.

18 Şubat 1989 Cumartesi

Nitekim, memlekette iki darbe yapılmasına yol açan, milleti 70 sente muhtaç eden zat yememiş içmemiş, gene konuşmuş,

«Çankaya heves alma yeri değildir. 'Bekleyen derviş muradına ermiş' yeri de değildir» demiş.

Buna mukabil, sağduyulu birtakım çevreler şöyle konuşmuş: «Başbakan Özal'ın şansı iyice arttı... Ama Sayın Evren'i de yıpratmaktan kaçınmalıyız. Bakarsınız son anda Özal'ın aday olamayacağı gibi bir durum ortaya çıkar, o zaman Evren yine alternatif olarak görülebilir.»

Şimdi bu durumda, benim prestijimin artması, birtakım insanlarınkinin de azalması gerekir. Bu iki şey, olayların

getirmesiyle de olabilir, biraz kurcalayarak da olabilir. Önümüzdeki günler ve aylar çok şeye gebedir. Her şeyden önce, az konuşup az hata yapmalıdır.

25 Şubat 1989 Cumartesi

Bir zamanlar her şeye karışan Türk Hukuk Kurumu bu sefer vatanperver bir iş yaptı. Kurum Başkanı Prof. Dr. Muammer Aksoy Cumhurbaşkanlığına bir çağrıda bulundu. Dinin propaganda aracı olarak kullanılmaması için siyasi partileri bir «Namus Sözleşmesi»ne çağırmaını diliyor. Bu benim her zaman tekrarladığım birlik beraberlik fikrine uygun olduğu kadar, zamanlama açısından da ilaç gibi geldi.

Cumhurbaşkanlığı, milli mutabakatı en iyi sağlayabilecek makamdır.

6 Mart 1989 Pazartesi

Amerikan çevrelerinin beni destekledikleri yolundaki gazete haberleri yoğunluk kazanıyor.

Bugün, Türkiye'nin en büyük gazetesi *Hürriyet,* sürmanşetin yanı sıra, bir tam sayfayı, benim 11 yıl önce genelkurmay başkanı olmam münasebetiyle bana ayırdı.

Yalnız, enteresanlık yapacağım diye, Balıkesir Lisesinde matematikten kalarak leyli meccanilikten atıldığımı ve bu suretle askeri okula gittiğimi yazması şart değildi.

8 Mart 1989 Çarşamba

Yaşasın Atatürkçü aydınlar!

Ve türban yasası iptal edildi! Benim müracaatım, aynen tahmin ettiğim sonucu verdi. «Atatürk ilkelerine uymaz, ayrıca, burada izin verirsek sonra bütün kamu görevlilerine yayılır» demiştik. Atatürkçü Anayasa Mahkemesi üyelerinin kendi binalarında sıkmabaş görmeye tahammül edemeyecekleri kesindi. Allahtan, üniversitelerin devlet dairelerinden farklı, daha serbest olması gereken yerler olduğu yolunda Özal'ın söylediği sözleri kaale almadılar.

Şimdi artık olaylar tahmin edileceği yolda gelişecektir. Türbancılar yürüyecektir, çember sakallılar tekbir getire-

SAÇ
İSTEMİYORUM...

SAKAL
İSTEMİYORUM..

FAVORİ VE BIYIK
İSTEMİYORUM..

PANTOLON
İSTEMİYORUM.

ASKILI
ELBİSE
İSTEMİYORUM..

BAŞÖRTÜSÜ
İSTEMİYORUM...

TAN

— *Bu adam ne istiyor?..*

Cumhuriyet, 7 Ocak 1987

ceklerdir, normal vatandaş ürküp, 'Bunlar bizi keser' diye endişe edeceklerdir. Bu da milletin bir yüksek makam etrafında toplanmasına yol açabilir.

Bir de Başbakan Özal kalkar da, Anayasa Mahkemesi kararını açıkça eleştirir, hele hele, Menderes'in yaptığı gibi, 'Bu milletin üzerinde irade demektir, milletin üzerinde irade kabul etmiyoruz' gibilerden bir şey söylerse, hâkimler Başbakana iyice cephe alacaklardır.

9 Mart 1989 Perşembe

Çankaya'ya tebrik telgrafları yağmaya başladı. Mektuplar kilolarla geliyor. Türbancılar sokaklarda. Küçük çapta da olsa bir irtica isyanı havası esiyor. Aralarında hiç talebeye benzemeyen kişiler var, gazeteler bunlara zum yapıyorlar. Halkın tepkisi çok iyi.

12 Mart 1989 Pazar

Ama siyasi partiler, en ilerici geçinenleri bile bana gereken açık desteği vermiyor. Etrafımda toplanma temayülü göstermiyor. Bugünkü *Hürriyet*'te, bu bakımdan benim «Sitemkâr bir hava içinde» olduğum yazıldı. Bu kadar olup bitenden sonra, çok daha fazla destek beklenirdi.

13 Mart 1989 Pazartesi

Hani, ne derler, Allah söyletiyor. Başbakan Özal demedi ama, ailenin sözcüsü sayılan Yusuf Özal söyledi ne söylenmesi gerekiyorsa,

«Anayasa Mahkemesi bu kararı hemen almak zorunda değildi. Seçim öncesi iptal kararının duyurulması yanlıştır» dedi. Ayrıca, öğretmişiz gibi ilave etti:

«Parlamentonun ve Anayasa Mahkemesinin üstünde vatandaş var. Bu konuda referanduma gidilir, bakalım o zaman ne olur» dedi. Yani, Anayasa Mahkemesi milli irade üstünde değildir, demeye getiriyor.

Anayasa Mahkemesi başkanvekili de derhal buna cevap vererek,

«Anayasa Mahkemesi kararlarını saygıyla karşılamayınca, demokrasiden söz edilemeyeceğini bilmek gerekir ve kararlar herkesi bağlar» dedi. Daha ne desin? Barolar Birliği Başkanı da gerçekten Atatürkçü bir demeç verdi:

«Türban, bir giyim, bir tesettür olayından çıkarılmış, laikliğe karşı bir gösteri haline getirilmiştir» diye konuştu.

Kesinlikle ortaya çıkıyor: Benim platformum, Atatürkçü laikliğin taviz vermez savunuculuğu olmak gerekiyor.

Bu arada, Yüksek Seçim Kurulu oy vermeyeceklerden para cezasını kaldırdı, Bu, Özal için yüzde 5 eksik oy demektir.

Şimdi iş, birtakım kişilerin birtakım kitaba uymayan davranışlarının kurcalanmasına kalmıştır.

14 Mart 1989 Salı

Başbakanlığın fonlarını denetletmek aklıma geldi.

Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu, Başbakanın emrindeki Tanıtma Fonunun «Başbakanın onayı» ile yapılan geçmiş harcamalarını incelemeye başladı.

Bu inceleme, Başbakanlık örtülü ödenek harcamalarının bir kısmını da içine alıyor.

Böylece, demokrasinin elzem kurallarından olan, halkın her şeyi bilme hakkı gerçekleştirilmiş olacak.

18 Mart 1989 Cumartesi

Gene eski teraneyi tekrar eden ve «İrtica olaylarından Evren sorumludur» yutturmacasını telgraflara döken birtakım çatlak seslere rağmen, ki bu mürteci isyanı havası içinde bunlar cılız kalmaya mahkûmdur, umduğum halk desteği yavaş yavaş geliyor, Bugün bana laiklik konusunda destek veren 3.643 imzalı bir mektup gazetelerde yayımlandı. İmzacılar içinde solcu bilinen bir sürü insan, hatta 1402'likler bile var. Onları yanlışlıkla atmış olacaklar. İşte Atatürkçülük budur. Mürteciler bizi kesecek diye, 12 Eylülle uğraşmayı nihayet bırakabildiler,

Bu arada yazmayı unutmuşum. Birer gün arayla, yurtdışı seyahatlerden bana verilen resmi hediyeleri devlete, organlarımı da öldükten sonra millete bağışladım.

21 Mart 1989 Salı

Yeter ki...

Fonlarını incelemeye alan Devlet Denetleme Kurulu Türkiye Diyanet Vakfı, Öğrenci Harçları Fonu ve İhracatı Teşvik Fonunda «amaç dışı harcama» ve «denetim eksikliği» buldu.

Sakallı bir gazetecinin geçenlerde çıkan o meşhur kitabında Özal için yazdıklarıyla birleşince, bu işler belli bir yere varmakta gecikmeyecektir.

Yeter ki, işler iyi giderken, başka bir sakallı gazeteci çıkıp da, 12 Eylül konuşmalarımızı bahane edip, bu kitabın bir paralelini de benim için yazmaya kalkmasın.

KAYNAKÇA

BELGELER

Milli Güvenlik Konseyince Kabul Edilen Kanunlar, Yayımlanan Bildiri ve Kararlar ile Önemli Mevzuat, 5 cilt, Ankara, TC. Başbakanlık Basımevi, 1981-82.

Milli Güvenlik Konseyi Tutanakları (Yayımlanmış olanlar).

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (12 Eylül 1980-12 Eylül 1981), Ankara Başbakanlık Basımevi, 1981.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (12 Eylül 1981-12 Eylül 1982), Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1982.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in Yeni Anayasayı Devlet Adına Resmen Tanıtma Programı Gereğince Yaptıkları Konuşmalar (24 Ekim-5 Kasım 1982), Ankara, TBMM Basımevi, 1982.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (12 Eylül 1982-9 Kasım 1983), Ankara, TBMM Basımevi, 1983.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (9 Kasım 1983-9 Kasım 1984), Ankara, TBMM Basımevi, 1984.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (9 Kasım 1984-9 Kasım 1985), Ankara, TBMM Basımevi, 1985.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (9 Kasım 1985-9 Kasım 1986), Ankara, TBMM Basımevi, 1986.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Söylev ve Demeçleri (9 Kasım 1986-9 Kasım 1987), Ankara, TBMM Basımevi, 1987.

KİTAPLAR

Arcayürek, Cüneyt, **Demokrasi Dur, 12 Eylül 1980 (Nisan 1980-Eylül 1980)** Ankara, Bilgi Yayınevi, 1986.

Arcayürek, Cüneyt, **12 Eylüle Doğru Koşar Adım, Kasım 1979-Nisan 1980,** Ankara, Bilgi Yayınevi, 1986.

Aydınlar Dilekçesi Davası, İstanbul, Adam Yayınları, 1986.

Birand, Mehmet Ali, **12 Eylül Saat: 04.00,** İstanbul, Karacan Yayınları, 1984.

Cemal, Hasan, **12 Eylül Günlüğü, Tank Sesiyle Uyanmak,** Ankara, Bilgi Yayınevi, 1986.

Cemal, Hasan, **12 Eylül Günlüğü, Demokrasi Korkusu,** Ankara, Bilgi Yayınevi, 1986.

Çelenk, Halit, **12 Eylül ve Hukuk,** Ankara, Onur Yayınları, 1988.

Doğan, Yalçın, **Dar Sokakta Siyaset (1980-1983),** 4. Basım, İstanbul, Tekin Yayınevi, 1985.

Güldemir, Ufuk, **Kanat Operasyonu,** İstanbul, Tekin Yayınevi, 1985.

Habora, Bülent, **12 Eylülcülere 1000 Soru,** 2. Basım, İstanbul, Habora Yayınevi, 1988.

Kongar, Emre, **12 Eylül ve Sonrası,** İstanbul, Say Yayınları, 1987.

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği (Haz.), **12 Eylül Öncesi ve Sonrası,** Ankara, TTK Basımevi, 1981.

Turgut, Hulusi, **12 Eylül Partileri,** İstanbul, ABC Ajansı Yayınları, 1986.

Tuşalp, Erbil, **Cumhuriyetin Öyküsü, Bin Belge,** 3. Basım, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 1987.

Tuşalp, Erbil, **Eylül İmparatorluğu, Doğuşu ve Yükselişi,** Ankara, Bilgi Yayınevi 1988.

Tuşalp, Erbil, **Bin İnsan,** 7. Basım, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1989.

SÜRELİ YAYINLAR

Cumhuriyet gazetesi, 1979'dan bu yana.

Milliyet gazetesi, 1985'den bu yana.

Hürriyet gazetesi, 1985'den bu yana.

2000'e Doğru dergisi, ilk sayısından (4 Ocak 1987) bu yana.

Cumhuriyet Yıllık '83, 12 Eylül 1980-31 Aralık 1982, cilt 1, İstanbul, 1983.

Cumhuriyet Yıllık '83, 12 Eylül 1980-31 Aralık 1982, cilt 2, İstanbul, 1983.

Cumhuriyet Yıllık '84, 1 Ocak 1983-31 Aralık 1983, İstanbul, 1984.

Cumhuriyet Yıllık '85, 1 Ocak 1984-31 Aralık 1984, İstanbul, 1985.

Cumhuriyet Yıllık '86, 1 Ocak 1985-31 Aralık 1985, İstanbul, 1986.

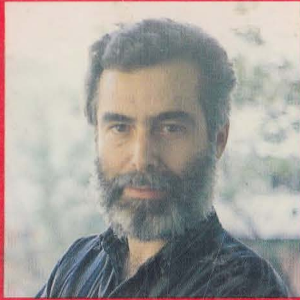
Cumhuriyet Yıllık '87, 1 Ocak 1986-31 Aralık 1986, İstanbul, 1987.

Cumhuriyet Yıllık '88, 1 Ocak 1987-31 Aralık 1987, İstanbul, 1988.

KONU DİZİNİ

(Konuların yanındaki sayılar, sayfalarını göstermektedir.)

---oOo---

fotoğraf: Ali Bavdaş

Baskın Oran, 1945'te İzmir'de doğdu. Saint Joseph ve İzmir Atatürk Lisesinden sonra Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. SBF'de Uluslararası İlişkiler asistanı olarak 1974'te doktorasını tamamladı. 1982 Kasımında YÖK uygulamasıyla görevine son verildi. Ankara İdare Mahkemesi kararıyla görevine döndü, ancak bu kez de 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasasıyla işten uzaklaştırıldı. Baskın Oran'ın yayımlanan öteki kitapları da şunlar: *Azgelişmiş Ülke Milliyetçiliği - Kara Afrika Modeli* (1977), *Türk Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu* (1986), *Atatürk Milliyetçiliği* (1988).

AZİZ NESİN, "Keyifle Okuduğum Kitap" başlıklı önsözünde şöyle diyor: "Yaşamım boyunca bu denli keyifle okuduğum başka kitap anımsamıyorum. Bu keyif önce kitabın konusundan ve kahramanından geliyor. Konu, 1961 yılından başlayarak tarih sırasına göre atlaya atlaya anlatılan Kenan Evren'in yaşamı. Salt Türkiye'de değil, dünya yazınında bu türde yazılmış yapıtlar olduğunu bilmiyorum... Kitabın türünü belirleyemedim. Roman değil, ama roman. Anı değil, ama anı. Günce değil, ama günce. Özyaşamöyküsü değil, ama özyaşamöyküsü. Bir araştırma değil, ama araştırma. Bence bilimkurgu denilen roman türünün yeni ve gerçekçi bir modeli diyebiliriz bu kitaba. Çünkü bilimsellikle düşsellik, imgeyle gerçek, varolanla varsayılan, söylenenle söylenmek istenen iç içe. Kitabın başarısı da söylemiş olduğu tasarlanan sözlerin tasarım ve düşüncelerin, gerçekten de Kenan Evren'in söylediği sözlerin mantığıyla, biçem ve biçimiyle uygunluğu, hatta tıpkılığıdır. ...Gerek Kenan Evren'in konuşmalarından derlenmiş, gerekse onun konuşma biçemiyle anı biçiminde yazılmış olan bu kitaptan, özellikle yaşadığımız böyle günlerde aldığım tadı, başkalarıyla da üleşerek artırmak istediğim için, kitabın okunmasını salık veriyorum."

KENAN EVREN'İN YAZILMAMIŞ ANILARI... BASKIN ORAN, bu kitabın araştırmasını *FADIL KOCAGÖZ*'le birlikte yaptı; *TAN ORAL*'ın çizgileriyle kitap daha da renklendi.

kapak baskısı pan matbaacılık ankara 230 78 90

ISBN 975-494-095-9
89. 06. Y. 0105. 0137

KDV dahil 9.000 Lira